

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

K) HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

MEDICINALSTYRELSENS

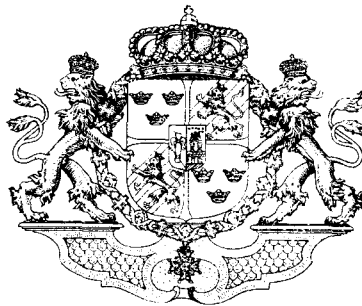
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

ANGÅENDE

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

FÖR ÅR

1908.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

K) HÄLSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

MEDICINALSTYRELSENS

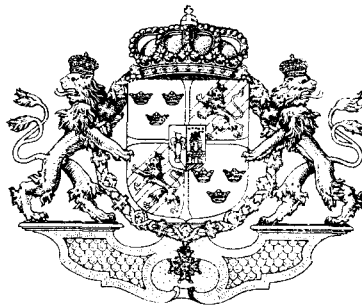
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

ANGÅENDE

SINNESSJUKVÅRDEN I RIKET

FÖR ÅR

1908.

Innehållsförteckning.

A. Underdånig berättelse (sidd. 1—13).	
I. Af Kungl. Maj:t och Riksdag beslutade viktigare åtgärder för sinnessjukas vård	sid. 2.
II. Anstalter för sinnessjuka	> 3.
a) Statens hospital och asylor	> 3.
1. Byggnader	> 3.
2. Utrymme	> 4.
3. Mathållning och utspisning	> 5.
4. Tjänstemän och betjäning	> 6.
5. De sjukas sysselsättning och förströelser	> 7.
6. Religionsöfningar och föreläsningar	> 7.
7. Sjukvård	> 8.
b) Landstingens upptagningsanstalter	> 11.
c) Enskilda anstalter	> 11.
III. Antalet sinnessjuka och idioter inom riket	> 13.
Skyddsföreningen för sinnessjuka	> 13.

B. Bilagor.

I. Tabeller	sid. 15.
Tab. 1. Intagna, afförda och den 31 December befintliga patienter	> 15.
> 2. Intagna, tillfrisknade, döda samt vid årets slut befintliga med fördelning efter sjukdomsformerna	> 15.
> 3. Intagna, tillfrisknade, döda med fördelning efter kön och ålder	> 16.
> 4. Intagna, fördelade efter civilstånd, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångna anfall	> 16.
> 5. För första gången intagna, fördelade efter sjukdomens form och efter ålder vid sjukdomens utbrott	> 16.
> 6. Sjukdomens orsaker	> 17.
> 7. För första gången intagna, fördelade efter stånd och yrke	> 17.
> 8. För första gången intagna med fördelning efter hemort	> 18.
> 9. Tillfrisknade	> 18.
> 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	> 18.
> 11. Dödsorsaker	> 19.
> 12. Tillfälliga sjukdomar	> 19.
> 13. Kriminalpatienter	> 20.
> 14. Intagna och afförda, af dementia paralytica lidande	> 20.

Table des matières.

A. Rapport au Roi (pages 1—12).	
I. Mesures d'une certaine importance décrétées par le Gouvernement et la Diète	page 2.
II. Établissements d'aliénés	> 3.
a) Hospices et Asyls de l'État	> 3.
1. Édifices	> 3.
2. Espace	> 4.
3. Entretien	> 5.
4. Employés et service inférieur	> 6.
5. Occupation et récréation des malades	> 7.
6. Exercices religieux et enseignement	> 7.
7. Soins des malades	> 8.
b) Établissements de refuge des Conseils provinciaux	> 11.
c) Établissements privés	> 11.
III. Nombre des personnes en Suède atteintes d'aliénation mentale et d'idiotisme	> 13.
La Société protectrice des aliénés	> 13.

B. Annexes.

I. Tableaux	page 15.
Tabl. 1. Nombre des malades admis, renvoyés et restants au 31 décembre	> 15.
> 2. Malades admis, guéris, décédés et restants à la fin de l'année, avec répartition d'après les formes de la maladie	> 15.
> 3. Malades admis, guéris et décédés, avec répartition d'après le sexe et l'âge	> 16.
> 4. Admissions, réparties d'après l'état-civil, l'existence de la maladie avant l'admission à l'hôpital et le nombre des crises antérieures	> 16.
> 5. Malades admis pour la 1 ^{re} fois, répartis d'après la forme de la maladie, et d'après l'âge à l'explosion de celle-ci	> 16.
> 6. Causes de la maladie	> 17.
> 7. Les malades admis pour la 1 ^{re} fois, répartis d'après la position sociale et la profession	> 17.
> 8. Les malades admis pour la 1 ^{re} fois, répartis d'après le lieu d'origine	> 18.
> 9. Guérisons	> 18.
> 10. Proportion % des guérisons pendant les 10 dernières années	> 18.
> 11. Causes de décès	> 19.
> 12. Maladies occasionnelles	> 19.
> 13. Malades criminels	> 20.
> 14. Entrées et décès des malades souffrant de démence paralytique	> 20.

Tab. 15. Antal sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalkostnaden	sid.	21.
› 16. Tjänstemän och betjäning	›	21.
› 17. Inkomster för hospitals underhåll	›	22.
› 18. Utgifter för hospitals underhåll	›	22.
› 19. Sammandrag af 1908 års redovisning öfver till hospitalsväsendet auslagna medel	›	23.
› 20. Sammandrag af kyrkoherdarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	›	24.
II. Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet...	›	27.
III. Öfverinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse öfver sin verksamhet under år 1908.		

Tabl. 15. Nombre des lits, des journées d'entretien, moyenne des malades soignés dans les diverses classes payantes, frais d'entretien et dépenses totales	page	21.
› 16. Employés et service inférieur	›	21.
› 17. Recettes d'entretien des hôpitaux	›	22.
› 18. Dépenses d'entretien des hôpitaux	›	22.
› 19. Sommaire du Rapport de 1908 concernant les sommes affectées au service hospitalier	›	23.
› 20. Relevé sommaire des rapports des autorités ecclésiastiques paroissiales concernant les aliénés et les idiots du Royaume	›	24.
II. Rapports médico-légaux sur l'état mental des aliénés.....	›	27.
III. Rapport de l'Inspecteur général du soin des aliénés sur son activité en 1908.		

TILL KONUNGEN.

Medicinalstyrelsen får härmed öfverlämna underdånig berättelse angående *sinnessjukvården* i riket för år 1908. Till en början lämnar styrelsen en öfversikt öfver de af Kungl. Maj:t och Riksdagen härutinnan beslutade viktigare åtgärder. Berättelsen omfattar därefter redogörelse för statens hospital och asyler, landstingens upptagningsanstalter för sinnessjuka samt enskilda anstalter. Slutligen meddelas en redogörelse öfver antalet i riket befintliga sinnessjuka och idioter samt för skyddsföreningens för sinnessjuka verksamhet. Berättelsen åtföljes af tabellariska öfversikter angående sjukvården å statens anstalter och därmed samman-

hängande förhållanden, rörande inkomster och utgifter för hospitalens underhåll och med sammandrag öfver 1908 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel ävensom öfver kyrkoherdarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter. Som bihang följa slutligen ett antal af de rättsmedicinska utlåtanden, som under året äro afgifna af öfverläkare vid hospital och läkaren vid Växjö hospitals kriminalafdelning, samt öfverinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse för år 1908.

I. Af Kungl. Maj:t och Riksdag beslutade viktigare åtgärder för sinnessjukas vård.¹

Genom nåd. bref den 7 september 1906 anbefalldes Medicinalstyrelsen att tillsätta en kommission med åliggande, bland annat, att i samband med frågan om plats för en tilltänkt ny anstalt för sinnessjuka från Stockholm och närliggande län taga under ompröfning gjorda framställningar dels om bibehållande af *Stockholms hospital* vid Konradsberg för sitt nuvarande ändamål dels om uppförande af en ny *psykiatrisk klinik* å angifven plats intill Akademiska sjukhuset i *Uppsala*. Ut i underdånig skrifvelse den 3 augusti 1908 öfverlämnade Medicinalstyrelsen af den tillsatta kommissionen afgifvet utlåtande i ärendet. Angående *Stockholms hospital* föreslogo kommitterade, att det skulle bibehållas på sin nuvarande plats med hufvudsaklig uppgift att vara en psykiatrisk klinik med rätt att mottaga sinnessjuka utan eljest föreskrifna formaliteter och med rätt att till andra statens anstalter öfverflytta ett visst antal patienter årligen. För hospitalets försättande i godt skick föreslogo kommitterade uppförande af 2 nya paviljonger för 1:sta klassens sjuka, nytt ångpannehus, 2 boställshus för gifta vårdare, nytt boställshus för öfverläkaren samt anordnande af ny värmeledning i stora komplexet. Genom nåd. bref den 4 september 1908 anbefalldes Medicinalstyrelsen att afgifva af eskissritningar och kostnadsberäkningar åtföljdt förslag till förändring och utvidgning af nämnda hospital i enlighet med det af kommissionen upprättade, af Medicinalstyrelsen tillstyrkta förslaget. — Angående psykiatriska kliniken i *Uppsala* anslöt sig kommissionen till det af medicinska fakulteten framställda förslaget om särskild nybyggnad å den ofvan angifna platsen, hvilket förslag likaledes förordades af Medicinalstyrelsen i dess underdåniga skrifvelse den 9 augusti 1908, däri Medicinalstyrelsen hemställde om åtgärders vidtagande för uppgörande af ritningar och kostnadsberäkningar. Sistnämnda ärende var vid redovisningsårets slut beroende på Kungl. Maj:ts pröfning.

Till fullgörande af genom nåd. bref den 6 september 1907 erhållet uppdrag öfverlämnade Medicinalstyrelsen uti underdånig skrifvelse den 27 januari 1908 af särskildt tillkallade sakkunniga utarbetadt förslag till ett å indragna majorsbostället *Öhnet invid Östersund förlagdt hospital*. Enligt detta förslag skulle anstalten inefatta, utom byggnader för administration och annan ekonomi, å hvardera könsidan en sjukvårdspaviljong och en arbetspaviljong samt en för båda könen gemensam asylpaviljong, hvartill kommo tvenne för manliga patienter afsedda kolonivillor; antalet platser beräknades till 430. Kostnadsberäkningen uppgick till 2,278,515 kronor. Ärendet var vid redovisningsårets slut beroende på Kungl. Maj:ts pröfning.

En ny biträdande läkartjänst vid *Göteborgs hospital*

¹ Referent: t. f. medicinalrådet Stenbeck.

har iurättats med anledning af hospitalets utvidgning med *Göteborgs stads upptagningsanstalt*.

I enlighet med nådig proposition anvisade Riksdagen på extra stat ett anslag å 5,800 kronor till *arfvode för en kontrollant af hospitalens ekonomiska förvaltning*. Ut i sin skrifvelse i ärendet anförde Riksdagen, bland annat, att en effektivare kontroll af hospitalens ekonomiska förvaltning, än som för närvarande kunde åstadkommas, syntes Riksdagen vara i hög grad af behöfvat påkallad. En dylik kontroll borde, enligt Riksdagens förmenande, på lämpligaste sätt kunna vinnas genom anställande af en utom hospitalen stående tjänsteman med hufvudsaklig uppgift att under ofta återkommande, för hospitalsförvaltningarna icke i förväg kända besök, vid de särskilda hospitalen anställa inventeringar och i öfrigt vidtaga åtgärder till utrönande, huruvida de för hospitalens förvaltning gällande föreskrifter vid anstalterna behörigen efterleddes. Den 13 november 1908 utfärdade Kungl. Maj:t nådig instruktion för nämnda tjänsteman, hvarjämte Kungl. Maj:t samma dag till befattningen förordnade assistenten vid Telegrafverket E. H. Burman.

Kungl. Maj:t och Riksdag hafva anvisat: 1) för anordnande af *elektrisk belysning vid Uppsala hospital* ett anslag af 100,000 kronor, 2) för uppförande af *boställshus för hospitalsläkare vid Kristinehamns hospital samt vid Lunds hospital och asyl* ett anslag å 54,000 kronor, 3) för uppförande vid *Vänersborgs hospital och asyl af två boställshus* för gifta vårdare och vid *Göteborgs hospital af två dylika boställshus* ett anslag å 104,800 kronor, 4) för inköp för *Nyköpings hospitals räkning af tomterna N:ris 77—83 i Nyköpings stads tredje kvarter* ett anslag af 71,000 kronor.

Genom nåd. remiss den 12 juni 1908 anbefalldes Medicinalstyrelsen att afgifva underdånigt utlåtande i anledning af samma års Riksdags skrifvelse angående *undersökning af sinnesbeskaffenheten* hos tilltalad, som af underrätt dömts till döden eller straffarbete på lifstid. Med anledning af underdånig framställning af Medicinalstyrelsen bemyndigades Styrelsen uti nåd. bref den 26 november 1908 att till kalla fängelseläkaren i Malmö Thure Petré samt öfverläkaren vid Stockholms stads sinnessjukhus vid Långbro Dr O. Kinberg för att biträda styrelsen vid handläggning af ifrågavarande ärende.

Det i förra årets berättelse omnämnda förslaget till utsträckt anordnande, försöksvis, af *familjevård för sinnessjuka* blef under året af särskildt utsedda sakkunnige utarbetadt och inlämnat till Medicinalstyrelsen. Ut i sitt förslag beräknade kommitterade att bland den dåvarande beläggningen å hospitalen i medeltal 10.4 % bland männen och 9.5 % bland kvinnorna kunde anses lämpade för familjevård; de anstalter, vid hvilka försök till sådan vård inom den närmaste framtiden lämpligen borde och antagligen kunde anordnas, voro hospitalen i Göteborg, Härnösand, Kristinehamn, Piteå, Uppsala, Vadstena och Växjö, hvilket senare redan hade en utvecklad familjevård. Af uppgifter från vissa hospital framginge, att de yttre förutsättningarna för familjevårds anordnande voro gynnsamma, men närmare upplysningar förelågo icke om de personliga förhållandena bland den befolkning, som antages kunna mottaga sinnessjuka till inackordering, ej heller om befolkningens benägenhet för

saken. Beträffande villkoren för utackordering borde tillämpas hvad som gäller Korsbergskolonien, dock att den kontanta afgiften icke i allmänhet borde sättas högre än 1 krona för patient och dag samt under inga omständigheter högre än 1 krona och 25 öre. Med afseende å de sannolika kostnaderna för familjevården ansågo kommitterade, att det vore synnerligen vanskligt att göra några tillförlitliga beräkningar; en approximativ uppskattning af desamma uppgick till 6,500 kronor per anstalt eller för sex anstalter till 39,000 kronor årligen. Med antagande af 3,650 underhållsdagar å hvarje anstalt skulle alltså medelpriset för patient och dag uppgå till 1 kr. 71 öre.

Ärendet var vid redovisningsårets slut beroende på Medicinalstyrelsens pröfning.

II. Anstalter för sinnessjuka.

a) Statens hospital och asyler.

1. Byggnader.

Göteborgs hospital. Göteborgs stads upptagningsanstalt har under året blifvit färdigbyggd, men då vid afsyningen vid slutet af året några mindre bristfälligheter anmärktes, hvilka ej hunno att före årets slut afhjälpas, blef den ej tagen i bruk.

Sedan nödiga arbetsritningar, kontraktförslag och arbetsbeskrifningar utarbetats till paviljongen för första klass sjuka, bostadshus för biträdande läkare och för gifta vårdare, hvartill Kungl. Maj:t och Riksdagen anvisat medel, utbjöds nämnda arbete på entreprenad, hvarvid äfven medtogs uppförande af ett bostadshus för ekonomibetjäning, som visat sig nödvändigt efter hospitalets utvidgning med Göteborgs stads upptagningsanstalt; Medicinalstyrelsen antog det af byggmästaren L. J. Larsson afgifna anbudet å 318,000 kronor.

Härnösands hospital. De om- och tillbyggnadsarbeten, till hvilka anslag beviljats genom nåd. bref den 9 juni 1905, blefvo under året afslutade, besiktigade och godkända. Dessutom hafva samtliga lokaler i stora byggnadskomplexet ommålats; nya golf i 6:te afdelningarna hafva inlagts; källarvåningen i stora byggnaden samt snickarverkstaden hafva belagts med cementgolf. Den stora byggnadens yttervägar hafva afputsats och affärgats. Diskköken å andra och tredje afdelningarna för såväl män som kvinnor hafva ändrats till betjäningsrum, då de ej längre voro behöfliga för sitt ursprungliga ändamål.

Anstalten har försetts med lokaltelefon.

Kristinehamns hospital. Planering af marken omkring de nya byggnaderna har fullföljts så, att en stor del planteringar med gräsmattor kunnat under hösten utföras. Skölj- och torkrummen å de nya afdelningarna för kvinnor hafva försetts med anordningar för uppvärmning äfven under sommaren.

Lunds hospital och asyl. De i förra årets berättelse omnämnda byggnadsarbetena i anstaltens kök, hospitalets

administrationshus m. fl. blefvo under året i det närmaste afslutade, så att vid årets slut endast några smärre kompletteringsarbeten återstodo. Kontrakt afslutades med byggmästaren Sv. O. Ljunggren angående uppförande af de ofvan omnämnda bostadshusen för hospitalsläkaren och för gifta vårdare. Dessutom hafva arbeten pågått med till- och ombyggnad af bagerilokalen och påbyggnad af rotfrukt-källaren. Länets upptagningsanstalt har på landstingets bekostnad utvidgats och reparerats. En järnvägsväg för vägning af stenkol har uppsatts vid portvaktshuset.

Hospitalet. Å promenadgården till kvinnoafdelningens B-paviljong har uppförts en ny sommarveranda. Golfvet i mansafdelningen B har belagts med plattor i cementmosaik. En del fönster har försetts med glas af 10 mm. tjocklek. Plåttaken å en del byggnader hafva reparerats.

Asylen. De omfattande arbetena med asylens förseende med nytt uppvärmningssystem hafva under redovisningsåret afslutats och afsynats. Särskild varmvattenledning med tillhörande vattenuppvärmningsapparat har anordnats i det nya ångpannehuset. Asylens kloaksystem har i väsentliga delar omlagts. I paviljong A I för kvinnor hafva tillkommit tvettvånet rum för betjäning. Å mansafdelningarna i paviljong A och B äro inrättade tre snyggningsrum för arbetskläder och skodon. Några uppruttna golf i kök och korridorer hafva ersatts med golf af mosaikplattor.

Malmö asyl. En äldre utsliten trätrappa å kvinnoafdelningen har ersatts med en trappa af cement med järnräck; misspydande gröfre järngaller i fönstren hafva aflägsnats. I mansafdelningens matsal har inlagts nytt golf af viktoriaplattor. Ett torkrum har anordnats.

Nyhöpings hospital. En matsal för funktionärer har anordnats i det forna portvaktshuset, dit äfven apoteket flyttats. Ett förslag till reparation af de nyförvärfvade husen (se ofvan) har uppgjorts och underställts Medicinalstyrelsens pröfning.

Piteå hospital och asyl. Å vinden öfver C-afdelningen för kvinnor hafva anordnats tre betjäningsrum. Bostadshus för hospitalsläkaren har under årets senare hälft börjat uppföras.

Stockholms hospital. Å stora hospitalsbyggnadens vind hafva anordnats fyra betjäningsrum. Reparation af värmeledningen har verkställt, hvarigenom förhållandena i någon mån förbättrats; den nuvarande värmeledningen är emellertid i flera afseenden otillfredsställande och otillräcklig, men kan ej i något väsentligt afseende förbättras, utan torde framdeles böra ersättas af en ny.

Säters hospital. Byggnadsarbetena hafva fortgått så, att vattentaken äro pålagda å paviljongerna n:r 1, 2, 3, 4, 5 och 23. Paviljongerna n:r 11, 12 och 13 äro uppmurade till och med sista våningen. Grunderna äro lagda och socklarna satta till de öfriga paviljongerna inom den stora byggnadskomplexet. Under förra delen af året har ett stiekspår från Södra Dalarnes järnväg blifvit på järnvägsbolagets

bekostnad men på af staten disponerad mark framdraget till hospitalområdet, hvarigenom transporten af byggnadsmaterial blifvit betydligt underlättad.

Uppsala hospital och asyl. Hospitalet. En del af mjölk-kammaren i gamla tvätthuset har inredts till handelsbod; där en affärsman från staden tillhandahåller varor för anstaltens personal. Innehafvaren af affären är skyldig lämna varorna efter viss notering och med 5 % afdrag. Kyrkogården har nästan fullständigt planerats och ett staket omkring densamma uppsatts. Den äldsta af hospitalets byggnader — den s. k. afdelning n:r 7 för kvinnor — har sedan lång tid varit i ett för sitt ändamål otidsenligt skick utan att möjlighet funnits att genom någon förändring göra den lämpligare. Medicinalstyrelsen har godkänt ett af Direktionen uppgjort förslag till byggnadens aptering till bostadslägenheter för gift personal, och har arbete med denna förändring under året pågått. För utförandet af elektrisk belysningsanläggning, hvartill Kungl. Maj:t och Riksdag anvisat anslag, hafva nödiga ritningar och arbetsbeskrifningar utarbetats.

Asylen. Köksbyggnaden har tillbyggt för inrättande af matsalar för betjäningen.

Vadstena hospital och asyl. Matsalen för den kvinnliga ekonomibetjäningen har försetts med en järnspis, så att användandet af de sotande och eldfarliga fotogénköken kunna förhindras.

Visby hospital. Uppsyningsmannens bostadslägenhet har undergått reparation.

Vänersborgs hospital och asyl. För att förmedla transport af stenkol och andra förnödenhetsartiklar från den under år 1907 uppförda nya lastbryggan vid Göta älf har en linbana af enkel konstruktion anordnats upp till anstaltens maskinhus, med hvars spårvägsnät den står i förbindelse. Invid lastbryggan har uppförts en kolgård 30×40 meter stor. Ett nytt växthus har uppförts; ett af torpen har försetts med ny ladugårdsbyggnad. Tjockt glas har insatts i en del af sjukpaviljongernas fönster. I maskinhuset har anordnats ett badrum för ekonomibetjäningen. De båda läns-paviljongerna, tillhörande Älfsborgs läns landsting, hafva under året blifvit fullt färdiga, men ej tagna i bruk. Uppförandet af två bostadshus för gifta vårdare har påbörjats. Ofverläkarens bostadshus har försetts med centralvärmeledning med varmvatten.

Västerviks hospital. Byggnadsarbetet har fortskridit raskt; under årets lopp hafva paviljongerna n:r 1, 2, 3, 4, 5 och 13 blifvit förda under tak; å paviljongerna n:r 11 och 12 blefvo våningarna uppmurade och takstolarna resta; schaktningen för paviljongerna n:r 6, 7 och 9 blef verkställd.

Växjö hospital. Området har inhägnats med ett prydligt staket och i den nya gränslinjen mot staden har invid inkörsvägen uppförts en portvaksstuga; nya gång- och inkörsportar hafva anskaffats, hvilka kunna mekaniskt öpp-

nas och stängas från portvaksrummet. I kriminalpaviljongen hafva vissa förstärkningsarbeten blifvit utförda; sålunda hafva isoleringsrummen å afdelningen för oroliga blifvit förstärkta till både fönster, dörrar och väggar; afdelningarnas antal hafva ökats genom delning af en afdelning för lugna och arbetande. Tre promenadgårdar hafva anordnats i stället för två. Ett grafkapell med likrum och obduktionslokal har uppförts. Uppsyningsmannen å hospitalet har erhållit ny bostadslägenhet i särskildt för ändamålet uppförd byggnad. Lägenheten Arken har ombyggt till två skötarbostäder å ett rum och kök; en mindre stuga vid Hagen har reparerats och utgör familjbostad för gift skötare med tjänstgöring vid den närbelägna kolonivillan å Brända udde.

Ang. de kostnader för underhåll och förbättringar af byggnader och gårdar, hvilka bestridts af respektive direktorer, hänvisas till n:r 18 bland bifogade tabeller.

Medicinalstyrelsen har under år 1908 afslutat nedanstående kontrakt om nyanläggningar resp. väsentligare reparationer af statens hospital. Med:

	Kr.
1) P. A. Sjögren, Stockholm, ang. vatten- och aflöppledningar vid Härnösands hospital	20,970.
2) Värmeledningsaktiebolaget Calor, Stockholm, ang. köksanordningar vid Lunds hospital	20,875.
3) P. A. Sjögren, Stockholm, ang. vattenledning inom administrationshuset vid Lunds hospital	3,935.
4) Värmeledningsaktiebolaget Calor, ang. köks- och tvättapparater vid Härnösands hospital	28,225.
5) Firman Bodén och Hällström, Härnösand, ang. åskledaranläggning vid Härnösands hospital	790.
6) Elektr. Aktiebolaget Luth & Rosén, Stockholm, ang. utvidgning af elektriska kraftstationen vid Växjö hospital	15,100.
7) J. A. Bergström, Piteå, ang. uppförande af hospitalsläkarbostadshus vid Piteå hospital och asyl	20,400.
8) Graham Brothers, Stockholm, ang. elektrisk hiss vid Lunds hospital	4,500.
9) L. J. Larsson, Örebro, uppförande af paviljong för 1:a klass m. fl. byggnader vid Göteborgs hospital	318,000.
10) Elektr. Aktiebolaget Luth & Rosén, Stockholm, ang. utvidgning af elektriska kraftstationen vid Göteborgs hospital	19,155.
11) Hj. Kallenberg, Uppsala, ang. utvidgning af Uppsala asyls köksbyggnad	18,450.
12) Sv. Ljunggren, Lund, uppförande af boställshus för hospitalsläkaren och gifta vårdare vid Lunds hospital och asyl	82,228
13) Ekman & Svensson, Göteborg, ang. uppförande af 2 bostadshus för gifta vårdare vid Vänersborgs hospital och asyl	36,936.
14) Elektr. Aktiebolaget Luth & Rosén, Stockholm, utvidgning af den elektriska installationen vid Lunds hospital och asyl	10,372.

2. Utrymme.

Sjukplatserna har till antalet under året icke ökats i vidare mån än att 20 platser tillkommit vid Härnösands hospital; antalet sjukplatser vid samtliga anstalter uppgår alltså vid årets slut till 6,794. Angående fördelningen har följande ändringar vidtagits: vid Göteborgs hospital har platsantalet från år 1908 års ingång fastställt till 121 för män och 109 för kvinnor i st. f. 115 för hvardera könet (förändringen framkallad genom tillkomsten af Göteborgs stads upptagningsanstalt); af de nyförvärfvade 20 platserna vid Härnösands hospital hafva 15 upplåtits för män och 5 för kvinnor; 18 platser för kvinnor, inackorderade hos skötarfamiljer vid Uppsala hospital och asyl, hafva förlagts till asy-

måst tillökas med extra mat. Vid Uppsala hospital och asyl hafva från den 1 juli 1908 tillämpats säsongsmatsedlar, upp- gjorda hvad beträffar första klass för en månad i sänder. Därigenom har otvifvelaktigt en stor förbättring i utspis- ningen kunnat beredas. Middagens tre rätter ha utbytts mot två bastantare rätter under hvardagarna; sön- och helgda- gar ha som förut utspisats tre rätter. Därigenom ha kvälls- målen kunnat göras något kraftigare. I allmänna klassens utspisning har ock någon omväxling kunnat beredas, däri- genom att omkring en gång i veckan den i spisordningen fastställda förrätten utbytts mot färsk fisk. Angående den nya utspisningsstaten för Vadstena hospital och asyl, till- lämpad för den 1 januari 1908, anför öfverläkaren, att såväl patienter som betjäning i det stora hela mottagit den med mycken tillfredsställelse. Den under de förflutna åren vid Vänersborgs hospital och asyl tillämpade utspisningen har äfven under redovisningsåret användts. »Den är» — meddelar öfverläkaren — »uppgjord hufvudsakligen efter Alménska utspisningsstaten och har i allmänhet varit tillfredsställan- de, och någon missbelåtenhet med densamma har ej uttalats. Hvad man skulle kunna anmärka mot densamma, vore, att den är väl enformig, ett fel som den dock delar med de å de flesta andra anstalter förekommande spisordningarna. Denna enformighet torde nog till en viss grad kunna undvikas å mindre anstalter; å större som den ifrågavarande uppresa sig dock afsevärda svårigheter mot försök att bereda tillräcklig omväxling; under året hafva dock en del försök till omväx- ling företagits.»

Här nedan medelas en uppgift å såväl det i utgifts- staterna fastställda priset å portion för betjäning samt sjuka af första och allmän klass som ock leveranspriset å mjölk och nötkött.

Uppgift å portionspris enligt utgiftsstat samt leverans- pris å mjölk och kött vid statens anstalter för sinnes- sjuka för år 1908.

	Pris i öre å					
	portion enl. utgiftsstat för			mjölk pr liter		färskt nötkött med ben pr kg.
	betjä- ning.	sjuk af 1:a kl.	sjuk af allm. kl.	fet.	mager.	
Göteborgs hospital	72.2	—	49.9	15	7.38	87
Härnösands »	72.1	—	52.6	17	11	85
Kristinehamns hospital	70.7	—	51.5	15	9.25	73
Lunds hospital och asyl	65.2	115	47	12	6	69
Malmö asyl	66.4	—	42.5	15	7	92
Nyköpings hospital	65.9	—	43.4	11	5.5	89
Piteå hospital och asyl	70.7 ¹	—	51.0	16	8.5	90
Stockholms hospital	69.3	117.4	51.3	13.5	6.75	80
Uppsala hospital och asyl	71	121.4	51.4	12.8	6.1	88
Vadstena hospital och asyl	67.4	112.4	48.2	10.75	6.5	80
Visby hospital	76.9	—	53.7	11.3	6.4	90
Vänersborgs hospital och asyl	64.2	—	42.7	11	5	79.5
Växjö hospital	68.6	112.6	48.4	11	6.5	90

4. Tjänstemän och betjäning.

Aflöning åt ytterligare en biträdande läkare vid Gö- teborgs hospital har beviljats; se under rubrik I.

¹ för kvinnlig betjäning 63.1.

Angående *sjukvårdsbetjäningen* meddelar öfverläkaren vid Lunds hospital och asyl: »Om hospitalets och asylens sjukvårdsbetjäning kan sägas hvad som yttrades i 1907 års berättelse, nämligen att densamma fullgjort sina ansvars- fulla och ofta mödosamma åligganden på ett tillfredsstäl- lande sätt. Sedan lönerna ökats till de nuvarande beloppen, ha ock kvalifikationerna hos betjäningen afsevärdt höjts. Vidare har den förlängda elevtiden af ett år haft det med sig, att en bättre kännedom än förr vunnits om elevmateria- let, så att, så vidt möjligt, endast fullt lämpliga individer antagas till ordinarie; de mindre lämpliga erhålla i god tid underrättelse om att de ej ha utsikter att vinna ordinarie beställning, så att de kunna söka sig annan verk- samhet. Ett dylikt urval är gifvetsvis af stor betydelse för vinnande af en kär med tillfredsställande egenskaper. För att godkännas ha elever att nöjaktigt genomgå en examina- tion i de ting, som de ofvannämnda öfningarna och före- läsningarna omfattat. Såsom i föregående berättelse nämnts finnes här å platsen en sjukbetjäningsförening, omfattande en stor del af personalen i fråga. Under berättelseåret har föreningen i sin verksamhet ej gjort sig skyldig till otillbörligt uppträdande. Några gånger har föreningen genom vissa delegerade gjort framställningar om vinnande af vissa för- måner, såsom förbättrad kost, servis, ökad ledighet. Hvad kosten beträffar har betjäningen fått densamma förbättrad från årets början på så sätt, att den magra mjölken ersatts af fet sådan till kvällarna. Anspråken på ökad ledighet ha såvidt möjligt tillgodosetts. Framställning har vidare gjorts och till och med två gånger därom att sjukvårds- betjäningen skulle nattetid kunna komma och gå genom yttre porten när den så ville. Dessa framställningar ha af direktionen afslagits. Däremot har ledigheten på kvällarna utsträckt till kl. 11 e. m. året om (förr 10 e. m. på vin- ter och 11,30 e. m. sommar).»

Öfverläkaren vid Vänersborgs hospital och asyl anför: »Rekryteringen af sjukvårdspersonalen har ingalunda varit lätt. Trots den höga aflöning den numera erhållit, har efterfrågan på dessa tjänster varit ringa. De manliga tjän- sternas hafva sökts hufvudsakligen af f. d. militärer. Ej sällan har betjäning från andra hospital sökt sig hit, men oftast har det i dessa fall visat sig, att vederbörande där blifvit uppsagda eller omedelbart skilts från tjänsten af en eller annan anledning. Nästan aldrig har tillfälle gifvits att göra urval, utan har man måst taga »den förste bäste». Att under sådana omständigheter en ej ringa del af betjäningen ej fyller de fordringar, man numera har rätt att ställa på densamma, faller af sig själf. Hvad man vunnit i och med löneförhöjningen är, att man numera slipper höra uttalas missnöje öfver de ekonomiska villkoren. Men det allmänna missnöjet är därför ej mindre, det har endast bytt föremål. Nykterhetsföreningen bland betjäningen existerar fortfarande och har utan tvifvel haft ett godt inflytande äfven på de många, som ej äro medlemmar af densamma. Den år 1906 bildade sjukvårdsföreningen har äfven fortfarande be- stånd. Konflikter med densamma hafva naturligtvis ej kunnat undvikas, men hafva lyckligtvis hållit sig inom måttliga gränser.»

Vidare meddelar samme öfverläkare. »Klagomål öfver anstaltens fränskilda läge framkomma ständigt från betjäningens sida, och dessa klagomål måste sägas vara till en stor del berättigade. För att bereda någon omväxling i det enformiga lifvet å anstalten hafva under årets lopp en del föreläsningar öfver skilda ämnen hållits därstädes; någon gång hafva äfven enklare samkväm tillställts för betjäningen. Men mycket fordras för att i någon mån tillfredsställa nutidens nöjeslystna ungdom. Sedan anstalten fått automobil, kunna måhända klagomålen i detta hänseende något minskas.»

Genom nåd. bref den 11 oktober 1907 hade Medicinalstyrelsen bemyndigats att under år 1908 disponera ett belopp af högst 3000 kronor till bestridande af kostnaden för teoretiska undervisningskurser för den lägre sjukvårdsbetjäningen att fördelas på så sätt att hvarje i undervisningen deltagande läkare tillerkändes ett arfvode, beräknadt efter högst 15 kronor för hvarje lektion om minst en timme, med villkor att hela kostnaden för hvarje kurs icke finge öfverstiga 300 kronor. Sedan plan för dessa undervisningskurser utarbetats och af Medicinalstyrelsen godkänts, beslöt Styrelsen att sådana kurser skulle under år 1908 anordnas vid anstalterna i Stockholm, Vadstena, Vänersborg, Uppsala, Piteå, Lund (2 kurser) och Kristinehamn (2 kurser). Sjukvårdsbetjäning från öfriga hospital hafva i lämpliga fall fått deltaga i de å ofvannämnda anstalter anordnade kurserna.

5. De sjukas sysselsättning och förströelser.

Å statens anstalter för sinnessjuka hafva under året utförts 861,335 *dagsverken*; med beräkning af 300 arbetsdagar för året och 6,645 sjuka vårdade per dag (tab. 15) befinnas 43 % af de närvarande patienterna varit sysselsatta med arbete. Vid de olika anstalterna har antalet arbetande patienter uttryckt i procent, varit följande: Göteborgs hospital 32 %, Härnösands hospital 52 %, Kristinehamns hospital 41 %, Lunds hospital 42 %, Lunds asyl 40 %, Malmö asyl 45 %, Nyköpings hospital 32 %, Piteå hospital och asyl 41 %; Stockholms hospital 33 %, Uppsala hospital 42 %, Uppsala asyl 61 %, Vadstena hospital och asyl 40 %, Visby hospital 50 %, Vänersborgs hospital och asyl 46 %, Växjö hospital 33 %, Växjö hospitals krim.-afd. 33 %.

Dagsverken på Uppsala hospital hafva — anför öfverläkaren — något minskats, särskildt på manssidan, hvilket beror på det svåra patientmaterial som därstädes för tillfället finnes. De lättskötta patienterna hafva måst hemskickas för att lämna plats för mera svårskötta.

Öfverläkaren för Vänersborgs hospital och asyl meddelar följande: »Den under år 1907 igångsatta väfningen för männen har vidgats, så att under senare hälften af redogörelseåret 8 väfstolar för det mesta varit i gång. Detta sista arbete har visat sig vara särdeles lämpligt under det första stadiet af konvalescensen, innan de sjuka ännu kunnat deltaga i utarbetet. Förvånande nog har det icke mött några vidare svårigheter att få dem att taga itu med väfningen, och väl komna i gång har i allmänhet intresset därför

mer och mer ökat. Såvida de lokala förhållandena visa sig tillåta det, skola ytterligare några väfstolar uppsättas.»

Angående patienternas *förströelser*, hvilka anordnats på ungefär liknande sätt som föregående år, anför öfverläkaren vid Piteå hospital och asyl, bland annat, följande: »Kaffeservering med dans i festsalen ha som vanligt förekommit 1 gång i månaden. Bland förströelser af annan art må nämnas en biografförevisning, ett uppträdande af folkdansens vänner i Piteå med föredrag å landsmål samt tvenne uppträdanden af amatörer å anstaltens stående scen. Ingalunda minst värderadt tycktes det sällskap vara, i hvilket suttjetterna voro i en ålder af mellan 6 och 12 år, barn från familjer vid anstalten.»

Från Vadstena hospital och asyl skriver öfverläkaren: »Skiptikonbilder ha förevisats och grammofonkonserter ha hållits. Under söndagseftermiddagarna hafva förestånderskan och hennes biträde skiftesvis underhållit kvinnliga sjuka med läsning af lämpliga berättelser eller hjälpt dem med diverse sällskapsspel. Ett extra nöje bereddades såväl patienter som betjäning genom att ensamt för dem den 7 april gafs en cirkusföreställning, som var besökt af omkring 300 personer. Kafferep med dans och danslekar och musik af den nu rätt försigkomna musikkåren bland sjukvårdarna hafva hållits med ungefär en månads mellanrum på vanliga ställen. Såväl kvinnliga som manliga patienter, af de senare hufvudsakligast de, som arbeta på verkstäderna, ha dagligen för vinnande af nödig motion fått under tillsyn af nödig betjäning göra promenader i staden och dess omgifningar.»

Öfverläkaren vid Vänersborgs hospital och asyl meddelar härom: »Förströelserna hafva hufvudsakligen utgjorts af de en gång i månaden återkommande danstillställningarna. Vid dessa hafva serverats kaffe med dopp, karameller o. d. Musik har utförts af en mässingsmusikkår från Vänersborg. Dessutom hafva några konserter af enklare beskaffenhet förekommit. Intresset för dylika förströelser har varit särdeles stort och har det varit med största svårigheter samlingssalen kunnat rymma alla deltagarna. Taflor hafva uppsatts i de bättre afdelningarnas dagrum, hvilka därigenom ej obetydligt vunnit i utseende. De hafva äfven ganska rikligt försetts med växter. Anstaltens boksamling har mycket flitigt användts af betjäningpersonalen, men äfven en del af de sjuka hafva haft stort nöje af densamma.»

Till Nyköpings hospital har af en gifvare som önskar vara onämnd skänkt ett belopp af 327 kr., insatta å sparbanksbok, hvaraf räntan i en framtid skall användas till beredande af utflykter för patienterna.

I likhet med föregående år har friherrinnan Marika Dickson skänkt till Göteborgs hospital 300 kronor för patienternas nöjen och förströelser.

6. Religionsöfningar och föreläsningar.

I detta ärende meddelar predikanten vid Göteborgs hospital: »Hvarje morgon och afton hålles bön å de särskilda afdelningarna för lugna sjuka, för de manliga af uppsyningsmannen och för de kvinnliga af föreståndarinnan; hvar-

jämte hållas enskilda andaktsstunder å sjukrummen för sådana sjuka, som äro förhindrade att närvara vid de gemensamma bönestunderna. Vid ett och annat tillfälle har af predikanten å söndagen hållits någon kortare religiös betraktelse å sjukrummen för sjuka, som ej kunnat infinna sig i kyrkan. Besök hos de sjuka sker så ofta tillfälle gifves för att lära känna deras tillstånd och blifva i tillfälle meddela dem undervisning och tröst i deras lidande och bekymmer.»

Från Malmö asyl skrifer predikanten: »Patienterna bevista gudstjänsterna villigt och gärna. Under året har antalet af manliga patienter, som besöka gudstjänsterna, något ökats. Flera deltaga hörbart i psalmsången. Med läkarens medgifvande har några gånger på mitt initiativ lämplig förströelse beredts patienterna genom musik af blåsorkester och förevisning af skioptikonbilder. Tidningar, illustrerade tidskrifter och böcker bereda patienterna synnerligt nöje och förströelse. Tidningarna för veckan inlämnas på afdelningarna hvarje lördags e. m. eller söndags f. m., då äfven böcker från bokförrådet utdelas till de patienter, som så önska och däraf kunna betjäna sig.»

Predikanten vid Stockholms hospital omtalar bland annat: »Gudstjänsterna ha i allmänhet varit väl besökta; i synnerhet från mansafdelningen. Patienterna ha därvid iakttagit stillhet, visat vördnad för aktens allvar samt med uppmärksamhet följt densamma och deltagit i sången. Ett störande uppträde förekom en gång, då en patient trodde sig bära opponera mot att i det nuvarande högmässoritualets trosbekännelse ordet »dödsriket» insatts i stället för »helvetet». Detta tillsammans med mina erfarenheter i arbetet för öfrigt har styrkt min öfvertygelse om nödvändigheten att såväl vid enskilda samtal med patienterna som i predikningarna söka utreda sådana religiösa frågor, som ofta oroa sinnessjuka. Framför allt har jag sökt bringa upplysning i sådana spörsmål, som, missuppfattade, lätt kunna få något trolskt öfver sig, såsom t. ex. uppfattningen af Guds uppenbarelse, af andevärlden, af sakramenten etc. I anslutning härtill har jag varit synnerligen angelägen att i ljuset af den historiska frälzarens bild visa, hur den fromma människan på ett naturligt sätt utvecklas till allt större fullkomlighet i den mån hon med fast tro på det godas allmakt håller sitt sinne rent samt använder sina krafter till sina medkristnas gagn och glädje.»

Slutligen meddelar predikanten om Vänersborgs hospital och asyl: »Så ofta jag varit i tillfälle därtill har jag vid mina besök å anstalten besökt sådana kroppsligt sjuka och äfven andra af patienterna, som kunnat på något sätt anses ha gagn af att samtala med predikanten. Jag har därvid gått tillväga med försiktighet och hänsyn till patienternas sinnestillstånd och funnit, att de sinnessjuka gärna se, att de få besök af sin själasörjare, och att de äro ytterst tacksamma, om man icke mången gång kan göra mer än visa dem en hjärtlig vänlighet och ett varmt deltagande. För mig äro stunderna synnerligen kära, då jag kan få vara med dem och samtala med dem. Rätt ofta kan man med dem ha verkliga själavårdande samtal. Någon annan undervisning än den jag vid dessa mina besök kunnat meddela har icke kunnat förekomma.»

7. Sjukvård.

Af samtliga under årets lopp *intagna* sjuka hafva 85.5 % förut ej vårdats å anstalt (tab. 1).

Af intagna, med undantag af från annan anstalt öfverförda samt sinnesslöa och sinnessvaga, hafva 80.2 % insjuknat i *sinnessjukdom för första gången* (tab. 4) och 18 % hafva genomgått ett eller flere anfall af sinnessjukdom; i 1.8 % är nämnda förhållande okänt.

Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst för de under året *tillfrisknade* (tab. 9) har, uttryckt i procent, varit följande:

Under 3 månader.	Från 3 in- till 6 månader.	Från 6 in- till 12 månader.	Från 1 in- till 2 år.	Från 2 in- till 5 år.	Öfver 5 år.	Okänt.
5.1 %	16.6 %	30.0 %	26.1 %	16.1 %	5.1 %	1 %

Bland samtliga inträffade *dödsfall* (289) angifvas orsakerna vid 42.6 % hafva varit tuberkulos och vid 11.0 % akut lunginflammation (tab. 11).

Under året hafva tre fall af självmord inträffat. Å Lunds hospital har en deprimerad manlig patient i ett obehagadt ögonblick tagit sig afdaga genom hängning. Å Vänersborgs hospital och asyl lyckades en kvinnlig patient under en promenad i parken komma undan sköterskans uppsikt, och aflägsna sig till älfven, där hon dränkte sig. En å sistnämnda anstalt vistande manlig patient, som varit sysselsatt med arbete i parken, lämnades en dag tillstånd att gå till älfven för att dricka; han försvann och först några dagar därefter påträffades hans lik i älfven. Angående ett fall af våldsam död bland de sjuka i Korsberga-kolonien, se nedan.

Vid Vadstena hospital inträffade ett tillbud till olycks-händelse under följande omständigheter: en manlig patient klättrade på en åskledare upp nära till takfoten af stora byggnadskomplexet för män, som det antages i afsikt att rymma; han blef där stående i en krampa utan att på något sätt kunna förmås att åter gå ned. En sjukskötare, som från taket hissades ned i räddningslina, lyckades efter en stunds strid få en lina om honom, hvarefter han bärgades genom närmaste fönster.

Uti cirkulär till samtliga hospitalsdirektionerna den 13 april 1908 har Medicinalstyrelsen under återopande af föreskrifter i Kongl. Förordning om strafflagens införande den 16 febr. 1864 och nåd. obduktionsstadgan den 29 januari 1886 anmodat direktionerna att rikta vederbörande läkares uppmärksamhet på deras åliggande att vid dödsfall å anstalten, då patient eller annan person tilläfsventyrs omkommit genom eget eller annans förvällande eller döden icke varit naturlig, göra anmälan om dödsfallet hos vederbörlig myndighet med begäran om afgörande, huruvida besiktning eller undersökning kommer att anställas; förrän besked i detta hänseende erhållits, må obduktion af den döda kroppen icke företagas.

Å Lunds asyl hafva förekommit sju fall af tyfoidfieber, af hvilka ett gick till död; å samma anstalt angreps af sam-

ma sjukdom tre sköterskor, af hvilka en dog; å Piteå hospital och asyl äro antecknade tolf fall af nämnda sjukdom, tre dödsfall; å Uppsala asyl fyra fall, ett dödsfall; å Vadstena hospital och asyl tre fall, ett dödsfall; å Vänersborgs hospital och asyl likaledes tre fall med ett dödsfall.

Antalet *kriminalpatienter* (tab. 13) utgjorde vid årets slut 352 (297 män, och 55 kvinnor), d. v. s. 5.2 % af samtliga närvarande. Å de olika anstalterna förhåller sig antalet kriminalpatienter till hela antalet vid årets slut närvarande på följande sätt: Göteborgs hospital 4.7 %, Härnösands hospital 5.5 %, Kristinehamns hospital 2.4 %, Lunds hospital 5.4 %, Lunds asyl 3.3 %, Malmö asyl 5.6 %, Nyköpings hospital 6.8 %, Piteå hospital och asyl 3.2 %, Stockholms hospital 6.1 %, Uppsala hospital 7.1 %, Uppsala asyl 3.9 %, Vadstena hospital och asyl 3.6 %, Visby hospital 11.1 %, Vänersborgs hospital och asyl 1.9 % samt Växjö hospital (Korsbergakolonien inberäknad) 2.4 %.

Under året hafva af öfverläkarne och läkaren vid kriminalafdelningen vid Växjö hospital afgifvits 21 utlåtanden angående för brott tilltalade personers sinnesbeskaffenhet, hvilka för observation och undersökning blifvit af Medicinalstyrelsen inremitterade till anstalt; af dessa 21 personer hade af de betygsgifvande läkarna 10 förklarats i saknad af förståndets bruk, 7 i saknad af förståndets fulla bruk samt 4 tillräckliga. Af de afgifna utlåtandena återfinnas ett antal som bilaga 2.

Angående vården af kriminalpatienter och samhällsfarliga sjuka anförde Medicinalstyrelsen uti underdånigt utlåtande den 2 sept. 1908 angående tillstånd för Kopparbergs läns landsting att å Sätters hospitals område uppföra en upptagningsanstalt för 30 sjuka, att bifall till framställningen skulle möjliggöra tillkomsten af en starkt byggd paviljong för samhällsfarliga manliga patienter. Styrelsen erinrade vidare om det ursprungliga förslaget att inrymma 100 manliga kriminalpatienter i särskild byggnad vid nämnda an-

stalt. Då förslaget till hospitalet uppgjordes, upptogs emellertid uti detta icke någon dylik afdelning, då man ansåg det lämpligt att, innan den för kriminalvårdens ordnande uppgjorda planen fullbordades, afvakta erfarenhet om, huru den vid denna tidpunkt ännu icke färdigbyggda kriminalasylen vid Växjö hospital komme att fungera. Erfarenheten från de gångna 2 1/2 år, som denna nu varit i verksamhet, hade otvetydigt gifvit vid handen, att äfven 100 patienter är ett allt för stort antal på samma plats, då det gäller sjuka af ifrågavarande art. Afsevärdt mindre afdelningar för detta ändamål torde därför för framtiden böra ifrågakomma. — Medicinalstyrelsen tillstyrkte bifall till den gjorda framställningen under förutsättning, att anstalten uppfördes i form af en starkt byggd, med celler och isoleringsrum försedd samt i 4 å 5 afdelningar fördelad paviljong för 30 sinnessjuka män och i öfrigt på samma villkor, som gälla för öfriga länsupptagningsanstalter. Ärendet var vid redovisningsårets slut beroende på Kungl. Maj:ts pröfning.

Antalet *underhållningsdagar* (tab. 15) för de under året å anstalterna vårdade uppgick till 2,432,352, af hvilka för 1:a klass 1.8 %, för 2:a klass 9.2 %, för 3:e klass 82.2 %, utan afgift 5.1 % och å landstings stat 1.7 %.

Totalkostnaden för sjukvården har uppgått till 3,942,500 kronor 83 öre (tab. 15); medelkostnaden för hvarje person för år har varit 593 kronor 30 öre. Kostnaden har varit störst vid Stockholms hospital med 932 kronor 51 öre, minst vid Vänersborgs hospital och asyl med 482 kronor 51 öre. Medelkostnaden för hvarje sjuk för dag har utgjort 1 krona 62 öre. Medelkostnaden af *statsmedel* per år och sjuk har utgjort 453 kronor 16 öre.

Här nedan lämnas en jämförande öfversikt öfver kostnaden vid statens anstalter för en del af de hufvudrubriker, som upptagas i tab. nr 17.

Öfversikt öfver kostnaden för år och sängplats vid statens hospital för aflöning, utspisning, kläder, eldning, medicin och tvätt under år 1908.

	Göteborgs hosp.	Härnösands hosp.	Kristinehamns hosp.	Lunds hosp. och asyl.	Malmö asyl.	Nyköpings hosp.	Piteå hosp. och asyl.	Stockholms hosp.	Uppsala hosp. och asyl.	Vadstena hosp. och asyl.	Visby hosp.	Vänersborgs hosp. och asyl.	Växjö hosp.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Aflöning	236.32	195.03	219.92	131.77	132.08	205.54	202.33	247.74	150.92	141.88	255.78	141.37	237.70
Utspisning	274.30	276.83	293.45	230.47	207.03	226.15	250.00	362.83	255.01	231.28	278.70	226.73	296.41
Linne-, gång- och sängkläder	39.17	36.35	30.11	40.86	43.45	41.53	28.57	68.72	35.76	36.57	14.30	24.38	55.66
Eldning och lysbällning	116.87	77.86	134.18	89.29	83.61	84.45	117.45	119.21	76.13	71.02	76.02	57.65	127.09
Medikamenter	9.83	4.20	7.39	7.46	5.78	5.27	5.73	17.34	6.26	4.43	5.24	6.17	5.34
Tvätt och renhållning	14.33	9.16	8.63	12.81	13.52	10.80	9.77	24.78	10.68	6.94	15.50	9.63	9.93

Angående de olika *sjukdomsformernas* förekomst bland de vid årets slut vid hvarje anstalt och vid samtliga anstalterna befintliga samt de under året intagna och tillfrisknade, uttryckt i procenttal, hänvisas till nedanstående öfversikt.

2—091344. Berättelse ang. sinnessjukvården.

Hvad i öfrigt angår sjukvården och därmed sammanhängande frågor å rikets anstalter för sinnessjuka hänvisas till tab. 1—19.

Öfversikt öfver de olika sjukdomsformernas förekomst bland de vid 1908 års slut vid hvarje anstalt och vid samtliga anstalter befintliga samt de under året intagna och tillfrisknade sjuka, uttryckt i procent.

Sjukdomsform.	Procent af patienterna &																	Under året tillfrisknade.	
	Göteborgs hospital.	Härnösands hospital.	Kristinehamns hospital.	Lunds hospital.	Lunds asyl.	Malmö asyl.	Nyköpings hospital.	Piteå hospital och asyl.	Stockholms hospital.	Uppsala hospital.	Uppsala asyl.	Valdemars hosp. o. asyl.	Visby hospital.	Västerborgs hospital och asyl.	Väris hospital.	Väris hosp. kriminal.	Samtliga anstalter.		Under året intagna.
Melankoli. <i>Melancholia</i>	7.8	5.0	7.8	7.6	1.0	—	4.0	2.1	4.4	3.9	0.6	5.2	7.9	2.7	4.4	—	3.6	8.8	15.2
Mani. <i>Mania</i>	1.7	2.0	1.9	2.7	1.0	0.7	—	0.8	1.2	—	—	2.1	1.6	0.6	2.1	—	1.1	2.5	4.2
Periodisk sinnessjukdom. <i>Psychosis periodica</i>	12.1	10.9	12.9	8.1	4.1	3.9	10.9	16.7	11.2	12.8	4.8	6.8	11.0	5.9	10.7	3.0	8.2	19.7	42.5
Förring. <i>Confusio</i>	6.9	—	1.1	6.3	—	0.7	1.7	1.6	1.6	1.1	—	1.1	—	0.6	2.1	—	1.2	5.4	14.6
Primär svagsinnet. <i>Dementia primaria</i>	35.5	54.0	53.9	40.0	55.2	8.9	41.8	56.9	50.4	63.3	72.5	21.2	62.7	65.5	69.2	56.0	53.2	44.6	17.6
Kronisk förryckthet. <i>Paranoia</i>	10.8	6.0	9.6	18.1	8.3	16.0	10.9	8.4	9.2	7.6	2.9	22.8	1.5	5.6	2.9	7.0	9.8	4.5	0.3
Sekundär svagsinnet. <i>Dementia secundaria</i>	15.1	14.7	5.2	6.0	15.2	56.3	11.4	6.5	2.0	—	—	29.6	—	4.0	1.5	—	9.8	0.4	—
Epileptisk sinnessjukdom. <i>Insania epileptica</i>	0.4	0.9	0.2	0.6	4.2	1.5	1.7	1.1	0.4	0.5	5.7	2.6	1.5	2.5	0.1	1.0	2.1	1.1	0.3
Degenerativ sinnessjukdom. <i>Insania degenerativa</i>	1.7	0.9	1.6	4.8	0.4	—	8.0	0.8	4.0	3.1	0.9	2.3	—	1.5	2.1	14.0	2.0	2.6	2.6
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning. <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	1.7	0.4	0.5	0.3	0.2	—	4.0	—	2.8	1.6	0.8	0.8	—	1.1	1.5	4.0	1.0	1.5	2.6
Sinnessjukdom med förlamning. <i>Dementia paralytica</i>	1.2	0.9	0.7	3.0	—	—	0.5	0.3	5.6	1.1	—	0.1	—	0.3	0.1	2.0	0.7	2.3	—
Svagsinnet af organiska orsaker. <i>Dementia organica</i>	3.9	3.0	3.6	0.9	1.5	—	1.1	0.8	4.4	1.6	1.9	0.6	3.0	3.8	1.8	3.0	2.0	3.5	0.3
Sinnesslöhet. <i>Idiotia</i>	—	0.4	0.5	0.6	4.8	9.7	0.5	1.6	1.6	—	4.8	2.6	1.5	2.8	—	4.0	2.4	0.8	—
Sinnessvaghet. <i>Imbecillitas</i>	1.2	0.9	0.5	0.9	4.1	2.3	3.5	2.4	1.2	3.4	5.6	2.2	9.4	3.7	1.5	6.0	2.9	1.8	—
Sinnessjukdom okänd eller ej förefintlig	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0.5	—

Angående kolonien i Korsberga har öfverläkaren Lindell meddelat följande:

Kvarliggande från år 1907	43 m.	35 kv.	= 78
Intagna under år 1908	2	8	= 10
Afförda under år 1908:			
till hospitalet	3 m.	2 kv.	
till hemmet	—	1	
såsom döde	1	1	
Kvarvarande till år 1909	41	39	= 80

Af de intagna hade en man förut varit anbragt i familjevården. Då Växjö hospital fortfarande, på grund af stagnation i omsättningen å manssidan, var urständsat att tillmötesgå efterfrågan på för familjevården i Korsberga lämpliga manliga patienter, öfverflyttades i slutet af året till Växjö hospital 6 män från Lunds hospital och asyl och 5 män från Nyköpings hospital, men hade dessas utflyttning till Korsberga ej under året medhunnits. Återflyttningarna till hospitalet hafva i 2 fall berott på kroppslig sjukdom, i 2 fall på psykisk försämring och i 1 fall på vederbörande patients benägenhet att på ett oroväckande sätt syssla med elden.

De vid 1908 års utgång närvarande sjuka voro fördelade sålunda:

i centralhemmet (Tomtebo)	1 m.	1 kv.
» 7 hem à 1 m. och 2 hem à 1 kv.	7	2
» 8 » 2 » 4 » 2	16	8
» 2 » 3 » 4 » 3 »	6	12
» 2 » 4 » 4 » 4 »	8	16

Ett nytt vårdarhem har under året tillkommit och 3 upphört, af hvilka 2 på grund af vårdarnas olämplighet och 1 beroende på afflyttning från orten.

Vårdarna tillhörde vid årets utgång följande kategorier: hemmansägare 19, arrendatorer 3, rättare 1, torpare 1, lägenhetsinnehafvare 1, landthandlare 1, snickare 1, skräddare 1, skomakare 3, smed 2 = 33 hem.

Af patienterna kunde 77.8 % af männen och 55.8 % af kvinnorna eller sammanlagt 67 % af samtliga vårdade sjuka sysselsättas med olika arbeten som närmare framgår af följande sammanställning:

sysselsatta i handverk (2 snickare, 1 smed)	3 m.	—
» i jordbruk och ladugård	22	2 kv.
» med vedsågning	7	—
» såsom biträden i hushållet	—	6
» med väfning	—	2
» med handarbeten (sömnad, spånad o. d.)	—	13
» med handräkning (ved- och vattenhämtning)	3	1
Summa 35 m. 24 kv. = 59		

Såsom flitpengar har fortfarande i regel utgått 5 öre per arbetsdag samt till de tvenne biträden i centralhemmet (1 manlig och 1 kvinnlig patient) 10 öre.

Omsättningen inom centralhemmet framgår af följande tabell:

Orsak till vistelsen i Centralhemmet.	Kvarliggan- de från 1907.	Intagna 1908.	Afförda 1908			Kvarliggan- de till 1909.
			till samma hem.	till annat hem.	till hospitalet.	
Biträden inom hemmet	2	—	—	—	—	2
Kroppslig sjukdom	—	10	6	—	2	2
Psykiisk försämring	—	10	5	3	1	1
Väntan på lämpligt hem	—	3	—	3	—	—
Summa	2	23	11	6	3	5

Af de å centralhemmet vårdade voro 17 män och 8 kvinnor. Högsta antalet samtidigt vårdade sjuka af båda könen 9; maximiantalet samtidigt i centralhemmet vårdade män 6, kvinnor 4. Direkt från ett hem till ett annat hafva öfverflyttats 4 patienter och från vårdarhem till hospitalet 2 sjuka.

Allmänna hälsotillståndet har varit godt. Provinsialläkaren har endast tvenne gånger behöft tillkallas.

Tvenne dödsfall hafva under året inträffat, det ena af lungemfysem, det andra under följande förhållanden: Kristina J., 54 år, slö och bortkommen; vårdades jämte tvenne andra kvinnor i ett hem i kyrkobyn. Söndagen den 31 maj 1908 hade familjens samtliga medlemmar i anledning af en dotters i huset konfirmation begifvit sig till kyrkan, lämnande de sjuka utan tillsyn för en tid af omkring 2 timmar. Vid återkomsten saknades Kristina, som aldrig förut sökt aflägsna sig och som på grund af höggradig deformation af vänstra benet hade synnerligen svårt att förflytta sig. Trots genast började och under flera dagar fortsatta undersökningar af den omgifvande trakten med större mängd uppbådadt folk kunde hon icke anträffas. Först den 3 oktober återfanns hon i skogen liggande död i ett busksnår utan tecken till yttre våld. Platsen låg rätt betydligt utom den undersökta rayonen.

Trenne rymningar — däraf två af samma person — hafva under året förekommit, men vederbörande patienter hafva snart återförts.

Vårdarafgifterna hafva växlat mellan 60 och 90 öre och utgånge vid årets slut sålunda: 6 patienter å 60 öre, 19 patienter å 65 öre, 14 patienter å 70, 16 patienter å 75 öre, 5 patienter å 80 öre, 16 patienter å 85 öre och 1 patient å 90 öre, hvarförutom 3 sjuka vårdades å centralhemmet å 50 öre. Vårdarafgifternas storlek vid årets utgång utgjorde således 73 öre pr dag och patient mot 72.8 öre under 1907.

Antalet underhållsdagar 28,792; medeltalet vårdade pr dag 78.6. Under 1907 voro motsvarande siffror 29,589 och 80.9. Totalkostnaden för kolonien 31,074 kronor 69 öre, medelkostnaden pr dag och patient 1.08 kr. och per år 395 kronor 35 öre mot under föregående år respektive kr. 1.08 och 394.71.

b) Landstingens upptagningsanstalter.

Under uppförande voro Göteborgs stads upptagningsanstalt vid Göteborgs hospital och Älfsborgs läns vid Vänersborgs hospital och asyl; båda blefvo i det närmaste färdiga, men blefvo ej tagna i bruk.

Ritningar till en ny upptagningsanstalt vid Kristianstads lasarett hafva af Medicinalstyrelsen godkänts.

Angående landstingens vid hospitalen förlagda upptagningsanstalters verksamhet hänvisas till nedanstående sammandrag.

Beträffande landstingens samtliga upptagningsanstalters för sinnessjuka verksamhet hänvisas till öfversikt å sid. 12.

c) Enskilda anstalter.

Angående de enskilda anstalternas verksamhet hänvisas till följande öfversikt öfver omsättningen af sinnessjuka m. m.

Sammanställning af uppgifter från landstingens vid hospitalen belägna upptagningsanstalter för sinnessjuka för år 1908.

Anstalten vid:	1		2		3						4		5		6		7		8		9			
	Intagna		Afförda						Den 31 december befintliga		Underhållsdagar		Antal platser		Medeltal vårdade för dag		Högsta antalet vårdade för dag		Medel- längd af vistelsen å upptagningsanstalten i dagar					
			till statens anstalter för sinnessjuka		till hem eller enskild anstalt		döda																	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
Härnösands hospital	6	9	3	6	2	3	—	—	—	—	2	—	10	8	3,649	3,714	10	10	9.9	10.2	10	11	215	219
Kristinehamns	27	23	27	23	—	—	1	—	—	—	—	—	9	7	3,478	3,061	10	10	9.5	8.4	10	10	97	99
Lunds	11	4	9	5	2	1	—	1	—	—	1	—	7	7	2,797	3,176	14	14	7.6	8.7	9	11	177	323
Uppsala	12	11	11	8	2	1	—	—	—	1	—	1	11	12	4,258	4,297	12	12	11.6	11.7	12	13	349	266
Växjö	13	36	4	26	4	4	—	2	1	2	1	2	20	19	6,824	6,812	20	20	18.6	18.6	20	20	227	124
Summa	69	88	54	68	10	9	1	3	1	3	4	3	57	53	21,060	22,066	66	66	58.2	56.6	61	65		

Öfversikt öfver antalet intagna, döda, underhållsdagar samt utrymme å landstingens och de största städernas upptagningsanstalter för sinnessjuka år 1908.

1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
Landstingsområde, sjukvårdsinrättning.	Antal patienter.		Underhållsdagar.	Antal sjuk-sängar.	Medeltal vårdade för dag.	Högsta antalet vårdade för dag.	Medel-längd af sjukhusvistelsen, dagar.	Landstingsområde, sjukvårdsinrättning.	Antal patienter.		Underhållsdagar.	Antal sjuk-sängar.	Medeltal vårdade för dag.	Högsta antalet vårdade för dag.	Medel-längd af sjukhusvistelsen, dagar.
	In-tagna.	Döda.							In-tagna.	Döda.					
Stockholms stad:								Hallands län:							
Paviljonger för män	253	12	38,788	135	106	127	153	Upptagn.-anst. i Falkenberg ⁶⁾	12	2	8,456	22	23	24	1-9 år
, kvinnor	179	10	33,873	131	93	112	189	Varbergs lasarett	4	1	560	2	2	2	140
Summa	432	22	72,661	266				Summa	16	3	9,016	24			
Stockholms län:								Göteborgs o. Bohus län:							
Upptagningsanst. vid Ulfunda ¹⁾	23	4	9,471	27	26	27	1-1 år.	Uddevalle lasarett	47	1	7,965	24	22	24	170
Uppsala län:								Göteborgs stad:							
Upptagningsanstalten vid Uppsala hospital ²⁾	23	1	8,555	24	23	25	307	Upptagningsanst. för sinnessjuka vid Gibraltar	230	14	11,256	75	31	75	49
Södermanlands län:								Älfsborgs län:⁷⁾							
Upptagningsanstalten i Nyköping ²⁾	31	—	6,768	20	19	20	218	Borås lasarett	21	1	787	6	2	5	37
Östergötlands län:								Vänersborgs							
Vadstena lasarett	8	1	2,814	8	8	9	352	Summa	31	2	2,608	14	5	6	182
Norrköpings stad:								Skaraborgs län:							
Norrköpings sjukhus	38	1	2,968	14	8	12	78	Falköpings lasarett	68	1	8,116	24	22	24	119
Jönköpings län:								Mariestads							
Ulfspårre-Hägerflychtiska lasarettet i Eksjö	75	3	11,929	40	33	38	159	Summa	71	1	9,203	27	3	3	362
Kronobergs län:								Värmlands län:							
Upptagn.-anst. vid Växjö hosp. ⁴⁾	49	3	13,636	40	37	40	150	Upptagningsanstalten vid Kristinehamns hospital ⁸⁾	50	—	6,539	20	18	20	98
Kalmar läns norra landstingsområde:								Örebro län:							
Västerviks lasarett	13	1	1,921	6	5	6	148	Örebro lasarett	27	—	3,633	12	10	—	135
Kalmar läns södra landstingsområde:								Västmanlands län:							
Kalmar lasarett	1	—	1,116	3	3	4	3-1 år	Västerås lasarett	25	—	8,685	21	24	26	347
Gottlands län:								Kopparbergs län:							
Visby lasarett	—	—	—	2	—	—	—	Falu lasarett	20	—	4,304	12	12	14	215
Blekinge län:⁴⁾								Gäflings län o. Gäfle stad:							
Karlshamns lasarett	1	—	28	2	—	1	28	Gäfle och Gästriklands lasarett	27	3	5,241	14	14	17	194
Karlskrona	3	—	935	3	3	3	312	Hudiksvalls lasarett	19	1	4,842	16	13	16	255
Summa	4	—	963	5	3	3	312	Söderhamns	56	—	6,590	22	18	22	116
Kristianstads län:								Summa							
Kristianstads lasarett	29	—	2,738	7	7	9	94	102	4	16,673	52				
Simrishamns	—	—	1,098	3	3	3	?	Västernorrlands län:							
Ängelholms	17	—	1,230	4	3	4	72	Härnösands lasarett	9	—	1,008	4	3	5	112
Summa	46	—	5,066	14				Upptagningsanstalten vid Härnösands hospital ⁹⁾	15	2	7,363	20	20	21	217
Malmöhus län:								Summa							
Upptagningsanstalten vid Lunds hospital ⁵⁾	15	1	5,973	28	16	20	250	24	2	8,871	24				
Malmö stad:								Jämtlands län:							
Allmänna sjukhuset	164	10	10,227	34	28	36	62	Östersunds lasarett	16	—	4,396	12	12	13	275
								Västerbottens län:							
								Umeå lasarett	28	2	6,328	20	17	20	226
								Norrbottnens län:							
								Haparanda lasarett	2	1	81	1	—	1	40
								Luleå	4	—	539	3	1	1	134
								Piteå	1	—	2	2	—	1	2
								Summa	7	1	622	6			
								För hela riket	1,626	77	253,637	874	695	—	—

¹⁾ Se nåd. bref d. 7/4 1906. — ²⁾ Se nåd. bref d. 9/6 1902. — ³⁾ Se nåd. bref d. 29/11 1902. — ⁴⁾ Upptagningsanstalten vid Växjö hospital, gemensam för Kronoberg och Blekinge län. Se nåd. bref d. 3/8 1904. — ⁵⁾ Se nåd. bref d. 12/8 1891 och d. 5/7 1907. — ⁶⁾ Se nåd. bref d. 25/8 1898. — ⁷⁾ Älfsborgs län upptår vid Vänersborgs hospital en upptagningsanstalt för 30 patienter, se nåd. bref den 9/6 1905. — ⁸⁾ Se nåd. bref d. 29/8 1896. — ⁹⁾ Se nåd. bref d. 19/8 1899.

Öfversikt för år 1908 öfver antalet platser samt in-
tagna, afförda och den 31 dec. 1908 närvarande
vid enskilda anstalter för sinnessjuka.

Anstalt.	Platser.	In- tagna	A f f ö r d a								Den 31/12 1908 när- varande		
			friska		för- bättrade		oför- bättrade		döda				
			m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.
Holmehus (Malmö)	12	—	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	10
Katrinelund (Malmö)	10	—	7	—	5	—	1	—	—	—	—	—	10
Karlskäll (Stockholm)	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5
Peterska hemmet (Uppsala)	15	3	2	—	1	2	1	—	—	1	—	—	3
Sigtuna sjukhem	28	4	8	—	2	1	1	2	2	1	2	—	13
Solna	34	6	5	1	6	1	6	6	5	5	—	—	24
Vängelsta (Uppsala län)	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Summa	123	13	24	1	15	4	9	8	9	7	3	—	51
		37	16	13	17	10	11						

Af de såsom oförbättrade afförda äro 12 öfverförda till annan anstalt för sinnessjuka.

III. Antalet sinnessjuka och idioter inom riket.

I tab. nr 20 meddelas ett sammandrag af de uppgifter, hvilka det enligt § 69 gällande nädiga stadga angående sinnessjuka aligger kyrkoherde samt kommunal- och hälsovårdsnämnd att till vederbörande tjänsteläkare afgifva.

Här nedan meddelas en öfversikt öfver resultaten af tjänsteläkarnes besök hos sinnessjuka och idioter.

Öfversikt för år 1908 öfver af provinsial- och extra provinsialläkare besökta sinnessjuka och idioter med hänsyn till deras antal, beskaffenheten af deras vård och deras behof af anstaltsvård.

L ä n .	Antal besökta.		Vårdens beskaffenhet.			Behof af anstaltsvård.	
	Sinnessjuka.	Idioter.	Tillfredsstäl- lande.	Mindre god.	Vanvård.	Sinnessjuka.	Idioter.
Stockholms län	65	112	168	9	—	12	14
Uppsala	12	16	26	1	1	1	4
Södermanlands	28	60	85	3	—	6	13
Östergötlands	20	24	39	5	—	5	5
Jönköpings	108	92	171	25	4	21	5
Kronobergs	78	43	105	14	2	15	5
Kalmar	88	67	132	20	3	28	11

Stockholm den 29 oktober 1909.

RICHARD STENBECK.

E. SEDERHOLM.

ERIK ÅBERG.

FRED. BISSMARK.

A. E. Bastman.

L ä n .	Antal besökta.		Vårdens beskaffenhet.			Behof af anstaltsvård.	
	Sinnessjuka.	Idioter.	Tillfredsstäl- lande.	Mindre god.	Vanvård.	Sinnessjuka.	Idioter.
Gottlands län	34	21	41	12	2	6	2
Blekinge	22	17	29	10	—	9	—
Kristianstads	125	113	211	26	1	27	9
Malmöhus	103	127	218	11	1	13	8
Hallands	9	1	8	2	—	2	1
Göteborgs och Bohus län	84	105	170	18	1	16	4
Älfsborgs län	61	62	108	15	—	11	5
Skaraborgs	50	46	86	10	—	9	7
Värmlands	46	61	93	13	1	9	8
Örebro	4	6	6	4	—	1	1
Västmanlands	29	52	76	5	—	2	3
Kopparbergs	67	78	131	14	—	10	7
Gäflborgs	45	62	97	10	—	7	7
Västernorrlands	13	24	32	5	—	1	3
Jämtlands	30	57	82	5	—	4	7
Västerbottens	34	63	82	14	1	10	16
Norrbottnens	63	56	100	19	—	12	6
Summa	1,218	1,365	2,296	270	17	237	151
	2,583		2,583				

Angående de antecknade vanvårdade sjuka voro 3 bundna med järnkedja eller rep vid väggen, 3 instängda i små mörka skrubbar eller afbalkningar och 11 vårdade under synnerligen osnygga förhållanden.

Kostnaden för vederbörande läkares resor för dessa besök hos sinnessjuka och idioter har uppgått till 29,185 kronor 82 öre.

Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1908 har skyddsföreningen öfverlämnat till öfverläkarna vid statens anstalter för sinnessjuka tillhoppa 1,525 kronor, hvaraf 300 kronor till Lunds hospital och asyl, 300 kronor till Uppsala och 250 kronor till Vadstena och 200 till Växjö samt lägre belopp, minst 50 kronor, till öfriga anstalter.

Därjämte hafva till en sinnessjuk gifvits 150 kronor, åt tre andra 100 kronor hvar och åt en femte 50 kronor, hvadan sålunda hela understödsbeloppet uppgår till 2,025 kronor.

Till bestridande af dessa utgifter har föreningen haft att tillgå årsafgifter af 162 ledamöter och räntan af förut befintliga kapital, som ökats från 42,534 kronor 89 öre till 42,805 kronor 29 öre.

Underdänigst

KLAS LINROTH.

Tab. N:o 1. Sammanställning af uppgifterna från statens anstalter för sinnessjuka angående *intagna och afförda* samt den 31 December *befintliga* patienter år 1908.

A n s t a l t	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12			
	Intagna ¹⁾		Intagna, å statens anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda		tillfrisknade		förbättrade		oförbättrade		till annan statens anstalt för sinnessjuka		döda		icke sinnessjuka vid intagning.		Den 31 December befintliga		Antalet expekteranter den 31 December			
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	Summa	m.	kv.			
Göteborgs hospital . . .	29	32	27	25	—	—	8	17	6	3	4	2	—	—	9	7	—	—	117	115	232	16	27	
Härnösands > . . .	17	17	13	15	—	—	1	2	2	—	2	1	20	17	7	6	²⁾ 1	—	100	102	202	69	30	
Kristinehamns > . . .	138	154	128	141	30	17	11	13	1	1	1	1	—	—	13	11	—	—	318	307	625	128	63	
Lunds > . . .	37	26	32	20	—	—	18	16	5	7	2	4	5	5	7	5	²⁾ 1	—	166	166	332	72	154	
> asyl . . .	14	19	14	16	3	5	—	2	—	3	1	—	2	—	17	23	—	—	413	415	828	226	134	
Malmö > . . .	5	2	4	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	2	—	—	48	76	124	5	3	
Nyköpings hospital . . .	13	8	11	7	—	—	2	3	2	—	3	3	5	—	6	3	—	—	108	67	175	15	25	
Piteå hospital och asyl . . .	38	32	28	27	—	—	22	17	6	6	2	3	—	—	10	7	—	—	204	164	368	93	34	
Stockholms hospital . . .	31	21	24	17	—	—	9	9	4	4	9	8	—	—	4	2	²⁾ 3	—	124	126	250	93	160	
Uppsala > . . .	41	30	38	24	—	—	8	12	7	3	7	1	5	25	13	5	—	—	260	162	422	160	129	
> asyl . . .	8	4	6	4	6	25	—	—	—	1	1	1	—	—	14	10	—	—	399	416	815	264	75	
Vadstena hospital och asyl . . .	39	54	30	40	—	—	10	23	5	10	3	3	—	—	19	17	—	—	413	387	800	93	29	
Visby > . . .	14	11	11	7	—	—	4	5	4	4	—	—	—	—	1	—	—	—	35	28	63	—	1	
Vänersborgs > och asyl . . .	44	84	43	71	—	—	21	33	5	9	2	3	—	—	14	31	—	—	498	496	994	134	52	
Växjö > . . .	7	45	5	38	11	—	4	20	1	9	2	5	10	—	9	11	—	—	170	162	²⁾ 332	83	25	
> kriminalafä. . .	13	—	10	—	—	—	5	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	100	—	100	12	—	
Summa	488	539	424	454	50	47	123	172	49	60	41	35	47	47	149	140	6	—	3,473	3,189	6,662	1,463	941	
	1,027		878		97		295		109		76		94		289		6		3,473		3,189		6,662	

¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

²⁾ Observationsfall.

³⁾ Däråf vid Korsberga m. 41, kv. 39, Summa 80.

Tab. N:o 2. Öfversikt för år 1908 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade, döda, samt vid årets slut befintliga, med fördelning efter de särskilda *sjukdomsformerna*.

S j u k d o m	2		3		4		5		6	
	Intagna ¹⁾		Intagna, å statens anstalt för sinnessjuka förut ej vårdade		Tillfrisknade		Döda		Den 31 December befintliga	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Melankoli, <i>Melancholia</i> . . .	26	64	25	58	20	26	7	10	60	184
Mani, <i>Mania</i> . . .	16	9	15	8	7	6	2	1	25	48
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i> . . .	81	120	48	64	45	81	13	9	224	327
Förvirring, <i>Confusio</i> . . .	8	47	8	46	12	31	1	3	18	67
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i> . . .	245	211	230	194	26	22	53	71	2,038	1,497
Kronisk förrethet, <i>Paranoia</i> . . .	20	25	15	23	1	—	10	8	325	303
Sekundär svagsinnet, <i>Dementia secundaria</i> . . .	4	—	2	—	—	—	22	12	280	371
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epileptica</i> . . .	6	4	5	4	1	—	9	5	99	49
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i> . . .	16	10	14	10	5	3	—	4	73	65
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i> . . .	15	—	14	—	6	2	2	—	60	4
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i> . . .	18	5	17	5	—	—	14	6	41	7
Svagsinnet af organiska orsaker, <i>Dementia organica</i> . . .	12	34	11	32	—	1	9	6	44	97
Sinnesslöhet, <i>Idiotia</i> . . .	5	3	5	3	—	—	5	4	97	64
Sinnessvaghet, <i>Imbecillitas</i> . . .	11	7	10	7	—	—	2	1	89	106
Sinnessjukdom, okänd eller icke förefintlig . . .	²⁾ 5	—	²⁾ 5	—	—	—	—	—	—	—
Summa	488	539	424	454	123	172	149	140	3,473	3,189
	1,027		878		295		289		6,662	

¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

²⁾ Observationsfall.

Tab. N:o 3. Öfversikt för år 1908 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka intagna, tillfrisknade och döda, med fördelning efter *kön och ålder*.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		
	Under 15 år		15-20 år ¹⁾		20-25 år		25-30 år		30-35 år		35-40 år		40-45 år		45-50 år		50-60 år		60-70 år		Öfver 70 år		Okänd		Summa		Summa summarum		
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.
Intagna ²⁾	1	—	25	16	74	68	78	73	64	68	50	56	50	60	46	64	60	81	31	38	9	15	—	—	488	539	1,027		
Intagna å statonstalt för sinnessjuka förut ej vårdade	1	—	25	14	68	63	73	64	54	57	46	52	37	47	42	55	49	61	24	28	5	13	—	—	424	454	878		
Tillfrisknade	—	—	10	7	13	28	19	27	14	27	15	24	10	17	14	18	22	16	6	8	—	—	—	—	123	172	295		
Döda	—	—	—	—	5	7	8	12	14	12	11	19	16	11	19	16	34	29	32	19	10	15	—	1	149	140	289		

¹⁾ Från och med 15 år intill 20 år o. s. v.
²⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

Tab. N:o 4. Öfversikt för år 1908 öfver de å statens anstalter intagna sinnessjuka¹⁾, fördelade efter *civilstånd, sjukdomens bestånd före intagningen samt antal förutgångna anfall*.

1	2				3				4				5				6				7				8				9				10				11				12				13				14				15				16				17				18			
	Summa		Civilstånd				Sjukdomens bestånd före intagningen								Antal förutgångna anfall																																																					
			Ogifta		Gifta		Änklingar		Änkor		Frånskillda		Under 3 månader		3-6 månader ²⁾		6-12 månader		1-2 år		Öfver 2 år		Okändt		Inträt		Ett		Två		Tre		Fyra eller flera		Okändt																																	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.																							
A	467	529	299	298	143	184	20	43	5	4	92	128	46	84	68	74	68	69	184	172	9	2	345	364	51	84	22	30	8	11	32	34	9	6																																		
	996		597		327		63		9		220		130		142		137		356		11		709		135		52		19		66		15																																			
B	404	444	267	252	117	150	16	38	4	4	71	93	40	69	62	67	64	59	159	154	8	2	329	352	35	56	8	13	2	3	21	15	9	5																																		
	848		519		267		54		8		164		109		129		123		313		10		681		91		21		5		36		14																																			

A. Intagna.
 B. Intagna, förut å statens anstalter ej vårdade.
¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här, ej heller sinnesslöa och sinnessvaga.
²⁾ Från och med 3 månader intill 6 månader o. s. v.

Tab. N:o 5. Öfversikt för år 1908 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter *sjukdomens form och efter ålder vid sjukdomens utbrott*.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15												
	Under 15 år		15-20 år ¹⁾		20-25 år		25-30 år		30-35 år		35-40 år		40-45 år		45-50 år		50-60 år		60-70 år		Öfver 70 år		Okänd		Summa		Summa summarum												
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.									
Melankoli, <i>Melancholia</i>	—	—	—	—	2	1	7	—	6	4	9	5	6	1	8	10	16	3	3	—	—	1	1	25	58	83													
Mani, <i>Mania</i>	—	—	1	—	8	1	2	1	1	—	1	1	1	1	1	1	3	1	—	1	—	—	15	8	23														
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	2	1	7	10	6	15	5	6	6	4	3	7	6	9	2	4	2	3	1	—	—	7	5	48	64	112													
Förvirring, <i>Confusio</i>	—	—	1	2	13	2	10	—	—	—	—	2	5	2	1	1	2	—	—	—	—	—	—	8	46	54													
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	3	4	44	26	73	47	48	43	20	21	19	18	7	14	4	12	2	5	—	—	—	—	10	4	230	194	424												
Kronisk förreykhet, <i>Paranoia</i>	—	—	—	—	2	1	2	4	1	1	1	8	2	2	4	3	3	3	—	—	—	—	1	15	23	38													
Sekundär svagsinnet, <i>Dementia secundaria</i>	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4													
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epileptica</i>	—	—	3	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	9													
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i>	1	—	1	3	1	1	2	—	2	2	3	1	—	2	1	1	—	—	—	—	—	3	—	14	10	24													
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	2	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	14	—	14												
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3	1	3	1	4	1	5	2	—	—	—	—	—	—	17	5	22												
Svagsinnet af organiska orsaker, <i>Dementia organica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	1	1	2	4	7	6	11	—	—	8	—	—	11	32	43												
Sinnesslöhet, <i>Idiotia</i>	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	8												
Sinnessvaghhet, <i>Imbecillitas</i>	8	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	7	17												
Summa	19	12	59	44	90	82	68	71	33	47	39	51	29	36	19	34	27	41	13	15	2	8	21	13	419	454	873												
	31		103		172		139		80		90		65		53		68		28		10		34		873														

¹⁾ Från och med 15 år intill 20 år o. s. v.

Tab. N:o 6. Öfversikt för år 1908 öfver *orsaker*, under hvilkas inflytelser sinnessjukdom kan anses hafva uppkommit hos under året intagna.

O r s a k.	2		3		O r s a k.	2		3				
	Intagna ¹⁾		Intagna, å statens anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade			Intagna ¹⁾		Intagna, å statens anstalter för sinnessjuka förut ej vårdade				
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Ärfölig belastning.	Sinnessjukdom hos	fadern	40	37	35	19	Andra akuta infektionssjukdomar	8	5	8	4	
		modern	42	60	36	44		Syfilis	16	1	15	1
		far- eller morföräldrar	22	28	19	24		Kroniska konsumtionstillstånd (cancer, tuberculos etc.)	—	1	—	1
		syskon	59	81	48	64		Inanition	—	1	—	1
		aflägnare släktingar	74	95	64	74		Kronisk alkoholism	48	2	40	2
	Alkoholism hos	fader	48	49	39	38	Andra kroniska intoxicationsjukdomar	2	—	—	—	
		moder	2	1	2	1	Skador å hufvudet	23	5	19	5	
	Epilepsi hos	föräldrar	3	—	3	—	Organiska hjärnlidanden	1	1	—	1	
		syskon	8	3	7	3	Andra sjukdomar	3	9	2	7	
	Neurasteni, hysteri eller andra nervösa rubbningar hos	aflägnare släktingar	4	8	3	6	Oregelbundet, utsväfvande lefnadssätt	14	3	13	3	
föräldrar		28	36	24	29	Hälsovidrigt eller ansträngande arbete i yrke	3	7	2	7		
Andra former af belastning	syskon	5	14	5	13	Pauperism	—	3	—	3		
	aflägnare släktingar	9	6	6	4	Psykisk öfveranstängning	3	3	2	3		
Klimakterium	—	4	—	—	4	Missriktningar och motgångar, ekonomiska och husliga bekymmer	33	30	25	26		
Hafvandeskap	—	4	—	—	4	Kärlek	5	17	5	15		
Barnsäng	—	28	—	—	25	Religiösa påverkningar	1	11	1	11		
Digifning	—	6	—	—	4	Häftig sinnessrörelse	11	25	11	23		
Influensa	12	17	10	13	2	Cellstraff	2	—	1	—		
Tyfoidfieber	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—		

¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

Tab. N:o 7. Öfversikt för år 1908 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, fördelade efter *stånd och yrke*.

1	2		3		4		5		1	2		3		4		5	
	Yrkesutöfvare		Hustru utan yrke		Barn under 15 år		Öfriga familjemedlemmar			Yrkesutöfvare		Hustru utan yrke		Barn under 15 år		Öfriga familjemedlemmar	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
I. Jordbruk med binärningar.								IV. Allmän tjänst och litterära yrken.									
Godsägare och därmed jämförliga arrendatorer, landbruksinspektorer	3	—	1	—	—	—	3	Prästerskap	2	—	1	—	—	—	—	3	
Hemmansägare och därmed jämförliga arrendatorer, rättare, ladufogdar, mejerister, trädgårdsmästare	43	8	43	—	—	27	56	Civile och kommunala tjänstemän	2	—	2	—	—	—	—	4	
Torpäre, statäre, backstugusittare, jordbruksarbetare, tjänare	83	22	40	—	—	10	17	D:o d:o betjänte	1	—	—	—	—	—	—	—	
Fiskare	3	—	3	—	—	1	2	Militärer af officers grad	—	—	3	—	—	—	—	—	
II. Industri och handverk.								D:o af lägre grad									
Fabriks- och bruksägare, disponenter, ingenjörer, bokhållare	2	1	4	—	—	—	1	Lärare	5	7	2	—	—	1	5		
Arbetare	93	14	33	—	—	2	10	Litteratörer, artister	1	1	—	—	—	—	3		
Handverkare	60	26	23	1	—	1	5	Läkare, veterinärer, tandläkare, apotekare	1	—	1	—	—	1	—		
III. Handel och samfärdsel.								Barnmorskor, sjukvårdspersonal									
Handlande, handelsbokhållare, banktjänstemän, redare	26	8	10	—	—	1	2	Studera	5	—	—	—	—	—	—	—	
Läkare af vårdshusrörelse och deras biträden	1	6	—	—	—	—	—	V. Annat yrke.									
Tjänstemän vid post, telegraf och järnvägar	4	—	3	—	—	—	—	Tjänstehjon, förut ej angifna	6	42	—	—	—	—	—	—	
Betjänte vid d:o	3	—	1	—	—	—	1	Arbetare, d:o d:o	3	1	—	—	—	—	—	1	
Sjöfarande	12	—	5	—	—	—	1	f. d. Yrkesutöfvare, kapitalister och pensionärer	4	—	—	—	—	—	—	—	
Hyrkuskar, åkare och stadsbud	1	—	—	—	—	—	1	Understödtagare	3	18	1	—	—	—	—	4	
								VI. Okänt stånd och yrke									
								Summa									
								378	155	180	1	—	45	119			

Tab. N:o 8. Öfversikt för år 1908 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka för första gången intagna, med fördelning efter *hemort*.

L ä n .	1		2		3		4		L ä n .	1		2		3		4											
	Landsbygd		Stad		Summa		Landsbygd			Stad		Summa		Landsbygd		Stad		Summa									
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.								
Stockholms stad	—	—	15	20	15	20	Skaraborgs >	28	33	4	6	32	39	Stockholms län	14	10	1	14	11	Värmlands >	46	41	3	7	49	48	
Uppsala >	10	4	5	6	15	10	Örebro >	27	24	1	10	28	34	Södermanlands >	6	8	2	1	8	9	Västmanlands >	8	5	2	4	10	9
Östergötlands >	14	17	6	9	20	26	Kopparbergs >	17	16	1	1	18	17	Östergötlands >	14	17	6	9	20	26	Kopparbergs >	9	1	1	3	10	4
Jönköpings >	15	18	—	3	15	19	Gälleborgs >	9	11	4	1	13	12	Kronobergs >	7	24	—	3	7	27	Västernorrlands >	9	11	4	1	13	12
Kalmar >	14	11	3	1	17	12	Jämtlands >	6	5	—	1	6	6	Kalmar >	14	11	3	1	17	12	Jämtlands >	6	5	—	1	6	6
Gotlands >	9	5	2	2	11	7	Västerbottens >	13	7	2	—	15	7	Gotlands >	9	5	2	2	11	7	Västerbottens >	13	7	2	—	15	7
Blekinge >	1	8	2	3	3	11	Norrbottnens >	16	18	—	—	16	18	Blekinge >	1	8	2	3	11	7	Norrbottnens >	16	18	—	—	16	18
Kristianstads >	10	9	2	2	12	11	Utrikes ort	—	2	—	—	—	2	Kristianstads >	10	9	2	2	12	11	Utrikes ort	—	2	—	—	—	2
Malmöhus >	21	11	5	3	26	14	Summa	346	348	78	106	424	454	Malmöhus >	21	11	5	3	26	14	Summa	346	348	78	106	424	454
Hallands >	10	12	1	—	11	12		694		184		878	Hallands >	10	12	1	—	11	12								
Göteborgs och Bohus län	24	23	12	19	36	42							Göteborgs och Bohus län	24	23	12	19	36	42								
Älfsborgs län	12	25	5	2	17	27							Älfsborgs län	12	25	5	2	17	27								

Tab. N:o 9. Öfversikt för år 1908 öfver de å statens anstalter för sinnessjuka *tillfrisknade*.

S j u k d o m .	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15			
	Vistelsetid inom hospitalet														Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst														Summa		Summa summan.	
	3 månader		3-6 månader ¹⁾		6-12 månader		1-2 år		öfver 2 år		3 månader		3-6 månader ¹⁾		6-12 månader		1-2 år		2-5 år		öfver 5 år		okändt		m.		kv.		m.		kv.	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		
Melankoli, <i>Melancholia</i>	3	7	2	5	5	6	4	5	6	3	1	—	1	4	4	7	5	6	6	6	3	2	—	1	20	26	46	13				
Mani, <i>Mania</i>	3	1	1	1	3	3	—	1	—	—	1	—	2	1	3	3	1	2	—	—	—	—	—	—	7	6	13	6				
Periodisk sinnessjukdom, <i>Psychosis periodica</i>	10	14	13	28	10	24	9	13	3	2	1	1	13	19	10	27	13	23	5	9	1	2	2	—	45	81	126	43				
Förvirring, <i>Confusio</i>	5	9	4	6	2	10	—	3	1	3	4	5	4	2	3	16	—	4	1	3	—	—	—	—	12	31	43	48				
Primär svagsinnet, <i>Dementia primaria</i>	2	1	6	7	5	6	11	7	2	1	1	—	1	1	7	6	10	9	4	6	3	—	—	—	28	22	48	1				
Kronisk förrethet, <i>Paranoia</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—				
Epileptisk sinnessjukdom, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—				
Degenerativ sinnessjukdom, <i>Insania degenerativa</i>	—	—	1	1	1	—	1	1	2	1	—	—	—	—	—	1	1	—	3	2	1	—	—	—	5	3	8	—				
Sinnessjukdom i följd af kronisk förgiftning, <i>Psychosis ex intoxicatione</i>	3	—	—	1	—	—	—	—	2	1	1	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	6	2	8	—				
Svagsinnet af organiska orsaker, <i>Dementia organica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—			
Summa	26	32	27	49	28	49	26	30	16	12	9	6	22	27	28	60	32	45	21	27	9	6	2	1	123	172	295	—				
	58	76	77	56	28	15	49	88	77	48	15	3	205																			

¹⁾ Från och med 3 månader intill 6 månader o. s. v.

Tab. N:o 10. Öfversikt för år 1908 öfver *tillfriskningsprocenten* bland de under de senaste 10 åren å hospitalen intagna.

Ordningsnummer	1		2		3		4		5		6		7	
	Intagningsårets		Årtal		Intagna ¹⁾		Af de intagna voro att vid intagningen såsom obotliga anse ²⁾		Tillfrisknade under något af de 10 åren		Tillfriskningsprocent för de i kol. 3 angifna intagna		de i kol. 3 angifna intagna med frånräkning af de i kol. 4 anförda.	
Det 10:de	1899		684		—		225		33		—		—	
» 9:de	1900		925		—		257		28		—		—	
» 8:de	1901		948		—		272		29		—		—	
» 7:de	1902		800		416		186		23		48		—	
» 6:te	1903		645		352		179		28		61		—	
» 5:te	1904		573		243		172		30		52		—	
» 4:de	1905		697		478		195		28		89		—	
» 3:dje	1906		1,411		974		247		18		57		—	
» 2:dra	1907		1,041		632		226		22		55		—	
Redovisningsåret	1908		1,022		525		125		12		25		—	

¹⁾ De från annan statens anstalt för sinnessjuka öfverförda medräknas ej här.

²⁾ För åren till och med 1900 äro uppgifter för denna kolumn ej lämnade.

Tab. N:o 11. Öfversikt för år 1908 öfver dödsorsaker bland de å statens anstalter för sinnessjuka aflidna.

1	2	3	4	1	2	3	4
Dödsorsak (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.	Dödsorsak (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 9 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.
Marasmus senilis	1	10	11	Pleuritis	1	1	2
Febris typhoides	—	7	7	Bronchitis	1	2	3
Dysenteria	—	1	1	Bronchiectasia	1	—	1
Influenza	1	—	1	Pneumonia	15	15	30
Septicæmia	4	—	4	Bronchopneumonia	2	—	2
Tuberculosis pulmonum	53	62	115	Gangræna pulmonum	2	1	3
al. org.	5	3	8	Emphysema pulmonum	1	—	1
Plumbismus	—	1	1	Enteritis. Colitis	1	2	3
Insania epileptica	1	—	1	Volvulus	1	1	2
Dementia paralytica	10	5	15	Peritonitis	1	3	4
Hæmorrhagia cerebri	6	2	8	Nephritis	5	—	5
Encephalitis	1	—	1	Pyelonephritis	1	—	1
Meningitis	4	5	9	Abscessus	1	1	2
Epilepsia	1	2	3	Cancer	8	2	10
Diabetes	—	2	2	Kystoma	—	2	2
Myocarditis	—	2	2	Tumör cerebri	2	—	2
Cor adiposum	1	3	4	Trauma	2	2	4
Vitium organicum cordis	6	1	7	Suicidium	2	1	3
Endarteritis	3	—	3				
Ruptura cordis	2	—	2				
Paralysis cordis	3	1	4	Summa	149	140	289

Tab. N:o 12. Öfversikt för år 1908 öfver tillfälliga sjukdomar bland de å statens anstalter för sinnessjuka vårdade.

1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Sjukdom (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 28 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.	Sjukdom (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 28 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.	Sjukdom (enl. K. Med.-styr. cirk. d. 28 Dec. 1891).	m.	kv.	Summa.
Marasmus senilis	3	10	13	Pericarditis. Myocarditis. Endo- carditis	9	7	16	Hydro-, Hæmato-, Pyocèle	4	—	4
Morbilli	2	2	4	Cor adiposum	5	6	11	Endometritis	—	2	2
Febris typhoides	1	29	30	Vitium organicum cordis	16	22	38	Parametritis	—	1	1
Dysenteria	—	1	1	Endarteritis. Arteriosclerosis	24	18	42	Fistula urogenitalis	—	1	1
Parotitis epidemica	—	1	1	Varix	5	8	13	rectovaginalis	—	1	1
Influenza epidemica	145	117	262	Thrombosis. Embolia	2	4	6	Mastitis	1	—	1
Erysipelas	34	29	63	Morbi cav. nas. et cav. acces. nas	4	3	7	Myitis	16	7	23
Pyæmia. Septicæmia	5	4	9	Laryngo-tracheitis	3	9	12	Tendovaginitis	6	—	6
Tuberculosis pulmonum	124	130	254	Pleuritis	14	11	25	Bursitis. Hygroma	5	2	7
al. org.	24	20	44	Pneumothorax	1	—	1	Scoliosis	—	4	4
Syphilis acquisita	3	2	5	Bronchitis	85	113	198	Synovitis. Arthrosis	3	1	4
Scorbutus	1	—	1	Oedema pulmonum	1	—	1	Rheumatismus articularis acutus	5	5	10
Chlorosis. Anæmia	15	27	42	Pneumonia acuta	41	29	70	chronicus	6	2	8
Morbus macul. Werlhoffi Purpura	—	1	1	Gangræna pulmonum	2	2	4	Arthritis deformans	1	—	1
Anæmia perniciososa progressiva	—	1	1	Emphysema pulmonum	6	—	6	Osteomyelitis. Osteitis. Periostitis	9	7	16
Hæmoglobinuria	1	—	1	Asthma	2	4	6	Erythema nodosum	—	1	1
Plumbismus	—	1	1	Angina tonsillar	56	54	110	Urticaria	—	1	1
Bromismus	1	—	1	Gastritis acuta et chronica	47	35	82	Herpes zoster	7	3	10
Hæmorrhagia cerebri et mening- um. Hemiplegia	8	4	12	Ulcus ventriculi	2	—	2	Psoriasis	6	7	13
Encephalitis. Abscessus cerebri	1	—	1	Neuroses ventriculi	2	1	3	Eczema	43	18	61
Meningitis cerebri	4	6	10	Enteritis. Colitis	186	238	424	Acne	6	1	7
Syringomyelia	1	—	1	Typhilitis. peri- et paratyphilitis	4	2	6	Sycosis	1	—	1
Neuralgia	13	5	18	Ilæus. Volvulus	1	3	4	Favus	1	—	1
Paralysis facialis	2	2	4	Hernia	35	4	39	Scabies	1	—	1
Epilepsia	—	2	2	Periproctitis et Fistula ani	3	1	4	Pemphigus	—	2	2
Diabetes mellitus	4	5	9	Prolapsus ani vel recti	5	4	9	Phlegmone. Abscessus	74	49	123
Morbus Basedowi	—	7	7	Helminthiasis	1	2	3	Furuncul	65	39	104
Conjunctivitis	36	23	59	Cholelithiasis	—	5	5	Carbunculus	24	15	39
Keratitis	8	2	10	Nephritis	19	6	25	Ulcus	39	13	52
Ulcus cornæ serpens	1	—	1	Pyelitis	1	—	1	Gangræna	9	5	14
Episcleritis	—	1	1	Cystitis	10	5	15	Cancer	11	11	22
Iritis	3	1	4	Neuroses vesicæ urinarie	1	1	2	Kystoma ovarii	—	3	3
Chorioiditis	3	1	4	Hypertrophia prostatae	3	—	3	Lymphoma	2	2	4
Glaucoma	1	1	2	Retentio urinæ	—	3	3	Myroma uteri	—	1	1
Cataracta	3	2	5	Fistula urinaria	1	—	1	Struma	1	6	7
Dacryocystitis	7	9	16					Tumör cerebri	1	—	1
Otitis media	31	21	52					abdominis	—	1	1
								Yttre skador	218	135	353

Tab. N:o 15. Sammanställning af uppgifter från statens anstalter för sinnessjuka angående antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal vårdade i de olika betalningsklasserna samt utspisnings- och totalkostnaden år 1908.

Anstalt	2			3					4				5			6			
	Antal sjukplatser vid årets slut.			Underhållsdagar					Medeltal vårdade för dag				Utspisningskostnad för de sjuka			Totalkostnaden för sjukvården			
	I klass	allm. klass	tillhörande vederbörande landsting	I klass	II klass	III klass	utan afgift	å landstingsstat	I klass	II klass	III klass	utan afgift	å landstingsstat	Totalkostnad	För underhållsdag		Totalkostnad ¹⁾	Medelkostnad för hvarje person för dag	Medelkostnad för hvarje person för år
															I klass	allm. klass			
Göteborgs hospital	—	230	—	15,452	62,946	4,944	—	—	42	172	13	—	41,820.41	—	50.2	172,118.87	2.06	755.79	
Härnösands »	—	245	20	7,095	63,605	3,929	7,363	—	19	174	11	20	45,253.23	—	55.2	150,426.55	1.83	671.55	
Kristinehamns »	—	748	20	16,101	153,704	3,719	6,539	—	44	420	10	18	94,007.44	—	52.2	357,373.76	1.98	726.41	
Lunds »	30	323	28	10,768	14,555	94,742	7,335	5,973	29	40	259	20	16	213,912.74	115	47.0	657,669.29	1.50	550.79
» asyl	—	836	—	—	23,075	269,682	10,884	—	—	63	757	30	—	—	—	—	—	—	
Malmö »	—	124	—	5,849	36,586	2,851	—	—	16	100	8	—	19,531.62	—	43.1	74,451.35	1.64	601.72	
Nyköpings hospital	—	181	—	1,137	60,290	4,462	—	—	3	165	12	—	27,821.45	—	42.2	110,038.10	1.67	611.24	
Piteå hospital o. asyl	—	370	—	8,106	122,729	4,614	—	—	22	335	13	—	64,113.36	—	47.3	221,474.85	1.78	652.47	
Stockholms hospital	20	230	—	7,705	22,584	55,161	5,786	—	21	62	151	16	—	59,260.45	125	59.4	223,127.01	2.56	932.51
Uppsala »	30	392	24	11,050	19,585	116,824	9,305	8,555	30	54	319	25	23	244,795.17	126	51.8	703,797.18	1.54	563.64
» asyl	—	818	—	—	22,888	261,716	12,465	—	—	62	715	34	—	—	—	—	—	—	
Vadstena hospital o. asyl	26	774	—	9,576	24,419	246,636	10,900	—	26	67	674	30	—	137,303.85	1.12	44.9	413,983.18	1.42	519.72
Visby hospital	—	62	—	3,130	17,090	2,297	—	—	9	47	6	—	11,544.55	—	51.3	42,457.23	1.89	690.09	
Vänersb. hosp. o. asyl	—	1,000	—	29,514	327,641	7,112	—	—	81	895	19	—	160,383.19	—	44.0	480,226.21	1.32	482.51	
Växjö »	10	240	40	3,873	4,471	83,806	3,605	13,636	10	12	229	10	37	76,689.91	164	50.7	304,282.56	2.13	780.81
» » krim.-afd.	—	100	—	—	3,587	—	29,658	—	—	10	—	81	—	—	—	—	—	—	
» » Korsberga kolonien	—	—	—	—	2,973	25,819	—	—	—	8	71	—	—	—	—	—	31,074.69	1.08	395.35
Summa	116	6,658	132	42,972	224,471	1,908,977	123,866	42,066	116	614	5,463	333	114	1,196,436.77	49.08	3,942,500.83	1.62	593.30	
		6,794				2,432,352					6,645								

¹⁾ Beräknad genom afdrag från hela utgiftssumman af utgifter för underhåll och förbättring af byggnader och gårdar och för utskylder samt inkomsterna af trädgård och jordbruk eller annan dylik handtering.

Tab. N:o 16. Öfversikt för år 1908 öfver de vid statens anstalter för sinnessjuka i och för den egentliga sjukvården anställda tjänstemän och betjäning.

Anstalt	2					3				4			5	6	7	8		
	Läkarpersonal					Uppsyningspersonal				Sjukvårdspersonal								
	Öfverläkare	Hospitalläkare	Asylläkare	Biträdande läkare	Underläkare	Amnussensier	Uppsyningsmän	Förskådningskor	Biträdande uppsyningsmän	Biträdande förskådningskor	Biträdande förskådningskor	Storläkare	Sjukvårdspersonal	Medeltal sjukplatser dagligen året om utpräglade	Medeltal sjuka för dag för hvar och en af sjukbjänningen	Antal för afdelnings-karrens varit ansvarig personal	Antal natvakter & sjukvårdsföreläsningsmän	
Göteborgs hospital	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2	16	23	228	5.5	10	8
Härnösands »	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	15	21	224	6.8	11	6
Kristinehamns »	1	1	—	1	2	—	1	1	1	1	—	3	63	72	493	—	22	18
Lunds »	1	1	—	1	—	1	1	1	—	—	—	2	25	33	370	6.2	17	11
» asyl	—	—	1	—	2	—	2	1	—	1	—	1	30	56	834	9.6	14	9
Malmö »	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	6	8	124	8.8	—	2
Nyköpings hospital	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	18	12	180	5.8	7	4
Piteå hospital och asyl	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	28	26	370	6.7	11	6
Stockholms hospital	1	—	—	1	—	1	1	1	—	—	—	5	19	24	250	5.2	7	6
Uppsala »	1	1	—	2	—	—	1	1	1	1	—	6	44	34	452	5.4	11	14
» asyl	—	—	1	—	2	—	1	1	1	1	—	—	43	47	812	9.0	12	8
Vadstena hospital och asyl	1	1	—	1	—	—	1	1	1	1	—	3	46	43	797	8.7	19	12
Visby hospital	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	5	5	62	6.2	—	2
Vänersborgs hospital och asyl	1	1	—	1	2	—	1	1	1	1	—	1	66	58	935	8.0	23	16
Växjö hospital	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	25	27	299	5.6	10	14
» » kriminalafdelning	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	30	—	91	3.0	5	5
» » Korsberga koloni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Summa	13	6	3	11	9	2	17	16	5	7	—	27	490	490	6,645	—	179	141
				44				45					997					

¹⁾ Uppsyningspersonal räknas icke till sjukvårdspersonal. — ²⁾ Några exakta siffror kunna ej angifvas, då anstalten ej varit till fullo belagd.

Tab. N:o 17. *Inkomster för hospitals underhåll år 1908.*

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		
	Statsanslag		Patient-afgifter		Ränta å patient-afgifter		Ersatt begrafningskostnad		Underhålls-bidrag		Anmärknings-medel.		Diverse		Trädgård och jordbruk		Summa		
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	
Af Kungl. Statkontoret levererade.	3,009,816	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,009,816	53
Göteborgs hospital	—	—	47,651	90	15	68	157	50	—	—	—	—	3,101	54	6,209	50	57,186	07	
Härnösands »	—	—	56,282	85	9	85	183	—	—	—	—	—	1,801	56	3,966	85	62,248	11	
Kristinehamns »	—	—	111,199	45	22	36	200	76	—	—	—	—	4,198	27	27,577	16	148,197	99	
Lunds » och asyl	—	—	268,149	25	44	80	676	50	—	—	—	—	3,864	99	21,564	24	294,299	78	
Malmö asyl	—	—	25,093	95	1	66	16	50	—	—	—	—	1,213	66	—	—	26,325	77	
Nyköpings hospital	—	—	34,041	50	3	56	91	60	—	—	—	—	2,213	96	—	—	36,350	52	
Piteå » och asyl	—	—	74,039	65	32	42	298	50	—	—	—	—	2,339	96	11,008	95	87,714	48	
Stockholms »	—	—	66,874	85	59	23	49	50	14,000	—	—	—	3,971	91	1,690	80	86,645	79	
Uppsala » och asyl	—	—	285,462	80	64	83	496	50	—	—	—	—	6,366	84	33,734	88	326,125	30	
Vadstena » och asyl	—	—	177,928	71	42	68	394	55	—	—	58	24	6,662	55	20,230	66	207,823	19	
Visby »	—	—	12,130	70	—	90	—	—	—	—	—	—	4,436	79	10	40	16,578	79	
Vänersborgs » och asyl	—	—	205,198	80	45	29	545	10	—	—	—	—	6,662	52	33,778	67	246,229	88	
Växjö »	—	—	105,230	68	21	90	165	—	—	—	—	—	6,214	80	17,014	44	128,646	27	
Summa	3,009,816	53	1,469,284	04	364	61	3,274	71	14,000	—	58	24	55,554	85	176,790	49	4,729,133	47	

¹⁾ Därutaf från hosp-direktionen i Växjö kr. 9,816:53, besparing å beviljadt anslag för utredning af kriminal- och länsaviljonger. — ²⁾ Från Danviks hospital enligt Kungl. brefvet till Serafimer Ordens Gillet den 9 Januari 1871.

Tab. N:o 18. *Utgifter för hospitals underhåll år 1908.*

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		16			
	Af-skrifning		Afdöning		Utpisning		Linne samt gäng- och sängkläder		Eldning och lys-hållning		Medika-menter		Tvätt och renhållning		Inven-tarier		Underhåll och förbättring af byggnader o. gårdar		Skrif-materialier m. m.		Utskylder		Diverse utgifter		Indrag-ningastat		Trädgård och jordbruk		Summa			
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre		
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	10,474	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117,893	70	
Göteborgs hospital	1,374	89	53,880	79	62,740	97	¹⁾ 12,939	19	26,647	44	2,241	30	3,277	84	²⁾ 11,707	99	8,304	56	811	71	362	91	6,520	77	2,150	—	8,470	03	214,219	94		
Härnösands »	794	50	43,686	87	62,009	52	9,030	99	8,143	97	17,441	67	942	26	7,490	44	41,799	80	657	10	1,165	19	6,423	28	600	—	4,945	95	196,152	39		
Kristinehamns »	237	25	108,422	45	144,680	40	14,845	26	66,153	42	3,642	10	4,264	71	³⁾ 54,096	83	44,404	14	1,781	94	131	11	13,555	28	—	—	21,269	98	488,820	24		
Lunds » o. asyl	516	96	158,658	27	277,487	98	49,202	81	107,511	22	8,987	80	15,425	28	17,722	91	100,034	34	2,435	59	364	94	20,693	70	2,925	—	18,183	02	780,149	77		
Malmö asyl	3,057	10	22,577	69	25,672	02	5,387	70	10,367	71	716	11	1,676	76	2,988	21	5,765	52	599	47	266	86	3,685	68	780	—	—	—	88,540	83		
Nyköpings hospital	—	—	36,998	28	40,725	17	7,475	97	15,201	18	948	45	1,943	31	1,775	10	6,283	49	694	79	—	—	3,683	03	1,385	33	180	52	117,294	62		
Piteå » o. asyl	59	95	74,962	60	92,498	19	10,572	75	43,456	20	2,120	94	3,614	61	6,003	87	17,578	36	944	66	451	08	8,542	58	800	—	8,962	40	270,588	19		
Stockholms »	196	80	61,935	09	90,707	28	17,178	59	29,801	57	4,334	81	6,694	42	4,799	35	43,764	08	969	55	—	—	8,734	53	5,025	—	4,637	12	278,778	19		
Uppsala » o. asyl	542	17	190,759	96	322,334	57	45,202	38	96,228	99	7,809	51	13,378	04	14,065	98	61,709	01	1,835	27	325	03	23,794	90	2,462	50	22,088	48	902,634	79		
Vadstena » o. »	—	—	112,982	27	184,333	41	29,147	06	56,904	13	3,529	54	5,535	12	9,492	56	14,797	14	2,384	50	75	05	12,487	62	4,355	06	17,979	14	453,702	60		
Visby »	—	—	15,858	30	17,289	07	886	79	4,713	56	325	27	960	68	⁴⁾ 1,211	30	3,187	59	326	63	8	48	7,560	41	450	—	25	45	53,144	16		
Vänersborgs » o. asyl	6	05	140,662	43	225,597	09	24,255	23	57,360	85	6,143	—	9,585	14	⁵⁾ 6,575	89	379	80	39,566	56	2,451	96	414	54	15,206	26	—	—	28,262	17	565,197	19
Växjö »	—	—	91,989	26	114,711	36	21,542	10	49,181	94	1,990	84	3,844	14	⁶⁾ 379	80	8,700	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
» Korsberga kolonien	—	—	5,711	64	⁷⁾ 20,852	43	1,204	77	332	87	—	—	81	75	⁸⁾ 9,592	11	6,401	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	6,785	67	1,129,560	14	1,681,689	46	257,015	56	581,002	75	43,881	93	72,833	39	176,571	41	585,371	52	17,837	99	3,706	87	151,159	19	22,874	58	151,882	92	4,890,573	55		

¹⁾ Af beloppet hafva utgått:
 för vattenledning vid Kristinehamns hospital enl. Kungl. brefvet den 3 november 1906 kr. 25,158:68
 » tillbyggnad af kökbyggnaden vid Uppsala hospital enl. Kungl. brefvet den 17 juli 1908 » 13,800:—
²⁾ Afser utredningen af Göteborgs stads paviljong enl. Kungl. Med.-styr. beslut den 3 juli 1908.
³⁾ » » » Kristinehamns hospital enl. Kungl. brefvet den 29 november 1906.
⁴⁾ » » » Visby hospital enl. Kungl. Med.-styr. beslut den 18 oktober 1905.

⁵⁾ Afser utredningen af Vänersborgs hospital och asyl enl. Kungl. brefven den 4 mars 1904 och den 24 mars 1905.
⁶⁾ » » » länsaviljongerna vid Vänersborgs hospital och asyl.
⁷⁾ » » » Växjö hospital enl. Kungl. Med.-styr. beslut den 6 september 1905.
⁸⁾ » » » länsaviljongerna vid Växjö hospital enl. Kungl. Med.-st. beslut d. 7 maj 1906.
⁹⁾ Haruti ingå kostunderna för de sjukes inackordering.

Tab. N:o 19. Sammandrag af 1908 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel.

Debet.		Kredit.	
<i>Balans från år 1907.</i>		<i>Balans från år 1907.</i>	
Skulder: Patientafgifter	365,312 84	<i>Behållningar och fordringar:</i>	
Diverse	288,370 48	kassan	43,563 06
Extra statsanslag:		förråden	398,177 63
för utvidgning af Kristinehamns hospital	33,447 08	patientafgifter	29,468 39
» boställsbyggnad m. m. vid Vadstena hospital	822 01	i bank inestående	1,082,114 54
» nytt hospital å Säters kungsgård	346,376 72	diverse	117,968 56
» kolonibyggnad vid Kristinehamns hospital	37,951 40	von Saaska donationsfonden	30,000 —
» byggnadsarbeten vid Härnösands hospital	112,809 96	Lundgrenska d:o	1,093 67
» d:o vid Lunds hospital och asyl	94,394 19	Nils P. Rosenblads d:o	2,887 81
» nytt hospital vid Västervik	20,225 06	C. M. Lindströms d:o	435 38
» inköp af lägenheten Tomtebo	29 65	förskott	54,162 69 1,759,871 73
» boställ-hus för gifta sjnkskötare vid Uppsala hospital	100 —	Inkomster. Se Tab. N:o 17	— 4,729,133 47
» administrationshuset vid Lunds hospital	41,636 88 1,341,476 27		
Afskrifning. Se Tab. N:o 18	— — 6,785 67	<i>Balans till år 1909.</i>	
Utgifter. Se Tab. N:o 18	— — 4,823,787 88	Skulder: Patientafgifter	371,181 77
		Diverse	309,461 15
<i>Balans till år 1909.</i>		Extra statsanslag:	
<i>Behållningar och fordringar:</i>		för utvidgning af Kristinehamns hospital	36,314 07
kassan	29,882 67	» byggnadsarbeten vid Härnösands hospital	14,832 34
förråden	450,869 98	» d:o vid Lunds hospital och asyl	22,842 91
patientafgifter	19,730 24	» boställshus för skötare vid Vänersborgs och Göteborgs hospital	100,328 11
i bank inestående	1,582,028 27	» boställshus för läkare vid Göteborgs och Pitteå hospital	33,960 24
diverse	104,010 33	» boställshus för skötare vid Lunds hospital	37,842 68
förskott till utredning af vissa hospital	63,095 57	» d:o » d:o vid Uppsala d:o	100 —
d:o att ersättas af annat anslag, jämlikt Kungl. brefvet den 9 april 1908	11,971 31	» byggnad för 1. kl. pat. vid Göteborgs hospital	60,426 58
von Saaska donationsfonden	30,000 —	» inköp af lägenheten Tomtebo i Korsberga	15 65
Lundgrenska d:o	1,148 35	» administrationshuset vid Lunds hospital	1,708 88
Nils P. Rosenblads d:o	2,887 86	» nytt hospital å Säters kungsgård	757,768 74
C. M. Lindströms d:o	457 13	» d:o vid Västervik	125,659 96
Patienternas utflyktsfond	311 75 2,289,393 46	» elektrisk belysning vid Uppsala hospital	100,000 — 1,972,438 08
Summa	— — 8,461,443 28	Summa	— — 8,461,443 28

Tab. N:o 20. Sammandrag af kirkoherdarnes och hälsovårds-

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
	S i n n e s s j u k a.																		
	Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom ¹⁾					
		landsbygd.	städer.	män.	kvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	20—40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	enskiilde huf.	enskiild anstalt.	fattighus.	hanslarrett.	hospital eller asyl.	ej angifvet.
Stockholms stad	1,444	—	1,444	708	736	—	920	461	63	30	579	790	45	15	12	447	602	368	—
Stockholms län	371	331	40	180	191	—	247	124	—	2	115	254	—	116	13	30	9	203	—
Uppsala »	303	223	80	131	172	—	212	91	—	4	80	219	—	83	3	47	2	168	—
Södermanlands »	402	310	92	200	202	—	257	145	—	6	313	83	—	94	9	97	6	195	1
Östergötlands »	734	514	220	366	368	—	512	222	—	5	215	513	1	203	4	136	9	382	—
Jönköpings »	706	611	95	357	349	—	486	220	—	7	183	516	—	328	8	94	16	260	—
Kronobergs »	554	529	25	276	278	—	396	158	—	5	178	371	—	276	2	63	6	207	—
Kalmar »	646	535	111	349	297	—	460	186	—	8	204	434	—	269	8	130	11	228	—
Gotlands »	178	153	25	99	79	—	134	44	—	—	52	126	—	86	—	19	—	73	—
Blekinge »	369	243	126	178	191	—	274	95	—	4	135	230	—	137	5	95	5	127	—
Kristianstads »	594	535	59	289	305	—	453	141	—	5	173	416	—	226	5	92	17	254	—
Malmöhus »	817	586	231	364	453	—	581	236	—	10	252	555	—	199	14	222	4	378	—
Malmö stad	132	—	132	74	58	—	92	40	—	2	51	79	—	13	4	64	10	41	—
Hallands län	411	317	94	189	222	—	320	91	—	6	137	268	—	155	5	99	12	140	—
Göteborgs och Bohus län	623	583	40	306	317	—	456	167	—	8	187	428	—	258	4	79	12	270	—
Göteborgs stad	235	—	235	112	123	—	157	78	—	7	94	134	—	30	4	142	—	59	—
Älfsborgs län	900	816	84	439	461	—	654	246	—	4	235	661	—	428	3	104	8	357	—
Skaraborgs »	689	610	79	360	329	—	496	193	—	4	215	470	—	279	5	33	14	358	—
Värmlands »	861	795	66	446	415	—	636	225	—	6	249	606	—	301	8	154	—	393	—
Örebro »	514	440	74	273	241	—	374	140	—	7	166	341	—	112	2	97	7	296	—
Västmanlands »	327	256	71	174	153	—	220	107	—	3	81	243	—	89	2	29	18	189	—
Kopparbergs »	639	605	34	318	321	—	460	179	—	6	187	446	—	275	6	99	9	250	—
Gäflleborgs »	599	464	135	292	307	—	391	208	—	7	191	401	—	227	6	121	33	212	—
Västernorrlands »	490	429	61	250	240	—	343	147	—	4	166	320	—	200	—	51	2	237	—
Jämtlands »	266	242	24	149	117	—	193	73	—	1	96	169	—	122	3	23	8	110	—
Västerbottens »	385	369	16	212	173	—	260	125	—	6	142	287	—	203	2	11	10	159	—
Norrbottnens »	350	314	36	194	156	—	246	104	—	4	134	212	—	133	3	34	1	179	—
Summa	14,589	10,810	3,729	7,285	7,254	—	10,230	4,246	63	161	4,810	9,522	46	4,857	140	2,612	831	6,098	1

nämndernas uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket år 1908.

21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	1
I d i o t e r.																			
Antal.	Från		Kön		Civilstånd			Ålder				Vårdas inom							
	landsbygd.	städer.	män.	kvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	20—40 år.	över 40 år.	ej angifven.	enskildt hus.	enskild anstalt.	fattighus.	hanssarett.	hospitäl eller asyl.		ej angifvet.
77	—	77	42	35	—	76	1	—	14	49	14	—	6	7	60	—	4	—	Stockholms stad.
297	273	24	175	122	—	297	—	—	88	122	87	—	215	26	30	14	12	—	Stockholms län.
210	184	26	114	96	—	210	—	—	70	76	64	—	127	47	29	—	7	—	Uppsala »
313	272	41	171	142	—	312	1	—	96	123	94	—	189	28	69	—	27	—	Södermanlands »
531	467	64	306	225	—	531	—	—	139	206	186	—	344	59	114	4	9	1	Östergötlands »
415	384	31	238	177	—	413	2	—	84	170	161	—	320	24	63	3	5	—	Jönköpings »
325	313	12	167	158	—	324	1	—	64	134	127	—	277	21	23	—	4	—	Kronobergs »
486	447	39	281	205	—	485	1	—	120	193	173	—	366	23	91	—	6	—	Kalmar »
112	86	26	68	44	—	112	—	—	32	47	33	—	98	6	8	—	—	—	Gotlands »
252	207	45	135	117	—	252	—	—	55	124	73	—	181	26	42	—	3	—	Blekinge »
363	345	18	218	145	—	363	—	—	88	151	124	—	246	44	65	—	8	—	Kristianstads »
457	388	69	253	204	—	456	1	—	111	187	159	—	291	52	96	—	18	—	Malmöhus »
48	—	48	27	21	—	47	1	—	12	23	13	—	23	2	20	—	3	—	Malmö stad.
291	258	33	167	124	—	289	2	—	53	117	121	—	206	22	59	—	4	—	Hallands län.
466	429	37	263	203	—	463	3	—	120	175	171	—	367	59	34	—	6	—	Göteborgs och Bohus län.
62	—	62	34	28	—	61	1	—	28	27	7	—	35	25	2	—	—	—	Göteborgs stad.
597	556	41	355	242	—	597	—	—	149	236	212	—	492	42	59	1	3	—	Älfsborgs län.
419	401	18	225	194	—	416	3	—	94	180	145	—	345	45	21	—	8	—	Skaraborgs »
660	627	33	371	289	—	657	3	—	133	268	259	—	472	38	131	1	18	—	Värmlands »
382	355	27	222	160	—	382	—	—	91	161	127	—	240	30	102	—	10	—	Örebro »
216	185	31	116	100	—	215	1	—	61	94	61	—	145	33	29	1	8	—	Västmanlands »
426	409	17	220	206	—	426	—	—	115	167	144	—	352	17	54	—	3	—	Kopparbergs »
433	365	68	214	219	—	433	—	—	143	173	117	—	308	60	54	1	10	—	Gäflborgs »
341	321	20	192	149	—	341	—	—	90	168	83	—	292	13	25	—	11	—	Västernorrlands »
231	226	5	123	108	—	231	—	—	76	84	71	—	203	10	12	1	5	—	Jämtlands »
313	306	7	185	128	—	311	2	—	112	115	86	—	278	17	18	—	—	—	Västerbottens »
219	209	10	129	90	—	218	1	—	84	75	60	—	178	11	25	—	5	—	Norrbottnens »
8,942	8,013	929	5,011	3,931	—	8,918	24	—	2,325	3,645	2,972	—	6,596	787	1,335	26	197	1	Summa.

Bihang 2.

Rättsmedicinska utlåtanden angående sinnesbeskaffenhet,

afgifna af öfverläkare vid hospital och läkaren vid Växjö hospitals kriminalafdelning.

1.

Ur rättegångshandlingarna framgår i hufvudsak följande:

Sigrid S. är född den 22 jan. 1887 i E., där hon fortfarande är mantalsskrifven. Föräldrarne, landtbrukaren S. P. i E. och hans hustru, E. V., lefva båda och äro i god ekonomisk ställning. Om deras släktskapsförhållanden, sinnesbeskaffenhet och vanor finnes ingenting nämnt. Det angifves, att en släkting till fadern för 53 eller 54 år sedan var sinnessjuk, men att sedan intet fall af sinnessjukdom förekommit i släkten. Sigrid är uppfostrad i hemmet, kan läsa och skriva, är konfirmerad och har ej förut varit tilltalad för brott. Blef redan tidigt förledd till osedliga förvillelser och hängaf sig någon tid under barndomen åt själfbefläckelse, hvilket hon dock snart öfvervann. Hon har enligt fadern uppgift alltid varit sjuklig och alltsedan barndomen af ett ombytligt, stridligt och envist lynne, och det var omöjligt att öfvertala henne att göra något, hvartill hon från början varit ovillig. Systemen berättade om henne, att hon alltid varit besynnerlig och inbunden, att hon under senare tider på flera veckor ej talat till syskonen och ej svarat på deras frågor. Något arbete hade man ej fordrat af henne, utan hade hon fått göra hvad hon velat. Tidtals hade hon legat till sängs och ej kunnat förmås säga hvad som fattades henne. Förslag att utbilda sig till sjuksköterska eller lärarinna hade hon afböjt med förklaring, att därtill fordrades så strängt arbete, att hon säkerligen genast skulle blifva sjuk. Syskonens sträfvan hade alltid gått ut på att intala henne hopp och uppmuntra henne.

Om sig själf har Sigrid meddelat dels vid rannsakingarna dels till fängelseläkaren, att hon varit sjuklig under flera år, så att hon ej kunnat arbeta så hårdt som syskonen och därför fått förebräelser och hårda ord samt blifvit strängt och omildt behandlad af sina närmaste, äfven då hon gjort sitt bästa. Till följd häraf blef hon led vid allt, dyster och nedstämd, bitter och trotsig, så att hon ofta af trilska ej gjorde hvad hon kunde. Af andra, i faderns arbete anställda personer, hade hon förebräts, att hon arbetade för mycket och härigenom hade hon kommit i en obehaglig ställning till både kamrater och anhöriga. När så kom till, att en person, som ville ställa sig in hos henne men ej vann sin afsikt, spred ut för henne sårande rykten, så blefvo förhållandena i hemmet olidliga och hon begärde hösten 1904 pengar af föräldrarna för att resa till Amerika men mötte starkt

motstånd från deras sida. Först efter ett år erhöll hon genom släktingars bemedling tillåtelse att resa. Under tiden hade det varit ständiga uppträden i hemmet med bittra och hårda ord, och hon blef alltmera dyster, sluten och folkskygg och deltog endast sällan och motvilligt i något arbete. Sept. 1905 företogs resan till Amerika. I Chicago hade hon plats i ett par familjer som tjänarinna. Hon blef emellertid sjuk och låg på sjukhus i 4 veckor. Läkaren förklarade hennes sjukdom vara svår och kanske obotlig och afrådde från arbete. Hon kände sig förtviflad öfver att ånyo vara tvungen inträda i de gamla förhållandena i hemmet och hade själfmordstankar. I bref till anhöriga hade hon också yttrat leda vid lifvet. På uppmaning från hemmet reste hon i maj 1906 tillbaka. Återkommen kunde hon ej förmås bo hos föräldrarna utan vistades hos syskonen på en föräldrarna tillhörig gård. Som hon var sjuk till kropp och själ, kunde hon icke arbeta, förebräddes och hänades, påstods ej duga till någonting. Fann det outhärdligt i hemmet och sökte förgäves skaffa sig en tjänst och då hon begärde penningar för att komma åstad och söka en sådan, vägrades detta under förklaring: »det tjänar ingenting till, vi få i alla fall snart lösa hem dig igen». En dag i slutet af augusti detta år hade brodern kastat ut henne och bedt henne gå, hvart hon ville. — enligt de andra hade han tillsagt henne att laga kvällsmat och då hon vägrat detta och visat sig alldeles oresonlig, hade han ledt ut henne på gården. — Efter detta trodde hon sig förutbestämd till olycka och förbannelse och att det för henne icke återstod annat än hämnd och död. Så uppstod hos henne tanken, att det enda möjliga sättet för henne att komma under andra förhållanden vore att begå något brottsligt, så att hon blef intagen på straffanstalt. En gång föll det henne in att tända eld på hemmet, men den tanken afvisade hon såsom »alltför vansinnig». Därefter kom hon till beslutet att skjuta på en polisman, då hon vore säker att få straff. Under förvändning att resa till Lund och hälsa på en bekant och söka plats lyckades hon efter en hel dags häftiga uppträden erhålla 10 kronor, och nu skulle planen sättas i verket. Morgonen den 12 sept. reste hon till K., köpte där en revolver jämte 18 patroner, hvarefter hon fortsätta resan till H. Här laddade hon revolvern med 6 skott, pröfsköt den med ett skott och kastade de öfriga 12 patronerna i skogen. Efter att ha drifvit omkring i köpingen en del af dagen gick hon upp på hotellet och begärde mat med afsikt att ej betala den och sedan få polis tillkallad, hvarpå hon skulle skjuta denne i arm

eller ben och sedan bli häktad. Då hon fick höra, att värden ej var hemma, ändrade hon plan och hyrde i stället rum för natten ute i köpingen. På morgonen förklarade hon, att hon inga pengar hade och bad, att man hämtade polis, som skulle betala för henne och sörja för, att hon blef hemsänd. Något påfallande i hennes uppträdande hade värdinnan ej förut märkt. Följd till polisvaktkontoret af värdinnan, redogjorde hon då ordentligt för sig men angaf, att hon varit i L. för att söka plats. Under förhöret den 13/9 07 fick hon tillfälle att aflossa ett skott mot polismannen och träffade honom i högra öfverarmen. Sigrid förklarades nu häktad.

Vid urtima ting, som hölls å länsfängelset i K. den 20 sept. 07, företedde polisuppsyningsmannen S. från H. läkarintyg, enligt hvilket han genom skottet tillfogats å öfre, yttre partiet af högra öfverarmen tvänne sår på 5 cm:s afstånd från hvarandra och med en mellan båda sårerna gående skottkanal, dock endast berörande den ytliga hudbeklädnaden. På fråga förklarade den anklagade, att det var omöjligt att tillfoga honom någon svårare skada, enär hon stod så nära (ungefär 2 meter) och dessutom ganska länge stått och sett på hans arm, innan hon sköt. Försvarsadvokaten begärde (på grund af att den anklagade länge varit sjuk till kropp och själ, yttrat leda vid lifvet och antagligen handlat i sinnesförvirring), att hon skulle ställas under observation af fängelseläkaren, hvilket yrkande af åklagaren biträdades och af rätten bifölls.

Den 4 okt. 1907 förekom målet ånyo. Fängelseläkaren B. Holmgren hade nu inkommit med det begärda utlåtandet. De i detta förekommande uppgifterna om Sigrids föregående sammanfalla med hvad i anamnesen är därom förut anfördt. För öfrigt innehåller utlåtandet följande. Under vistelsen på fängelset har hon städse uppfört sig stillsamt och korrekt, villigt och väl fullgjort det arbete, som blifvit henne föresatt. I somatiskt hänseende endast att anmärka, att sömnen tidvis varit mindre tillfredsställande. Tillståndet i öfrigt godt och aptiten ganska god. Ingen albumin.

Vid samtal svarar hon lugnt och redigt om och dröjande och betänksamt och ofta först efter upprepade frågor. Vid tal om föräldrarna och förhållandena i hemmet märkes alltid en ton af bitterhet och ovilja och hon synes känna en viss tillfredsställelse öfver, att hon på sätt och vis hämnats på dem: »de känna sig allt generade af detta». Tydliga äro hennes motgångar och svårigheter i hemmet i vis mån färglagda och öfverdrifna men för henne helt visst den bittra verkligheten. Hon synes fullkomligt oberörd af den brottsliga handling hon begått och önskar den ej ogjord — »det måste ske på ett eller annat sätt förr eller senare» — och hon visar sig likgiltig för eventuellt straff. Mest framträdande är dock den ihållande depression af sinnesstämningen, som under de sista åren behärskat henne, men som visserligen ej under vistelsen i fängelset kunnat betecknas som synnerligen höggradig.

På grund af undersökningen ansåg fängelseläkaren Holmgren Sigrid lida af mer eller mindre depressivt psykiskt tillstånd på grund af hvilket hon vid den åtalade gärningens begående saknat förståndets fulla bruk. Som den psykiska rubbningen syntes honom vara ett gränsfall, hemställde han om undersökning å hospital. Den tilltalade ansåg det full-

komligt likgiltigt, om hon blef försatt på fri fot eller skulle kvarstanna i häkte eller intagas å hospital.

Rätten beslöt, att handlingarna skulle öfversändas till Kungl. Medicinalstyrelsen, som förordnade, att Sigrid skulle intagas för observation å Lunds hospital, dit hon ankom den 16 nov. 1907.

Status præsens d. 17 nov. 1907 och följ. dagar

Längd 156 cm. Vikt 48,2 kg. Kroppsbyggnaden ordinär med väl utvecklad muskulatur och något sparsamt hull samt tyckes förete till alla väsentliga delar en pats ålder motsvarande utveckling; möjligen utgöra bröstkörtlarna, hvilka förefalla ovanligt små, härifrån ett undantag. Axelhåll- och blygd-hår väl utvecklade. Kroppen i öfrigt företer ingen abnorm hårväxt. Hufvudskålen välbildad med ganska hög panna och normal hjässhvålfning. Dess längd 18, bredd 15, omkrets 54 cm. index 803. Hufvudhåret mörkt, rikligt, ungefär 3 decim. långt. Ansiktsbildningen företer en påtaglig osymmetri; vänstra halfvan verkar smalare och längre, högra fylligare och något kortare, så att hakspetsen tyckes något skjuten öfver åt höger. Vänstra ögat sitter längre upp än högra och båda sitta något smedt riktade uppåt och utåt. Irides likformigt pigmenterade på båda sidor, blå; intet colobom. Oronen välbildade; näsan likaså. Käkarnes inbördes ställning normal. Tandbildningen jämn och vacker. Hårda gommen af normal hvålfning och fullständig. Kroppen i öfrigt företer intet anmärkningsvärdt.

Kranialnerver: Luktsinnet väl utveckladt och lika på båda sidor; synskärpan normal, synfälten ej inskränkta. Ögonens rörelser koordinerade och försiggå inom normal utsträckning. Ingen nystagmus. Pupillarreaktion såväl för belysning som för ackommodation mycket liflig och under samtalet iakttagas ständiga skiftningar i pupillernas storlek. Ansiktets muskler röras i normal utsträckning och hudsensibiliteten å hufvudet till alla sina modaliteter fullt normal. Smaxens förefaller likformigt aftrubbad öfver hela tungan. Tungans rörelser normala, inga fibrillära ryckningar i densamma.

Spinalnerverna: Såväl bålens som extremiternas aktiva rörlighet fullt normal. Grofva kraften god och lika å båda sidor. Sensibiliteten, pröfvad för lätt beröring, köld och värme samt smärta, öfver allt normal. Lateralt nedtill vid bröstkorgranden å båda sidor ömmar hon för tryck men eljest ingenstädes å kroppen. Ingen ömhet utefter kotpelaren, Triceps- och radialis-reflexer å båda sidor något lifligare än vanligt. Patellarreflexer påtagligt förstärkta, ungefär lika å båda sidor. Bukreflexer intensivt lifliga; plantarreflexer knappt utlösbara. Inga trofiska rubbningar.

Expl. rör sig utan egendomlighet, inställer sig, på kallelse till undersökning inför läkarne och visar vid samtalen en växlande uppsyn. Vanligen vänder hon sig ifrån den talande, ser ned mot golvet; blicken är ej sällan misstänksam och inbunden, vid andra tillfällen präglas uttrycket af ett hänfullt leende; vid andra åter af stilla sorg, allt efter som de olika episoderna i hennes föregående bringas på tal. Svaren äro vanligen korta och afhuggna, ej sällan hårda i tonfallet, alltid klara, rediga och väl utformade. Hon synes besitta en god naturlig begåfning, hvilken i synnerhet

framträder i de anteckningar om hennes föregående, dem hon därom ombedd här å hospitalet nedskrifvit. Enligt dessa anteckningar och de med henne här hållna samtalen har hennes lifs historia utformat sig på följande sätt. Redan i barnåren — före skoltidens början — var hon orolig och vild, dock gladlynt, ville ständigt springa omkring ute, hvisslade, trallade och skrek »af bara vildhet», så att folk ofta sade, att hon var mera lik en vild pojke än en flicka. I skolan hade hon lätt att lära och äfven vid konfirmationsundervisningen var hon en af de bästa. I skolåldern började hos henne framträda en del dåliga sidor, dem hon kände igen från sina grälsjuka och besvärliga föräldrar; hon blef häftig och vresig både mot kamrater och alla i hemmet. Hon kunde ibland, liksom far och mor, för en ringa orsak bryta ut i vanvettig ilska och raseri. Hon hade ord om sig att vara vanartad, och man trodde ej, att det skulle blifva mänskliga af henne. Så hade hon glädje af att plåga djur, att döda bin och pina dem. Hon erinrar sig, huru hon en gång fattade en kattunge vid svansen och höll honom en lång stund endast för att plåga honom, emedan han ej ville leka. Vid ett annat tillfälle hade hon fått tillsägelse att leda (motionera) ett sjukt lamm, och då detta ej ville eller kunde gå, fattade hon det i vrede i benen och släpade det på ryggen ett långt vägstycke. Ingen hade förledt henne till sådant. »Jag var så ondsint, att jag bara ville ondt». Som ett annat exempel på nyssnämnda »ondsintethet» anförde hon följande: »Stundom, när jag tog boll och det ej gick så bra som jag tyckte det borde gå, bröt jag ut i raseri, utöste de rysliga gaste eder och förbannelser och slutade med att rifva sönder bollen, och ibland, när jag blef vredgad inne i rummen, tog jag föremål och slog dem i golfvet det värsta jag orkade.»

Vid 12 års ålder slog hon helt och hållet om, vildheten gick bort och hon blef religiös. Detta tillstånd torde ej ha räckt mer än omkring 1 år; i sammanhang med konfirmationen, som ägde rum våren 1901, genomgick hon i alla händelser ej någon egentlig religiös kris. Vintern 1901—1902 skall hon åter ha blifvit sig alldeles olik mot förr. Hon blef orolig, ängslig, dessemellan glad. Ibland kunde hon vara tungsint i flera veckor, därefter onaturligt glad och uppskojad, då hon sjöng och pratade, hade ingen ro att sitta stilla; öfvergångarna ibland plötsliga. De nyss anförda växlingarna i sinnesjämnvikten ställer hon i samband med sexuella aberrationer (onani). Hon hade icke lust eller förmåga till någonting, och följden häraf var, att hon fick uppbära smådelser och skällsord af mor och systrar. Vid ett tillfälle, då modern slagit henne och vid flera andra liknande sådana, öfverfölls hon af svåra själfmordstankar. Våren och sommaren 1902 inträdde ett lugnare skede, dock var hon nästan ständigt dyster, och vid ett tillfälle på våren, då hon var sysselsatt med arbete i trädgården, fick hon ett plötsligt anfall af lifsleda och det var nära att hon hoppat i brunnen. En förbättring inträdde sedan och mellan hösten 1902 och hösten 1904 var hennes hälsotillstånd det bästa det någonsin varit. I början af juni 1904 kom hon under inflytande af den i anamnesen antydde och för hennes rykte skadliga personen, som var illa känd, och som aftjänat honom ådömdt straff. Med bitterhet talar hon om denna dåliga mänskliga, som förgiftat hennes lif, och som genom sin efter-

hängsenhet hypnotiserat henne. Därmed menar hon, att han skaffat sig en oförklarlig makt öfver henne. Denne man, som hade arbetat i hennes närhet, hade tvingat henne att se honom i ögonen; han lade handen på hennes panna och spände ögonen i henne. Sedan fick han denna oförklarliga makt öfver henne; han kunde få henne till nära nog hvad som helst; hon kunde ha gått i än med honom, om han velat. »Det var hans mening att komma åt mig, men det lyckades icke, ty jag hade för stark vilja.» Denna hans påverkan varade i 2 månader. Därefter utspred han det osanna ryktet, att Sigrid var hafvande. Efter det hon befriats från nyssnämnda persons inflytande, delvis kanske på grund af det utspridda, osanna ryktet, försjönk hon hösten 1904 i tungsint grubbel; än åter kände hon sig vild och orolig. Det gick ock rykten, att Sigrid var »besynnerlig». Tillfrågad om hon var sinnessjuk svarar hon: »Jag var retlig, hade återfått det vilda barndomslynnnet, hade mist lusten för arbete, jag gick ej ut bland folk.» Från sina närmaste, särskildt modern, som var »ilsken af sig», »fick jag höra de hårdaste ord», »hon grälade och skällde, hvar hon såg mig».

Af Sigrids skildring vill det synas, som om split, kif och gräl mellan familjemedlemmarna hört till ordningen för dagen; huruvida S. i någon högre grad än någon af syskonen varit utsatt därför, kan ej med säkerhet utrönas. Hon bemödade sig, säger hon, att göra sitt bästa så långt det stod i hennes förmåga men kunde aldrig göra fadern eller modern till lags, utan ständigt föllo hårda ord, ofta förfärliga skällsord.

Hösten 1904 flyttade Sigrid till en i närheten af föräldrahemmet bosatt bror och syster, under förhoppning att där finna en drägligare tillvaro, men det gick henne ej bättre här än i hemmet; hon fick ständigt uppbära förebräelser, emedan hon ansågs ej göra tillräcklig nytta för sig; häftiga uppträden förekommo mellan syskonen, särskildt mellan Sigrid och hennes syster. Under sådana förhållanden sökte Sigrid göra allvar af sin länge närda plan att komma öfver till Amerika, och förberedande anordningar härför vidtoges hösten 1904. Emellertid hade hon genom öfveranstängning vid denna tid ådragit sig en »svårartad magsjukdom», hvarigenom hennes arbetsförmåga ytterligare nedsatts; häraf följde förebräelser öfver att hon ej dugde till något o. s. v.

På sommaren 1905 förbättrades hälsan, så att hon med ovanlig kraft kunde deltaga i arbetena å fältet. Nu åter blef hon af arbetsfolket öfveröst med skällsord, emedan hon arbetade för mycket, och på så vis var hon ställd mellan tvänne eldar. Klarare än någonsin stod nu för henne nödvändigheten att komma från hemmet, och hösten 1905 afreste hon till Amerika.

Hennes öden där, hur hon inom kort blef sjuk och oförmögen att själf taga sig fram, hennes själsstrider i anledning däraf, äro skildrade i anamnesen.

Om familjeförhållandena meddelar Sigrid följande: Fadern har sedan långa tider missbrukat spirituosa. Båda föräldrarna ha svårt lynne och skola vara hatade af arbetsfolket, därför att de äro stränga. Hennes äldste bror (27 eller 28 år gammal) är konstig till sinnet. »Han är så galen, så jag vet ej, om han är klok.» Vid konfirmationstiden var han besvärlig under ett år. Sen var han en snäll och duktig

pojke, arbetsam och med godt hufvud men häftig. För 5 å 6 år sedan inträdde ett förändradt förhållande; han visade utbrott af ilska med svordomar och häftighet. Rätt som han satt och grubblade, kunde han rusa upp, kasta vedträn i golfvet, slita sönder en tidning, slå i dörrarna. Sådant tillstånd kunde vara i 14 dagar, en månad och längre, och under de tiderna arbetade han ej. Under mellantiderna var han lugnare och arbetade, men äfven då var han ej fullt snäll utan ilskan och dyster. Ibland går han undan och gömmer sig. Far hade för sig, att sonen vore sinnessjuk, och mor sade, att det felades honom något i hufvudet. Folket i trakten mente också på, att han vore sinnessjuk.

Efter återkomsten från Amerika våren 1906 flyttade Sigrid till sina i närheten af föräldrahemmet bosatta syskon; på inga villkor ville hon taga bostad i föräldrahemmet, och beslutet härutinnan dikterades delvis af den förutnämnde äldste broderns häftiga och hotfulla beteende. Väl hemkomme drabbades hon åter af ett utbrott af sin förra magsjukdom, hvarigenom hon blef oförmögen till strängt arbete. Syskonen kunde ej sätta tro till påståendet om hennes sjuklighet utan ansågo henne vara tillgjord och sökte alltjämnt förmå henne till arbete å fältet. Följden blef oenighet mellan syskonen. Systemens ständiga grälsjuka förtog snart Sigrid all hennes arbetslust. Sigrid blef så småningom alltmera nervös och lättretlig; brodern och systemen tycktes finna ett riktigt nöje i att reta och småda henne, och snart började häftiga trätor äga rum, hvarunder Sigrid vid flera tillfällen fick höra, att hon kunde gå sin väg.

Sigrid själf kände en lidelsefull längtan efter ett dragligare lif, men ohälsan lade hinder i vägen för uppfyllandet af hennes önskningsar, och ibland försjönk hon i dystert grubbereri. Sommaren 1907 kom, och det blef den vanliga historien; »de sökte ständigt få mig ut på fälten». Förnyadt försök till strängare arbete från Sigrids sida ledde emellertid till försämring af hennes hälsa, och så kom den vanliga låten: bara inbillningssjuka. — En svårartad strupkatarr, neuralgi och därtill nervsvaghet hindrade henne från stillasittande arbete, magsjukdom från hårdare sådant. En möjlighet var nu, ansåg Sigrid, om hon kunde erhålla en lättskött tjänarinneplats i stad. Då hennes försök i detta hänseende ej lyckades, såg hon däri en ny glimt af olyckans stjärna. I allt hvad hon företog sig skulle motgång vara tillstädes. Tre veckor före brottets begående hade ett häftigt uppträde mellan Sigrid och hennes bror ägt rum, hvarvid denne, enligt Sigrids påstående, i raseri dragit henne genom flera rum och kastat henne ner för trappan. Som en blix flög det genom hufvudet på henne, att sätta eld på gården; under flera timmar satt hon försjunken i vildt grubbel, kom dock så småningom till besinning. »Bort kunde jag ej komma, hemma kunde jag ej stanna, jag greps af förtviflan och lifsleda; de eder och förbannelser, som mina föräldrar uttalat öfver mig, och som jag själf hörde uttalas, då jag var ett barn, hafva följt mig i spåren och förorsakat min undergång. Jag var bruten till kropp och själ, nu ville de ej veta af mig, hat och hämnd började låga med förfärande styrka, och i tre veckor gick jag med mörka, brottsliga tankar, jag visste inte, om jag skulle antända hemmet eller resa bort och köpa en revolver samt därmed sära någon, så att de åt-

minstone skulle få se mig som brottsling. Till sist fattade jag mitt beslut för det senare; och nu, tungt och dystert är mitt lif, mörk och hopplös står min framtid, intet hopp finns för en olycklig, marterad människosjäl, som tycks öfvergifven af både Gud och människor. Och må människor döma mig hur som helst, själf kan jag icke inse, att jag kunnat handla annorlunda. Efter hvad jag kan förstå ha omständigheterna i lifvet tvingat till brottets begående. Har någon vandrat en törnbeströdd väg, så måste väl jag hafva det. Jag kan icke komma ifrån, att jag är född till hvad jag är. Väl var jag hård och ondsindigt, som vållade släkt och anhöriga en sådan sorg, men kan jag rå för, att inte mitt själslif kan uppbära de motigheter, som kastats öfver mig? Jag vet icke, om jag skall uthärda, tills jag går under, eller om jag själf skall göra ett slut på allt.»

Upprepade gånger har samtalet ledts in på den brottsliga handlingen och de omständigheter, som därmed stodo i samband. Sigrids svar ha städse gått i samma riktning: »Jag är troligen född att göra något illa; hade jag ej gjort detta (skjutit på polisen), så hade jag gjort mig själf någon skada: det måste ske, det eller något annat på grund af lifsledan och lefnadströttheten». Hon medger visserligen, att hon begått ett brott men bagatelliserar detsamma. Var vid häktningen ledsen, men någon ånger kände hon icke och gör det ej heller nu. Öfver sina motigheter i lifvet har hon i fängelset grubblat så mycket, men ej öfver brottet. Hvad tänker Ni om följderna, om straffet. Det får gå som det vill, hvad bryr jag mig om det; många säga, att jag blir fri, ty det finns förmildrande omständigheter. Hvilka då? Jo, att jag var sjuk och ej kunde komma från hemmet. Men om Ni får flere års straffarbete? Ah, svarar hon hänfullt, det kan ej bli mer än ett år. Om det ändå skulle bli så? Då skulle jag hoppa ner från fängelsestrappan och slå ihjäl mig. Tycker Ni ej att Ni gör dem sorg i hemmet? Det bryr jag mig icke om, svarar hon med hårdt och hatfullt tonfall. Vill ni åter till hemmet? Nej, då sprang jag min väg. Skulle Ni ej åter vilja bli en nyttig människa? Det kan jag ej bli, jag är förstörd för alltid, säger hon med samma bittra tonfall; jag var tvungen till det, hvad skulle jag taga mig till, det hade varit bättre, jag tagit lifvet af mig själf. Med dem därhemma kan det ej bli bra. Jag kan ej förklara det, men det kan ej gå! Skulden är hos anhöriga och öfriga som gjort henne ondt. Försoning med de anhöriga? Det vanliga svaret: det tjänar ingenting till, då jag i alla fall är förstörd, det är för sent; om jag ej gjort detta (brottet), hade jag gjort något annat. — Vid ett annat tillfälle säger S., på tal om fängelsestraff, att hon, om hon dömes därtill, skulle taga lifvet af sig och tillägger som vanligt »jag är förstörd».

På förnyad fråga om det brottsliga, svarar hon: hvad bryr jag mig om det; hänvisar till sin svåra barndoms- och ungdomstid; skulden är hemmets, ej hennes. Hon har ej gjort något illa, var af omständigheterna tvungen att handla som hon gjort, men det hade varit bättre, om hon skjutit sig själf o. s. v. i samma stil.

Hvad är Er egen tanke om ert sinness tillstånd? Det kan jag icke säga, ty jag har varit slö och oredig, ända

sen jag begick brottet. Dessförinnan? Jag var nervös, retlig till humöret, blef dyster af motgångarna. Nu är jag ängslig öfver mitt förstörda lif. Vill Ni ha något arbete för att söka glömma ledsamheterna? Dem glömmar jag ej för det. Eller någon läsning? Det har jag ingen ro till. Hur trifs Ni här? Som i en spiktunna. — Vid ett senare tillfälle tillfrågades hon åter om sitt sinnestillstånd. Inte är jag klok, och är jag icke sinnessjuk, så blir jag det genom den iråkade belägenheten. Kommer jag ut, blir jag lätt arg och slår till. En släktförbannelse hvilat öfver mig. Oron är ökad och efter det där med polisen har det blifvit ångest. Var inte redig i hufvudet förut heller. — Ombedd att närmare uttala sig om nyssnämnda ångest, säger hon: Det är ett tillstånd af förtviflan öfver det iråkade läget och lifseländet. — Vile Ni ej ha det där med polisen ogjördt? Jo, bäst, om jag kunnat vara som en vanlig människa. — Åter vid ett annat tillfälle bragtes frågan om Sigrids sinnestillstånd på tal; sade sig då vara sinnessjuk. Hvilka tecken har Ni därpå? Oro, olust för allting, grubbel öfver att jag är dömd till undergång. Då jag skjutit, skrattade jag och grät om hvartannat, så att de sade, att jag ej var riktig. — Ni spelade kanske? Jag var så olycklig, att jag ej kunde visa mig annorlunda än jag var. Pratade till min egen nackdel både då och senare i fängelset — Det är mig likgiltigt, om jag för närvarande är i fängelse eller å hospital. Låt dem straffa mig, det bryr jag mig icke om. — Ögonbliqket efteråt säger hon sig hellre vilja dö än stanna här. Yttrar den förmodan, att fadern skall lösa ut henne. Tycker sig redan nu ha fått straff nog. Hvilket anser Ni rättast: straff eller hospitalsvistelse? Vill för allt i världen ej stanna här, då tar jag hellre straffet. Hvad skulle Ni göra efter utståndet straff? Jag har ingenting att taga mig till annat än söka döden. Bli en bättre människa? Hvad tjänar det till, jag har förgäfves försökt. — Hon blir kall, hård och bitter i tonen såsom vanligt, då talet ledes på föräldrarna och en försoning med eller ett närmande till dem. I handlingarna förekommer den uppgiften, att Sigrid blef liggande flere veckor, och att Ni ej ville svara. Hvad säger Ni där- om? Det är lögn, säger hon med eftertryck. Det tjänade ingenting till, att jag sa, att jag var sjuk, de sa bara, att jag gjorde mig sjuk. — Förekomsten af sinnes- och tanke- villor har ej konstaterats. Minnet väl bibehållet. Vet hvar- för hon är här. Konvulsioner eller svindelanfall ha ej iakt- tagits. Sigrids kunskapsförråd motsvarar hennes sociala ställning. Vid nedskrifvandet af sina intryck och minnen har hon ådagalagt en formell begåfning, som måste anses vara bättre, än hvad man vanligen möter inom motsvarande bildningsgrad af allmoge-klassen.

Under vistelsen här har Sigrid visat någon växling i sitt uppförande. Hon har varit foglig och snäll samt villigt rättat sig efter gifna föreskrifter. Första och andra da- gen af hennes härvaro hade det väckt betjäningens upp- märksamhet, att Sigrid ofta syntts skratta utan skenbar yttre orsak samt gjort grimaser, då sköterskorna vändt henne ryggen. Efter samtalen med läkarne, i synnerhet efter de första, har Sigrid under flera timmar syntts liksom frånvaran- de, legat och stirrat i taket, ibland gråtit. Den 19 nov. hade Sigrid observerats skratta för sig själf och på fråga, hvarför

hon gjort så, svarat: »det vet ingen, hvad som rör sig inom mig».

Sedan slutet af nov. (den 24:de) har man ej iakttagit, att hon skrattat för sig (själf, hon har syntts behärskad, och i öfrigt utan anmärkning i sitt uppförande; förefallit blidare och mera tillgänglig. Vid ankomsten hit anvisades Sigrid plats i öfvervakningsafdelningen å C. Den 21 nov. flyttades hon öfver till länsafdelningen.

Sömmen har sedan flyttningen varit ganska god. Mat- lusten har småningom blifvit bättre och Sigrid har börjat öka i hull.

8. 12. A. N., i tjänst hos Sigrids föräldrar dec. 1899— okt. 1901, besökte i dag S. och meddelade, att S:s moder, hvilken af omgifningen ansågs egensinnig och envis, alltid varit svår mot och städse grålat på S. Hon grålade mycket på alla men mest på S. Hur hon (S.) betedde sig, fick hon ovett. Detta gjorde henne trilsk. A. anser, att S. efter hemkomsten från Amerika varit mera nedsatt än förut. Om S:s fader meddelar A., att han var svår och grålsjuk men duktig. — Familjen har tjänat upp sig från fattig till välbärgad. — Långa tider har han missbrukat spiri- tuosa. Under ruset var han snällare och hyggligare än i nyktert tillstånd. — Äldsta brodern till S. var enstör- rig och grålsjuk och gick aldrig bort.

12. 12. På särskild förfrågan har kyrkoherden i E. i skrivelser, daterade den 11 dec., meddelat: »Hvad Sigrid yttrat angående förhållandena i hennes hem vill jag understryka, att hennes därom fällda omdöme nog ligger myc- ket nära sanningen.» Fadern, som »nog tidtals rätt mycket begagnat rusdrycker», är »kanske hård till lynnet, påstå- ende och mycket fordrande af sin omgifning »och ganska bråkig äfven utomhus». Brodern, »Emil, en synnerligen be- gåfvad ung man» — »S:s 3 syskon äro ovanligt begåfvade; hon själf har fått den minsta delen af begåfningen» — har liksom S. ett mycket konstigt lynne, vistas sällan i för- äldrahemmet, och, när någon gång så sker, deltagar han ej i något arbete». S. har under »skolgång och konfirmations- tid ej gifvit skäl till annat anmärkningsvärdt än en viss in- bundenhet och skygghet i blicken samt mycket växlande lynne med hastiga öfvergångar från dysterhet till upp- sluppenhet.» »Vid afresan till Amerika träffade jag henne vid tåget och försökte tala med henne — strax förut hade hon besökt mig och samtalat med mig och jag hade un- derstödt hennes ifriga önskan att resa till Amerika, hvil- ket fadern varit mycket emot» — men hon såg ej upp, svarade ej ett ord utan vände sig tvärt ifrån mig.» »Det berättas att hon under senaste tiden ofta funnits sittande tyst och grubblande.»

17. 12. Enligt afdelningssköterskan yttrar Sigrid sig lika oförbehållsamt om sin brottsliga handling till henne som till läkarne. Hon sköt på polisen, ej för att göra denne skada utan dels för att bli omhändertagen, ty hemma kunde hon ej vara, ej heller borta, dels för att bereda sina anhöriga obehag. Hon ångrar ej sin handling, har hon sagt flere gånger. Någon ängslan, sådan som hon (sköterskan) iakt- tagit hos melancholiker i egentlig mening, har S. ej visat. Dock har hon emellanåt gått af och an, sett grubb- lande ut och på fråga sagt, att hon grubblat öfver sitt läge.

18. 12. På frågan: hur trifs Sigrid här? svarade hon i dag: »för närvarande finner jag min tillvaro ganska dräglig». Enligt sköterskan yttrade S. i går till en syster, som besökte henne och frågade, om hon (S.) ville hem, när hon kom härifrån: »Nej! För resten får jag nog stanna här en tid, ty här förstå de sig på mig och inse mycket väl, att jag icke är, som jag skulle vara, och så länge jag icke är kry och kan vara ute bland andra människor, får jag nog stanna här.» Till journalskrifvaren lämnade systemen, som är äldre än S., följande upplysningar: Modern är häftig och grälar gärna både med den ene och andre. Fadern är »rysligt häftig och har supit mycket så länge hon mins». Kif och gräl förekomma ofta i hemmet; alla äro häftiga

Den af Sigrid närmare skildrade brodern har under 3 å 4 år ansetts af alla besynnerlig liksom Sigrid. Han är sluten, inbunden, otillgänglig, går aldrig bort och vill icke träffa någon, sitter långa stunder tyst och försjunken, far plötsligt och ofta utan märkbar anledning upp, slår omkring sig, skriker, svär och grälar, särskildt på föräldrarna; är värre höst och vinter än vår och sommar, enär han sistnämnda årstider »icke är så retlig, för icke sådant väsen» och kan någon gång förmås till arbete, särskildt senaste sommar. Den broder, som systemen sammanbor med, och hos hvilken Sigrid efter Amerikaturen vistats, blir lätt arg och upprusande och kan då bete sig oresonligt och våldsam, så att systemen, som icke var närvarande vid det häftiga uppträdet mellan honom och Sigrid, icke håller otroligt att vid tillfället så tillgått som Sigrid skildrat. Sigrid, alltid envis, häftig och egensinnig, var som barn, under skoltiden och konfirmationen glad, liflig och ganska själfsväldig. Någon ändring eller växling i hennes sinnesstillstånd märkte icke systemen förrän sommaren efter konfirmationen, då Sigrid blef dyster, inbunden, folkskygg och ängslig. Efter ungefär 2 å 3 veckor skedde emellertid hastigt omslag. Sigrid blef öfverdrifvet glad, skrattade, pratade, sjöng och spelade — munspel — ständigt. Under mer än ett år förekommo dylika växlingar — ungefär lika långa — i Sigrids tillstånd. Hon var vid intet tillfälle »frisk» och hade icke håg eller ro till arbete. Först på hösten följande år, 1902, blef hon »frisk och sig lik»: glad, arbetsam och, som andra af hennes ålder, road af umgänge. Hösten 1904 blef hon åter dyster, sluten, otillgänglig och enstörig, retlig och missnöjd särskildt mot föräldrarna. Äfven nu framträdde tydliga växlingar mellan depression och exaltation, men sjukdomen var i det hela lindrigare och Sigrid aldrig fullständigt utan arbetslust. I friska tillståndet är Sigrid ovanligt rask och duktig i arbete. »Hon gör mer än någon annan.» Vid tiden för ändringen i sinnesstillståndet uppträdde hos Sigrid en ifrig önskan att få resa till Amerika. Om denna önskan eller sinnesändringen uppträdde först, vågar systemen icke nu afgöra. Föräldrarna, särskildt fadern, motsatte sig bestämdt resan, och de häftigaste tvister och trätor förekommo i hemmet. Sigrid här alltid varit så envis, att hon drifvit sin vilja igenom, om det kostat aldrig det och så nu. När hopp om resan började titta fram, ljusnade stämningen hos Sigrid, och sedan hon fått löftet, visade hon sig nöjd och glad och arbetade ordentligt. Vid hemkomsten från Amerika den 30 maj 1906 var hon mycket nedstämd,

inbunden, otillgänglig och folkskygg, sade ingenting och svarade sällan på frågor, höll sig aldeles för sig själf. Ingen utom syskonen fick träffa henne. Det dröjde länge, innan hon visade sig för föräldrarna. Hela sommaren och hösten var hon otillgänglig, vresig och missnöjd, visade sig icke utom vid måltiderna och kunde icke förmås till arbete. På senhøsten och vintern började hon bli tillgänglig och syssla något med handarbete. Våren 1907 blef hon alltmera tillgänglig, började hjälpa till inomhus, blef mer och mer vänlig och villig och var under sommaren ganska kry (dock ej fullt så till sinnes som i friska dagar), sökte sällskap, var vänlig och tillgänglig och hågad för arbete. Tre veckor innan hon begick brottet råkade hon i det förutnämnda grälet med brodern och kom därefter i sitt slutna, otillgängliga tillstånd men saknade aldrig fullständigt arbetslust.

19. 12. Under senaste 3—4 dagarna har Sigrid varit mera jämn till lynnet, mera vänlig och tillgänglig samt mera hågad för arbete än förut. Sömn och matlust ha också varit bättre. Tillfrågad om sitt tillstånd har hon medgifvit kroppslig förbättring men vidhållit sina förra uppgifter om sitt psykiska tillstånd och de mörka framtidsutsikterna. Ånger öfver sitt brott känner hon icke. Hon begick det icke för att skada polisen, ty han hade icke gjort henne något ondt, utan dels för att draga skam öfver föräldrar och anhöriga och dels för att få en ändring i sitt förtviflade läge. Det är hennes föräldrar och närmaste som genom sitt beteende mot henne förstört henne och tvingat henne begå den brottsliga handlingen. Hon känner sig olycklig, orolig, ängslig och konstig, är förstörd och oförbätterlig. Det gör detsamma, hvad som händer henne, ty hon kan aldrig bli en ordentlig människa mera. Hade hon icke skjutit polisen, så hade hon begått någon annan brottslig handling, bara för att hämnas. Dagen innan hon begick brottet kände hon sig mycket orolig, vandrade planlöst omkring och åt ingenting. Tusen tankar korsade hennes hufvud, och hon kunde icke frigöra sig från tanken att skjuta. Än tänkte hon skjuta i luften, än skjuta sig själf, än skjuta någon annan och fick slutligen idén att skjuta polisen för att säkert nå målet att komma i rättvisans händer. Hon ville icke döda någon, mod att skjuta sig själf fattades henne, »fast det nog varit det bästa, det förstår hon nu».

28. 12. Sigrid inlämnar alltemellanåt skriftliga meddelanden om sitt föregående och brottet och säger däri på ett ställe: »Jag begick ett brott för att hämnas på mina anhöriga, som jag ansåg hade behandlat mig illa och därför hade största skulden till mitt fall, för att vålla dem sorg och för att visa, att de gjort mig illa, men i sanning, den som gräfvit en grop åt andra, faller själf däri. Både under polisförhör och rättegångar var jag så slö, förvirrad och underlig, att jag icke var mäktig till att göra någon reda för någonting, ja, det var som en osynlig makt tvingat mig till att hålla inne med hvad jag velat omtala.» Närmare utfrågad om dessa yttranden, säger hon: »Allt sedan jag begick brottet var jag så likgiltig för allt, att jag icke brydde mig om någonting; jag rättade icke ens felaktiga och osanna upplysningar, som lämnades inför rätten; jag ägde icke förmåga att reda mina tankar så som jag ville;

när jag talade, var det ingen reda med det.» Tillfrågad om sinnesstämningen vid inköpet af revolvern, säger hon: »jag var nervös och dystor, och blodet rusade åt hufvudet; jag hade då icke en tanke på följderna af att skjuta på en person; så många tankar korsades i hufvudet, om hela mitt föregående. Ibland tyckte jag, att det var hemskt att skjuta, men så kom tanken, att jag var förstörd, och bara i ilska och hämnd sköt jag. Jag var i sådan sinnesstämning, att jag var tvungen skjuta och jag blef mycket oroligare och ängsligare efter skottet.» Tvångstankar i psykiatrisk mening ha icke vid något tillfälle kunnat påvisas.

Sigrid meddelar vidare, att hon vid ankomsten till och första tiden i Amerika kände sig konstig och folkskygg men blef snart lugn till sinnet och fick riktigt god arbetslust — alldeles som i friska dagar. Lugn till sinnet och hågad för arbete var hon, oakadt kroppslig sjukdom, ända till dess hon måste intagas å sjukhus, då hopplöshet och misströstan inträdde och sedan ökades, så att hon vid hemkomsten från Amerika kände sig mycket ängslig och orolig och saknade alldeles lust för arbete. Denna ängslan och oro var dock ej så svår som den, hvilken inställde sig omedelbart efter brottets begående. I fängelset var hon så orolig och ängslig, att hon icke kunde äta. Här trifs hon »rätt bra vissa dagar; andra är hon alldeles förtviflad». Hon förnekar alltjämt ånger öfver brottet; förnekar religionsgrubbel, — »jag har förlorat tron på religion — men säger sig ständigt känna ängslan och oro öfver sitt olyckliga läge, stundtals i sådan grad, att hon icke kan sitta stilla. Under detta tal om ängslan och oro skrattar hon gång på gång och säger sig icke veta hvarför hon skrattar. Hon känner oro, spänning och retlighet inom sig men kan icke låta bli att skratta; kan icke vara stilla, har ingen lust till arbete. »Sådan blef jag juldagen.» Enligt sköterskan märktes ock juldagen på e. m. tydligt omslag i Sigrids tillstånd. Hon blef med ens upprymd, rörde sig lifligt och skrattade ofta för sig själf. Detta tillstånd har sedan fortfarit. Hon har skrattat åt allt och ingenting, pratat med sköterskor och medpatienter om allt möjligt och späckat sitt tal med fula ord, uttryck och svordomar, visat sig snäsig, hård och trotsig i ord men ej i handling, sjungit, trallat och hvisslat timvis särskildt på morgnarna och alldeles saknat lust till arbete. Endast en och annan stund har hon sysslat med nedskrivande af sitt lifs historia men utan ro. Oupphörligt har hon sprungit upp från bordet under yttrande sådana som: »Jag kan inte tänka.» »Jag måste hvila mig.» »Jag är konstig.» »Jag är inte som jag skall vara.» »Det är ingen reda i mitt hufvud» o. s. v. Tillfrågad ytterligare om detta sitt tillstånd, säger hon: »Jag känner mig så att allra minsta stickord eller förebräelse skulle kunna försätta mig i raseri. Sköterskorna äro snälla och lika vänliga mot mig, och därför kan jag behärska mig.»

Sigrid anser sig sinnessjuk och som sådan straff-fri men föredrar bestämdt fängelsestraff framför vård å hospital, när hon då säkerligen når friheten tidigare. — Sömn och matlust alltjämt goda, och Sigrid ökar ständigt i hull.

2. 1. 1908. I går och i dag har Sigrid varit lugn, tyst, vänlig och hågad för arbete. Tillfrågad om befinnandet, säger hon: »jag känner mig lugnare».

5—001344. Berättelse ang. sinnessjukvården.

4. 1. Sedan i går är Sigrid åter i sitt upprymda, något retliga tillstånd, men ej alldeles utan arbetslust och ej så motoriskt orolig som förut skildrats. System, som i dag besökte Sigrid, fann henne sämre än vid förra besöket och alldeles sådan som hon brukar vara under sitt »dystra tillstånd». Hon var tvär, skrattade oupphörligt utan anledning och blandade sitt tal med svordomar. Om Sigrid och anhöriga lämnade system samma upplysningar som förut antecknats och meddelade ytterligare, att det fall af sinnessjukdom, som i anamnesen omnämnes, troligen gällde farfadern, som, efter hvad hon hört, varit sinnessjuk i unga år. Modern är fyra år äldre än fadern. Fadern, född 1851, super mycket och har under de senaste 5 å 6 åren småningom blifvit mera »liknöjd och försumlig». System har aldrig märkt att menstruationsperioden medfört ändring i Sigrids tillstånd — samma observation är gjord här — ej heller har hon hört Sigrid tala om, att tankar tvingat sig på henne. Visserligen hade Sigrid yttrat, att tanken att begå ett brott kom öfver henne omedelbart efter bråket med brodern, att den småningom försvunnit men kommit tillbaka söndagen, innan hon på fredagen begick brottet.

7. 1. I framlämnad skrifvelse skildrar Sigrid sina tankar och känslor under tiden närmast före och efter brottet: »Jag köpte revolvern i afsikt att därmed såra någon; reste med tåget 10,10 f. m. till H.; dystor och fridlös irrade jag omkring och tankarna kommo och gingo i ett oredigt virrvarr. Jag visste hvarken på hvem, när eller hvar jag skulle skjuta. Jag fasade för att utföra min gärning; tänkte ibland att endast skjuta i luften, ångrade stundom, att jag gett mig ut således, men mitt lif var ju dock förstörd. Jag blef ilsken igen, och sålunda förgick hela dagen. Därpå följde en sömlös natt. Jag hade fått logi på ett ställe, vägrade att betala om morgonen, kom upp på polis-kontoret och aflossade där det olycksdigra skottet mot polis-kommissarien. Ängslan för hvad jag gjort grep mig med det-samma. Jag grät och skrattade om hvartannat. Det tycktes mig som om jag skjutit bort halfva förståndet. Jag satt där hela dagen, beskådad af många människor. Skällsord haglade öfver mig, och de själskval, jag led, kunna ej med ord beskrivas. Jag hade kämpat för att blifva en god flicka, men omständigheterna i lifvet hade bringat mig i sådan förbannelse.»

8. 1. I bref af den 6 dennes meddelar Sigrids fader: »För omkring 50 år sedan hade min fader vid sina 30 års ålder, då han var gift och hade barn, ett anfall af sinnessjukdom. Han var först strängt sjuk och hade någon sorts feber, som gick öfver till våldsam sinnessjukdom. hvarvid han i ett obehagadt ögonblick kastade ett af sina barn i en brunn. Barnet upptogs ögonblickligen och hade icke tagit någon skada. Några dagar måste 2 handfasta karlar vaka öfver honom. Under läkarebehandling blef han emellertid snart fullt frisk till sinnet men kroppsliga sjukdomen varade ganska länge. Han blef dock frisk och har sedan icke varit sjuk; är nu öfver 80 år.

11. 1. S. är alltjämt upprymd och har enligt egen utsago känt sig »glad och fri från retlighet i sinnet» under de senaste 3 å 4 dagarna. Hon skrattar, pratar, sjunger och hvisslar timtals, blandar sitt tal med svordomar och fula

ord men har icke visat sig snäsig eller trotsig de senaste dagarna, saknar icke alldeles arbetslust. Själf finner hon sig »galnare än nånsin». Sömmen har alltsedan årets början varit sämre, och hon har vid ett par tillfällen fått veronal 0,50 gm med god verkan. Matlusten god. Sigrid har sedan inkomsten ökat 4 kg. i hull.

Ur rättegångshandlingarna och den vid Lunds hospital öfver Sigrid förda journalen framgår i hufvudsak följande:

Sigrids farfar skall vid 30 års ålder haft ett kortvarigt anfall af sinnessjukdom. — Om hennes föräldrar har det uppgifvits, att de genom stråfsamhet och omtanke arbetat sig upp till en god ekonomisk ställning, att de båda ha svåra lynnen äfvensom stora fordringar på barnens arbetsprestationer, att split, kif och gräl mellan familjemedlemmarna varit vanliga, att Sigrid under en följd af år ofta fått uppbära hårda ord, »skällsord» och förebräelser af ej blott föräldrarna utan äfven af syskonen, därför att hon ansetts ej göra tillräcklig nytta för sig, hvilket åter ej kunnat undgå att utöfva en menlig inverkan på Sigrids sinne. — Om hennes far upplyses det, att han sedan lång tid tillbaka ej sällan missbrukat spritdrycker. — Hennes äldste bror är sedan flera år egen af sig och »konstig» till sinnet, med periodiskt påkommande växlingar och försämring, då han är i hög grad retlig, häftig och svår af sig. Han lärar i hemtrakten anses »besynnerlig». Sigrid är född den 22 januari 1887; hon är nu 20 år gammal. — Redan i barnåren skall hon ha visat en del sådana anomalier, som plåga förekomma i synnerhet hos personer, hos hvilka det ärftliga påbrået är mera uttaladt. I sådant hänseende erinrar jag om den i journalen nämnda oroligheten och vildheten i lynnet, om hennes ondsinnet och raseri mot såväl kamraterna i skolan som alla i hemmet, om hennes känsla af tillfredsställelse att plåga djur m. m. — De hos Sigrid förekommande somatiska degenerationstecknen (anomalier i ansiktets bildning och konfiguration) synas äfven gifva ett visst stöd för det anförda antagandet af ett ärftligt sjukligt påbrå. — Emellertid synes ej någon mera utpräglad psykisk anomali ha framträdtt hos Sigrid förr än senare. Härtill återkommer jag strax. — Konfirmationen, som ägt rum våren 1901, skall för henne ej hafva medfört någon religiös kris. Under vintern 1901—02 framträdde emellertid hos Sigrid ett ändradt sinnestillstånd, som med skäl är att anse såsom patologiskt. Hon blef tungsinnt, kunde vara så flera veckor, hvarefter följde ett tillstånd, då hon kände sig »naturligt glad», exalterad resp. irriterad, och växlingar mellan dessa nyssnämnda ytterligheter pågingo synbarligen under en längre tid. Hand i hand med den ena och den andra af de nyssnämnda olika faserna framträdde ock ett motsvarande sjukligt förändradt reaktionssätt från det psykomotoriska området, såsom journalen närmare angifver. — Det sjukliga sinnestillståndet i fråga tycks ha fortfarit ända till framemot hösten 1902, ehuru, såsom det vill synas, med minskad intensitet under våren och sommaren sistnämnda år. — Att den af Sigrid såsom orsak framhållna sexuella anomalien (onanin) ej kan hafva spelat den förmodade rollen utan snarare bör betraktas såsom ett uttryck af en sjuklig organisation, skall här i förbigående omnämnas. — Från

och med hösten 1902 till och med hösten 1904 var Sigrids sinnes- och hälsotillstånd det bästa det någonsin varit, och under denna tid har hon enligt egen och systemens mening varit frisk. — Sistnämnda höst — 1904 — försjönk Sigrid ånyo i tungsint grubbel, delvis kanske på grund af vissa ofördelaktiga ehuru osanna rykten, som utspridts om henne. Hon kände sig vild och orolig, och hon lärar äfven af omgifningen ha ansetts »besynnerlig». Äfven då framträdde tydliga växlingar i sinnestillståndet liknande dem som ofvan skildrats, men sjukdomen var på det hela taget lindrigare än den varit 1901—02, och den synes ha bleknat af framemot hösten 1905, då hon anträdde sin resa till Amerika. Dit anländ lär hon i förstora ha åtnjutit god sinnesshälsa och känt sig fullt så frisk som under tiden 1902—1904. Vistelsen i Amerika blef emellertid ej långvarig. Hennes förväntningar gäckades, och då kroppskrafterna ej stodo henne bi, nödgades hon våren 1906 vända åter till Sverige. Vid återkomsten var hon, såsom hon själf säger, sjuk till kropp och själ. — Hon motsåg en dyster tillvaro inför tanken »att komma att vantrivas i hemmet, att ehuru sjuk ej bli ansedd såsom sådan utan såsom tillgjord, elak och själfsväldig. Urständsatt på grund af sjukdom att utföra tyngre och mera fordrande arbeten var hon viss på att från sina anhörigas sida bli föremål för samma pinsamma behandling som förut. — Att Sigrids sinnestillstånd efter återkomsten från Amerika telt sig såsom abnormt, synes med tydlighet framgå af dels hennes egen skildring dels meddelanden af Sigrids syster äfvensom af en förutvarne tjänarinna i deras hem. Sigrid var nämligen mycket nedstämd, inbunden och folkskygg, talade och svarade sällan. Hela sommaren och hösten 1906 skall detta tillstånd ha varat. På hösten och vintern började hon bli mera tillgänglig, och våren 1907 hade förbättringen fortskridit ytterligare, dock utan att hon ens då ej heller senare återvunnit den sinnesshälsa, som utmärkte henne då hon var som bäst. De mellan familjemedlemmarna ofta förekommande misshälligheterna, hvilka äfven synas ha funnit näring i föräldrarnes och syskonens antagande, att Sigrids uppgifna sjuklighet ej vore med verkligheten öfverensstämmande utan snarare vore att likställa med tillgjordhet och själfsväld, motverkade också hälsans återkommande hos henne. Höjdpunkten af ovänskapen mellan Sigrid och vissa af familjemedlemmarna tycks ha nåtts tre veckor inna hon begick brottet; hon råkade nämligen då i häftigt gräl med en af sina bröder, af hvilken hon vid tillfället i fråga skall hafva blifvit hårdt och illa behandlad, och efter denna händelse skall Sigrids sinnesbeskaffenhet ha ytterligare försämrats, så att hon kommit in i sitt slutna, otillgängliga och tydligt sjukliga själstillstånd. Uppgiften härom bestyrkes af Sigrids syster. Det var härefter, som tanken uppstod hos Sigrid att begå någon brottslig handling, hvarigenom hon skulle bringa hämnd och skam öfver sina anhöriga, ty i hemmet kunde hon ej stanna, och att bryta sig en bana annorstädes, därtill stod ej hennes hälsa bi, ej heller räckte hennes krafter. —

Af det föregående synes det mig med tydlighet framgå, att Sigrid åtminstone under tre perioder i sitt lif varit sinnessjuk, nämligen 1901—02, 1904—05 samt efter det hon återkommit från Amerika våren 1906.

Af Sigrids uppförande och förhållande å Lunds hospital, på sätt journalen ger vid handen, måste man antaga, att hon äfven nu är sinnessjuk. Vissa tider har hon nämligen synt slutet, otillgänglig, grubblande, sagt sig vara ledsen öfver sin iråkade belägenhet, dock ej gifvit tillkänna någon djupare depressiv stämningsanomali. Vid andra tillfällen och särskildt på sista tiden — efter jul — har hon ådagalagt ett irriteradt och stundom exalteradt stämningsläge med omotiverade skratt, nedsatt känsla för det passande i tal och uppförande, ökad psykomotorisk reaktion o. s. v. — Den nu förhandenvarande sinnessjukdomen måste, att döma af uppgifter i domstolsförhandlingarna, från Sigrid själf och från hennes syster, anses hafva fortfarit från våren 1905, om ock symtomen stundom varit mindre tydligt framträdande. — Hvad hennes sinnestillstånd beträffar vid tiden för den brottsliga handlingens utförande, har hon själf skildrat densamma med följande ord:

»Dyster och fridlös irrade jag omkring, och tankar kommo och gingo i ett oredigt virrvarr. Jag visste hvarken på hvem, när eller hvar jag skulle skjuta, jag fasade för att utföra min gärning, tänkte ibland att endast skjuta i luften, ångrade stundom, att jag gett mig ut således, men mitt lif var ju dock förstördt, jag blef ilskan igen, och sålunda förgick hela dagen. Därpå följde en sömlös natt; jag hade fått logi på ett ställe, vägrade betala om morgonen, kom upp på poliskontoret och aflossade där det olycksdigra skottet mot poliskommissarien. Men ängslan för hvad jag gjort grep mig med detsamma; jag grät och skrattade om hvartannat; det tycktes mig som om jag skjutit bort halfva förståndet — — —.» (Se dagant. i journalen den 7/1 1908.)

Sigrids uppfattning af den åtalade handlingen har alltså jämt bibehållit sig oförändrad. Hon medger, att hon begått en lagstridig handling, och hon förstår, att samhället måste ha rätt att skydda sig mot utöfvarne af dylika handlingar — men, tillägger hon, alla som begå brott äro ej som jag,

Af olyckliga yttre omständigheter hade hon nämligen tvingats att aflossa skottet, ej för att döda eller allvarligen skada en för henne fullkomligt likgiltig person, utan för att bringa nesa och hämnd öfver sina närmaste, som i så hög grad förbittrat hennes lif och ej velat sätta tro till hennes uppgifter om hennes sjuka själs- och kroppstillstånd. Gent emot dessa sina anhöriga visar hon alltså en hätskhet och oförsonlighet, inför hvilka hvarje känsla af släkt-samhörighet synes så godt som förintad, och som äfven togo sig ett bjärt uttryck vid systemens senaste besök. Sigrids nyssnämnda afvisande och hätska sätt att förhålla sig gent emot sina närmaste är att anse såsom en sjukligt stegrad antipati, ett symptom ej sällan förekommande hos sinnessjuka.

Vid upprepade tillfällen har Sigrid förklarat, att hon var tvungen att handla såsom hon gjort. Den åtalade handlingen kan emellertid ej rubriceras såsom en tvångshandling i den specialpatologiska mening detta ord plägar tagas. utan snarare har den haft prägel af impulsivitet, hvarvid genomgångsledet af reflektion mellan intryck och utslag varit om ock ej fullständigt upphäfdt dock i den grad rudimentärt, att det blifvit utan verklig och praktisk be-

tydelse, i motsats till hvad som är händelsen hos den sinnensfriska människan, där handlingarna genom det normala genomgångsledet i fråga nå upp till karaktären af att vara klart fattade, motiverade och själfmedvetna.

På grund af den utredning som förebragts får jag afgifva det utlåtandet, att Sigrid S. måste anses hafva vid tiden för der åtalade handlingen varit genom sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk; detta intygas härmed på heder och samvete.

Lund, hospitalet den 14 januari 1908.

Teodor Nerander.
Öfverläkare.

2.

I skrifvelse till Kungl. Direktionen för Växjö hospital har Kungl. Medicinalstyrelsen den 8 januari 1908 förordnat, att för dråp m. m. tilltalade hemmansägaren J. J. i V. L. församling, skulle för observation och undersökning intagas å Växjö hospitals kriminalafdelning samt läkaren vid nämnda afdelning anmodas att inom i hospitalstadgan föreskrifven tid till Kungl. Styrelsen inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet. Sedan bemålde J. J. den 23 sistlidne januari här intagits och den anbefallda undersökningen af mig verkstälts, får jag vördsamt aflämna det begärda utlåtandet jämte den öfver J. förda journalen.

Af handlingarna i målet framgår, att J. allt ifrån sitt 29-de år vid skilda tillfällen blifvit lagförd och straffad för våldsdåd af olika slag, och att han i hemtrakten varit allmänt fruktad för sitt vilda och hämndgiriga sinnelag. Detta synes emellertid förnämligast hafva gjort sig gällande, då han varit öfverlastad af starka drycker; en grannkvinna, som ofta fått röna obehag af honom vid dylika tillfällen, vitsordar, att han i nyktert tillstånd varit ordentlig och då ofta ånkrat, hvad han under ruset gjort. Närmare uppgifter om i hvilken utsträckning han missbrukat alkohol förekomma ej i rätttegångshandlingarna; dock anföres, att han ofta varit berusad. Några hållpunkter för antagandet, att J. tidigare varit sinnessjuk, finnas ej.

Efter en process med P. N., i hvilken J. likafullt varit vinnande part, har han under senare hälften af 1907 varit hämndlystet stämd dels mot N. dels mot A. R., som vid ett tillfälle varit mellanhand åt den förre. Mot N. påstås han under inflytandet af sin hämndlystna stämning ha begått öfvervåld, och mot R. synes han halft om halft ha planlagt dylikt. Kort efter det han vid ett sammanträffande med sin broder i Kalmar till denne uttalat förargelse öfver R., inköper han en revolver jämte 23 patroner. På aftonen samma dag, detta skett, kommer han under hemfärd från Kalmar i sällskap med F. G. känd såsom supare med benägenhet för att ofreda människor under ruset. Den senare bjuder honom på brännvin, och J. följer därefter G. till hans hem. När de, bågge druckna,

anlända dit, sammanträffa de med J. O., och ett dryckeslag vidtar i G:s bostad. G:s och hans hustrus påståenden, att J. härunder utan någon som helst orsak blifvit ond-sint och grälände, torde böra upptagas med försiktighet; det vittnesmål, som afgifvits af K. P. i B.-gården, gör det sannolikt, att G. strax i början uppretat J. genom att förråda sin vetskap om att denne innehade en revolver och genom att fråga, om han ville slåss. Vid den missämja, som därefter utvecklar sig, göra G. och O. gemensam sak mot J., och af någon anledning blir den sistnämnde till den grad förbittrad på O., att han förklarar sig skola taga lifvet af honom. Sedan laget brutits, går J. sin väg efter att hafva uttalat hotelser mot G. och O. Att döma, af yttranden, som O. härefter fällt, tyckes denne hafva varit beredd på ett mordförsök från J:s sida och i händelse af ett dylikt ämnat betala med samma mynt. G. och O. göra sedermera sällskap ut; den förre synes då hafva varit beväpnad med en hammare, den senare med en pistol. Rö-rande den ordning, i hvilken händelserna, sedermera utvecklats sig, lämna rättegångshandlingarna ej klart besked. Omkring kl. 10 på aftonen ser polisuppsyningsmannen P., G. och O. — hvilken senare då är mycket drucken — stå vid ett vägskal; en stund efteråt ser han G. stå ensam på nämnda plats. Ungefär samtidigt slår J. ut en fönsterruta hos sin broder K., på hvilken han är uppretad, emedan denne efter sammanträffandet i Kalmar »kört ifrån» honom. Strax därefter begår J. hemfridsbrott hos R. Huruvida det varit J. eller O., som aflossat de kort förut hörda skotten, framgår ej med säkerhet af rättegångshandlingarna. Under föröfvandet af hemfridsbrottet hos R. öfverraskas J. af polisuppsyningsmannen P. Denne tilldelar han ett par knifhugg, men afväpnas. Då emellertid G., som med detsamma kommit tillstädes, öfverfaller och svårt misshandlar polisuppsyningsmannen, får J. tillfälle att undkomma. Polisuppsyningsmannen hinner emellertid iakttaga, att J. springer sin väg i riktning mot ett bestämdt ställe på en af bygatorna. Å nämnda ställe hittas följande morgon O., dödad genom en mängd knifhugg.

Dagen efter våldsdåden förråder J. på flera olika sätt sin skuldmedvetenhet. Han vill ej lämna det höslinder, på hvilket han lagt sig, tillsäger hustrun att ej för någon omtala, hvar han finns, antyder, att han möjligen skadat någon, är dyster och modfälld. Visserligen ber han hustrun gå efter polisuppsyningsmannen, men det ligger nära till hands att misstänka, det han härvid planlägger ett försök att muta denne. Med bortskänkandet af halfva boet till hustrun afser han möjligen att göra denna sig bevågen för att kunna påräkna hennes hjälp i den svåra belägenhet, hvori han kommit. Hans afsikt med att framställa sig som illa sjuk är väl dels att gifva hustrun och de andra, som undra öfver hans modfälldhet, en förklaring härtill dels att söka väcka medlidande. Det förtviflade motvårn, han gör, då länsmannen med sina handtlångare kommer för att gripa honom, ett motvårn, som bl. a. tar sig uttryck i aflossande af skott, gör det mer än sannolikt, att han är fullt medveten såväl om hvad han låtit komma sig till last som äfven om det stränga straff, han därför har att vänta.

Sedan J. omsider gripits, erkänner han vid länsmansförhöret att han varit i F. G:s hem, men nekar till att ha begått vare sig öfvervåldet å polisuppsyningsmannen eller dråpet å J. O. Anländ till fängelset, afgifver han emellertid inför tre vakter därstädes bekännelse om att han föröfvat, hvad som lägges honom till last, och tagit lifvet af en människa. Inför rätten återtar han sedermera denna bekännelse, förnekar all bekantskap med F. G. och J. O., påstår sig aldrig ha varit hos den förre utan efter återresan från Kalmar ha gått direkt till sitt hem. Under de första rannsakningarna svarar han i öfrigt å alla för honom besvärliga frågor med: »Det vet jag inte». På samma gång han bestrider, att han tagit lifvet af J. O., kommer han med den uppenbart orimliga själfanklagelsen, att han »slagit ihjäl många och gräft ner dem i mossarna», samt försäkrar upprepade gånger, att han »vill undergå döden». Vid ett tillfälle påstår expl., att han efter intagningen på fängelset varit sjuk i hufvudet, så att han förlorat minnet, och vid ett annat tillfälle, att han ej plägat minnas någon-ting, då han blifvit öfverlastad af starka drycker. Under de senare rannsakningarna och observationstiden på fängelset svarar han oupphörligt på frågor rörande hvad som lägges honom till last med att förneka allt minne häraf. Under den tid, fängelseläkaren har expl. under observation, företer denne intet abnormt. Som expl. emellertid påstått sig efter en skada å hufvudet ha varit yr och plägat förlora minnet, när han varit öfverlastad, samt ifrågavarande upp-gifter synts fängelseläkaren kunna vara med sanningen öfverensstämmande, anbefaller denne expl:s remitterande till ett hospital för närmare undersökning.

Å Växjö kriminalasyl har J. lika litet som i fängelset visat några symptom på sinnessjukdom. Däremot foreter han en omisskännlig psykisk undermålighet. På det intellektuella området framträder undermåligheten i den påtagliga svårighet, han har för att röra sig med abstrakta begrepp, och i hans ytterligt inskränkta, nästan uteslutande till de dagliga förrättningarna begränsade intressesfär. Moralerna i en enkel berättelse och andemeningen i en ingalunda svårförståelig fabel visar han sig ej alls kunna uppfatta, ett bildligt uttryck misstolkar han helt och hållet, skillnaden mellan rike, landskap, socken och stad står icke klar för honom; oaktadt han är läskunnig, har han sällan sett i en tidning, annat än då han velat taga reda på marknader eller dylikt; att söka erhålla någon kännedom om det land, hvori han bor, har han ej brytt sig om. På det moraliska gebitet framträder undermåligheten i expl:s hänsynlösa egoism, särskildt hans likgiltighet för de grofva rättskränkningar han tillfogat andra, hvilken står i bjärt kontrast mot den stora känslighet, han visat för oförrätter, som drabbat honom själf, och i den brist på skamkänsla, som gör, att han fullkomligt obesväradt, ja stundom rent af på ett skämtsamt vis kan redogöra för sina tidigare våldsdåd.

Expl:s psykiska undermålighet är med all sannolikhet medfödd eller förvärfvad i barndomen. Naturligtvis låter det tänka sig, att hans alkoholmissbruk kunnat ha ett stegrande inflytande på densamma. Åtskilliga omständigheter

göra det emellertid osannolikt, att nämnda inflytande varit af någon större betydelse. Bortsett från den genom prästerskapets försorg erhållna uppgiften, att expl. endast tillfälligtvis varit berusad, sannolikt längre tider i det närmaste kunnat afhålla sig från alkohol och aldrig i namnvård grad åsidosatt sitt arbete, tala rön, som gjorts under själfva observationen, mot att någon djupare alkoholdegeneration är med i spelet. Expl:s inpräglingförmåga är särdeles god, efter genomläsning af enklare berättelser kan han återge dem fullständigt och korrekt, och hans färdighet att i hufvudet utföra addition och subtraktion är, i betraktande af att han ej alls erhållit någon undervisning i räkning, mycket större, än man skulle vänta sig hos en alkoholist.

Vid uppskattningen af den hos expl. föreliggande undermålighetens grad är det af största vikt att ihågkomma, att hans uppfostran blifvit ytterligt försummad, och att han tillbragt hela sitt lif under förhållanden, som ej varit ägnade att på något sätt vidga hans andliga synkrets. Hans häpnadsväckande okunnighet om de mest elementära saker låter sig nog till stor del förklara af att han aldrig gått i skola, utan endast nått och jämt fått lära sig läsa, och hans bristande intresse för hvad som ej direkt sammanhänger med en landtmans dagliga lif beror nog i afsevärd grad därpå att han endast undantagsvis varit borta från sin hemsocken. Expl. representerar i själfva verket ett synnerligen lågt kulturstadium. Därmed sammanhänger otvifvelaktigt äfven hans vidskeplighet, hvilken ej torde få tolkas såsom uttryck för någon paranoisk läggning.

Tar man hänsyn till att expl. kunnat öfvertaga och fullt tillfredsställande sköta ett ej så alldeles obetydligt hemman samt därifrån på förhållandesvis kort tid utlösa sina medarfvingar, kan man svårigen betrakta honom såsom lidande af någon *högradigare* imbecillitet. Expl. har trots allt genom själfständigt arbete kommit ekonomiskt framåt under sin lefnad, och detta förutsätter, dels att han varit i besittning af ett ingalunda föraktligt omdöme beträffande praktiska angelägenheter, dels att han ådagalagt en arbetssamhet och pålitlighet i affärer, som näppeligen stå tillsammans med en högradigare moralisk imbecillitet. Enligt min åsikt kan expl. endast sägas förete intellektuell och moralisk *debilitet*.

Uppfattningen, att särskildt expl:s moraliska undermålighet ej är så högradig, vinner stöd i den från prästerskapet erhållna uppgiften, att han »synes vid tillfälle för att kunna utföra sina hämndplaner hafva berusat sig». Af allt att döma har expl., då han begått sina lagstridiga handlingar — i regel affektförbrytelser — varit mer eller mindre öfverlastad af spirituosa. Det förefaller, som om de i och för sig svaga moraliska korrektiv, öfver hvilka han förfogat, genom spritens inverkan helt och hållet urständats att göra sig gällande, eller åtminstone öfverväldigats af de under ruset hos honom så ytterligt lätt uppstående, häftiga vredesimpulserna.

Vid förfvandet af de brott, för hvilka expl. nu är tilltalad, har han befunnit sig i ett — naturligtvis själf-förfvålladt — alkoholrus. Frågan blir då, om några omständigheter göra det sannolikt, att hans rus haft *patologisk karaktär*. Man torde näppeligen kunna påstå, att de

föreliggande vittnesmålen gifva stöd för ett dylikt antagande. Expl:s handlingssätt under vistelsen i F. G:s hem och efteråt afviker knappast från det, som affektivt lättretbara personer under rus alltsomoftast visa, genom någon ting annat, än att det leder till en ytterst tragisk katastrof. Att denna katastrof blir så tragisk, beror emellertid till stor del på den olyckliga tillfälligheten, att expl. är beväpnad; om så ej varit fallet, hade kanske resultatet af det mellan expl. och hans vederdelomän uppkomna grälet endast blifvit ett öfverväld af det slag, hvartill berusade personer dagligdags göra sig skyldiga.

Emellertid är det tvänne omständigheter, som tyckas ha kommit vederbörande att misstänka, det här någon form af patologisk alkoholreaktion skulle föreligga. Expl. har dels meddelat, att han för några år sedan erhållit ett häftigt slag i hufvudet, dels påstått sig ha brukat förlora minnet, när han varit öfverlastad af starka drycker. Trauma capitis anses ju vara en ingalunda ovanlig orsak till patologisk alkoholreaktion, och efter ett rus af patologisk art konstateras ej sällan amnesi. Nu är dock först och främst att märka, det expl. själf förklarar sig ingalunda ha pläгат bli lättare rörd af sprit efter den nämnda hufvudskadan än tidigare. Redan före densamma kunde han bli rusig af 4 å 5 supar — en känslighetsgrad, hvilken näppeligen kan betecknas som intolerans — och efteråt har det varit likadant. Hvad åter den påstådda minnesslöheten efter alkoholrus beträffar, så har expl. vid samtalen med undertecknad tagit tillbaka sina därom vid rätten lämnade uppgifter och vid ett tillfälle på tal om detta ämne rent ut förklarat: »Jag skulle något säga; jag slapp dem bäst på det viset.»

Det är ytterst antagligt, att samma tankegång, åt hvilken expl. gifvit uttryck med det citerade yttrandet, äfven kommit honom att förneka all hägkomst ej allenast af de åtalade förbrytelserna utan därjämte af andra saker, som kunna vara besvärliga för honom att reda upp. Skulle det här ha varit fråga om en amnesi till följd af patologisk alkoholreaktion, borde väl minnesdefekten ha varit begränsad till hvad som inträffat under den tidrymd, alkoholintoxikationen räckt; nu förnekar expl. hägkomst äfven af tidigare undergångna straff, nekar till att igenkänna sina egna kläder o. s. v. Han är dessutom ej alls konsekvent i sitt nekande; vid länsmansförhöret medger han sig ha varit i F. G:s hem; anländ till fängelset, vidgår han de brott, för hvilka han är tilltalad; inför rätten återtar han sina erkännanden och förnekar all bekantskap med F. G.; på kriminalasylen säger han sig däremot känna honom; här redogör han äfven för de tidigare straff, hvilka han inför rätten sagt sig ej minnas o. s. v. Slutligen framställer han ej sina förnekanden på det sätt, som en af minnesdefekter lidande person gör; han bestrider positivt, hvad som lägges honom till last, och häfdar sitt alibi.

Expl:s ofvan diskuterade, egendomliga sätt att förhålla sig efter våldsdådens begående gör det ytterst osannolikt, att han ej skall minnas desamma. Däremot är det mycket, som talar för att hans systematiska nekande till allt har sin grund uti insikten om att detta för honom är den bekvämaste försvarstaktiken, genom hvilken han säk-

rast undgår åklagarens och domarens försök att snärja honom. Rättegångsbiträdets påpekande af att bevisningen rörande dråpet på O. är långt ifrån bindande kan för öfrigt mycket väl antagas ha bibragt expl. uppfattningen, att han genom ett ihärdigt nekande skall kunna undandra sig straff. Något omotiverade förefalla visserligen hans barocka själfanklagelser i början af rättegången och hans oupphörliga försäkringar om att han vill »undergå döden». Emellertid torde äfven därå en plausibel förklaring kunna gifvas. Expl. är å ena sidan trots sin intellektuella debilitet sannolikt tillräckligt ömdömesgill för att inse, det nämnda utsagor ej kunna innebära någon risk för honom, å andra sidan möjligen nog naiv att tro, det rätten skall sätta större tilltro till hans nekande, om han låtsas önska sig just det, som vid ett erkännande skulle bli den tänkbarast sväraste straffpåföljden.

I öfverensstämmelse med ofvanstående får jag på heder och samvete förklara, att min åsikt beträffande för dråp m. m. tilltalade J. J:s sinnesbeskaffenhet är följande:

J. visar för närvarande inga symptom på sinnessjukdom, och ej heller finnes något stöd för antagandet, att han tidigare varit sinnessjuk. Däremot företer J. en omissskänlig intellektuell och moralisk undermålighet, hvilken sannolikt är medfödd eller förvärfvad i barndomen. Vid den tid, då de åtalade brotten föröfvats, har J. befunnit sig i ett alkoholrus. Ingenting talar för att detta haft patologisk karaktär. Enär J:s intellektuella och moraliska undermålighet endast kan betecknas såsom debilitet, och det excitationstillstånd, i hvilket han på grund af nämnda alkoholrus befunnit sig, varit själföfvalladt, saknas tillräcklig grund för att anse honom vid brottens begående hafva lidit af sådan förstärkning, som åsyftas i § 5 resp. § 6 af kap 5 strafflagen.

Remisshandlingarna återgå.

Växjö hospitals kriminalafdelning 23/3 08.

Edvard Vestberg.

3.

I skrifvelse af den 21 februari 1908 till Kungl. direktionen för Vänersborgs hospital och asyl har Kungl. medicinalstyrelsen, med öfverlämnande af Gudhems häradsrätts protokoll i rannsakningsmålet mot häktade kalkarbetaren J. G. L., äfvensom ett af fängelseläkaren C. F. afgifvet utlåtande angående L:s sinnestillstånd, förordnat, att L. skulle för observation och undersökning intagas å Vänersborgs hospital och asyl, så snart plats kunde för honom beredas, och att öfverläkaren vid nämnda anstalt skulle inom den i § 17 mom. 4 af gällande hospitalsstadga föreskrifna tiden inkomma med yttrande angående den tilltalades sinnesbeskaffenhet; och har med anledning häraf nämnde J. G. L. blifvit här intagen den 12 mars 1908. Ur handlingarna i målet inhämtas i hufvudsak följande: Enligt prästbetyget är L. född den 27 april 1880 i Dala församling af Skaraborgs län. Modern är ogift, fadern okänd. L. är konfirmerad med betyget »försvarlig». Är gift. Om sina

lefnadsomständigheter har L. vid polisförhøret och senare inför rätten meddelat följande: modern, ogifta barnmorskan J. L., lefver ännu. L. har bott hemma hos modern, tills han år 1902 gifte sig. Han har gått fyra terminer i folkskolan. Under skoltiden gick det dåligt med hans läsning och skrifning, och han hade svårt att fatta och lära sig något till följd af, som han trodde, nedsatta förstärkningsförmågheter efter den skarlakansfeber, som han vid 8 års ålder genomgick. Kunde läsa innantill, men skref dåligt. Han började skolgången vid 9 års ålder, men häri hade skett många afbrott. Sammanlagdt åtnjöt han skolundervisning i fyra terminer. Såväl L:s moder som läkaren, som skötte honom under skarlakansfebern, samt andra personer hade yttrat, att hans förstärkningsförmågheter minskats genom den ofvannämnda sjukdomen. Numera känner han sig emellertid fullt frisk och arbetsför. Då han gifte sig, flyttade han till Stenholmen under Stenäsen i Dala socken, där han ännu är bosatt. Såväl före som efter giftermålet har han arbetat i Stenäsens kalkbrott, där hans dagspenning uppgått till 2:50 å 3 kr. under sommaren och 1:25 kr. om vintern. Han har utom hustrun två minderåriga barn att försörja. Den 27 augusti 1907 dömdes L. för första resan snatteri till 25 kronors böter, hvilket straff ännu ej gått i verkställighet. Den 12 december samma år blef L. anhållen såsom misstänkt för misshandel å en banvakt V. Samma dag hölls med L. polisförhör, hvarvid han, enligt protokollet, berättade följande: han hade på eftermiddagen den 9 december gått från sitt hem till Vretens handelsbod för att köpa varor för hushållet och på vägen sammanträffat med en statkarl A., som bedt L. gå med till sitt närbelägna hem, där L. kvarstannat omkring en timmes tid och blifvit bjuden på och förtärt tre supar brännvin. Sedermera hade L. besökt den ofvannämnda handelsboden och därpå begifvit sig på hemvägen. Kommen ungefär »tio minuters väg» från handelsboden, hade L. mött en mansperson, som han dock till följd af mörkret ej genast igenkände, men efter utbytta hälsningar fann vara banvakten V., som, just då de voro midt för hvarandra, yttrade »ska vi börja bråka i kväll», hvarpå L. med en käpp af en decimaltums tjocklek tilldelade V. flera slag å hufvudet och ena axeln. Därpå hade V. gifvit L. ett kraftigt slag med knuten hand å bröstet. L. hade då försökt att springande undkomma, men fallit ned i landsvägsdiket, dit V. kommit efter och kastat sig öfver L. och sparkat denne på armar och hufvud. Sedan de tumlat om i diket, hvarvid V. haft öfvertaget, hade L. slutligen lyckats undkomma V., sprungit upp på vägen samt gått några steg i riktning hemåt, men ändrat sig och vändt tillbaka efter V., som äfven kommit upp ur diket och gått på vägen åt handelsboden till, samt bakifrån närmat sig V. och mot honom med full kraft kastat en medförd tom literbutelj, som, efter hvad L. tydligt såg, träffade V:s hufvud och sönderslogs, hvarvid V. skrek »aj». De hade därefter skiljts från hvarandra och gått hvar och en åt sitt håll. På fråga uppgaf L., att anledningen till ofvannämnda misshandel var mellan V. och L. rådande gammal fiendskap och att L., på sätt som skett, velat hämnas på V. därför att denne vid ett tillfälle för längesedan yttrat till L., att denne var misstänkt för stöld af saftbuteljer från V:s mor

natten till pingstdagen 1906. Detta yttrande hade så uppört L., som ansåg sig oskyldig till stölden, att han genast börjat tänka på att hämnas genom att slå V., men hade något lämpligt tillfälle härtill ej yppat sig förut. Visserligen hade de flera gånger träffats och mött hvarandra på vägen, men antingen hade det ej varit »nog skumt» eller ock hade V. haft sällskap. Slutligen uppgaf L., att han visserligen icke, då han gick hemifrån för att besöka handelsboden, haft tanke på, än mindre vetskap om, att han och V. skulle sammanträffa den kvällen, men att han dock, då så skedde, tyckte, att tillfället att hämnas var synnerligen lämpligt. L. ansåg, att V. fått »hvad han förtjänt» och hyste numera ej något agg till denne. Sedan från Falköpings lasarett, där V. intagits, underrättelse erhållits, att V. företedde ett mycket farligt krossår intill hjärnan samt att med hänsyn till sårets svåra beskaffenhet det ej för tillfället kunde afgöras, huruvida V. kunde blifva återställd, inmanades L. i häkte.

Vid rannsaking inför häradsrätten den 3 januari 1908 berättade L. rörande den åtalade misshandeln i öfverensstämmelse med polisförhørsprotokollet med följande tillägg och förändringar: Sedan V. sagt »ska vi börja bråka i kväll», hade L. yttrat »det behöfs ej» och samtidigt slagit till V. med käppen, som varit af en alns längd. L. hade med käppen slagit tre slag, hvilka träffat V:s hufvud och ena axel. V. hade gifvit L. ett kraftigt slag för bröstet, så att han fallit i landsvägsdiket, där V. kastade sig öfver honom och sparkade honom å armar och hufvud, hvarvid äfven L. slagit V. Sedan L. slutligen lyckats komma från V., hade L. gått några steg i riktning hemåt men plötsligt vändt tillbaka mot V., som gått på vägen mot Vretens handelsbod, samt på ungefär fyra stegs afstånd från V. kastat den tomma buteljen mot honom, därvid buteljen träffat V:s hufvud. L. hade hyst agg mot V. utom af den vid polisförhöret uppgifna orsaken äfven därför, att V. julen 1906 slagit L. med ett yxskaft på armen. Sedan för L. framhållits skillnaden i hans uppgifter angående orsaken till hans fallande i diket, förklarade L., att hvad han enligt polisförhørsprotokollet yttrat vid polisförhöret var riktigt; och kunde L., som tycktes hafva något svårt att fatta, ej redogöra för af hvad anledning han uppgifvit olika. På fråga uppgaf L., att han ej velat illa skada V. utan endast gifva honom »ett kok stryk». Det hade varit fullkomligt tillfälligt han träffat V., och hade V. ej sagt något, hade L. troligen ej börjat något bråk med denne. L. hade flera gånger mött V.; hvarvid det varit ljust eller V. haft sällskap, och L. hade då ej brytt sig om V. Slutligen uppgaf L., att han mycket ångrat den åtalade gärningen. Särskildt tillfrågad, om han vid polisförhöret yttrat, att, då han vid de omnämnda tillfällena före ifrågavarande dag mött V., det ej varit »skumt nog», medgaf L., att han yttrat sig så. Han kunde emellertid ej förnärs att närmare redogöra för, hvad han härmed afsett, utan yttrade endast, att det förut ej blifvit något bråk mellan honom och V., enär han då »ej brytt sig om det». Enligt till rätten från polismyndighet i Falköping lämnadt meddelande hade vid förhör med målseganden V. denne om den honom öfvergångna misshandeln meddelat följande: Han hade den 9 december 1907 vid half 6-tiden på

eftermiddagen begifvit sig från sitt hem till en vid Vreten belägen handelsbod. Kommen ett stycke på vägen, hade han mött L. Då V. fortsatt vägen framåt, hade han hört en person med springande steg närma sig honom bakifrån, och då V. vände sig om för att efterse, hvem det kunde vara, hade han med en butelj erhållit ett så våldsamt slag i hufvudet, att han afsvimnad fallit till marken; sedan han emellertid efter en stund uppvaknat och kommit till sans, hade han begifvit sig till den ofvannämnda handelsboden och där fått såret ombundet. Omedelbart därefter hade V. begifvit sig till Tidaholm för att söka läkare, som tillrådde honom att begifva sig till Falköpings lasarett, dit han dagen därpå begaf sig. Sedan denna V:s framställning af förloppet vid misshandeln blifvit uppläst, förklarade L. på fråga, att, strax innan han kastade buteljen mot V., så tillgått som L. uppgifvit och att L. sett V., efter det denne träffats af buteljen, gå några steg, men att L. till följd af mörkret därefter ej iakttagit något vidare. På fråga förnekade L., att han, efter det han kastat buteljen, slagit V. Enligt L:s åsikt hade en del af skadorna uppkommit under slagsmålet före buteljens kastande. Inför rätten företeddes tvänne af lasarettsläkaren i Falköping afgifna läkarebetyg, daterade resp. den 14 december 1907 och den 1 januari 1908. Det förra innehåller i hufvudsak följande: Vid inkomsten till lasarettet hade V. rundt ögonen samt å panna och kinder en massa små skrubbsår med trasiga kanter samt å vänstra sidan af pannan ett en cm. långt och fyra cm. djupt sår, som genomträngt hud-, ben- och hjärnhinnor ända in i hjärnsubstansen, i hvilken anträffades en glasbit af färgadt glas. Sistnämnda skada var af lifsfarlig beskaffenhet, kunde medföra döden och skulle i bästa fall sannolikt medföra framtida men. I det senare betyget uppgifves, att V. syntes vara utan fara för lifvet men ej på lång tid kunde blifva återställd, samt att det var osäkert, om han af skadan kunde lida framtida men.

Ur de afgifna vittnesmålen meddelas följande: Vittnet J. A. anförde, att han angående L:s själsförmögenheter ej kunde yttra sig i vidare mån än att vittnet hört sägas, att L. vore något slö och enfaldig. Vittnet L. A., som känt L. sedan dennes barndom, yttrade, att L. till sitt sätt förefallit enfaldig. Både vittnet och andra hade ansett, att »L. i fråga om förståndsförmögenheterna ibland var som människor i allmänhet men ibland sämre». Hade ej hört, att L. förut slagits. Vittnet G. E. yttrade, att L. arbetat i vittnets kalkbrott. L:s moder hade före den åtalade misshandeln till vittnet yttrat, att sonen genom skarlakans febern lidit skada till förståndet, hvilket yttrande fällts såsom grundadt på hennes egen åsikt. Tidtals hade L. talat förståndigt och varit som andra människor, men tidtals hade det i fråga om förståndet varit »hit och dit» med honom, hvarför vittnet ansåg L. icke vara fullt tillräknelig. L. hade i arbetet varit bäst, då han arbetat tillsammans med någon och då det gällt kroppsstyrkan. L., som helst velat hafva sällskap, då han arbetat, hade deltagit i alla slags arbeten vid kalkbränningen. Då han arbetat tillsammans med andra, hade dessa brukat vilja, att L. skulle hafva hand om forslandet på kärra. L. hade arbetat oregelbundet, ibland en eller flera månader i sträck och ibland endast några

dagar, hvarefter han gått utan att säga till. Efter det han sålunda gått, hade han ibland arbetat hos landtbrukare men ibland ej sysslat med något utan blott, efter hvad vittnet trodde, varit ute och gått å bygden. Vittnet hade flera gånger bedt L. komma tillbaka i arbetet, men han hade ej kommit förrän han själf tyckt, att det passade honom. Som arbetet i kalkbrotten varit ackordsarbete, hade det ej räknats så noga med L:s uteblifvande, och man hade vant sig vid hans beteende. L. hade ej brukat uppträda bråkigt. På fråga förklarar L., att han väl förstått, att, om han utförde sin afsikt att gifva V. »ett kok stryk», han handlade orätt och kunde blifva straffad. Sedan åklagaren anhållit om uppskof dels för att få ett mera bestämdt yttrande af läkare angående den V. tillfogade skadan, uppsköts rannsakingen till den 23 januari 1908, då äfven målsägaren V. var närvarande. Denne förnekade på det bestämdaste, att då han och L. vid i frågavarande tillfälle mötts, några hälsningar eller ord växlats mellan dem. Ej heller hade något handgemäng ägt rum eller slag utdelats, innan V. erhållit slaget af beteljen. V. kunde ej med bestämdhet yttra sig om, huruvida han efter samma slag blifvit ytterligare misshandlad. Strax efter slaget hade han blifvit sanslös och, efter hvad han trodde, förblifvit liggande å marken omkring fem minuter. V. hade nog vid något tillfälle yttrat, att han misstänkte L. för att hafva tagit saftbuteljer frans V:s moder. Vid ett tillfälle jultiden 1906 hade L. rusat mot V. med en yxa i handen, hvarvid V. fräntagit L. yxan samt slagit till denne med yxskaftet på armen. L. vidhöll hvad han vid sista rättegångstillfället uppgifvit angående förloppet af hvad som tilldragit sig, innan han kastade buteljen mot V. Däremot ville L. ej bestrida, att så tillgått vid uppträdet jultiden 1906 som V. uppgifvit. Ur vittnesmålen meddelas följande: Vittnet H. hade arbetat tillsammans med L. När L. fått göra det arbete, som han önskad, hade han arbetat bra. Kamraterna hade ej ansett lämpligt, att han fick vara ensam om en del arbeten. Beträffande sådana arbeten hade ansetts lämpligt, att han haft någon pålitlig arbetskamrat. Vittnet hade haft den uppfattningen, att L. »varit något slö till förståndet». Ibland hade han förefallit fullkomligt förständig, men ibland hade det ej varit något riktigt sammanhang i hans tal. Vittnet hade dock ej anledning tro annat, än att L. haft full insikt om det oriktiga i sitt handlingssätt mot V. Vittnet A. inlämnade och vitsordade följande attest: »Angående häktade J. G. L. så har han från barndomen visat sig slö. — — — — — — — — — —». Vittnet tillade på frågor, att vittnet omkring fem år varit arbetskamrat med L., att denne förefallit »något slö till sätlet», men att hans kamrater ej ansett annat, än att han haft »fullt förstånd, om hvad han gjort».

Senare delen af fängelseläkaren C. F:s yttrande om L., hvilken del omfattar framställning af L:s tillstånd, sådant det visat sig i fängelset, samt hans slututlåtande, har följande lydelse: »Vid de af mig gjorda besök hos häktade L. å härvarande cellfängelse har jag antecknat följande: L. är en storväxt, kraftigt byggt man, med ordinär hull, normal hufvudform samt utan missbildning eller lyte. Sinnesorganen äro utan anmärkning. Bröstat och bukens organ förete inga sjukliga symptom. Pupillerna äro likstora samt reagera normalt för ljus och akomodation. Ögonens ställning nor-

mal. Han ser något skygg ut, sinnesstämningen är lugn, ehuru han ångrar den begångna misshandeln. Uppmärksamhet och uppfattning äro goda. Han läser bra innantill men skrifer och räknar mycket dåligt. För öfrigt har han tämligen bra reda på sig. Några sinnes- eller tankevillor hafva ej kunnat påvisas. Rörelserna äro normala, likaså reflexerna. Ingen darrning i tungan eller de utsträckta händerna förekommer. På grund af de ur rättegångshandlingarna meddelade upplysningarna samt vid af mig gjorda iakttagelser, förklarar jag, att, ehuru J. G. L. är en mindre begåfvad individ, hans själsförmögenheter dock äro af den beskaffenhet, att han vid brottets begående kan anses hafva ägt förståndets fulla bruk, hvilket härmed på heder och samvete intygas.»

Från lasarettsläkaren i Falköping meddelades ett intyg af den 22 januari 1908, som hade följande lydelse: »Banvaktten A. V., som på egen begäran i dag utskrifves från lasarettet, är nu så läkt, att någon fara för livets förlust genom den honom öfvergångna skadan ej förefinnes, dock kan ej utslutas möjligheten, att han i framtiden kan komma att lida större men af skadan, hvilket härmed på heder och samvete intygas.»

Under rannsakingen afgaf L. fullt rediga svar på de frågor, som till honom framställes. — Sedan häradsrätten ofvannämnda dag dömt L. till straffarbete i två år, anförde denne besvär öfver domen, yrkande, att straffet måtte i någon mån mildras, och åberopade som stöd härför dels flera vittnens intygande, att hans själsförmögenheter sedan tidiga år varit nedsatta, dels att misshandeln skett i hastigt mod utan afsikt att skada.

Stat. præs. den 18 mars 1908 och närmast följande dagar.

L. är 183 cm. lång och väger 86 kg. Kroppsbyggnaden god. Hull och muskulatur ganska väl utvecklade. Allmänna hudfärgen normal. Hyn frisk, rödlett. Hufvudets omkrets 58 cm., längd 20 cm., bredd 15 cm., index 75. Pannans bredd 11,5 cm.; ansiktsbredden mellan okbågarna 13,5 cm. Hufvudskälens främre del från sidorna något hoptryckt, så att pannan förefaller smal i förhållande till ansiktet. Pannan rak och af normal höjd. För öfrigt intet att anmärka rörande hufvudets form. Inga ärr, utbuktningar eller depressioner förekomma å hufvudet. Hufvudsvålen normalt rörlig, håret normalt rikligt, till färgen mörkt cendré. Mustacherna af ljust brungul färg. Ansiktet är symmetriskt och välbildadt. Näsvingarna tämligen stora. Läpparna något tjocka. Inga abnormiteter förekomma i ansiktets innervation. Ögonspringorna lika stora. Ingen strabism. Conjunctivæ af normal färg. Irides blå. Pupillerna af medelstorlek, runda, lika stora, reagera prompt för ljus och akomodation. Synförmågan utan anmärkning. Öronen af vanlig storlek och form; öronflikarna vidvuxna. Hörseln uppgifves af L. vara något nedsatt efter den genomgångna skarlakansfebern, hvarjämte han säger sig tidtals, särskildt då han varit ute i blåsigt väder, lida af öronflytning. Vid undersökningen har emellertid ej någon nedsättning af hörseln eller något annat abnormt från öronen kunnat iakttagas. Lukt och smak utan anmärkning. Munnen hålles vanligen slutet. Läpparnas slemhinna af frisk, röd färg. Gomhvalfvat företer intet anmärknings-

värddt. Tandställningen i det närmaste regelbunden. Tanderna i allmänhet friska, välformade. Munslemhinnan utan anmärkning. Uvulan i medellinjen. Tungan utsträcker raskt och utan att deviera. Ingen tremor, inga fibrillära ryckningar i densamma. Inga ärr å tungan eller munnens slemhinna. Röstens är klar och tydlig men monoton. Uttalet normalt och den stamning, som L. uppger sig ibland lida af, har hittills ej kunnat iakttagas. Bröstkorgen väl utbildad. Bröstets och bukens organ utan anmärkning. Pulsen af normal styrka, regelbunden, dess frekvens för tillfället 84 i minuten. Hårväxten å pubistrakten normalt riklig. Könsdelarna utan anmärkning. Sensibilitet och mobilitet förete intet anmärkningsvärdt. Patellarreflexer af vanlig styrka. Buk- och kremasterreflexerna tämligen lifliga. Svaga fot-sulereflexer. Ingen tremor i fingrarna. Urinea klar, ljusgul, af sur reaktion, sp. v. 0.010, fri från albumin och reducerande substans. Temperaturen ofebril. Matlust och afföring normala. Sönnen utan anmärkning. Hållningen slapp, gång och rörelser tröga, och säfliga, för öfrigt utan anmärkning. Ansiktsuttrycket lugnt, slött, beskedligt och likgiltigt. Blicken, i allmänhet tämligen uttryckslös, kan ibland få ett drag af skygghet. L. låg de första dagarna efter hitkomsten till sängs å öfvervakningen för lugna men har sedermera vistats uppe. Han är vänlig och foglig, uppträder artigt och höfligt men något tafatt, visar för öfrigt inga särskilda egenheter, och hans uppförande ger ej anledning till den ringaste anmärkning. På afdelningens deltagar han villigt i förefallande göromål och är härvid flitig och duglig. Pratar såväl med betjäningen som med de andra patienterna. Sköter sig i allo själf och är renlig. Lynnet är fogligt och godmodigt, och han efterkommer villigt gifna tillsägelser. Sinnesstämningen lugn och likgiltig, han säger sig trifvas bra här, är belåten »med mat och allting» men tycker dock, att det »är så svårt och ledsamt att vara afständig från världen, att ej få gå fritt ute»; annars har han intet att beklaga sig öfver. Då han tilltalas, ser han vanligen på den talande, besvarar villigt och adekvat de framställda frågorna och blir ofta, särskildt då det är fråga om hans föregående lif eller den åtalade misshandeln, ganska mångordig och vidtsväfvande samt drar ofta in i sina svar rena obetydligheter eller sådant, som ej hör till saken. På det hela taget förefaller han betydligt undermålig, och hans sätt och uppträdande ger intryck af enfald och tafatt-het. Hans intressesfär är mycket begränsad, hans kunskaper torftiga och ytliga. Ibland svarar han alldeles »i vädret», som det förefaller utan att vidare tänka på saken. Hans framställning af samma sak eller händelse kan från det ena tillfället till det andra vara mer eller mindre växlande. En gång kan han sålunda gifva ett, en annan gång, kanske endast några sekunder därefter, ett helt annat eller till och med alldeles motsatt svar på samma fråga. Då man för honom påpekar olikheten i uppgifter eller den motsägelse, han gör sig skyldig till, medger han detta villigt och genast men låter sig för öfrigt intet bekomma, utan tyckes betrakta saken som något, som ej kommer honom vid. På sin höjd kan han, då han energiskt ansättes med frågor härom, liknöjdt förklara: »då har jag tagit fel», »kom kanske inte riktigt att erinna mig» eller dylikt. Han är lätt

att distrahera och visar en påfallande beredvillighet att bejaka hvarje med tillbörlig bestämdhet framställd fråga, liksom man också med lämpliga suggestivfrågor har lätt att få hans svar att gå i önskad riktning. Han kan ganska väl redogöra för sina familje- och lefnadsförhållanden; vet, när han är född och hur gammal han är etc. Har bra reda på priset på de vanligaste lifsförnödenheterna. Inprägling-förmågan någorlunda god. Han läser tämligen väl innantill och skrifer någorlunda, ehuru stilen är barnslig och oöfvad. Efter att hafva genomläst en kortare tidningsnotis kan han endast med svårighet redogöra för det hufvudsakliga innehållet i densamma. Han är fullt orienterad till tid och rum. Efter att hafva vistats här öfver 8 dagar, har han ej reda på, hvad öfverläkaren eller någon af de andra läkarna heter. Om orsaken till sitt hitförande har han vid olika tillfällen lämnat växlande uppgifter. Sålunda har han uppgifvit, att han kommit hit »för att lära räkna och läsa och få skolkunskaper», att fängseläkaren sagt, att L. »hade veckt hufvud och skulle botas här; de trodde, jag ej var frisk»; att »vaktmästaren trodde, jag var inte riktigt normal» samt slutligen, att han »skulle undersökas, om han var sinnessjuk». Om sina familjeförhållanden berättar han, att han uppfostrats hemma hos modern, som är ogift, att ett godt förhållande alltid rådt mellan honom och modern, att han har en äldre syster, som enligt L:s uppgift skall vara väl begåfvad, att fadern är okänd och att L. aldrig brytt sig om eller varit intresserad af att få veta något om denne. Någon sinnessjuk eller nervsjukdom har L. veterligen ej förekommit i moderns släkt. Han har genomgått skarlakansfeber, lunginflammation och »älfvablåsning», hvilken senare skall hafva yttrat sig genom ett kliande utslag, »som var borta en stund och sedan plötsligt kom igen», hvarjämte han samtidigt hade magplågor. Dessutom skall han under uppväxtåren ofta hafva »gått i sömnen» och haft orolig sömn. »Kunde komma på nästan hvar natt, så att mor fick gå upp och väcka mig.» Sedan sitt 18:de eller 19:de år har han ej varit besvrad härpå. Vid ett annat tillfälle uppgaf han sig äfven under de senare åren hafva gått i sömnen »någon gång», ehuru »ej så mycket som förut». Dessutom påstår han sig periodvis hafva stannat. Äfven systemt skall under uppväxtåren hafva gått i sömnen. Sinnesvillor förnekas. Han anser sig nu vara fullt frisk och kry; »tackar Gud, att jag är så frisk som jag är». An tyckes han egentligen ej anse sig hafva sämre själsförmögenheter än andra, än har han bejakat frågan, om han anser sig dummare än andra. Härvidlag, liksom i fråga om mycket annat, har svaret till god del berott på frågans formulering. Däremot medger han och har flera gånger framhållit, att han har obetydliga skolkunskaper, hvilket han anser bero dels därpå, att det »ingen ordning varit i hemmet», dels på den obetydliga, ofta afbrutna skolgången. »Kom aldrig längre än i andra klassen, skollärarn tyckte, det var så godt, att jag ej längre gick i skolan.» Säger sig aldrig hafva kunnat några andra böcker än »bibliska och katekes». Under konfirmationsläsningen fick han »hafva katekesen öppen, kunde ej lära sig utantill», och för själfva konfirmationsakten fick han »lära sig första budet utantill».

L. säger sig ej ofta hafva använt spritdrycker, »kunde

dock köpa en liter någon gång». Anser sig tåla »en 4—5 supar på dagen». »För att bli full», anser han sig behöfva 7—8 supar, men »då är det bäst att bege sig hem i sängen». »Dagen efter är humöret modfälldt, och man tänker, att man skall aldrig supa mer.» Detta »kan hända en 2—3 gånger om året». L. erkänner, att han ibland utan vidare gått ifrån arbetet samt varit ute och drifvit i bygden. Någon orsak härtill kan han dock ej uppgifva utan svarar likgiltigt på fråga, hvarför han gjort så: »kanske har ledsnat», »ledsnade väl, kan jag tro». Likaledes erkänner han villigt, att han förut varit dömd till 25 kronors böter för snatteri samt redogör detaljeradt för stölden. »Råkade bära mig så illa åt, att jag råkade stjäla en kopparkittel.» »Blef frestad af satan, tyckte jag hade inga pengar.» Om det härför ådömda straffet yttrade han: »då det bara blef fem dagar, tyckte jag det var bättre att sitta af det på Mariestad». På fråga, om han ej ångrat stölden, svarade han, att han »kände ånger öfver den, då han blef åtalad af länsmannen». Ytterligare tillfrågad, om han ej kommit att ångra sig, om stölden ej blifvit upptäckt, svarade han: »Jo, när jag gick till Falköping med den (kitteln), tyckte jag den började blifva tung att bära, och då ångrade jag mig.» Om den åtalade misshandeln berättar L. hufvudsakligen i öfverensstämmelse med det förut ur rättegångsförhandlingarna anförda, dock i fråga om en del detaljer med något växlande och ibland hvarandra alldeles motsatta uppgifter. Man kan sålunda, beroende på, hur man formulerar frågan, få honom att omväxlande gå in på en, än på en annan, till och med alldeles motsatt framställning af samma sak. På fråga sålunda, om han, innan han utdelade slaget med buteljen, varit i handgemäng med V., eller om detta var det första slaget, som utdelades, uppgaf han med bestämdhet, att det senare var fallet. Då det därpå påpekades, att han såväl inför rätten som vid föregående undersökningstillfällen uppgifvit, att han och V. först »slagits och tumlat om i diket», går han villigt in härpå och vidhåller nu detta lika bestämdt och säkert som strax förut motsatsen och yttrar, då motsatsen mellan hans båda uppgifter påpekas: »då har jag tagit fel». Han kan emellertid ej förklara, hvarför han uppgifvit olika, »kan inte veta det», »kanske kom inte riktigt att erinra mig» samt yttrade slutligen: »att jag inte skulle komma i håg och säga det!» Tillfrågad, om det var på grund af mörkret han föll i diket, bejakar han detta och vidhåller det äfven, då han påminnes om, att han inför rätten uppgifvit, att han fallit i diket på grund af ett kraftigt slag för bröstet af V. Då han emellertid omedelbart därpå tillfrågades, om det ej var så, att han fick ett kraftigt slag för bröstet af V. och på grund häraf föll i diket, medger han genast, att det förhöll sig så. Ögonblicket därpå återigen tillfrågad, om det var på grund af mörkret och således alldeles af sig själf han föll i diket, bejakar han nu detta och förnekar på tillfrågan, att han fick något slag af V. Vid ett tillfälle uppgaf L., att han på grund af mörkret ej »såg», att buteljen träffade V:s hufvud utan endast »hörde, att den gick sönder». Strax därpå påstod han emellertid, att han »såg», att han träffade V. i hufvudet. Uppmärksamgjord på, att han nyss förut sagt sig på grund af mörkret ej hafva sett detta, erkänner han, att han talat

osanning »och får be om ursäkt för det». Äfven i fråga om flera andra detaljer lämnar L. växlande uppgifter. Så t. ex. uppgaf han, att han vid mötet med V. ej kände igen denne på rösten, ehuru han i polisförhöret uppgifvit motsatsen. Påmind härom medger han genast, att han igenkänd V. på rösten. Tillfrågad, om det var sant, att V. vid mötet yttrat: »ska vi bråka i kväll», bejakar han till en början detta bestämdt, men tillägger sedan: »tror jag då till minstingen». Efter en stund tillfrågad om samma sak, medger han åter, att V. talade sanning, då denne inför rätten påstod, att de ej talat ett ord med hvarandra. Som motiv för misshandeln uppgaf L., att V. »i högsta grad påstött, att L. stulit saftbuteljer, höns, yxor och allting från V:s mor», hvilket L. förnekar; »har aldrig stulit en knappål, ty det kan börja med en knappål och sluta med en silfverskål». Äfven hade V. och L. en gång förut varit i krakel med hvarandra, och slutligen hade V:s mor varit hos L:s hustru »med litet skvaller». Därefter hade det varit »litet groll» mellan V. och L., som »sedan ungefär 1½ år brunnat på att slå V.» Att detta ej skett förut, medger L. berodde dels därpå, att det ej »varit tillräckligt mörkt», dels därpå, att V. »alltid haft sällskap». L. hade dock aldrig gått särskildt ut för att träffa V. Till en början förnekade L., att han vid den åtalade gärningens begående varit berusad; han hade vid 10—11 tiden på förmiddagen fått två supar brännvin hemma samt sedermera på kvällen tre supar vid besöket hos den ofvannämnde statkarlen A. Vid ett senare samtal yttrade L. dock, att han »trodde det kunde vara något i fylleväg, för han hade aldrig slagits förr». Påmind om, att han förut sagt sig vid tillfället i fråga hafva varit nykter samt tillfrågad, hur han ville förklara dessa olika uppgifter, svarade L. endast med sitt sedvanliga: »det kan jag inte förstå». L:s hågkomst af misshandeln tyckes ej vara åtföljd af någon, åtminstone djupare, sorg och ånger öfver det skedd. På tillfrågan härom medger han visserligen villigt, att han »handlat illa både mot Gud och människor», »syndat mot 5-te budet» etc. samt påstår sig »hafva varit bedröfvad häröfver», »ångrat sig förskräckligt» m. m., men för öfrigt uttalar han sig om misshandeln lugnt och utan påtaglig känslöbetoning. Också är det vanligen först efter lämpliga suggestivfrågor det lyckas att få fram den etiska sidan af saken. På fråga, mot hvem han försyndat sig mer än mot Gud, gissar han på allt möjligt, såsom lagen, öfverheten, allmogen, de anhöriga, hustrun och barnen, modern, världen, englarna m. m. Först på särskild fråga, om han ej också försyndat sig mot V., medger han detta, »tänkte ej först på honom», men säger sig skola »be honom om förlåtelse, när han kommer fri». Tillfrågad, hvad han tyckte hade varit det värsta, om han råkat slå ihjäl V., svarade han: »ja, då hade jag aldrig kommit loss»; först då det direkt påpekades, att det värsta väl varit, att han slagit ihjäl en medmänniska, medger han detta villigt. Af sig själf synes han uteslutande eller åtminstone hufvudsakligen vara berörd af själftva straffet; »tycker, att det är så svårt att vara inestängd», »har sört och varit bedröfvad och tänkt, att jag kanske aldrig kommer hän och får se mina anhöriga». Detta har emellertid endast varit »någon gång», »någon stund», »inte för jämnan», utan han har »kastat bort sådana

tankar», »har tagit och tröstat upp sig och tänkt, att kanske han såväl som andra får komma hem i sinom tid.» »Detta tör väl gå öfver.» »Det är ju många, som sitta i fängelse mycket längre och sedan komma de ut och äro lika bra.» Då han någon gång på dagrummet yttrat sig om sin belägenhet, har det alltid varit i form af ett beklagande af att behöfva gå inestängd, »så att han ej tjänar af något på straffet». Någon ledsnad eller ånger öfver den brottsliga handlingen har han här aldrig uttalat. L. synes numera ångra, att han öfverklagat domen, och yttrade härom: »hade jag varit nöjd med domen, tänker jag, det hade varit lika roligt.» »När jag tänkt och grunnat öfver det, tycker jag, det varit bättre att taga de två åren än gå här för alltid.» »Tror, det är bättre sitta på fängelse än på hospital, ty på fängelset kan det bli slut.» Som orsak till sitt yrkande på strafflindring uppger han, att »tiden blir lång», »mor sade, jag skulle lägga in hos hofrätten»; själf var han »så förtviflad, så han visste inte, hvad han gjorde.» »Grät bitterligen sen vaktmästaren tröstade mig och ställde om alltihop.» Han anser emellertid ej domen i och för sig för sträng utan yttrar på särskild fråga härom: »Det var förfärligt väl förtjänt två år och kanske mer.» För sina närmaste synes han hysa ett visst intresse och har några gånger alldeles spontant gifvit uttryck åt sina bekymmer för dem samt beklagat sig öfver, att hustrun får vara ensam hemma med barnen och söka draga sig fram.

L:s mått af kunskaper i olika ämnen; omdöme och uppfattning hafva pröfvats vid olika tillfällen och torde framgå af det efterföljande, där L:s yttranden stå inom citations-tecken. Huru många äro hufvudstyckena i katekesen? »Tio.» Huru många äro budorden? »Tio» (kommer, någorlunda ihåg dessa). Huru många äro trons artiklar? »Tre». Hvad handlar första artikeln om? »Om döpselen.» Hvad vet L. om Gud? »Är vår allsmåttige, finns i himmelen, skiner som solen, är osynlig.» Hvilka äro personerna inom gudomen? »Helig ande, fadern och sonen.» Hvad vet L. om Gud Fader? »Är vår rättfärdiggörare och saliggörare». Hvad menas med Guds ord? »Är sådant, man skall lära.» Hvar får man reda på Guds ord? »Genom läsning i böcker, i kyrkan och i bibeln.» Huru indelas bibeln? »Nya och gamla testamentet.» Hvem har skrivit gamla testamentet? »Moses.» Räkna upp några af gamla testamentets böcker! »Mattei evangelium, domareboken.» Hvem har skrivit nya testamentet? »Jesus själf.» Hvad handlar nya testamentet om? »Kristus är uppstånden; Guds ord och allting.» Hvem var Kristus? »Guds son och den helige ande.» Vet L. något om Jesus? »Han botade alla sjuka och friska och skref lagens taflor med sitt finger, skref tio Guds bud; han led och dog på korsét; tog våra synder på sig.» Känner L. till någon af apostlarna? »Simon och Judas Iskariot, som förrådde Jesus natten, när han gick till sin död, Tomas, Mateus, Markus; de voro tolf.» Hvad menas med döpselns sakrament? De skall få namn, komma i den kristna kyrkan; är man inte döpt, så är man baptist.» Hvad menas med altarets sakrament? »Gå till nattvard för att Jesus gjorde det natten före sin död.» Hvad menas med religion? »Är till att styra landet i sin ordning, att de inte skall slåss och lefva usselt.» Känner L. till lutherska religionen? »Han satte katekesen

i ordning; Luthers postilla.» Hvem var Luther? »En författare.» Hvad vet L. om katolska religionen? »Det är folk; de firar påsk i hela fastan.» Hvem är katolikernas öfverhufvud? Påfven i Rom.» L. har reda på de stora högtiderna under året och vet, hvarför de firas. — Hvad menas med att göra orätt? »Att stjäla.» Att göra rätt? »Att betala hvar och en det, man är skyldig; om en har en hop med pengar och ger bort en tia till en fattig.» Hvad menas med att göra sin plikt? »Nästän det samma som att göra rätt.» Hvad har L. för plikter mot sin mor? »Att betala henne, om jag är skyldig henne något.» Hvad har barn i allmänhet för skyldigheter mot sina föräldrar? »Hedra dem, att en må länge lefva på jorden.» Hvilka skyldigheter har man mot sin hustru? »En skall vara henne underdånig, skall tjäna det dagliga brödet till henne.» Skall mannen vara sin hustru underdånig? »Han skall lyda henne som hon vill och hustrun som mannen vill.» Om mannen vill ett och hustrun ett annat? »Då får mannen ge efter.» Hvad har en människa för skyldigheter mot sin nästa? »Inga onda begär mot sin nästas hus.» Hvad menas med egennytta? »Man har ett eget sätt, ett konstigt sätt, vill ej dela med sig, om en har någon rikedom.» Hvad menas med ärlighet? »Att inte stjäla.» Säg ett exempel på en örlig handling! »Om jag skrifer en handling, som inte är rätt; om jag säger, att någon har gjort det eller det, som han inte har gjort.» Hvarför är det orätt att slå en människa? »Man gör orätt mot Gud, samvetet inom hjärtat säger det.» Är det något annat än samvetet, som säger, att det är orätt? »Själängest, dessutom står det i Guds ord.» Står det inte också i lagen? »Jo.» Hvad är lagen? »En ordning i riket.» Hvem har författat lagen? »Moses.» Har Moses författat Sveriges lag? »Det kan jag ej svara på.» — L. har reda på den nuvarande konungen men ej drottningen. Vet att närmast förut regerade Oskar den 2:dre. På fråga, om han visste något om Oskar den 2:dre, svarade han: »konung Oskar den 2:dre var ju som en gentleman, han var för Sveriges väl.» Upmanad att räkna upp de svenska konungar, han känner, yttrade han: »Gustaf den 5:te, Oskar den 2:dre, Birger Jarl, Ragnar Lodbrok, Erik den helige, Gustaf den 2:dre Adolf, som stupade vid Lützen 1632, Gustaf Vasa, som var i Dalarna.» På fråga, om han hört talas om: Carl d. 10:de och Carl d. 12:te, svarade han: »har ingen kännedom om dem.» Före Oskar d. 2:dre var Oskar d. 1:ste konung. Carl d. 15:de »känner han ej till» och säger sig aldrig hafva hört hans namn. Är det någon mer än kungen, som styr landet? »Landshöfdingen.» Har L. ej reda på någon mer som styr landet? »Nej.» Har L. hört talas om riksdagen? »Det är 1:sta och 2:dra kammaren, de skrifer väl, kan jag tro; bestämmer, hvad som skall föras ut vid krigsväsendet, exercisväsendet och så; ställer till, att fängelset är i skick, så att de inte slå ihjäl hvarandra.» Hvem bestämmer, hvem som skall bli riksdagsman? »Kungen.» — Huru många världsdelar hafva vi? »Fem, Europa, Asien, Afrika, Australien och Amerika.» Huru indelas Europa? »Halfön Sverige, Skandinaviska halfön, södra Europa, norra Europa.» Ryssland ligger söder, Tyskland väster om Sverige. Frankrike ligger i »södra Europa». Norge ligger norr om Sverige. England ligger »väster ut, rakt åt Amerika», Danmark väster om Sverige. Hufvudstaden i Ryssland är Petersburg, i

Tyskland Amsterdäm, i Holland Aten, i Grekland Portugal, i Spanien Paris. Påstår därefter, att »Portugal är en stad, som ligger i Österrike» samt yttrar om en stund, att han tror, »att en del af Österrike hör till Portugal». Har ej reda på hufvudstaden i Österrike, men »undrar, om det ej är en stad, som heter Ungern». Uppger riktigt hufvudstäderna i Danmark och Norge. Säger sig aldrig hafva hört talas om Berlin och Wien. Hufvudstaden i England är London, som L. anser hafva fem millioner inneväanare, däraf »hvar sjette fabrikare». Största staden i Europa är Paris, därefter Rom. Om Sverige och Norge vet han, att de nu äro skilda, »de skildes åt i höstas»; en annan gång uppgaf han riktigt 1905 som tidpunkten för skilsmässan. Hufvudstaden i Sverige är Stockholm, som L. anser hafva »kanske sex tusen inneväanare». Största landet i Europa med afscende på utsträckningen är Ryssland; det folkrikaste Sverige, hvilket ej hindrar L. att onedelbart därpå påstå, att Ryssland har 20 millioner, Sverige 5 millioner inneväanare. Rörande Sveriges geografi uppper han, att det i Sverige finnes fem län och tjugufyra landskap. De flesta landskapen kan han räkna upp. Af berg i Sverige känner han till Billingen, Möseberg, Halle- och Hunneberg. Tror, att det härifrån till Hunneberg »är 8—10 mil». På fråga, hvilka floder i Sverige han känner till, yttrar han: »Trollhättan, Tidan, Nossan, Gullspångsälven, Klarälven i Dalarna, tror det skall vara en flod, som heter Ätran i Östergötland.» Hvad heter landshöfdingen i Skaraborgs län? »Kan ej säga det.» Han vet emellertid, att landshöfdingen är den högste ämbetsmannen i länet, men vet ej, hvar han bor; gissar dock slutligen på Sköfde. — L. har reda på de fyra väderstrecken; då det blef fråga om, hur man fick reda på dessa, uppstod följande replikskifte: Hur får man reda på väderstrecken? »Om man har en flagga ute, när det blåser, kan man säga, hvarifrån vinden kommer.» Om man ingen flagga har? »Det känns, när det blåser.» Men om det ej blåser? »Då kan en inte få reda på väderstrecket, utan att det ryker i en skorsten.» Men om det ej ryker i någon skorsten? »Då kan en inte få reda på det.» Han har emellertid rätt god reda på väderstrecken härstädes på grund af »solens upp- och nedgång». Hvad menas med polstjärnan? »Är en aftonstjärna, är rätt i söder.» Hur brukar man indela tiden? »Ett år, 12 månader, 365 dagar, 68 minuter, 48 sekunder.» Han kan rätt räkna upp månaderna men har ej reda på dagarnas antal i de olika månaderna. »Mars har 28 dagar, men i år 29 efter det är skottår». Hur blir det dag och natt? »Solen går upp i öster och ned i väster och jorden följer med.» I räkning är han synnerligen klen och har svårt att reda sig äfven med de enklaste uppgifter. Hur många räknasätt hafva vi? »Fem, addition, multiplikation, subtraktion, division och allmänna bråk.» Hur mycket är 4+7? »12»; uppmanad att tänka bättre efter, kommer han med sitt vanliga: »det kan jag verkligen ej säga», gissar därefter »8», »9». 1+1? »2». 1+2? »3». 2+3? »4» samt efter en stunds eftersinnande »5». 3+5? »8»; 7+2? »4», därpå »3»; 5+5? »10»; 10+5? »15»; 5+15? »32», därefter »16», sedan »17» och slutligen »20». — Om L. i en bod skall betala 32 öre och lämnar 1 kr., hur mycket skall Ni ha tillbaka? »67 öre», därpå »5 öre» och slutligen »73 öre». Om L. skall köpa en liter fotografen för 17 öre och lämnar 1 kr., hur mycket skall Ni då ha till-

baka? »94 öre», därefter »90 öre». Då han allvarligen tillhålls att tänka bättre efter, försäkrar han med trovärdig min, att han »verkligen inte kan bättre». Hans kunskaper i multiplikationstabellen torde framgå af följande: 7×8? »40»; 4×7? »21»; 3×7? »14»; 2×7? »16»; 1×7? »17». Då L. här uppmanades att svara bättre, yttrade han nästan gråtande: »bara jag kan, skall jag svara; har aldrig kunnat något, har riktigt glömt bort multiplikationstabellen». 3×4? »12»; 4×4? »16»; 4×5? »20»; 5×5? »10» samt efter en stund »25». Han kan felfritt räkna upp talen från 1 till 100 men kan ej utan en mängd misstag räkna tillbaka från 100 till 1. Ofta svarar han, här som vid andra tillfällen, hur som helst, som det tyckes utan ringaste eftertanke, trots sina försäkringar att göra, så godt han kan. Om han t. ex. ombedes att draga 1 från 50, kan han i stället lägga till eller äfven här svara alldeles i vädret. Då småmynt (25-, 10-, 5-öringar till sammanlagdt värde af 2 kr. lämnas honom till sammanräkning, stakar han sig betydligt och kommer till rätt resultat först genom många förtydliganden och hjälpfrågor. Om Ni förtjänar 2 kr. om dagen, hur mycket får Ni då i veckan? »12 kr.» Om Ni har 2,50 kr. om dagen, hur mycket blir det i veckan? »24 kr.» Om Ni förtjänar 24 kr. i veckan, hur mycket har Ni då om dagen? »Det går ej till 2,50.» Följande tal kan han efter diktamen rätt uppskrifva: 525, 347, 976, 1254. Då han däremot skall skrifva 1003, blir det »123», därefter »103» och slutligen »10003». Vid försök att på ett papper utföra en tämligen enkel addition misslyckas han alldeles; och om subtraktion tyckes han ej hafva någon aning. Hvad menas med rymdmått? »Menas att en mäter en sak, ett hus eller så där.» Hvad menas med ytmått? »En fyrkant.» Nämn något annat mått än dessa två! »Litermått, decimalmått och tum.» Exempel på ytmått? »Är fyrkantigt på alla sidor.» Hur mycket är en meter? »Är ej så mycket som en aln»; strax därpå påstår han, att metern är större än alnen. Hur indelas alnen? »I tum.» Hur många tum går det på en aln? »14 tum, 30 tum, 20 tum.» Hur mycket är en kubikfot? »En meter». Hur indelas metern? »Vet ej, hvad jag skall svara härpå; den är indelad i tum, i 24 tum, i 60 tum.» Hur mycket är en centimeter? »Är ej så mycket som en meter.» En millimeter? »Ej så mycket som en centimeter.» En decimeter? »Ej så mycket som en millimeter». Hur mycket är en tunna? »8 skäppor, 120 kilo.» Hur mycket är ett skålpund? »Det blir ej mer än för 5 öre.» Af hvad för slag? »Silfver eller guld eller hvad som helst.»

Daganteckningar.

14. 4. 1908. L. har sedan hitkomsten varit alldeles oförändrad. Han är snäll och beskedlig, lugn och foglig. Vid ronderna hälsar han höfligt och besvarar beredvilligt framställda frågor. Är nöjd och belåten. Han deltar villigt i förefallande göromål på afdelningen och är härvid både flitig och duglig. Har ej visat sig nedstämd till lynnet utan alltid varit vid godt humör. Pratar såväl med betjäningen som med de andra patienterna. Har på afdelningen hittills aldrig yttrat någon ånger eller ledsnad öfver själfva den brottsliga handlingen men väl någon gång beklagat sig öfver att vara inestängd och ej få tjäna af något på det ådömda straffet. Hans kroppsliga hälsa har hela tiden varit god, och han har tilltagit i

vikt. Den 27. 3 vägde han 90 kg., vid senaste vägningen den 10. 4. 92,6 kg.

25. 4 1908. L. hade i går besök af sin moder, hvaröfver han sedermera uttryckte sin stora glädje. Modern, som föreföll fullt normal och hade god reda på sig, meddelade vid samtal följande: L:s fader skall ej hafva varit benägen för dryckenskap, ej lidit af någon sjukdom eller i öfrigt företett någon särskild egendomlighet. L. har varit »sen i utvecklingen», började gå vid 1½ års ålder och »var nog 3 år», då han började tala. För öfrigt hade modern ej tyckt, att det egentligen fattades honom något. På särskild fråga, om någon förändring hos L. märkts efter skarlakansfebern, yttrade hon, ehuru något dröjande och tveksamt, att hon trodde, att L. efter denna blifvit något sämre i fråga om förståndsutveckling. L. hade haft svårt att reda sig med afärer, räkning och dylikt. Dessutom hade modern märkt, att han någon gång talat osammanhängande eller mindre sanningsenligt. Han hade gått i skola »minst fyra år» och utan väsentliga afbrott. Modern hade velat, att L. skulle gått i skola ytterligare ett år, men »skollärarn tyckte, det ej tjänade något till». I hemmet hade L. »aldrig visat någon ond sida», »hade alltid varit godsint», »brukade aldrig slåss». Så länge han bodde hemma hos modern, brukade han aldrig förtära sprit, men sedermera hade detta händt »någon gång». Äfven efter att hafva supit, skall han emellertid alltid hafva varit lugn och godsint.

Af de upplysningar, som inhämtats ur rättegångshandlingarna och af de iakttagelser, som gjorts under J. G. L:s vistelse å härvarande anstalt, framgår otvetydigt, att denne är en i psykiskt hänseende utvecklade individ.

Han började lära sig tala först vid 3 års ålder, hade svårt under skoltiden att fatta och lära sig något, och synes hans psykiska utveckling ytterligare hafva hämmats efter en genomgången skarlakansfeber. De till häradsrätten inkallade vittnena uttala sig också nästan enstämmigt om hans undermålighet. Så har ett vittne intygat, att L. »från barndomen visat sig slö», ett annat, att han vore »något slö till förståndet», ett tredje, att han »ej vore fullt tillräckelig», att han »tidtals talat förståndigt och varit som andra människor, men att det tidtals varit 'hit och dit' med honom i fråga om förståndet», o. s. v. Detta sista vittne, en L:s arbetsgifvare, förklarar också, att han varit bäst i arbetet, då han arbetat tillsammans med någon, och då det gällt kroppsstyrkan, att han varit oregelbunden i sitt arbete på så sätt, att han ibland arbetat endast några dagar, hvarefter han lämnat detsamma, utan att säga till, och då ibland blott varit ute och gått i bygden. Enligt ett annat vittnes utsago hade L:s arbetskamrater ej ansett lämpligt, att han fick vara ensam om en del arbeten, utan att han var i behof af en pålitlig kamrat.

Häntyder redan det nu sagda på förefintligheten af en psykisk defekt hos expl., har den blifvit till fullo konstaterad under observationen härstädes. Uttryckslösheten i blicken, slappheten i hållning, trögheten i gång och rörelser samt i allmänhet hans sätt och uppträdande hafva ådaglagt detta. Den enda somatiska abnormiteten är förutom de vidvuxna öronflikarna den åtminstone i förhållande till

ansiktsbredden påfallande smala pannan. L:s kunskapsmått är minimalt, ytterst torftigt och fragmentariskt, och dock har han, efter hvad modern försäkrat, gått minst 4 år i skola. Reproduktionsförmågan synes för vissa fall vara någorlunda hjälplig, i andra åter särdeles osäker och bristfällig. Om samma händelse har han vid olika tillfällen lämnat alldeles olika, stundom diametralt motsatta uppgifter, ja dessa hafva kunnat växla från den ena minuten till den andra, beroende på hvilken formulering gifvits de till honom framställda frågorna. Denna suggestibilitet — ett hos sinnessvaga mycket vanligt fenomen — är hos L. synnerligen utpräglad. Hans framställning af en händelse är dessutom särdeles omständlig och vidtöfvande med inblandning af rena obetydligheter eller sådant, som ej det ringaste rör saken i fråga. Intressesfären är mycket begränsad, så t. ex. har han efter 8 dagars vistelse å anstalten ej gjort sig underrättad om läkarnas namn och dylikt. Att begreppsbildning och omdömesförmåga under sådana förhållanden äro svagt utvecklade, är helt naturligt. Särdeles betecknande äro hans varierande åsikter beträffande anledningen till att han kommit till anstalten: »för att lära räkna och läsa», »för att botas», »för att jag ej är normal» o. s. v.

I ännu högre grad framträder defekten i den moraliska och etiska begreppsbildningen, hvarom mångfaldiga exempel i journalen bära vittne. De få, relativt klara begrepp, hvaröfver han förfogar, äro påtagligen blott mekaniskt inlärd ord och fraser utan rotfäste i medvetandet och utan motsvarande känslöbetoning. På tillfrågan, mot hvilken han vid den föröfvade misshandeln försyndat sig förutom mot Gud, gissar han på allt möjligt, såsom lagen, öfverheten, allmogen, världen, änglarna m. m., men först på särskildt framställd fråga, om han icke också försyndat sig mot den misshandlade, medgifver han detta, tilläggande: »tänkte ej först på honom». Såsom karaktäristiskt för den starkt utpräglade egoistiska riktningen hos en sinnessvags tanke- och känslolif må till slut anföras L:s svar, då han tillfrågades, hvad han ansåge skulle hafva varit det värsta, om han råkat slå ihjäl den misshandlade personen: »Ja, då hade jag aldrig kommit loss.»

På grund af det nu anförda får jag på heder och samvete intyga, att häktade, för misshandel dömd J. G. L. från Stenholmen lider af en psykisk undermålighet (imbecillitas), och att han på grund häraf vid denna gärnings begående varit beröfvad förståndets fulla bruk.

Vänersborgs hospital och asyl den 11 maj 1908.

D. Sellberg.
Öfverläkare.

4.

I skrifvelse af den 9 sisl. mars har Kgl. Styrelsen genom Kgl. Direktionen för Växjö hospital anmodat mig att, sedan häktade, för misshandel med lifsfarligt vapen å sin hustru tilltalade brädgårdsarbetaren E. A. från Göteborg intagits för

observation och undersökning å kriminalafdelningen. inkomma med yttrande angående hans sinnesbeskaffenhet.

A. intogs å afdelningen den 9 april.

Ur mig tillställda rättegångshandlingar, som härmed återgå, har jag inhämtat i hufvudsak följande:

A. är född den 24 mars 1857. Föräldrarna voro torparefolk, äro länge sedan döda. Sinnessjukdom har såvidt känt är ej förekommit inom släkten. A. har gått i skola, lärt att läsa och skriva samt konfirmerats, med svag kristendoms-kunskap. Till sitt 22:dra år tjänade han som dräng i hemorten, hvarefter han arbetade som stenhuggare i Varberg till år 1890, därefter under 1 år som byggnadsarbetare å Styrso, där han ingick äktenskap. Flyttade 1891 till Göteborg, där han alltsedan varit bosatt, försörjande sig först med byggnadsarbete och sedan 1897 med brädgårdsarbete vid Göteborgs snickerifabrik. I äktenskapet har han 3 barn om resp. 17, 14 och 11 år. Den ekonomiska ställningen tyckes hafva varit dräglig; enligt A:s egen uppgift har veckolönen sista tiden varit 30 kronor. A. har intill sista åren haft god hälsa. Vid 3 års ålder blef han sparkad af en häst öfver vänstra ögat, hvaraf synen skall hafva blifvit något nedsatt. Ungefär 20 år gammal misshandlades han under sömnen af en hämndgirig kamrat, hvarvid vänstra ögat alldeles förstördes. För ungefär 5 år sedan råkade han, bärande en börda bräder, falla omkull och slå sig i hufvudet så att en större svullnad uppstod; i 3 veckors tid var han på grund häraf icke arbetsför; enligt egen uppgift har han aldrig sedermera haft något men däraf.

A., som annars varit »en redbar och arbetsam person som väl vårdat sig om sitt hem och sin familj», har »periodvis, en gång i månaden eller en gång i veckan», brukat berusa sig. Dessemellan har han, på hustruns begäran, väl också någon gång af egen drift, 4 å 5 gånger inträdd i olika nykterhetsföreningar, men aldrig kvarstannat där längre än på sin höjd en månad (själf uppgifver han att längsta tiden varit 3 månader). Berusad har han varit retlig till humöret och grälat på hustrun som gjort honom föreställningar för hans superi. Eljest skall förhållandet mellan makarne hafva varit godt till slutet af sept. 1906.

Om de konflikter som sedan uppstått har A. vid förhör den ²¹/₁₂ 07 i poliskammaren och sedermera inför Rätten, mot hustruns och vittnens gensagor fasthållande sina uppgifter, berättat följande:

I makarnes bostad, bestående af 1 rum och kök, hade rummet sedan den 7 maj 1903 uthyrts åt två lokomotiveldare, under det familjen låg i köket. I februari eller mars 1906 afflyttade den ene; den andre, vid namn N., stannade kvar. Därefter brukade A. och en hans son om nätterna ligga inne hos N. och hustrun och de andra barnen i köket.

Någon dag, sannolikt i januari 1906, berättade N., att han och A:s hustru tillsammans hade en lott i dramatiska teaterns lotteri, men tillsade A. att ej yppa detta för hustrun enär hon ålagt N. att tåga därmed. Natten mellan den 28 och 29 september 1906, då A. som vanligt låg i samma rum som N., drömde A., att hustrun från köket kom in med en tidning och satte sig på sängkanten hos N. samt att denne drog henne till sig i sängen. De två nästa nätterna drömde han detsamma. Han hade aldrig förut haft en tanke på att hustrun stode i något förhållande till N. men trodde nu fullt och fast att

drömmarne betecknade inträffade händelser. Den 2 okt. s. å. öfverföll A., efter att hafva druckit kaffe som hustrun ihållt åt honom, af svårt illamående med häftiga uppkastningar. Två timmar efteråt var han dock kry och åt kvällsmat. Nästa dag gick han i arbete som vanligt. På kvällen omtalade han sina drömmar för hustrun, som hvarken förnekade eller medgaf att de voro sanna utan föreslog att de skulle bedja för att han skulle glömma det drömda, hvarefter hon lade sig på knä och bad en bön. Dagen därpå började han fundera öfver orsaken till sitt ofvannämnda illamående och kom slutligen till misstanke om att hustrun stode i brottsligt förhållande till N. och lagt gift i kaffet för att bringa A. om lifvet. Han letade i hemmet och fann så i köksskåpet en nästan fylld flaska, på hvilken stod »Gift». Han visade den för hustrun och beskyllde henne för att hafva slagit af dess innehåll i kaffet, men hon nekade och sade att dottern fått medicinen för ett sår. Han behöll emellertid flaskan och visade den ett par dagar därefter för en läkare (D:r Wingård), som bekräftade att den innehöll gift. (Faktiskt innehöll flaskan sublimatlösning.) Han omtalade äfven för läkaren sina misstankar om förgiftningsförsöket.

Vid flera tillfällen under årets lopp hade A. antydningssvis låtit hustrun förstå att han visste af hennes lotterispel, men hon hade alltid förnekat det. Den 7 oktober erkände hon det emellertid, och samtidigt med att han förebrädde henne för att hafva narrats för honom beskyllde han henne nu för att stå i brottsligt förhållande till N., hvilket hon dock förnekade. Dagen därpå fick han ryktesvis höra att hans hustru sagt att han vore alkoholförgiftad och därför oredig i tankegången. För att vederlägga detta gick han i hustruns sällskap till läkare som undersökte honom och tillrådde honom att gå till sitt arbete. Den 11 okt. tillfrågades N. af A., hvad N. och hustrun togo sig till om morgnarna när de voro ensamma. N. bad A. icke vara ond, han hade icke narrat hustrun till sig, tillsade därjämte A. att tåga med sina misstankar för att ej väcka skandal, enär N. vore 25 år och hustru A. öfver 50. Den 14 okt. tillsade han N. att afflytta, hvilket denne ehuru förargad också gjorde. Den 16 okt. kände sig A. mycket orolig, kunde ej arbeta, rådfrågade de tvänne sjukvårdsläkarna och fick af båda medicin. Besökte sedan läkarna en gång i veckan till den 27 dec. då han kände sig kry och återtog arbetet. I början af 1907, sannolikt i januari, erkände hustrun för honom att så skett som han drömt om henne och N.; hon bad honom förlåta henne, hvilket han lofvade. Den 24 april s. å. bar hustrun till honom hans middagsmål och medhade därvid en flaska dricka, hvaraf han dock endast drack en liten klunk. En stund därefter kände han sig illamående: det gick dock strax öfver. Men han kom att tänka på att hustrun kanske lagt gift i drickat. För att pröfva huru härmed förhöll sig tog han hem drickat och ville att hustrun skulle dricka däraf, men hon vägrade, och då han vid deras måltid satte fram drickat på bordet, satte hon dit nytt: när han så sade sig skola låta undersöka drickat hos läkare, slog hustrun ut det. (Hustrun uppgifver att hon slog ut drickat i föregelse öfver hans tal om att det var förgiftadt.) I början af juli 07 gjorde hustrun en längre resa för att hälsa på sina systrar, däraf en i Kristiania. I slutet af oktober uppsnappade A. ett bref till hustrun från systemen i Kristiania, af

hvars innehåll (brevet innehöll ordet »han» åtföljdt af några oläsliga ord) han trodde sig förstå att hustrun haft manligt sällskap i Kristiania och misstänkte genast att det varit N. Hustrun förnekade först detta men yttrade därefter, att om N. vore så dum att han reste efter en gammal gift käring, så kunde väl hon ej hindra det. Den 22 nov. då han, fullt nykter, kom hem från arbetet, såg han i bädden fördjupningar, som enligt hans mening tydde på att två personer legat i sängen, och gjorde hustrun uppmärksam härpå, påstående att hon och N. legat där. Då hustrun uppmänade honom att lugna sig och ej tala om sådant när barnen hörde det, men i öfrigt ej ingick i svarsmål, körde han ut henne. (Det förtjänar nämnas att familjen den 1 oktober flyttat till en annan bostad.) Den 2 dec. gick A. ej i arbete. Under dagens lopp råkade han gå förbi en järnhandel och såg en del vapen ligga i skyltfönstret; han kom då på den idén att köpa sig en revolver att använda mot N., om han öfverraskade denne och hustrun tillsammans. Han köpte revolvern och gömde den i hemmet. Den 5 dec. sjuknämde han sig hos de båda läkarne i sjukkassorna. Den 8 dec. märkte han att hustrun upptäckt revolvern och blef ängslig vid tanken på att den var laddad. Tog den därför med sig ut i bergen och sköt af skotten. Emellertid bad hustrun att få den för att byta ut den mot någon husgeråds-sak. Han lofvade detta men det blef aldrig något af. Någon dag senare bad hustrun att få patronerna; han gaf henne då en del men behöll resten själf. Den 13 dec. friskanmälde han sig. Båda läkarne sade då att en karl upplyst dem om att A. ej toge sin medicin utan endast var ute och suddade. Han misstänkte genast att det varit N., sänd af hustrun, men hon förnekade detta. (I själfva verket hade det varit hustrun som besökt läkarne, men dessa ville ej omtala detta för att ej skaffa henne obehag.) Samma dag grälade hustrun på honom för det han gått hem utan att invänta henne då de gemensamt varit på en Lucia-fest. För att undvika vidare gräl gick han ut och tillbragte natten på ett logis-ställe. På morgonen den 14, när han kom hem, fick han åter förebräelser för att han ej varit hemma på natten. På förmiddagen då han var ute för att uträtta ett ärende åt hustrun råkade han tappa sin börs med närmare 23 kronor. Han belånade därför en kavaj för 10 kronor, höll sig sedan ute på krogar mellan kl. omkr. 10—2,00 och förtärde därunder 4—5 glas brännvin. När han kom hem, var han något berusad; åt middag och lade sig därefter å en soffa för att hvila. Härunder märkte han att han hade några, som han vill minnas fyra, patroner i byxfickan och för att de icke skulle ligga lösa laddade han revolvern med dem. (I hans fickor funnos vid häktandet 21 patroner; revolvern innehöll då 6 tomma patronhylsor; 5 afskjutna kulor hafva funnits.) När han sofvit en stund, gick han ut i köket, där hustrun stod sysselsatt med bakning, tog på sig rock och mössa och beredde sig att gå ut, då hustrun riglade dörren och stoppade nyckeln på sig. Förgäves bad han henne öppna; hon endast sköt honom bort från dörren. Då blef han ytterligt förargad och bad henne gå till sina sysslor, och då hon gick bort till spiseln och där vände ryggen åt honom, tog han upp revolvern; riktade mot spiseln, ej mot hustrun, och afsköt som han vill minnas tre skott. Det var ej hans mening att såra hustrun utan endast att skrämma henne. Att hon träffats kunde han ej förklara

på annat sätt än att hon efter första skottet i förskräckelsen »sprungit rundt i köket och därvid kommit i vägen för kulorna». Han minnes dunkelt att han aflossat ett skott mot sig själf; har ej minne af hvad som skedde sedan.

Hustrun bestrider energiskt otroheten och förgiftningsförsöken. Lämnar för öfrigt en del uppgifter som dels komplettera dels stå i strid mot A:s yttranden.

Mannens periodsupcri hade varat under hela äktenskapet. Då han hemkom berusad, var han retlig till humöret och grälade på henne. Förra året hade han under gräl 4—5 gånger slagit henne med flathanden i ansiktet och 2 gånger sparkat henne i sätet. (Detta förnekade A.; det hade däremot, enligt hans uppgift, hänt att hustrun i häftigheten trängt sig in på honom, och hade han då med händerna fört henne från sig.) På eftersommaren 1906 hade mannen vid flera tillfällen klagat öfver smärtor i hufvudet. Den 2 okt. träffades han af det illamående som han tillskref gift i kaffet. Samma dag berättade han sina drömmar för henne, och fastän hon förhållit honom det orimliga i hans tankegång, trodde han alltjämt att drömmarne vore sanna och sända af Gud och förebrådde henne sedermera esomoftast, nästan dagligen, för hennes trolöshet, så att hon till sist, i tanke att lugna honom och i tro att hon skulle slippa höra mera om saken, erkände att så skett som han drömt. Från den 7 okt. till någon dag troligen i slutet af januari 1907 led mannen af »nervsjukdom» och behandlades af läkare. Den 20 november 1907 (enligt A:s uppgift den 22) påstod mannen att hon och N. legat tillsammans i makarnes säng. En vecka därefter blef han åter sjuk och kunde ej arbeta. Den 3 dec. belånade han sin vinteröfverrock, och då hon frågade honom hvartill han användt pengarna, svarade han endast: »Det rör dig inte, rocken är min.» Den 8 dec. upptäckte hon emellertid revolvern liggande ofvanpå kakelugnen; hon ämnade nästa dag, efter rådplägning med en af de läkare som skötte mannen, kasta bort den, men då fanns den ej där. Någon dag längre fram förmådde hon mannen lämna ifrån sig en bleckask med 13 skarpladdade patroner. Sedan försökte hon att få honom att lämna ifrån sig revolvern men lyckades ej, utan upplyste han henne om att han, när han öfverraskade henne och N. tillsammans, skulle skjuta först dem och sedan sig själf. Den 13 dec. friskanmälde han sig och lyfte sin sjukhjälp, tillsammans omkring 25 kronor. På kvällen kl. 1/2 10 hemkom han något berusad. Hon hade då åter sökt öfvertala honom att lämna ifrån sig revolvern, men förgäves; inom kort lämnade han bostaden i uppretad sinnesstämning och hemkom ej förr än nästa morgon. Då var han vid bättre humör. Sedan han druckit kaffe och gifvit henne 3 kronor, gick han ut i staden för att köpa mjöl m. m. Efter en stund kom han hem mycket upprörd och omtalade att han tappat sin börs med ineliggande pengar. För att betala de inköpta varorna måste han därför pantsätta en kavaj för 10 kr. Omkring kl. 10 f. m. gick han därpå ut. När han vid 3-tiden hemkom, var han ej fullt nykter. Sedan han därpå ätit middag och ungefär en kvarts timma legat på en soffa, gick han någon stund af och an i rummet och köket och ämnade sig sedan ut. Hon bad honom emellertid stanna inne, och då han vägrade detta, riglade hon dörren och tog nyckeln. Till utseendet lugn satte han sig på en stol och hon återgick

till sitt arbete. Plötsligt, medan hon stod vid spiseln med ryggen mot mannen, aflossade denne ett skott som snuddade vid hennes vänstra öra och kind samt åstadkom en starkt blödande rispa, och därpå ännu ett som ej träffade henne. Hon rusade in i rummet, och afsköt han då ännu ett skott, som ej heller träffade. Då hon märkte att hon blödde ymnigt, beslöt hon att lämna bostaden och sprang därför till köksdörren. Medan hon sökte öppna denna, afsköt mannen ännu ett skott (det 4:de), som träffade henne i höger öfverarm. Sedan hon öppnat dörren, sprang hon in i grannens kök och bad denne hämta polis och se efter om mannen, som också skjutit sig själf, lefde. Grannarne tillkallade polis, som genast tillstädeskom, och efter 20 min. affördes bägge till sjukhuset. (Mannen satt vid polisens ankomst på en stol i köket tillbakalutad och till utseendet medvetlös med ett skottsår i högra sidan af hufvudet.) Å sjukhuset uttogos kulorna; såren befunnos ofarliga, och båda utskrefvos snart. Hustrun sade sig tro att mannen ej med berädd mod aflossat skotten utan gjort det upphetsad genom sjukligt alstrad svartsjuka.

N. har förnekat till och med hvarje tanke på något brottsligt förhållande till hustru A. Han hade ej sammanträffat med henne i Kristiania, ej heller besökt henne i makarnes nya bostad, som han ej ens kände till. Han uppgaf att A. periodvis brukade berusa sig och dessemellan vara absolutist. När han var berusad, brukade han alltid gråla på hustrun och var »alldeles omöjlig». Någon dag i början af oktober 1906 uppehöll sig N. i sitt rum och A. befann sig i köket. Då A. annars ej brukade vara hemma denna tid på dagen, frågade N. honom om anledningen. Denne svarade då: »Ja, jag är alldeles galen i hufvudet.» Nästa dag var A. åter hemma och sade sig fortfarande vara illamående. Påföljande dag kommo makarne A. in till N., som då frågade hvad doktorn sagt om A:s sjukdom. A. svarade att han blifvit förbjuden att supa. Därpå sade hustru A. till N. att det vore bäst han flyttade, ty hennes man hade haft en så märkvärdig dröm och trodde att drömmen vore sann. Då A. fick reda på hvad det rörde sig om, blef han i hög grad förargad och frågade A. om han menade allvar med sin beskyllning, hvilket denne bejakade. A. omtalade vidare för N., att han endast på grund af drömmen kommit till sina misstankar, men fullt och fast trodde på denna. På eftermiddagen samma dag inkom A. till N. som höll på att packa och tillsade honom att han ej behöfde flytta »för det där bråket, för nu vore det öfver, nu trodde han det icke». A. lämnade därpå rummet men återkom om en kvarts timme och sade: »Det är nog bäst ni flyttar, för annars blir det detsamma.» Slutet blef att N. flyttade. Angående tiderna för dessa händelser ville N. inför domstolen taga på sin ed endast att de inträffat under de närmaste tre dagarne före hans afflyttning. Sedermera hade A. tillskrifvit honom 4 å 5 bref, innehållande hvarjehanda råheter och grofva beskyllningar om att han stått i otillåtet förhållande till A:s hustru. I ett af de sista breffen hade A. hotat anmäla honom för maskindirektören och också gjort detta, därigenom orsakande N. en hel del obehag. N. ansåge att A. ej varit vid sina sinnens fulla bruk.

Af grannarnes vittnesmål framgår att makarne A. grålat mycket de sista 14 dagarne. Hos ett grannfolk hade en dag i midten eller slutet af november först A. inkommit något

berusad och beklagat sig öfver att hustrun och N. stode i brottsligt förhållande till hvarandra, och senare på dagen hustrun som sade att mannen kört ut henne på grund af sina alltigenom grundlösa misstankar. Den 13 dec. hade hustru A. kallat grannhustrun till hjälp, påstående sig hafva blifvit slagen af mannen. A. hade då kommit ut, ej fullt nykter, och upprepat sina beskyllningar; på kvällen hade han ånyo inkommit hos grannen och då sagt att N. besökt hustrun den 22 november.

Ur fängelseläkarens den 20 februari 1908 afgifna utlåtande må anföras:

A. är af ganska kraftig kroppsbyggnad och tämligen god muskulatur; är magerlagd. Han tillhör en frisk släkt, och särskildt har icke såvidt han vet sinnessjukdom förekommit. Han säger sig aldrig hafva varit sjuk. — — — Hufvudet är normalt byggt. Gomhvälfningen normal. — — — Ungefär 4 cm. ofvan högra örats öfverkant ett nästan omärkligt, något fördjupat ärr i svålen, rörligt öfver benet — minne efter skottet den 14 dec. Lungorna täcka hjärttrakten och nå på högra sidan nära nog ned till reftbensranden; eljest intet onormalt. Från hjärtat intet abnormt. Högra ögats pupill af normal vidd, reagerar lifligt för ljus. Å tungan intet ärr. Hon visar, framsträckt, stark darrning. Ingen darrning i fingrarne. Gången normal. Knäreflexerna mycket lifliga. Cremasterreflexerna goda. Ingen fotklonus. Lifliga fotsulereflexer. Bukreflexen kunde vid undersökningen ej framkallas. — A. är ifrig snustuggare, säger sig ej vara drinkare, men han dricker när han kommer åt — »någon enda gång», under sistlidne höst mer än annars på grund af otrefligheterna i hemmet. Hans lynne är under ruset retligt. »När han är nykter, kan di få göra med honom hvad di vill, men när han är söpen, blir han lätt arg.» Har aldrig veterligt varit veneriskt smittad.

A. berättar med en viss grad af stolt belåtenhet att han tjänat grofva pengar. Han har haft ett snyggt och godt hem, och äktenskapet har varit lyckligt — »någon gång en ordväxling förstås» — till sept. 1906. Tills dess har också hustrun varit skötsam, men efter den tiden har husets vård mest ålegat de äldre barnen. Hvarje medlem i familjen har sin egen sparbanksbok, berättar han.

Sin svartsjukas historia berättar han, alltid i hufvudsak och oftast i detaljer, lika och sådan handlingarne framlagt den. Det är således att märka, att under tiden allt från sept. 1906 tills nu någon utbyggnad till system ej företagits. »Nervositeten» under hösten 1906 anser han vara en själfklar följd af »förgiftningen». Han sökte då flere läkare, bl. a. D:r Matell. Hustruns sätt fann han alltifrån sagda tid helt förändradt, hon var »änna som galen». — »Hur menar A.?» — »Jo, hon kunde aldrig vara ifrå', en öfverallt skulle hon vara med, i källaren och öfverallt». — En dag sade hustrun till honom: »Jag kan få en bättre karl än Du är!» — »Kära Du, har Du inte pengar och hvad Du behöfver?» — »Jag skiter i dina pengar!» — Den 22 november märkte han sädesfläckar i sängen. — Hon nekade, men hade sedan schå med att tvätta bort dem.

Den 2 dec. köpte han revolvern. »Var A. nykter då?» — »Nej, det förstås att jag inte var! Jag fick se revolvern i

fönstret» — och så köpte han den bara för att skrämma eldarn.

Om händelserna på olycksdagen berättar han hvad jag vet af handlingarne. Han visste mycket väl hvad han gjorde, det var alldeles icke hans mening att träffa hustrun, han sköt bara i förargelsen. Var ingen gång medvetlös och hörde de främmande personerna i köket.

Han hyser icke misstanke mot någon annan än eldaren; vidhåller detta bestämt vid alla förfrågningar. Har aldrig haft sinnesvillor. Har aldrig misstänkt sin hustru förr än efter »förgiftningen». Då han berättade sin dröm; gjorde han detta, enär han tyckte den var underlig men utan en aning af misstanke. Först förgiftningen ledde honom på spår.

A. är lugn och foglig, arbetar flitigt med säcksöm, sover godt, har god aptit. Är renlig. Har icke haft det minsta obehag af tvångsabstinensen. Uppfattningen är normal, uppmärksamheten god, stämningen utan lutning åt något sjukligt håll. A. förefaller tämligen lidelsefri. Icke ens då han talar om sin hustrus otro råkar han i någon häftigare affekt, det ligger dock en färgning af harm i tonen, och i synnerhet har han svårt att smälta att hon ljög för honom i en del pänningfrågor.

Sinnesvillor kunna icke påvisas.

Minnet för äldre tilldragelser och för hvad som rör hans hemlifs drama tyckes vara godt. Eljest understundom bristfälligt.

A. är i hög grad okunnig — han medger också att hans skolgång gaf klen frukt, i skrifva och räkna var han särskildt dålig — och den s. k. kunskapsörsten har säkerligen aldrig plågat honom. »7×9?» — långt funderande, intet resultat. »2×2?» — (leende) »Fyra». — »7×9?» — går inte. Räkning på papper går ytterst dåligt, hufvudräkning med konkreta spörsmål något bättre. Han skyller också på fängelsevistelsen, som gjort honom något slö. — »Sveriges konung?» »Gustaf!» — »Hvilken i ordningen?» — Det vet han icke, gissar på *tredje*. (Han upplyses om rätta ordningstalet, men efter ett par dagar har han alldeles glömt denna upplysning.) Han kan icke redogöra för konungalängden efter Karl XIV Johan. — Vet heller icke skottårets betydelse — »utom att fruntimmerna får fria», anmärker han skämtsamt. Men han känner mycket väl Göteborgs geografi och närmaste skärgård, vet i hvilket väderstreck de olika församlingarne ligga och i allmänhet det som är af praktisk nytta för honom. Hans skriftstil — utan darrning — är ytterst obehjälplig och infantil. För en tidningsnotis, som jag låter honom läsa, kan han efteråt redogöra — fattigt och tarfligt, men riktigt.

Doktor Matell, som A. besökte den 6 dec. 1906, har meddelat mig, att A. haft darrning i tungan, sagt sig icke vara alkoholist, berättat att han led af den föreställningen att hustrun var otrogen, och att han omöjligen kunde bli kvitt den tanken. Matell fick den uppfattningen att A. hade »tankevillor».

A:s arbetsförman har meddelat att A. varit periodvis hemfallen åt fylleri, att han dock skött sitt arbete tämligen bra. På sista tiden har han haft dåligt minne. Hans uppfattning af hvad han läst, i en tidning till exempel, har varit mycket bristfälligt. Under halftannat års tid har han ideligen pratat om hustruns otroskap och »förgiftningen», och

förmannen hade häraf fått den uppfattningen att A. icke vore fullt normal.

Hustru A. berättar, att A. nog alltid varit något enfaldig och att han, alltsedan början af deras äktenskap — och väl äfven förut — druckit mycket. Under ruset är han ytterst lättretlig, och han missförstår då också, mycket ofta, framkastade yttranden, så att han får ur dem en mening alldeles motsatt den verkliga. Det ofvan citerade yttrandet: jag kunde få en bättre karl o. s. v., minnes hustrun väl, men hon påstår att sammanhanget var detta: »Om jag vetat hvilken stackare du var, hade jag väl kunnat skaffa mig en annan karl.» A. har alltid varit emvis och svår att rubba ur en gång antagen åsikt.

Fängelseläkarens yttrande utmynnar i följande *ullåtande*:

»att A. är ytterst okunnig, väl äfven något enfaldig, men att intet framkommit, som tyder på, att A. icke är vid sina sinnens fulla bruk; och att A. vid den åtalade gärningens begående visserligen stod under alkoholinverkan — försinkad eller uteblifven eftertanke och brådstört psykomotorisk utlösning — men att intet skäl finnes att antaga att A. befunnit sig i ett sådant sjukligt sinnestillstånd, som afses i 5 kap. 5 och 6 §§ strafflagen; hvilket härmed på heder och samvete intygas.»

Jag har på förfrågan hos doktorerna Wingård, Hindmarsch och Matell erhållit följande underrättelser ang. A.

D:r *Wingård* är läkare i en af de sjukkassor A. tillhör. Han har haft sammanlagdt kanske 8—10 besök af A. under senare åren. Han anmärker att dessa besök varit för korta till att han vill på dem grunda ett bestämt omdöme. A. har icke gjort intryck af kronisk alkoholist; hustruns uppgifter att han icke köpt ordinerad medicin hafva flera gånger visat sig oriktiga, men möjligheten att A. gömt flaskorna för henne är icke utesluten. A:s stående berättelse vid besöken gällde alltid hustruns otrohet med en hos dem inneboende eller f. d. inneboende arbetare, och det väckte D:r W:s häpnad när hustrun första gången besökte honom och han fick se en halfgammal, härjad och utsliten arbetarekvinna i stället för den kärlekstrånande älskarinna A. för honom skildrat. D:r W. trodde hustruns uppgift, att misstankarna voro fullständigt ogrundade. Gång efter annan hade A. att berätta att hustrun en gång sökt röja honom ur vägen genom gift (sublimat) för att sedan kunna gifta sig med den andre, hade också en gång med sig flaskan och visade hur mycket dess innehåll vid tillfället minskats. Alla D:r W:s förklaringar. hurusom den dos som tagits ur flaskan icke skulle kunnat framkalla så våldsamma förgiftningssymptom, mottog A. med tydlig misstro. Han uppgaf sig flera månader efteråt känna af förgiftningen. Hustru sade sig på sista tiden frukta något våldsamt utbrott och önskade få honom internerad på hospital. D:r W. hänvisade henne till polisen för att genom dess försorg få A. inlagd på Gibraltar; hvilket råd hustru dock icke följt. — På D:r W. har A. gjort intryck af att vara sinnessjuk.

D:r *Hindmarsch* skrifver:

» — — För något mer än ett år sedan rådfrågades jag upprepade gånger af honom. Han led då af förföljelsemani

mot hustrun, klagade öfver att denna lade gift i maten etc. Min mening var att få in honom på Gibraltar sinnessjukafdelning och remitterades han af mig till öfverläkaren därstädes D:r F. O. Åberg, som hade samma uppfattning som jag, att det var en *alc. chr.* med de vid densamma vanliga svartsjukesympomen. Om han blef intagen å Gibraltar eller ej kan jag ej med säkerhet säga, men jag minnes att han någon tid senare besökte mig och kände sig då återställd. Sedan sökte han mig strax före tilldragelsen den 14 dec. en eller kanske tvänne gånger och fann jag då ungefär samma symptom som då han först var sjuk, ehuru mera höggradiga. Jag lyckades få tala med hustrun, varnade henne och var min mening att redan följande dag få in A. på sinnessjukafdelningen å Gibraltar. Att personen i fråga var sinnessjuk var för mig alldeles själfklart. Att han ej förr kom att remitteras till sinnessjukafdelningen berodde på att såväl han själf som hustrun sprungit emellan flera läkare på en gång. — — Af D:r Åberg hör jag nu, att han förgäfves sökt honom i Gibaltars journaler, och har han således ej varit intagen där första gången han var sjuk. Af D:r Åberg har vid ett besök i maj förra året, den sjuke gjorde på hans mottagning, antecknats att han (A.) lider af *alc. chr. jämte förföljelsemani mot hustrun.*»

D:r Matell skrifver:

» — — — Omnämde person — — — den 6 dec. 06, då han besökte mig, uppgaf att han för 2 mån. sedan i 3 nätter å rad drömt att hustrun var honom otrogen, men först för kort tid sen, då han, efter att hafva druckit kaffe, sysselsatte sig med vedhuggning samt blef illamående med kräkning, satte nämnda tanke åt i hufvudet, och han kunde ej bli densamma kvitt. Känner sig orolig och lätt i gråt. Ytterst häftig hjärtklappning och usel sömn; somnar han en liten stund, vaknar genomsveitt; känner sig ibland något yr. Har ej arbetat förrän för några dar sen; men fick då krypning och stickning i kroppen och armarne kändes förlamade. Stundtals känner han sig något bättre.

Uppgaf sig hafva lefvat nyktert men till sista tiden missbrukat snus. — Uppgaf att föräldrar och syskon voro krya.

Obj. framträder tremor linguæ starkt; mindre i händerna.

Då jag ansåg att *empsychos* var i annalkande, ordinerade jag sänghvila etc. och ville tala med hustrun. Hörde sedermera ej af någon af dem.»

Vidare har jag vändt mig till *detektiva polisen i Göteborg*, som anställt förhör med följande personer, som därvid (enligt här bifogadt protokoll) berättat:

1) Polisöfverkonstapeln *John Ekman*, vice värd för huset n:r 16 vid Märten Krakowsgatan och boende därstädes:

Makarne A. hade bott där i huset under elfva års tid till den 1 sisl. oktober. Ekman bodde i en lägenhet, belägen intill den lägenhet makarne A. hade bebott. Emellan köken fanns endast en tunn brädvägg, och det gräl och de störande uppträden, som tid efter annan ägde rum i makarne A:s kök, hördes tydligt in i köket till Ekmans lägenhet.

Tidts brukade A. berusa sig och tidts vara absolut nykter. Han var en sådan person, om hvilken man brukade säga, att han vore periodsupare. Under perioder, då A. beru-

sade sig, var han lättretlig och grälsjuk, ingenting var honom till lags och den minsta småsak, som gick honom emot, kunde bringa honom till vredesutbrott. Under motsatta perioder var A. tyst, undfallen och stillsam och gjorde hustrun sällskap vid dennas gudstjänstbesök eller nykterhetsmöten. A. hade af Ekman setts hemkomma många gånger synbarligen berusad och vid flera tillfällen alldeles öfverlastad. Vid två tillfällen före hösten 1906 hade A. varit anhållen af polis för fylleri å stadens gator. Vid flera tillfällen såväl före som efter hösten 1906 hade Ekman dels själfmant och dels efter anmodan af hustrun innevarit i A:s bostad och tillhållit A. att förhålla sig lugn.

Hustru A. var, så vidt Ekman kunde förstå, af fast och god karaktär; höll alltid hemmet prydligt och sökte på hvarjehanda sätt draga mannen ifrån dåligt sällskap och komma denne att helt och för alltid afstå från bruk af rusdrycker. Vid gräl af A. brukade hustru A. merendels svara denne. Så som nu antecknats hade förhållandet varit markant emellan under hela tiden de bott i huset. Från eftersommaren eller hösten 1906 hade emellertid förhållandet mellan makarne förvärrats mer och mer, och det hade icke varit ovanligt att A. grälat på hustrun såväl natt som dag, särdeles var detta fallet under tiden A. för sjukdom ej arbetade. Innehållet i detta nästan ständiga gräl var, att A. beskyllde hustru A. att stå i brottsligt förhållande till en lokomotiveldare N., hvilket hustrun förnekade. På grund af detta gräl, som störde grannarne, blef A. uppsagd till afflyttning. Ekman, som vore förvissad, att hustru A. vore oskyldig till det brott A. påbördade henne, antog, att anledningen till denna beskyllan vore en hos A. alstrad sjuklig inbillning. Detta antagande delades äfven af andra i huset boende, enligt hvad Ekman genom samtal utrönt;

2) Stationskarlen *Karl Julius Berndtsson*, boende i huset n:r 16 vid Märten Krakowsgatan:

Han hade under 4 1/2 års tid bott i en lägenhet, belägen under den lägenhet makarne A. bebott och beträffande makarne A:s samlif och förhållande till hvarandra i hemmet därunder gjort liknande iakttagelser som Ekman och kunde därför vitsorda riktigheten af dessa. Vid några tillfällen sedan eftersommaren eller hösten 1906 hade A. halfrusig inkommit i Berndtssons bostad och beklagat sig öfver hustruns otrohet. Berndtsson sökte öfvertyga A. om orimligheten i dennes drömsyner, men A. vidhöll dessa envist och påstod att desamma motsvarades af verkliga händelser. Berndtsson vore emellertid öfvertygad att beskyllningen emot hustru A. och N. saknade hvarje grund och endast funnes till i A:s sjukliga inbillning. Han kände N. såsom en person med god karaktär, och denne hade flera gånger för Berndtsson betydlat, att han vore helt och hållet oskyldig till det, hvarför han af A. beskylldes; och Berndtsson trodde fullt och fast, att N. verkligen vore oskyldig;

3) Arbetsförmannen *Karl Emil Bengtsson*, anställd vid Göteborgs snickerifabrik:

Han hade märkt, att A. haft svagt minne och varit tankspriidd. Under arbetstiden var A. icke någon gång berusad, men Bengtsson kände till att A. var periodsupare. A. var alltid lättretlig. Troligen i september 1906 efter det A. varit sjuk berättade A., att hustrun var honom otrogen. Dessa

berättelser lämnade A. tidtals nästan dagligen. Då Bengtsson vid några tillfällen invände, att hustrun kunde vara oskyldig, svor A. och bedyrade att hon ej var det. Vid två tillfällen berättade A. att hustrun velat förgifta honom, ena gången genom kaffe och andra gången genom svagdricka. Bengtsson kände hustru A. och hade flera gånger, däraf senast på nyåret 1907, varit på besök i makarne A:s hem. Hon föreföll Bengtsson vara af god karaktär, höll henmet snyggt och var, enligt hvad han hade sig bekant, religiöst anlagd. Bengtsson trodde ej alls på sanningsenligheten af A:s berättelser om hvarken hustruns otrohet eller förgiftningsförsök, utan antog dem vara alster af en sjuklig inbillning;

4) Brädgårdsarbetaren *Karl Fredrik Olausson* eller *Olsson*, boende i huset n:r 10 vid Linnégatan:

Under omkring åtta års tid hade han varit arbetskamrat med A. Denne hade varit en god arbetare, men alltid lättretad och häftig samt periodsuppare. Kaffe blandadt med brännvin drack han med begärlighet, likaså öl. Detta brukade ske efter arbetstidens slut. I hemmet fick A. för sin hustru ej föra eller förtära rusdrycker. Då A. därför lördagsaftnar berusade sig, blef han ej i tillfälle att påföljande dag »läka ruset», och detta förhållande trodde Olsson i sin mån bidrog till försvagande af A:s nervsystem. A. förklarade hösten 1906, då han efter sin sjukdom återkom i arbete, att han ej varit sjuk alls, utan att det varit hustrun som »ställt till det». Därefter hade A. jämt och ständigt berättat, att hustrun vore otrogen och stode i förhållande till en lokomotiveldare N. Då förenämnde Bengtsson invände, att hustrun nog vore oskyldig, blef A. uppretad och vidhöll att hon vore skyldig.

Olsson kände hustru A. såsom en god och karaktärsfast kvinna och vore fullt förvissad därom, att hon vore oskyldig till det hvarför hon af A. beskylldes. De berättelser om drömsyner och förgiftningsförsök A. meddelat den ene gången efter den andre trodde Olsson ej alls ägt motsvarighet i verkliga händelser, utan funnes endast till i A:s sjukliga inbillning;

5) Butiksbiträdet *Valborg Henriette Karolina Andersson*, dotter till makarne A. och boende hos sin moder i huset n:r 11 vid Kaponiergatan:

Sedan sensommaren eller hösten 1906 hade fadern både i nyktert och onyktert tillstånd grålat på modern om dennas förmenta förhållande till N. Då icke ringaste grund förelåg, som berättigade till en sådan beskyllan, hade modern naturligtvis nekat. Modern hade flera gången för Valborg uppgifvit att beskyllningen var osann, och Valborg hade icke någonsin märkt, att modern uppfört sig så emot N., att ringaste anledning till ens misstanke om brottsligt förhållande dem emellan kunnat hos Valborg uppstå. Modern sökte jämt och ständigt lugna fadern och öfvertyga denne om det orimliga i dennes beskyllningar, men förgäfvos. Om lördagsaftnarna var fadern ofta berusad. Rusdrycker tillät ej modern att han förde till hemmet, men vid ett par tillfällen hade fadern gömt sådana i en till lägenheten hörande källare, hvilka modern emellertid upptäckte och slog ut. I öfrigt hade hon intet att i saken upplysa.

Ur den å kriminalafdelningen förda sjukjournalen må anföras följande:

Daganteckningar:

10. 4. A. vårdas å öfvervakningsafdelning. Han är lugn och meddelsam; omtalar oförbehållsamt att han skjutit på sin hustru för att skrämma henne. Påstår sig alltid hafva varit mycket stark och frisk ända till i okt. 1906, då han af hustrun fick gift i kaffet, hvaraf nervsystemet blef försvagadt. Uttrycker sin öfverraskning öfver att han skickats till ett hospital, ehuru fängelseläkaren förklarat honom »klok»; att så är förhållandet har denne själf sagt honom. Säger sig mycket ångra sitt brott, men tycker dock att det ej var så farligt, eftersom ingen vidare skada skedde hustrun; anser dessutom, att det varit alldeles omöjligt att skjuta ihjäl någon människa med den revolvern han använde, som endast kostade fem kronor.

17. 4. Sofver bra och har god matlust. Hjälper numera till med handräckningsgöromål å afdelningen.

19. 4. Har afsänt följande bref till hustrun:

»Min kära hustru! Nu får jag lof att skrifva några rader till dig och omtala, att jag mår bra och har hälsan samt är i Växjö Kriminal Hospital i Småland där jag nu har varit i 8 dagar. Jag kom hit på torsdagen ifrån Jönköping där vi lägo öfver natten och det var en rätt treflig resa. Och så får jag för dig omtala att »flickan» var nere vid magasinet men jag fick ej tid att tala med henne — — — så om du nu ville vara snäll och svara mig på dessa rader, så vore du snäll. Och nu får jag säga dig det att sålänge jag ligger under observation, så äger du rättighet att anmäla dig i sjukföreningen ifrån den 9 april räknat. Jag förlorar mycket penningar på detta äfvenså när jag läg i fängelset. Jag kunde hafva förtjänt 3—4 kr. om dagen i stället för att nu ligga här och tjäna rakt ingenting, man får lida mycket oförskyldt här i världen. Men du får väl förlåta mig så länge, det var fylla som gjorde allt. Om du nu skrifer så får jag bedja dig att om barnen ville vara snälla och äfven skriva sina namn i brefvet, så jag får veta om de äro snälla och ej onda på mig. Jag fick ej några penningar på Härlanda det får vara tills jag kommer tillbaka »som di sade». Skrifva får vi när vi vill samt tidningar får vi äfven hafva fritt; så nu får jag sluta min skrifning för denna gången med många kära hälsningar till eder alla. Tecknar E. A.

Inga förgärliga bref får du sända för dom skickar jag tillbaka.»

(A. har ej själf skrifer brefvet utan dikterat det för en medpat. och kontrollerat innehållet.)

Status præsens den 21 april 1908 och följande dagar:

A. är 174 cm. lång och väger 70,5 kg. Kraftig konstitution och muskulatur, normalt fet. Hufvud af normal form; mått 57, 19,5, 15; index således 769. Blek ansiktsfärg; något simmig blick; conjunctiva bulbi något injicerad. Håret cendré, gråsprängt. Buskiga, gråsprängda ögonbryn. Mustacher gråbruna; skäggstubb af samma färg. Iris gråblå. Gomhvalfvet tämligen platt. Underkäkens tänder i stor utsträckning bortkarierade. Höger pupill normalt vid, reagerar liffligt för ljus, svagt men tydligt för aecomodation. Vänster cornea senigt hvit, deformerad, afplattad. Med detta öga kan A. ej uppfatta skillnad mellan dag och natt. Mycket

starkt ljus percipierar han i yttre och nedre kvadranten; lokaliserar endast i yttre. Från högra ögonbotten intet utom en något suddig begränsning af pupillen samt ett mycket otydligt temporalt staphylom. Corneal- och conjunctival-reflexer lifliga. A. hör ett fickur med vänster öra på 60, med höger öra på 90 cm. Benledning förlängsam. Lifliga svalgreflexer. Direkt motorisk retbarhet normal. Triceps-reflexer rätt lifliga. Underarmens periostreflex tröga; bukreflexer likaså. Cremasterreflexerna normala; patellar-reflexerna mycket lifliga. Ingen fotelonus. Babinsky negativ. Romberg negativ. Gången utan anmärkning. Grofva kraften rätt god och lika å båda sidor. Inga pareser. Statisk tremor i ögonlocken. Någon, tämligen grofvågig tremor i händerna. Lifliga fibrillära ryckningar i tungan. Vid pröfning af sensibiliteten framträder en mycket stark allmän reflexretbarhet; han rycker till för hvarje beröring med nålspetsen. Sensibiliteten i öfrigt utan anmärkning. Inga ömmande tryckpunkter; inga parästesier. Lungorna något emfysematösa. Hjärtat utan anmärkning. Lefvern mycket förstord; absoluta lefverdämpningen når i mammillarlinien från 6:te interstiet till 13 cm. nedåt till en fingerbredd under rebbensranden, i parasternallinien från 7:de rebbensbrösket 10 cm. nedåt; med en nedre gräns som härifrån går nästan horisontelt åt vänster upptager den större delen af epigastriet. Mjältdämpningen ej förstord. Afföring normal. Urinen klar, sur, fri från socker och ägghvita.

A. förhåller sig lugnt och stilla samt är korrekt i sitt uppträdande. I hans rörelser och sätt att skicka sig ingenting anmärkningsvärdt. Han talar temligen lågmäldt och ganska fort. I artikulationen förmärkes intet abnormt. Ansiktsuttrycket angifver i allmänhet sinnesjämvikt, men vid ingående samtal om hustrun flamlar lätt en rodnad upp och rösten darrar något. Han har ingen öppen blick, gör intet omedelbart intryck af trovärdighet, förefaller misstänksam och rädd för att med sina uppgifter skada sin sak. Lystrar väl och uppfattar snabbt framställda frågor, på hvilka han lämnar rediga och sammanhängande svar. Minnet är i allmänhet osäkert; frappant godt förefaller det vara i fråga om händelserna i hemmet sedan osämjan där begynte; härvid spinner han ut berättelsen snart sagdt obegränsadt, med ordagrant återgifvande af alla yttranden o. s. v. Det visar sig att hans berättelser därvid ofta äro motsägande eller olikartade vid olika tillfällen (se nedan!), men många händelser, med särdeles detaljerade tidsuppgifter, berättar han alltid på i hufvudsak samma sätt. — Fixationsförmågan ej nedsatt. Några tecken på förhandenvarande illusioner eller hallucinationer kunna ej hos A. spåras.

Rörande A:s allmänna orientering, kunskapsförråd och omdömesförmåga må följande frågor och svar anföras:

Ert fullständiga namn? »Emanuel Andersson.» Yrke? »Brädgårdsarbetare — det har jag varit nu i 10 år tills det skedde.» Hur gammal är Ni? »Född 1857 den 24 mars, så jag är 51 år den 24 mars.» Hvad hette föräldrarna? »Anders Andreasson och mor Anna Brita Andersson.» Har ni några syskon? »Ja, jag har 4 — vi voro 5. Tre äldre och en yngre som är i Amerika.» Hvad heta de? »Den i Amerika Carl August; en i Göteborg heter Anders och den äldsta systemen heter Brita-Lisa, den andra heter Inga-

Brita.» Hur gammal är äldsta systemen? »Ja den är gammal — det kan jag knappast säga; hon skall vara bortåt 60 år.» Ärtal, månad, datum och veckodag? (Rätt.) Hvilken plats är detta? »Växjö hospitals annex.» Hur länge har Ni varit här? »2 veckor.» Hvar var Ni för 3 månader sedan? »På fängelset, kom dit nyårsafton i fjol.» Har Ni godt minne af skolkunskaperna? »Ja, det var på den tiden — skol-läraren kunde icke mycket själf. Skrifning och räkning fick vi inte lära; läsning har jag lärt mig själf, och det kan jag rejält.» $2+2, 4+5, 9+9, 20+11, 12-7, 20-9, 100-13$? Alla dessa uppgifter besvaras rätt. Äfvenså 2×5 och 5×5 . 6×7 får han dels till 35, dels till 36. 9×9 går han ej i land med — »det är inte lätt att räkna ihop det hål-ler.» Dela 10 i 2 lika delar! Det blir 5 i hvar del. Dels 25 i 2 lika delar! »Det blir tolf och femtio på hvarje lott.»

Nämnerna på de fyra räknesätten känner han ej till; som ursäkt för sin okunnighet anför han hurusom i skolan det var så litet läxor och allrig några frågor — det var så ynkeligt det kunde vara. Skolgången var 6 veckor 2 gånger om året från det han var 7 år tills han läste sig fram. Han hade alltid lätt för att lära och fatta; för prästen gick han endast ett år men det var många som gick flere år. Skollärarens och prästens namn kommer han ihåg.

Hur länge har Ni varit i Göteborg? »Sedan våren 1889.» När gifte Ni Er? »1890.» Hur många barn? »3 lever — 2 döda.» Hur gammalt det äldsta? »17 år den 22 augusti i fjol.» Räkna upp månaderna! (Rätt och ganska fort.) Timmar på ett dygn? Minuter på en timme? (Rätt.) Hafva alla månaderna lika många dagar? »Nej; si det ha de inte — nej mars har 31, april har 30, maj har 30 och juni har 30, men juli har 31 om jag inte minnes galeit och augusti ock.» Har februari i år haft 28 dagar? »Nej, i år har det varit skottår, så då har den haft 29.» Hur ofta skottår? »Hvart 4:de eller hvart 5:te år; hvart 5:te skall det väl vara.» När infaller jul? »Ja, julafton infaller den 24 december och juldagen den 25 dec.» När infaller påsk? »Den kan komma både den 10, 15 och 20 april och till och med den 25 april.» Äro alla dagar lika långa? »Nej.» När äro de längst? »På sommaren.» När på sommaren? »Det skall väl vara på försommaren.» Hvad beror det på att vi ha dag och natt? »Ja, det beror väl på att solen skrider rundt.» Går solen rundt? »Ja, solen står väl still men jorden går väl — det har jag hört mycket disputeras om.» Hur många invånare finns i Göteborg? »Ja, si det kan jag inte säga för tillfället men de äro många de.» Ungefär? »200,000 — ja, det har jag haft reda på och läst om så många gånger men det är sådant som man inte precis lägger på minnet.» Hvilken är landets största stad? »Stockholm.» Därnäst? »Malmö — nej Göteborg.» I hvilket väderstreck från Göteborg ligger Stockholm? »I nordost.» Malmö från Stockholm? »Det ligger rakt i söder.» Räkna upp några städer i landet norr om Stockholm! »Falun, Gäfle, Sundsvall — de andra har jag inte reda på.» Landskap i Sverige? »Ostergötland, Västergötland, Norrbotten — är det inte något som heter Svea landskap — nej.» Hvad heter landskapet där Ni nu befinner Er? »Ja verkligen jag det vet eller kommer ihåg för tillfället.»

Upplyst om att han befinner sig i Småland nämner han

något om att Småland och Skåne ju höra till ett gemensamt. Sveriges geografi i öfrigt har han om än mycket torftig kännedom om; utom Sverige känner han blott en del namn på länder och de största städerna. Om användningen af en termo- och barometer är han icke okunnig.

Hvilken religion har Ni? »Den lutherska lärans religion — den har jag alltid haft, och den är den bästa lära vi ha att gå efter.» Känner Ni någon annan religion? »Ja, det är många — det kan ingen ha reda på alla — katoliker, metodister och baptister, och frälsningsarmén.»

De stora årshögtidernas betydelse känner han (utom pingstens). Katekeskunskapen är synnerligen klen.

Hur heter kungen? »Gustaf — det är väl den 4:de eller 5:te.» Hur heter drottningen? »Viktoria.» Hur heter kronprinsen? »Gustaf.» Nämn några af våra mera bemärkta kungar! »Karl Johan, Karl XV, Gustaf Vasa, Gustaf II — var det inte en som hette Gustaf XII — nej Karl XII. Vet något litet om Gustaf II Adolf. Dog Carl XII en naturlig död? »Var det inte i utlandet där det var smittosamma sjukdomar.» Finns någon kung i Norge? »Ja då.» När fingo norrmanen kung? »Ja, det var väl ett par år sedan — det är Håkan, Danmarks kronprins.» Hur många kamrar finns det i riksdagen? »Första och andra.» Väljes riksdagsmännen i första och andra kammaren på samma sätt? »Nej, de har ju olika åsikter de ock — den första kammaren skall ju vara den bäste.» Hvem väljer riksdagsmän till första kammaren? »De blir tillsatta, hvem som väljer dem vet jag inte.» Hvad hindrar att Ni själf kunde bli riksdagsman? »Det är mycket som hindrar — det duger jag inte till.» Men om Ni skulle duga? »Ja, man måste ha litet kapital.» Är ni röstberättigad? »Ja.» Hvem stiftar lagarna i landet? »Kungen och riksdagsmännen i första kammaren.» Ha riksdagsmännen i andra kammaren härvidlag ingenting att säga? »Jo, de har väl mycket att säga, de ock.» Hvilka slags vikter ha vi? »Kilo och förr var det skålpund.» Hvilket är tyngre, 1 kilo eller 1 skålpund? »Skålpund.» Hvad kallas 1,000 kilo? (Intet svar.) Hur många liter gå på en hektoliter? »Tio — nej det går väl mer.» Till hvad åtgå skatterna som betalas? »Det är nog utgifter till dem, det går åt mycket här — och till flotta och krigshären och så mycket — det kan inte räcka till.» Hvad menas med ränta? »För tjänsten på pengar, det är ju klart för den som har att låna ut.» Hvad menas med procent? »Ja det är ränta det.» Hvilka plikter har Ni mot Era medmänniskor? »Det är till att vara enig och förlåta alla människor.» Är det skillnad mellan vänner och ovänner härvidlag? »Det är väl det samma.» Hvad menar Ni med ärlighet? »Ja det är till att vara uppriktig mot alla människor — ja jag är sådan, att har jag inte gjort mina medmänniskor något godt; så har jag inte heller gjort dem något ondt.» Hvad är trohet? »Trohet är att man skall vara trogen och uppriktig och uppfylla sina plikter ärligt och troget.» Hvad menas med lycka? »Det vet jag inte på annat vis än att man sköter sig och är rättvis på alla vis och ordentlig — annan förklaring förstår jag inte.» Hvad menas med sorg? »Sorg det är för det man inte har handlat som man skolat och så blir man ledsen — jag hade sorg när jag satt i

fängelset — det var så galet — det kan inte beskrivas — jag kunde inte äta.»

Rörande sin släkt och sina tidigare lefnadsöden meddelar A. följande:

Föräldrarna äro bägge döda. Ingen af dem, och ingen annan i släkten heller, skall hafva lidit af nerv- eller sinnessjukdom. Han har aldrig hört något om, att fadern skall hafva missbrukat spirituosa. Om sin tidigaste barndom känner han intet särskildt. Har ej hört att han sent började gå eller hade svårt att lära sig tala. Under uppväxten, som ock sedermera, har han alltid haft ett jämnt lynne; när han tagit emot »förmädligheter» har han alltid brukat tiga. Han har aldrig velat vara ensam utan ständigt i sällskap med folk. Med sina kamrater har han alltid haft lätt att komma öfverens. Spritdrycker har han använt från sitt 18—20:de år. i början måttligt, efter 25 års åldern mera. Har alltid varit i sällskap, då han supit, hälst druckit brännvin; icke sällan 8—10 supar och nog också 1 liter. Någon »supare» anser han sig dock ej vara; han har aldrig försummat någon arbetsdag. Sedan oenigheten i hemmet börjat, har han druckit mera än förut — för att kväfva sorgen. Af polisen har han en gång, för 8—9 år tillbaka, antastats för fylleri, var redlös. Något svårt ölsinne har han ej haft; blott han fått vara i fred, har han ej ofredat någon. Efter ett par supar på kvällen har hufvudvärk inställt sig på morgonen; när han kommit ut i rörelse, har den gifvit med sig.

Samlifvet med hustrun har varit godt intill hösten 1906. Tvärtemot föregående uppgifter förklarar A. nu att han under sista 14 dagarna i september, alltså före drömmarna, hade förstått att hustrun och N. stode i otillåtet förhållande till hvarandra, kan icke angifva bestämda händelser som kunde föranleda honom att tro detta, menar blott att »sådant är ju icke svårt att förstå under dagliga lifvet i ett hem». Drömmarna vill han bagatellisera, dem säger han sig aldrig hafva trott på, berättade dem bara för ro skull, utan någon bitanke.

Men Era misstankar bestyrktes väl af drömmarna? »Nej; jag sade också i detektiven: »Det är inte meningen de skola vara med, drömmarna.»

Han »håller sig till» att hustrun själf bekant att det tillgätt mellan henne och N. så som han drömt.

Men då voro ju drömmarna sanna, tyckte Ni inte det var märkvärdigt? »Det har jag inte funderat på, men det är många som säga att de drömt sannt.»

Han yttrar dock sedan på tal om detta ämne: »Ja, riktigt konstigt är det, det är säkert», men påstår det oakadt att han icke fäst ringaste afseende vid drömmarna: att han verkligen drömt vidhåller han bestämdt. — A. omtalar som förut att han den 2 okt. blef förgiftad. Mängden sublimatlösning som tagits ur flaskan skulle, enligt hvad han här på en liknande flaska utpekar, utgöra högst 10—15 gram. Han lade, enligt hvad han vill minnas, icke socker i kaffet, kände det oakadt ingensomhelst egendomlig smak. Den 4 okt. kom han att misstänka att kräkningarna berodde på gift som hustrun gifvit honom, emedan hon begått otukt med N.

Ville hon gifta sig med N.? »Nej, det var ingen tanke på; inte ville han det; det har hon sagt.» Ville hon taga lifvet af Er? »Jag vet inte hvad hon ville.» Men om hon inte kunde bli gift med N. hade hon ju mest

nytta af att Ni lefde och underhöll henne; medan hon fortsatte förbindelsen med N. »Ja, jag vet inte hvad hon tänkte. Kanske var det för att gifva mig in så jag skulle få afsmak för spriten. — Jag har förlåtit henne det.» Men Ni har ju förut sagt att hon gaf Er giftet för att döda Er och gifta sig med N. »Nej, det har jag inte, det är nog missuppfattning.»

Först den 7 okt., sedan hon medgifvit lotterispelet, anklagade han henne direkt för förbindelsen med N. Hon nekade. Samma dag sade hon till barnen: »Pappa är förstörd i hufvudet»; detta berättade flickan för honom och frågade om det vore så. Dagen efter berättade hustrun det för andra; när A. gick genom porten i huset, hörde han två kvinnor halfhögt säga sinsemellan: »Det har hon ljugit, han kommer ju från arbetet som vanligt.» När han förebrådde hustrun att hon spridt ut saken, nekade hon icke, sade blott när han berättade om hvad han hört: »Det skall du icke bry dig om.» Den 9 okt. sade arbetskamraterna direkt till honom att hustrun sade så och så och att han borde »taga i håll med henne för det». Då tog han henne med sig till läkaren (D:r Lundgren). Där talte hustrun om drömmarne och att mannen supit, hvarpå läkaren afbröt henne: »Är ni nykter själf?» Detta anser A. bevisa att läkaren genomskådade henne; han talte sedan länge med A., tillsade slutligen denne att gå till sitt arbete. — Den 11 okt. anklagade A. N. Denne »kunde inte försvara sig», sade flera gånger: »Ja, jag bad henne inte komma in», och bad A. tiga med saken så att det icke skulle bli skandal. Hustrun har ofta sedermera sagt: »Ja det var en olycka att N. skulle komma i vårt hem», i A:s ögon också ett bevis för hennes skuld. A. påstår att han icke för någon berättat hvarken om otroheten eller förgiftningen, endast bekräftat riktigheten häraf då man tillfrågat honom därom (med arbetsförmannen påstår han sig öfverhufvudtaget aldrig hafva talat om förgiftningen); det är hustrun som spridt ut det åt alla håll, både muntligen och skriftligen, med tillägg att mannen vore sinnessjuk, för att man icke skulle sätta tro till hans uppgifter. — Efter N:s afflyttning »dog det af» om saken, och det var icke mycket tal om det makarne emellan, utan sänja rådde för det mästa. Men strax efter omtalar A. att han gick till advokat för att få skilsmässa i gång, detta någon gång mellan N:s afflyttning och julen. Advokaten hade då skrivit ett bref till hustrun, däri han tillrådt att göra upp i godo, »annars tager jag saken om hand och då blir det värre för Er båda två». Det var då som hustrun aflade bekännelse; detta inträffade alltså icke »i början af 1907, sannolikt i januari», som han förut uppgifvit. Vidare omtalar han att husvärden vid ett tillfälle under denna tid (slutet af 1906) kom in och mäklade; han sade: »Frun får allt erkänna, att hon begått ett litet brott», men »talte godt för rätten». Vid ett senare samtal berättar A. att värden vid detta tillfälle »pålsade på» hustrun så häftigt, att hon storgrät.

Alltifrån förgiftningsdagen var A. sjuk. Han blef så nervös och orolig i hela kroppen, »värst i hjärtat», att han kunde komma i häftig skakning bara man slårade i ett dörrlås. Matlusten gick bort; på morgnarne kunde han icke förtära någonting alls (spontan uppgift); inga kräkningar. I båda underarmarne »alldeles krallade det» under skinnet

»riktigt som småmask eller så». Den 16 okt. slutade han arbeta; den 27 dec. började han igen, hade under denna tid förtärt mycket litet sprit. Han var icke fullt frisk då, hade fortfarande usel matlust, så att han hela sommaren icke kunde äta lagad mat utan mäst lefde på kaffe och litet smörgås. Först i fångelset började han kunna äta och först där upphörde »nervskakningarne»; han tror att baden därvid haft mycket gynnsam inverkan. Under vistelsen här har han känt sig allt bättre och lugnare. Under hela förra sommaren kände han sig »matt och trött under knäskälarne» när han gick.

Hustruns ofvannämnda bekännelse gick ut på att allt i detalj tilldragit sig så som A. drömt. Hon hade, just samma dag som han drömde det (bekräftadt af A. på särskild fråga af läkaren), kommit in med en tidning till N., satt sig på sängkanten och låtit N. draga henne till sig; hon hade först kämpat emot men sedan gifvit efter; »kvinnan är snart förledd, när inte karlen har bättre förstånd», sade hon. Hon bad A. förlåta henne och icke tala om det för folk, »språkade i godo så godt hon kunde», skyllde på N.; denne hade bl. a. lofvat skaffa henne fribiljett på järnvägen. Hon uppgaf att hon varit tillsammans med N. blott »ett par tre gånger». — Sedermera har hon ofta återtagit denna bekännelse, sedan N. tillsagt henne att icke bekänna något.

Annandag jul var det uppträde mellan A. och hustrun, emedan han dagen förut skyddat barnen då hon velat slå dem; hustrun kom emot honom med en brödknif och hotade skära halsen af honom; det blef emellertid godt igen under eftermiddagen. Den 2 jan. sade han upp lägenheten »för sin del åtminstone, hustrun kunde behålla den om hon ville»; värden ville emellertid endast hyra ut den åt honom, och hustrun och barnen tiggde honom så länge tills han tog tillbaks uppsägningen. Sedan sade han upp den, med hustruns medgifvande, i juni. — Under 1907 var det lugnt, utom tillfälligtvis, intill förgiftningsförsöket med dricka den 24 april, hvilket han skildrar som förut; »då pröfvade jag henne riktigt», menar han. — Före sommarresan hade de kommit öfverens om att allt skulle vara glömdt och förlåtet. Sedan rådde också god sänja till oktober. Emellertid säger han vid ett annat tillfälle att han under 1907 jämt yrkat på skilsmässa och varit både hos präster och advokater, men utan framgång; hustrun har hela tiden bestämdt motsatt sig skilsmässa; hvarför hon trots detta skulle sökt förgifva honom, han kan icke förklara. I oktober uppsnappade han brefvet från systemen i Kristiania. I brefvet stod: »han kom aldrig tillbaka sedan», mera hann han icke läsa innan hon ryckte det ifrån honom. Uppgiften i polisprotokollet om de oläsliga orden efter »han» förklarar han bero på en missuppfattning. Han förstod att brefvet syftade på N., hvarför han gick till järnvägen och fick där reda på att N. varit fri vid nämnda tid och rest åt det hållet. Hustrun nekade först men sade sedan, att hon »icke bedt honom, och ville han resa efter en gammal käring, kunde hon väl icke hindra honom» (enl. A:s mening en bekännelse). Hvad som mäst retade A. var att han (A.) hållit henne med pängar under resan. Den 22 nov. 1907 fick han så se fördjupningarne i sängen som bevisade att N. och hustrun legat där; »det kunde hon icke komma ifrån, sade tydligt att hon icke bedt honom, hon kunde icke hjälpa att han kom om han ville». Att A. för fän-

gelseläkaren omnämnt sädesfläckar som hustrun skulle haft schå med att tvätta bort kan han icke alls påminna sig (i detta sammanhang kan nämnas att äfven ett annat yttrande till fängelseläkaren, nämligen att hustrun »aldrig kunde vara ifrån honom, öfverallt skulle hon vara med, i källaren och öfverallt», nu är af A., enligt hvad han påstår, totalt bortglömdt).

Om våldsdådet berättar A. i hufvudsak som förut. Han minnes blott att han afskjutit 4 skott. Hade laddat revolvern, emedan några skott fallit ur hans ficka då han låg; de patroner som funnos i hans kläder lågo enligt hans uppgift i en ask. Han blef retad emedan hon riglade dörren. Hade hon icke gjort detta, hade olyckan aldrig händt. Det hela är härigenom och genom hennes brottslighet med N. hennes skuld och härpå är det också han i ofvannämnda bref till hustrun syftat då han säger sig »få lida oförskyldt.» Det var icke hans mening att träffa henne. Han visste alltför väl för öfrigt att den revolvern icke kunde skada någon. Därpå tänkte han också då han sköt sig själf; han gjorde detta »i förargelsen öfver att han träffat henne i armen», hvilket hon tillropat honom; han satte sig då på stolen, tryckte mynnigen alldeles intill huden och sköt. Ytterligare åtspord om anledningen härtill kan han blott förklara att han »aldrig varit sådan att han velat skada andra och gå fri själf.» Nu som inför fängelseläkaren säger han sig hafva fullt minne af allt som hände både under skotten och när folk kom till — A. säger sig hafva »ångrat så rysligt» att han skjutit.

På sjukhuset fick A. nytt bevis mot hustrun; en pojke, som låg där, omtalade efter hustruns besök hos A., att han sett den kvinnan den 20 nov. på Vasaplatsen i sällskap med en karl. A. kunde förstå att denne karl varit N. och att vid detta tillfälle besöket hos hustrun den 22 nov. aftalats. — Vid sitt besök å sjukhuset sökte hustrun förmå A. att förtiga sanningen. »Du kunde la hjälpa till och erkänna att Du hade en sjukdom så slipper Du fängelset», sade hon, men detta vägrade A. naturligtvis. Vidare frågade hon: »Ämnar Du svärja på det jag erkänt?» Han svarade: »Ja, det är jag inte rädd för», hvarpå hon yttrade: »Ja, det skall vi ställa om så Du slipper». Sedan hade hustrun och N. intrigerat och ljugit på A. på allt sätt för att få honom förklarad sinnessjuk. Särskild vikt fäster A. vid ett mystiskt bref. Den 2 januari kom där ett bref till detektiva polisen angående A.; en detektiv sade honom att ett bref ankommit, däri han uppgafs vara lögnaktig och att det sändts upp till fängelset. När fängelsevaktmästaren på kvällen var inne hos A. i cellen, hade han ett bref i handen och »såg visst» på A. — A. förstod sedan att detta varit det omtalade brevet och försökte få rätt på det, men det förekom hvarken vid domstolen eller i handlingarne; vaktmästaren förklarade att han icke mindes något om det. När A. så transporterades hit, talades det mellan gevaldigerna som aflöste hvarandra under transporten om att »A. ju icke hade i Växjö att göra, det vore ju bera ett sladderbref». A. är säker om att detta bref vållat hans hitförslande och att det härrör från hustrun eller N.

Hustrun skref först några »förargliga» (klandrande) bref till honom i fängelset, sedan »vänliga»; hon besökte honom ofta där och grät vid afskedet. Detta finner han visserligen

oförklarligt men det kan icke rubba hans öfvertygelse om hennes skuld.

Sjukdomen som A. hade den 5—13 december var svår värk i magen med diarrhé, efter förtärandet af för mycket svagdricka under arbetet; han blef bättre efter ett par dagar men stannade hemma veckan ut.

A. uppgifver att makarnes sexuella samlif fortgått som förut till 1906 men att hustrun därefter blifvit förändrad, »mycket, mycket värre till att fordra än förr». Själ har han icke märkt någon minskning i potens, men han »har icke kunnat få kärlek till henne» sedan han fått vetskap om hennes otrohet, och sedan hösten 1906 hafva de »blott någongång» haft könsomgång med hvarandra.

Daganteckningar:

31. 5. A. uppför sig alltjämt lugnt, sysslar med drefplockning, äter bra, har ökat 4,5 kg. i vikt. Endast en natt, den 11, sof han föga, enligt egen uppgift därför att han kom att tänka på de sorgliga händelserna i hemmet. Han samtalade på afdelningen mycket med en melpat. (Rydh, kronisk paranoiker) men tystnar alltid då betjäningen kommer i närheten. Deltager ofta i kortspel. Visar någon otålighet öfver att undersökningen här drager så långt ut på tiden, men är höflig och behärskad.

Till hustrun skref han den 6 maj:

»— — — Får härmed framföra min tacksamhet för de från dig komna bref, hvori jag sett, att du äger hälsan och mår bra hvilket gläder mig att se, äfven har jag hälsan intill denna stund, och har mitt fullständiga medvetande i behåll och hoppas att den gode Guden förlänar mig kraft till att motstå onda begärelser, min önskan är att få veta om du fått pengar från sjukföreningen, eller hur det gick, jag har anhållit om sjukhjälp hos föreningen genom doktorn här men han är icke här nu, önskar att noga få veta om insatsmedel till sjukföreningen är ingifven, om så icke är så anhåll hos Dr Wingård om blankett och sänd mig snarast möjligt. Brefväxlingen är mera fri här men i brist på pengar har jag ej så att jag kan skriva, den besparade arbetspenningen som jag förtjänade på fängelset finnes där, jag fick den ej med hit, så om du kan så sänd mig en krona i frimärke eller något mera. Bed Walborg att hon sänder mig sin adress. Och avslutar med en för framtiden varande kär hälsning till maka och barn samt hälsas alla öfriga släkt och vänner. Tecknar vänligen E. A.»

A. har fått vänligt svar från hustrun, däri hon omtalar att hon haft en svår vinter med hårdt arbete, men fått hjälp af goda människor. A:s motvilja mot henne är ofta föga framträdande och han synes mena allvar då han säger sig tro att allt kan blifva godt emellan, emedan han förlåtit henne. Säger sig icke misstänka att förhållandet mellan N. och henne fortsättes. Men han är lika säker som förut på att han icke i någon punkt misstagit sig, och kommer man närmare in härpå framlyser snart hätskheten mot hustrun oförändrad

28.6. Den 8 fick A. ett 5-öres kortbref från dottern, för hvilket han alltså här fick betala 10 öre i lösen. Detta gaf honom mycket att fundera på; han sade sig visserligen tro på att det kunnat vara ett rent förbiscende, men när han aflämnade sitt svar, hade han på kuvertet skrivit »sändes

ofrankeradt». Dotterns bref innehöll blott några enkla upplysningar om hur det stod till i hemmet. A. besvarade det den 9 med följande bref:

» — — — med anledning af din skrifvelse som jag af gårdagens nummer emottagit, hvori jag sett och uppfattat åtskilligt. Du undrar hvarför jag icke har skrivit, tänk först och skrif sedan, då jag icke har orsak att vara på hospital är allting svårt att veta, hvad de menar här, men har hört genom Doktorn att jag skall återföras i denna månad så jag hoppas att snart träffas. Jag fick lösa ditt brefkort med 10 öre här 5 öres brefkort gäller endast inom stadens områden, en kär hälsning till dig och son. Tecknar i hast barnens vän E. Andersson».

På tal om tonen i brevet, särskildt uttrycket att han i dotterns bref »sett och uppfattat åtskilligt» och undertecknat »barnens vän», är A. tydligen besvrad och säger sig icke mena någonting med detta annat än att han funnit det besynnerligt att dottern endast sändt hälsningar från de hemmarvarande utan att särskildt nämna modern. — Vid ett senare samtal bringar A. åter detta bref på tal och förklarar att det där »sett och uppfattat åtskilligt» syftar på underrättelser som han i hustruns föregående bref fått om sonen, hvilket bref han icke besvarat. När man då visar honom att han uttryckligen skrivit att det var i dotterns bref han »sett o. s. v.», blir han svaret skyldig och säger blott: »Jaså, jaha».

Vid samtal angående de närmare upplysningar läkaren från Göteborg erhållit förklarar han dessa för märkvärdiga och delvis osanna, såsom världens uppgift att han två gånger varit anhållen af polis, och att han af värden blifvit uppsagd till afflyttning. Han anser att hustrun haft sin hand med i spelet och sprungit och pratat. På afdelningen har han beklagat sig öfver att det kommit »sladderbref» från Göteborg.

För öfrigt säger sig A. hafva »alldeles slagit bort» alla tankar på hustruns otrohet och »allt det där» och icke bry sig om det. Endast på sig själf är han ond därför att han i vredesmod begick dumheten att skjuta.

Till en medpatient, ofvannämde Rydh, har A. för någon tid sedan i uppretad ton sagt: »Det är ingen mer än jag som vet hur det skottet skulle träffat» (första skottet mot hustrun). När Rydh förebrädde honom detta och sade att det väl icke varit A:s mening att döda henne, svarade A.: »Det hade kanske varit bäst». Vid ett annat tillfälle har A. sagt till Rydh: »De våga icke släppa hem mig, ty då veta de hvad jag skulle göra»; på fråga hvad han tänkte göra blef svaret blott: »Ja, det veta de nog»; vid senare samtal med Rydh har A. »tagit tillbaka» dessa yttranden. — A. förnekar energiskt att han fällt sådana yttranden, frågar genast, om någon betjäning hört det. Säger att Rydh är en spion och pratar åt flera håll, »det hafva vi märkt flere». Rydh uppträder alls icke som spion, anser sig själf orättvist behandlad och tror för öfrigt på A:s bevis på hustruns brott.

På tal om hustruns bekännelse säger A. nu att hon sagt att första otuktetsbrottet med N. ägde rum vid midten af september 1906 och de följande mellan midten och slutet af månaden; säger sig nu icke kunna eriura sig att han förut uppgifvit att hustruns bekännelse förlade detta brott till dagen

för hans dröm, »kan icke förstå annat än att det varit en missuppfattning».

Vidare uppgifver A. nu bestämdt att hustrun bekant innan N. flyttat. Hon sade först att hon skulle fråga N. om hon finge ljuga, men det var bara för att svänga sig. N. hade förbjudit henne att bekänna men hon gjorde det ändå.

Men hvarför sade Ni icke åt N. att hustrun redan erkänt? »Ja, jag kunde inte komma ihåg allt; jag var förargad ock.» Men ni har ju sagt att hustrun erkände först när brevet från advokaten kom? »Ja, hon hade bara bekänt en del, men då talte hon om allting och bad att det icke skulle bli sak utan att vi skulle gå till prästen i stället. Advokaten ville prompt taga upp saken.» Advokaten skref ju att Ni skulle göra upp i godo. »Ja, han höll henne att bekänna, annars blefve det värre för henne.» Han skref ju att det skulle bli »värre för Er båda två.» »Nej det var bara för henne; brevet var bara till henne.»

(A:s första version af slutorden i advokatens bref nedskrefs af läkaren omedelbart, ord för ord.)

Att så tillgått vid N:s flyttning som denne inför myndigheterna uppgifvit, förnekar A. bestämdt. När hustrun var inne, taltes endast om lotterispelet; det var den 7 oktober. — Hustrun måste då erkänna att hon tagit ut pengar på sin sparbanksbok hvilket hon förut flera gånger då han frågat efter boken förtegit. Också har hustrun för andra falskeligen uppgifvit att A:s inkomster vore mycket mindre än de i verkligheten varit. All sådan falskhet har han aldrig märkt hos henne före 1906; sedan dess har hon blifvit alldeles förändrad.

A. har berättat för Rydh att hustrun i juli 1906 velat köpa en kostym kläder åt N., hvilket A., som underrättades därom af säljaren, förhindrade. A. fasthåller inför läkaren detta; säger sig icke hafva omtalat det förut, emedan han icke kommit att tänka på det och icke brydde sig mycket om det den gången det hände.

Från hustru A. ingick till läkaren den 16 juni följande skrifvelse:

»Herr Doktorn. Jag beder om Herr Doktorn ville vara god och underrätta om E. A:s hälsotillstånd. Om Herr Doktorn tror att vi vågar ha honom hemma, när han kommer ut. Men han blir väl klenare i nerverna om han skall lida straffet. Högaktningsfullt Ida Andersson».

Af ofvanstående framgår först och främst otvetydigt att A. är *kronisk alkoholist*. Periodsuppare i egentlig mening (dipsoman) är han icke; inga af de för denna sjukdom karakteristiska symptomen äro förhanden. Han har tämligen regelbundet hvarje lördag och annars tillfälligtvis förtärt sprit och ofta varit mer eller mindre berusad. Det är tydligen hustruns energiska bemödanden som i någon mån inskränkt hans spritkonsumtion och därigenom under många år hämmat dess deletära inverkan på hans hälsa.

Denna inverkan har däremot under de senare åren alltmot framträdtt både somatiskt och psykiskt. — i förra afseendet må framhållas de gastriska symtomen, särskildt matledan på morgnarne, leverförstoringen, den förhöjda reflexretbarheten, parästesierna i armarna och tröttheten »under knäskålarne», darrningen i tunga och händer, den minskade sexuella

potensen, den bleka ansiktsfärgen, simmiga blicken, injicierade conjunctivan m. m.

Psykiiskt förete A. den vanliga bilden af den indolente, viljesvage, i onyktert tillstånd retlige och brutale alkoholisten som blind för egen skuld, bagatelliserar sitt spritbegär eller hänför det till af andra vållade orsaker, anser sig fridsam och undfallande, aldrig börjande ett gräl äfven i onyktert tillstånd. Minnet är försvagadt; hans berättelser äro ofta motsägende, han glömmet hvad han förut berättat om samma händelse; lika tvärsäkert framför han emellertid alla versionerna, med utförliga detaljer, tydligen till följd minnesvillor och konfabulation. (Vid några tillfällen t. ex. i fråga om samtalen med Rydh, förklaringen af uttrycket »hvari jag sett och uppfattat åtskilligt», m. m. talar han medvetet osanning.) Omdömesförmågan är i hög grad nedsatt. — Den nervösa oron, med sömnlöshet etc., som började hösten 1906, och den hufvudsakligen psykiiskt betingade oförmågenheten till arbete under hösten 1906 och i december 1907 äro också symptom af hans alkoholism.

Den psykiiska alkoholdegenerationen har hos A. komplicerats med den hos alkoholister icke sällan förekommande form af sinnessjukdom som kallas *svartsjuka-förryckthet* (tyskarnes »Eifersuchtswahn»).

Sjukdomens sannolika utveckling har i korthet varit följande: A. tycker sig märka att hustrun under 1906 blifvit helt förändrad, särskildt erotiskt efterhängsen (en i sammanhang med den egna impotensen vanlig misstyding). Hos honom vaknar misstanken att hon tillfredsställer sin drift på annat håll; lotterispelet med N. gifver misstanken riktning mot denne. Om denna misstanke uppkommit med ens, efter en dröm (enl. A:s första version) eller småningom under 14 dagars tid (enl. hans förklaring här) har föga intresse. Misstanken får genast form af fast öfvertygelse, och i öfverensstämmelse härmed omtydes af A. illamåendet efter kaffedrickningen redan innan han finner sublimatflaskan, som står kvar på en kökshylla efter dotterns särskada. Detta fynd blir för honom ett afgörande bevis. Att hustrun och N. neka betyder för honom ingenting. Hustruns yttranden till omgifningen att A. blifvit förryckt anser han vara listiga försök att undergräva tilltron till hans med verkligheten öfverensstämmande uppgifter. N:s anmodan till A. att icke ställa till skandal uppfattas som ett erkännande af brottet. Hvad som sedan är misstydingar af verkligen fälda yttranden, hvad illusioner (jag tänker närmast på kvinnornas samtal i portgången) och hvad efteråt uppkomna minnesvillor, är omöjligt att afgöra. Den form som A. gifver nästan alla de »bekännelser» som han refererar, nämligen »jag lockade henne inte», »jag bad honom icke komma», »jag kunde icke hindra honom» o. s. v. talar genom sin stereotypi mest för minnesvillor beträffande dessa fall. A. upprepar nästan dagligen sina anklagelser mot hustrun inför henne, läkarne, grannar, arbetskamrater, präster och advokater och ställer jämt till bråkiga uppträden i hemmet af denna anledning, särskildt då han är onykt. Hustrun gör, i förlitande på hans löfte om förlåtelse och glömska af det skedda, ett erkännande. Hon formulerar detta i detalj efter den berättelse han lämnat henne af sin dröm. Att han därmed fått bevis för det egendomliga fenomenet af en eklatant sann-dröm faller honom icke ens in, väcker än mindre hans kritik.

Ett nytt förgiftningsförsök af hustrun lyckas han »bevisa» därigenom att hon vägrar förtära och slutligen slår bort svagdricka som han påstår vara förgiftadt. Så uppsnappar han ett bref från hennes syster i Kristiania, där hustrun varit på besök; i detta bref angifva orden »han» eller (enligt en senare version) »han kom icke tillbaka sedan», att N. varit tillsammans med hustrun i Kristiania, hvilket ytterligare bestyrkes däraf att N. haft ledighet och rest norrut vid denna tid — I sängen i hemmet finner A. »nedtryckningar» efter två personer — det måste vara N. som legat där hos hustrun. Inför fängelseläkaren talar A. äfven om sädesfläckar som hustrun haft schå med att tvätta bort; detta erinrar han sig icke ens vid senare samtal (härstädes). — Läkarne tala om att en karl berättat dem att A. icke ordentligt följt deras ordinationer — karlen är naturligtvis N. — A. köper revolver, skjuter sedan på hustrun, tydligen i upphetsning utan öfverlagd plan, och därpå sig själf. Hans förklaringar att han endast velat skrämma hustrun och skjutit sig själf, med full vetskap om vapnets ofarlighet, i ett slags själfbestraffningssyfte, måste anses som medvetna, i juridiskt syfte afleverade osanningar (jämför samtalen med Rydh!) — På sjukhuset omtalar en pojke att han sett hustrun på gatan tillsammans med en karl en bestämd dag för en månad tillbaka; denna knapphändig och apokryfiska berättelse är för A. bevis nog, att karlen varit N., med hvilket besöket i makarnes hem då uppgjordes. — Några yttranden af hustrun vid ett besök hos honom å sjukhuset uppfattar han som hotelser att oskaddiggöra honom — Han får höra talas om att ett bref med för honom oförklarliga uppgifter inkommit till polisen; (i handlingarne omnämnas ingenstädes ett sådant bref); en vaktkonstapel kommer in i hans cell med ett bref i handen och »ser visst» på honom; denna mystiska händelse bringar A. sedan i samband med ofvannämnda bref, fastän vaktkonstapeln säger sig intet minnas om saken. Under transporten hör han återigen detta bref omtalas af fångbetjäningen sins emellan (sannolikt en illusion) och har nu klart för sig att detta bref, skrifvet af hustrun eller N., är skuld till hans hitforslande. — När läkaren får för A. ogynnsamma upplysningar från Göteborg, är det hustrun som står bakom. — När dottern glömmet frankera sitt bref tillräckligt förefaller det A. mystiskt. — I hennes enkla meddelande hemifrån »ser och förstår han åtskilligt» och skrifver ett svar med en del svärbegripliga antydningar af mot hustrun fientlig art.

Karaktäristiskt är att A. gång på gång »förlåtit» hustrun och låtit allt vara glömdt för att oupphörligen, under det fortsatta alkoholmissbruket, stöta på nya bevis på hennes otrohet och ställa till nya uppträden. Under tvångsabstinensen i fängelset och här har sjukdomen i mångt och mycket förbättrats. De somatiska symptomen äro till stor del borta. Han soffer och äter bra, ökar i vikt. Äfven svartsjuekiderna synas icke alltför mycket upptaga honom då man icke direkt »rör upp» dem. Han synes mena allvar då han säger sig »slå bort allt det där och icke bry sig om det» och vilja bo tillsammans med hustrun som förut. Men han erkänner sig icke i något afseende hafva misstagit sig och blir då man diskuterar ämnet snart lika hätsk mot henne som förut.

Denna sjukdomsbild, skildrad hufvudsakligen efter A:s

egen berättelse, öfverensstämmer i allt väsentligt med den typiska svartsjukeförrycktheten på alkoholisk bas. Frånsedt detta gifva i målet kunna upplysningar så godt som säkert vid handen att A:s idéer om hustruns otrohet sakna all grund.

Utan tvifvel är A. af naturen klent begåfvad, dock icke i en sådan grad att detta kan tillmätas straffrättslig betydelse.

Med stöd af ofvanstående får jag vördsamt afgifva det

Utlåtande:

att E. A. vid åtalade gärningens begående varit af sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk samt

att han fortfarande är sinnessjuk och vådlig i all synnerhet för hustruns säkerhet, hvilket härmed på heder och samvete intygas.

Växjö hospitals kriminalafdelning den 30 juni 1908.

Einar Lauritzen.

5.

I skrifvelse af den 10 juli 1908 har Kungl. Medicinalstyrelsen förordnat, att för misshandel med lifsfarligt vapen häktade rannsakningsfången P. O. A. från Åmot skulle för observation och undersökning intagas på Uppsala hospital, och anmodat undertecknad att inom föreskrifven tid inkomma med yttrande angående A:s sinnesbeskaffenhet. Sedan A. den 1 sistlidna augusti härtädes intagits och underkastats observation och undersökning, får jag härmed afgifva följande utlåtande.

Ur medföljande handlingar, som utgöras af protokoll hållna vid sammanträden med Gästriklands Västra tingslags häradsrätt i Gäfle den 1 och 22 maj samt 12 juni innevarande är tillika med ett utlåtande öfver den tilltalades sinnesbeskaffenhet, afgifvet den 27 maj s. å. af fängelseläkaren R. Bäcklin, inhämtas följande:

P. O. A. (Fribonds-Pelle) är född den 22 februari 1874. Föräldrar äro arrendatorn Anders A. och hans år 1885 aflidne hustru Karin Ersdotter. Modern fick vid den äldre broderns födelse »fallandesot», hvilken sjukdom »blef orsaken till hennes död». En faster till exploranden är idiot, en annan faster är underlig till sinnet och en bror till expl:s far har tidtals varit sinnessjuk.

Expl. har uppfostrats i det tämligen bärgade hemmet, har gått i skola, kan läsa och skriva och har konfirmerats med »försvarlig» kristendomskunskap. Han är ogift och har försörjt sig med skogsarbete. Han har icke förut varit tilltalad för brott.

Under slutet af 1900 och början af 1901 vårdades han på Gäfle lasarett för sinnessjukdom (diagnos: paranoia), och har man sedan dess tyckt sig märka, att han hvarje år vid samma tid varit något underlig. Expl. har missbrukat alkohol och har ofta uppträdt berusad, särskildt synes detta »som oftast» varit fallet 1907. I nyktert tillstånd har hans lynne varit gladt och vänligt men under ruset oroligt och vildt, så att han varit en skräck för bygden och af några ansetts »samhällsvådlig» och af andra »ej fullt klok». Under slagsmål i ru-

sigt tillstånd har han flera gånger blifvit misshandlad i hufvudet. Angående hans uppträdande, då han varit berusad, anföra vittnen och inför rätten upplysningsvis hörda personer följande:

1) Påsken 1905 hade expl. suttit på trappan till en annan persons (G. A:s) bostad, där han emellanåt brukat bo, och aflossat ett skott med en revolver, som han därefter tappat, sedan hade han bråkat och hotat att taga lifvet af husfolket, hvarför han måst bindas. Sedan han bundits, hade han uttalat hotelser att hämnas. Senare hade han kommit till samma personer, gått ut i lidret och hämtat en stor täljya, återvändt med densamma, hotat och stimmat. Till husefadern, som stod med en liten gosse på armen, hade han yttrat: »häf ifrån dig gossen och ta humör du också!» Då husefadern aflägsnat sig hemifrån, hade expl. huggit i golfvet med yxan, så att stora märken uppstått, samt sönderslagit en stol och en såg.

2) Vid påsktiden 1906 hade en man anhållit två andra om hjälp mot expl., som kommit till hans bostad och för hvilken han »var rädd». De hade praktiserat sig in genom ett vindsfönster och, då de kommit ned till förstugan, mött expl. i köksdörren. Han hade aflossat ett revolverskott, som dock icke träffat, hvarefter han afväpnats och utförts.

3) Vintern 1906—1907 hade expl. inkommit i en handelsbod, där börjat förolämpa en i boden varande person, talat om gammalt gröll och hotat honom med en knif, med hvilken han svängt i luften och huggit i disken, hvarför han måst utkastas. Äfven vid ett annat tillfälle hade han varit inne i samma bod och visat knif och revolver.

4) Under tiden från våren till julen 1907 hade expl. vid flera tillfällen då han var berusad brukat ha knifvar framme och tala om trolldom. Han hade uttryckt sig som så, att han skulle »laga folk». Han hade äfven ofta gått utefter vägarna och ristat i grindstolpar och gärdesgårdar. Sommaren 1907 drog expl. en dag, då han stod inför sin husvärd Skoglundns hustru, fram en knif, som dock ögonblickligen framtogs honom. Han hade äfven såväl i nyktert som rusigt tillstånd fallit hotfulla yttranden om andra personer.

5) Strax före jul förlidet år hade expl. hemkommit berusad, gått till brygghuset till två där arbetande kvinnor, ställt sig bredvid dem och hotat med upplyft hand sägande att han skulle »slakta». Senare hade han rest omkring på vägarna, »skrikit och lefvat» samt skjutit med revolver. Äfven på hemmets gård och på gatan hade han aflossat skott, och hade hans anförvanter flera gånger måst aflägsna sig hemifrån af fruktan för honom.

6) Vid ett tillfälle förliden vinter hade expl., under det han varit »något berusad», af sin hyresvärd (Lundholm) och dennes hustru funnits liggande på knä i sitt rum med en knif huggande i golfvet, sägande att han skulle trolla och att »alla djäflar skulle ut». Till hustrun hade han sagt sig vara rädd för några småpojkar, som han skulle skjuta, och hade han vid detta tillfälle förefallit vara »svag».

En gång skall han på Gäfle teater under pågående föreställning ha dragit fram revolvern för att »skjuta ner de djäflarne», men hindrats därifrån af ett sällskap.

På grund af våldsamheter har han upprepade gånger afvisats från sina platser som skogs- och landtarbetare.

Angående den brottsliga gärning, för hvilken han är åtalad, upplysa vittnesberättelserna följande:

På återresa från Gäfle till sitt hem i Åmot den 13 april 1905 kom expl. kl. 3 e. m. till Ockelbo järnvägshotell, där han intog sitt middagsmål. Han begärde rum, men det nekades honom. Det synes framgå af vittnesberättelserna, att han redan då var berusad. Efter middagsmålet sammanträffade han med en bekant person, med hvilken han gjorde sällskap till Säbyggeby. Mellan kl. 5—6 e. m. återkom han därifrån och var då berusad och stumm; ett vittne säger, att han hela aftonen bråkade »onaturligt», »gapat, vrålat och sjungit». Då källarmästaren en gång yttrade något om att sända efter länsmannen, hade expl. svarat: »ja, skicka ni efter länsmansdjäfvuln, skall jag skjuta honom» och gjort en rörelse som vid aflossandet af ett skott. Han hade äfven yttrat, att det finge komma hvem som helst och hur många som helst, så skulle han skjuta eller skära dem. Han begärde ånyo rum men nekades, då man visste, att han i rusigt tillstånd var känd såsom bråkig och våldsam. Senare erhöll han dock ett rum i hotellets annex, enär man befarade, att man annars icke skulle få ro för honom. På kvällen sammanträffade expl. med hotelldrängen Plank, som han kände sedan flera år tillbaka. Båda berusade sig med brännvin, hvaraf expl. i en kappsäck medfört tre liter. De begäfvö sig först till en gemensam bekant, hvilken de dock icke träffade hemma. P. föreslog då, att de skulle gå till ett annat sällskap och spela kort. Då expl. vägrade, ville P. att de skulle spela kort på en brädstapel, hvilket expl. äfven afböjde, emedan, såsom han inför rätten meddelat, han hade på sig en ganska stor penningsumma och värdepapper och blifvit obehagligt berörd af P:s enträgenhet. Han hade näml. för P. omtalat, hur mycket han bar på sig, och detta oaktadt han visste, att P. varit straffad. Omkring kl. 10,30 e. m. återkommo expl. och P. till annexet. De voro då »högröstade». När de framkommit, tillsade P. expl. att denne skulle gå och lägga sig, men expl. ville icke göra det, förrän han fått ljus. Detta nekades honom af hotellvärden Rosenius, som då var närvarande och tillsades expl. ännu en gång att gå in och lägga sig; han gick då före mot dörren, men utanför dörren stannade han och bråkade. Då han med handen tog åt byxfickan, fattade P. honom i armen, men då P. fick se, att expl. höll i en snusdosa, släppte han taget, i det han sade: »jaså, jag trodde det var något annat». Hviskande yttrade P. till Rosenius, att han trott expl. tänkt göra R. något illa. Därpå gingo P. och expl. in i rummet. R. såg icke men antog, att P. skjutit expl. baklänges ned på sängen, ty expl. låg i denna och P. stod lutad öfver honom. R. hörde P. säga: »lämna från dig revolvern, Pelle, du får den igen i morgon bitti». Samtidigt såg R. P. »leta» med högra handen och hålla expl. med den vänstra. Äfven R. uppmanade expl. att lämna revolvern. Som ljuset höll på att slockna, gick R. för att hämta ljus. Just som han gick i dörren, hörde han liksom krasch af glas som gått sönder och expl. säga, att »blod rann». R. skyndade dock in i hotellet. När han återvänt, kom P. ut från rummet sägande: »det var ett hårdt tag; jag tror han skar mig». R. kände då efter under P:s rock och fann honom blöda mycket. P. syntes nu uppretad och sade sig skola gå in till expl. Oaktadt R:s uppmaning att icke göra detta, då det kunde bli mera bråk, gick dock P. under uppgift, att han skulle hämta sin hatt, in

i förstugan till rummet. När P. kommit in i förstugan, smällde tre skott efter hvarandra, utan att R. förut hört expl. hota att skjuta. Kort därpå hördes P. ropa: »mäster, kom in, jag håller honom.» Då R. kom in, fann han expl. ligga i sängen med revolvern i handen och P. stå öfver honom och hålla honom. Nu hade flera personer kommit till, och bud sändes efter polismannen Isaksson. P. förklarade sig på tillfrågan kunna hålla expl. och sade sig ha blifvit träffad, men att antagligen kulan studsat mot ett reffen. När Isaksson anländt, tog han revolvern från expl. och R. tog hans slidknif ur slidan, hvarvid expl. yttrade till R.: »det här skall bli din död». Sedan tvättades blodet af expl., som hade sår i hufvudet. Under det man därefter ägnade omsorg åt P., gick expl. ut på vägen och stummade. Han hördes yttra att »Plank-Johan skulle dö». Samma yttrande fällde expl. äfven i »finkan», dit han senare förts af Isaksson. Plank infördes 16 timmar efter våldet till Gäfle lasarett, där han den 6:te maj afled af bukhinneinflammation och sekundär lunginflammation. Han hade på ryggen i nedre delen af bröstkorgen på båda sidor om ryggraden tvänne stick- och skärsår, som genomträngt mjukdelarna men ej inträngt i bröstkorgen. Å nedre delen af bröstkorgen på vänstra sidan i vertikala bröstvärtlinjen i tionde reffbensmellanrummet hade en rätt grofkalibrig projektil trängt in i såväl bröst- som bukhålan, genomträngt omentet och inkommit i groftarmen, där den påträffades i närheten af mjältkröken. I det rum, där expl. bott, fanns en honom tillhörig fickflaska sönderslagen på golfvet. En kula påträffades i taket och en annan i dörren, denna kula hade trängt in från utsidan — dörren gick inåt.

Från vittnenas berättelse afviker expl:s däri, att han påstår, att P., innan expl. gått in i sitt rum, i hotfull ton bedt honom gå med bakom pumpen, fattat tag i närheten af hans byxficka och rifvit sönder byxorna. Då expl. inkommit i sitt rum, hade han lagt sig klädd på sängen och insomnat. Han väcktes ur sin sömn af att P. stod öfver honom och högg honom i hufvudet med något tillhygge så att blod flöt. P. yttrade: »nu skall du dö», och låg ofvanpå alltjämt misshandlade honom. Expl. lyckades arbeta sig fri och slog ifrån sig med armarne, hvarpå P. sprang ut. Expl. satte sig då på sängkanten, under det att blodet rann, så att det blef en stor pöl på golfvet. Då P. efter en kort stund kom tillbaka och under »vilda hotelser» sprang på expl., sköt denne ett skott men vet ej, om det träffade. Han säger sig vara öfvertygad om att P. skulle ha dödat honom.

Fängelseläkaren framhåller, att hvarken under fängelse-tiden eller vid de särskilda undersökningstillfällena vare sig psykiska eller fysiska sjukdomssymptom kunnat konstateras, och afgifver följande utlåtande:

Att P. O. A., som tillförne lidit af sinnessjukdom (paranoia), men hos hvilken sinnessjukdom ej kunnat konstateras, dock sannolikt, då det åtalade brottet begicks, varit i ett sådant sinnessstillstånd, att han saknat förståndets fulla bruk, hvilket härmed på heder och samvete intygas.

Ur den härstädes förda journalen (Dr B. Norrbin) anföres följande:

Status praesens augusti 1908.

Längd 183 cm., vikt 78 kg. Hufvudmått: 20 cm., 16 cm.: 59,5 cm. Ingen asymmetri af skallen eller ansiktet. Flera ärr i

ansiktet, 4 omkring högra ögat, 1 i ytterkanten af vänstra ögat, dessutom en del mera obetydliga, samtliga enligt observans utsago märken efter misshandel med tillhyggen från olika tillfällen. Ett väldigt ärr strax bakom och ofvanför högra örat, c:a 8 cm. långt, mer än 1 cm. bredt, nästan vertikalt ställt; hufvudsvålen är på detta ställe adhererande till benet. Detta ärr uppger observ. härröra från ett tillfälle, då han 10 år gammal blef kullslagen af en skenande häst. Några mindre ärr i hjasstrakten skola härstamma från den misshandel han undergått vid tillfället för åtalade gärningen.

Vanligt gomhvalf. Inga missbildningar. Fria öronlobuli. Tämligen regelbundna anletsdrag. Gråbrunt hår, dito mustasch, gråbruna ögon.

Stark kroppsbyggnad, goda muskler, måttligt hull. Något blek ansiktsfärg. Något kort ton öfver h. lungans öfversta parti. Sträf andning på samma ställe, inga rassel. (Obetydlig hosta.) Hjärtat synes ej förstöradt. Dess toner rena. Pulsen kraftig och jämn, 65 slag i minuten. Aptit god. Afföring utan anmärkning. Sömmen regelbunden och god, omkring 8 timmar. Urinen innehåller ej socker eller albumin. Knäreflexerna tydliga, ej stegrade. Hudreflexer utan anmärkning, hudkänslan likaså. Hörseln är något nedsatt: han frågar emellanåt om och uppfattar fickleurets tickande på v. örat inom 1 dm:s, på h. örat först inom $\frac{1}{2}$ dm:s afstånd. Båda ögonen äro emmetropiska och deras synskärpa är 1. Pupillerna äro lika stora (2—3 mm. vid blick inåt rummet och dagsljus), reagera på vanligt sätt för ljus och vid akkommodation.

Psykisk undersökning: Observanden är fullt redig och lugn, sköter sig själf med stor snygghet och renlighet, biträder villigt med de dagliga göromålen å afdelningen, yppar inga sinnes- eller tankevillor.

Uppger riktigt namn, ålder, födelseår och datum, faderns och moderns samt broderns namn. Modern dog, då observ. var »på 11:te året». Bror är 38, 4 år äldre än obs.

Han gick i Åmots skola; lärarinnsans och lärarens namn känner han. Han hade ej svårt för något ämne. Efter konfirmationen började han med skogssysslor och landtarbete; tjänade i 2 år hos en bonde.

Han kan ej i kronologisk följd redogöra för, vad han sysslat med de sista 5 åren. De sista 2 åren har han varit i Norresund på brädgårdsarbete, därförut i Åmot på skogsarbete »från jul till midsommar». 1906 var han vid kyrkbygge i Ockelbo. För 1 månad sedan var han i fängelset (rätt), i julas i Ockelbo.

Han anger rätt nuvarande år, månad och datum. Vet när han kom hit till »Uppsala Hospital». Läkare som förut undersökt honom ha varit Dr Å. vid Gäfle lasarett samt fängelseläkaren, vars namn han ej känner. Vad den i Åmot bosatte läkaren heter, vet han ej, ej heller namnet på landshöfdingen i hemlandet. Prästens i församlingen namn känner han.

Hvad nuvarande kungen af Sverige heter, kommer han ej ihåg (skrattar generad). Förre kungen hette Oskar och hans drottning Sofia. Nuvarande drottning heter? »Är det inte Josefina?» Hans öfverhet är? »Poliser, länsmän, domare, nämndmän». De som stiffta lagar här i landet äro »riksdagen och konungen». Riksdagen består af 1:sta och 2:dra kammaren. Den 1:sta är högre, har mer att säga. Hvilka som äro val-

bara, känner han ej. Han känner inga politiska partier, vet ej hvad socialdemokraterna vilja.

Man betalar skatt »för att det är många som ska ha lönn naturligtvis». Vem betalar skatt? 0 svar. Vid annat tillfälle svarar han, att »alla som ä arbetsföra» betala skatt. Själf betalar han c:a 20 kr. om året. Svenska mynten känner han till. Största pappersmyntet är värdt 1,000 kr. Största guldmynnet känner han ej.

Karl XII var konung i Sverige, krigade mot ryssen och segrade alltid. Pultava är »ett landskap eller en ö». Gustaf II Adolf var konung i Sverige och krigade mot Danmark. Han vet ej i hvilka århundraden dessa båda konungar lefde. Sveriges største konung var Karl XII.

Vad hände 1905? 0 svar. Han vet dock att Sverige varit förenadt med Norge och att unionen upplöstes »för 2—3 år se'n». I hvilken världsdel Sverige ligger kan han först ej uppge, men har hört talas om Europa och kan sedan uppräknå öfriga världsdelar.

Sveriges hufvudstad och största stad är Stockholm, näst största känner han ej. Känner dock till Göteborg, Gäfle, Uppsala; norr om Gäfle ligga Söderhamn, Hudiksvall och Sundsvall, söder om Gäfle: Uppsala, Stockholm och Göteborg. Stockholm är större än Uppsala, Uppsala större än Gäfle. Hur många invånare de ha respektive, vet han ej ens på ett ungefär.

Mellan Åmot och Ockelbo kyrka är »2 mil». Gäfle ligger vid »Testebyån, som kommer oppifrån Åmot och Ockelbo» och flyter ut i hafvet, hvars namn han ej känner. Hvad »Uppsalaån» heter, vet han ej, ej heller någon stad i Hälsingland. Sveriges största floder äro »Ljusnan och Voxne älf och Dalälven». Några vattenfall känner han ej, ej något af hafven som omge Sverige. Hufvudstäderna i Tyskland, England, Frankrike, Finland, Norge eller Danmark minns han ej: (»Trondhjem i Norge»).

Sin religion kallar han för »den kristliga religionen», hvilken stiftats »af Luther». Flere kristna religioner? »Katolik». De katolskes öfverherre känner han ej, men har hört om påfven, som »bor i Rom»; känner ej påfvens namn.

Han vet betydelsen af jul, pingst och påsk. Påsken firas »på våren, ej alltid på samma tid». Hvad betyder dopet? 0 svar. Hvad sker i och med dopet? »Människan blir född på nytt». Katekesens budord minns han, utom 3, 4 och 10. Katekesen har 5 hufvudstycken, af hvilka han minnes 1:a och 3:dje.

1:a dagen i veckan är »måndagen». Dagen har 12 timmar, dygnet 24. 1 minut har 30 sekunder. Året har 32 veckor, 365 dagar. Skottåret har mindre antal dagar (hur många vet han ej) och inträffar »hvert 7:de år».

Natt och dag uppkomma, »när det blir mörkt förstås».

Hur kan man veta väderstrecken på dagen? 0 svar. Solen står sydligt »kl. 12 på dagen». Om man står med ansiktet åt söder, har man väster åt vänster, säger han först, men korriigerar sig sedan själf till det riktiga. För att veta väderstrecken på natten »måste man minnas det från dagen». Var norr ligger nu, vet han ej, men kan peka ut de öfriga väderstrecken, då han får veta norr.

1 kilometer är »en väglängd». Han vet ej, hur lång tid det

tar att gå 1 km. Detta rum är »3 meter bredt» (5—6 i verkligheten) och »5 meter långt» (6—7). Han ritat på väggen upp den ungefärliga storleken af 1 kvadratmeter riktigt. Hur många kvadratcentimeter, som gå på 1 kvm., vet han ej. På 1 meter gå 50 cm., på 1 cm. 100 mm.

Observanden vet ej, hvilka Tegnér och Runeberg voro. »Kommer ej ihåg» någon skald, ej heller någon vers, ehuru han minns, att han läste verser i skolan. »Minns ingen» svensk författare. Kan ej besvara frågorna, hvad en skald och hvad en författare är. En termometer är »en sån, som di har i fönstran», »visar varmt och kallt». Vatten kokar »vid 100». Isens smältpunkt känner han ej. Vet ej hur 0-punkten fås. »40 grader är det kallaste». En barometer? »Det är luften som mätes därmed». Vet ej, att det är frågan om lufttrycket. »Tror ej», att luften väger något.

$2 \times 4 = 8$, $5 \times 7 = 35$, $7 \times 9 = 63$ »nej de ä 7×8 ». $7 \times 9 = 63$, $8 \times 9 = 72$, $9 \times 9 = 81$, $11 \times 11 = 121$, $11 \times 12 = 132$. $8 - 3 = 5$, $13 - 5 = 8$, $28 - 17 = 11$, $43 - 17 = 26$; $6 : 3 = 2$, $44 : 4 = 11$, $11 : 3 = 3$ och 2 till rest», $39 : 7 = 5$ och 4 öfver», $248 : 8 = 31$ vet ej. Om 4 kr. = 5 tyska mark, hur många tyska mark är 16 kr.? »20». Om Ni på 1 dag förtjänar 2: 70, hur mycket då på 1 vecka? »14: 20» nej! »16: 20».

Hur stor ränta på 120 kr. efter 4 %? Går ej. Hur stor ränta på 100 kr. efter 4 % på 2 år? »8 kr.». Om 6 man utföra ett arbete på 4 dar, hur många dar behöfva 3 man? »8». $\frac{3}{4}$ kr. = »75 öre» (med litet hjälp).

För pröfning af inpräglings- och kvarhållningsförmågan tillfrågas observ. först, vad 8 ggr 9 är; får därefter eftersäga 375284 och 628975, hvilket han gör riktigt; minns därpå, att han först tillfrågats om 8 ggr 9. Efter ytterligare 3 sifferupprepningar, 37548628, 5285697 och 35712579, hvarvid han endast lyckas med det mellersta provvet, minns han fortfarande den 1:sta frågan.

Han kan eftersäga Assurbanipal. I provvet maskinutställningen 757 misslyckas han med siffrorna.

I sitt känslolif har observanden på det hela taget förefallit att vara i konstant jämvikt.

Några högre moraliska känslor ha naturligtvis ej uppdragats, ehuru punkter i de olika samtalen gifvits, vid hvilka sådana borde kunnat uppväckas. Meddelandet att offret för hans våldsamhet yttrat: »Det var ett svårt tag», mottar han med ett litet belåtet, oskyldigt leende, ungefär som om man i indifferent sammanhang hade smickrat honom för muskelstyrka.

Mot kamraterna här på platsen är han vänlig och hjälpsam och visar i allmänhet ingen retlighet vid deras närgångheter eller besvärlighet. Endast 1 gång ($\frac{2}{3}$) tycktes han retad och gjorde min af att bemöta ett våldsammare angrepp från en manisk pat:s sida; hejdade sig dock spontant vid öfversköterskans ankomst.

Han är som sagdt nästan konstant lugn. Visar inga tecken till ånger eller sorg öfver det förflutna, ingen oro för framtiden, ingen otålighet öfver sin internering, öfver hufvudtaget ingen som häst olust. Tycks snarare belåten med sin värld, är förnöjd i arbetet, deltar gärna i kortspel å afdelningen, spelar handklavér, men finner framförallt sin lust i det

kvinnliga elementet bland betjäningen. Man finner honom på promenadgården sittande mycket tätt inpå undersköterskan med handklavéret orördt i knä't, helt upptagen af att hviska i hennes öra. Han har också förklarar, att »så länge Frida G. är här, skall han gärna stanna hur länge som helst». Ifrågasvarande sköterska uppger, att han talat med henne om, »att flickorna i Jämtland gärna ville vara med», att han var öfvertygad, att »flickorna i allmänhet ä lika dåliga som karlarna», och att han på afdelningen gärna ville följa henne in på rummet.

I arbetet är observanden mycket villig, flitig, ordentlig och, som sköterskorna säga, härdig. De anse honom också »förständig». En viss slughet lägger han också i dagen, då han undviker att i öfversköterskans närvaro demonstrera sin förälskelse, eller då han på sköterskornas frågor, hvarför han kommit hit, inskränker sig att svara: »Det är för att jag inte talat som andra ville, när jag en gång efter ett slagsmål var instämmd för domstol».

För belysning af observandens förståndsutveckling anføres följande ur samtalen:

Skillnad mellan björk och fur? Furn har bark, björken är utan. Furn har barr, björken löf. Furn har barr äfven vintertid, björken löf blott om sommaren. Ull fås från fåren, bomull växer på stora plantager. Skillnad mellan häst och ko? Hästen har hofvar, man och »svans som en man»; kon klöfvar, horn och »lång svans med korta hår». Hästen idisslar ej som kon. Af sig själf kan han ej besvara frågan, på grund af hvilken likhet de föras till samma grupp i djurriket. Skillnad mellan hand och fot? Handen är till att ta med, foten att gå med. Handen är kortare med långa fingrar, foten längre med korta tår. Handens fingrar äro längre för att va' lättare att ta med; om tårna huggas af, går man sämre, men handen lider mer af att förlora fingrarna än foten af att förlora tårna. Skillnaden mellan fågel och fjäril är, att fågeln har dun; mellan bord och stol, att bordet är att skriva vid, stolen att sitta på, bordet är större och stolen har karm; mellan vatten och is, att vattnet flyter, isen ligger stilla; mellan dörr och fönster att det senare har glas; mellan träd och ört, att trädet är stort, örten liten, samt att trädet är gröfre vid roten och har fastare stam. (Den sistnämnda skillnaden framkommer först efter hjälpfrågor.) Skillnaden mellan korg och koffert är, att korgen är liten och att kofferten har gröfre virke; mellan trappa och stege, att trappan har platta steg, stegen pinnar; den förra användes inne, den senare ute; mellan damm och bäck, att dammen står still, bäcken rinner; mellan ylle och linne, att yllet är varmare, har ludd och är tjockare. Till hvilket naturrike höra de? Yllet där det är kallt. Hvarifrån får man dem? Yllet från fåren, linnet från jorden. Skillnaden mellan barn och dvärg är, att barnet är slätt, dvärgen luden. Vidare? Barnet är ungt, dvärgen gammal fast liten. Skillnaden mellan att »låna ut» och »ge bort» är, att hvad man lånar får man igen; mellan girighet och sparsamhet, att den girige ej får på ärligt sätt samt att han spar blott för att bli förmögen. Skillnaden mellan misstag och lögn är, att man gör misstag fast man ej vet, gör lögn fast man vet.

Hvilken egenskap visar den flicka, som blir ond på sin väninna för att hon ej har lika fin klädning som denna? Af-

undsjuka. Om en gosse ger hälften af sina äpplen åt en kamrat och denne tackar vänligt, så är han? Tacksam. Om kamraten i stället tar alla äpplena och klår gifvaren, så är han? Otacksam. Om en människa blir öfverfallen och slagen af en annan, men likväl tar sig an denne andre, ger honom mat och dryck, så visar han? Tacksamhet. Först efter hjälp: barmhärtighet.

Om 2 grannar varit tillsammans och tvistat och den ene sedan söker göra allt ondt för den andre, så visar han? Girighet — ohjälpsamhet — oförskämndhet. (Den sistnämnda egenskapen nämndes nyss af 3:dje man såsom svar på ett föregående exempel.)

Om ett barn faller i och dess moder, fast hon ej kan simma, hoppar i efter barnet, så visar modern? Kärlek. Den som räddar sin ovän är? Hjälpsam. Den som går emot en starkare för att hejda dennes våldsamhet är? Morsk. Om en starkare angriper en svagare bakifrån, är han? Feg.

Gif exempel på afund! »Den som själf icke har något, men ser en annan mycket rik och tycker detta orättvist». Exempel på kärlek mot en medmänniska? »Om man hjälper en annan». Exempel på mod? »Om man går på ett ställe där ingen annan törs gå». Feghet? »Om man inte försvarar sig, fast man kan». Grymhet? »Om man gör skada, som man ej har anledning till». »Om man plågar någon oskyldigt». Ärlighet? »Om man lånar något och betalar igen». Om man skall göra något åt någon och gör det riktigt, så att man ej fördärfvar». Trovärdighet? »Om man anförtror någon något och han ej förstör det». »Om man alltid talar sanning». Gif något exempel på någon omständighet, genom hvilken man genast kunde se, att en person är trovärdig? O svar.

Hvarför sjunker järn och flyter trä i vatten? »De ä lätt slag i'et». Hvilka föremål sjunka? »De som ä tyngre än trä». Ett järnfartyg flyter »för att det är luft i 'et». Ett kg. bly och 1 kg. fjäder »är lika tungt».

Hvarför äro husen större i städerna än på landet? »För att dom skulle inte få plats med tillräckligt många små hus i sta'n». Hvarför behöfver man lära sig det som läses i skolorna? »För att man skall få vetenskaper». Hvarför har man plikter mot sina föräldrar? »För att di försörjer och uppfostrar 'en». Hur kan man visa dem sin tacksamhet? »Genom att visa dem välvilja».

Mened är lika med »att svära falskt».

Under hvilka omständigheter skulle Ni känna er lycklig? »När jag är frisk». Hvaröfver skulle Ni bli sorgsen? »Öfver olyckor och motgångar». Hvartill tjänar äktenskapet? »När dom inte kan sköta sig ensamma». Hvarför bestraffas otukt med barn? »För att dom ä minderåriga». (Kan ej ange annat skäl). Hvad skulle Ni göra, om Ni hittade en börs med 500 kr.? »Lämna den till ägaren». Hur tänker Ni er framtid? »Ja, det blir att arbeta det». Hvad är det som varit ert fördärf? »Ja, de blir nog till att låta bli att supa det». »Ja, nog kan jag låta bli det alltid!»

Observ. stafvar riktigt sitt eget namn samt svårare ord, såsom regemente, ångfartyg med mera. Han läser rätt flytande innantill, ehuru på det för enklare landt-arbetare vanliga entoniga sättet — måhända är denna entonighet hos observ. ovanligt litet uttalad.

Han får läsa de kända fablerna i statens läsebok och minnes därvid, att han förut läst dem i skolan. Då han skall återge berättelsen om »Hunden och köttstycket», glömmar han bort det väsentliga: »En hund sam öfver en ström, och när han kom ut i strömmen, öppnade han munnen och tappade köttstycket». Han minnes det ordstäf, som stod under denna berättelse i den gamla läseboken och nu uteslutits. (Dock först sedan han fått hjälpen: »Den som ga...») På fråga efter hvad man kan lära af denna fabel får han endast fram: »man skall inte ta mer än man kan behålla». Fabeln om Hjorteu som speglade sig i en källa läser han likaledes flytande, men kan därefter ej alls spontant återge innehållet. Hvarje detalj måste framlockas genom särskild fråga, som synes af följande svarsserie: Det var en hjort — han speglade sig i källan — såg sina vackra horn — sina smala ben — blef ledsen öfver benen — det var en hund och skrämde honom — han sprang bort i skogen — fastnade med hornen — blef skjuten. Man kan däraf lära? Att man inte skall vara högmödig öfver det som är vackert — för man har ingen nytta af det som är vackert. Af fabeln om paddan och tjuren kan man lära? Att man inte skall sträfva högre än man är.

Af fabeln om Lejonet och rättan, som han likaledes relaterar först efter detaljfrågor, kan man lära, att »om man gör en välgärning kan man få igen det».

Observanden vet, att han kommit hit »på läkarundersökning», »för att se om det är något fel på förståndet efter det där slaget med blydaggen». Men att resultatet af denna undersökning kan inverka på hans förestående dom, förstår han alls icke. »Domarn har väl fått för sig, att det skulle vara något fel på mig och vill därför inte släppa mig fri», resonerar han. Om han befinnes fullt klok, blir han genast frigifven. Han är också mån om att framhålla, att det ej är »något fel på förståndet», förnekar konsekvent alla uppgifter ur handlingarna, att han skulle uppträdt konstigt, talat om att »laga folk» o. s. v. Han medger dock att han »för 10 år se'n», samma år då Gäfleutställningen var» (Denna ägde rum 1901); värdades å Falu lasarett för »fel i hufve» »från jul till påsk». hvarefter han blef fullständigt återställd. Han hade då sjuknat under kolningsarbete i skogen, hade ej supit »något vidare», blott en gång fått ett grundigare rus strax före sjukdomens utbrott. På lasarettet hörde han röster och säg en mängd syner, vår herre och den lede, lejon, tigrar och ormar. Han vet ej »om det var ur andevärlden eller om de va' förvillelse, men det fanns en trollkarl i Ockelbo, »som kanske hade satt det på honom, men det kan också ha varit någon annan». »Jo de ä nog till å tro de också, att det bara var förvillelse.» Rösterna och synerna gingo bort efter 3 veckor, sedan han fått sofva ordentligt. På de 3 veckorna sof han ej en blund. Rösterna hotade att fördärfva honom, han hörde skott och »säg dem stå med vapen emot honom». Efter denna sjukdom har han nog också supit, men mera »sällan» varit full, »1 gång i månaden» högst; aldrig använt sprit till dagligt bruk. »1 liter på dagen kunde han nog dricka förstås». »kunde nog supa 2 dar å rad med», »3 med hände nog». För 3 år se'n ungefär (kan ej närmare ange tiden) var han godtemplare i ungefär 3 år. Började supa igen, för att han var förkvld. Strax innan åtalade gärningen hade han en tid smakat bränvin hvarje dag. »Kom sta med'et». »Tyckte, att det

var bra för kroppen.» På dagen för ifrågavarande uppträdde han »ej supit just något», säger han först. Sedan säger han, att han ej minns, hur mycket han förtärt ur de medhafda 3 literna brännvin. Han förnekar, att han vid själva våldstillfället varit full. Det hade redan gått af honom, säger han. Han tål »bra nog» mycket, innan han blir full, raglar aldrig. »Vet ej af», att han brukar bli våldsam och hotfull under ruset. Förnekar de ur journalen uppräknade vittnesmålen om hot med revolver och andra våldsamheter. Anser, att det är hans »värsta fiender», som satt ihop sådant. Har nog märkt, att han har fiender därhemma, ty »så fort det blir något slagsmål, så taga alla parti emot mig», säger han. Hvarför de göra så eller hvarför man är rädd för honom, vet han ej. Brukar Ni förlora minnet för hvad som hänt då Ni varit berusad? »Nej. Ja, om jag varit full, så kan jag ju inte minnas allt, förstås.» Han förnekar bestämdt, att han skulle varit så full, att han ej skulle vetat hvad han gjort vid ifrågavarande tillfälle. »Jo si nog var jag riktig till sinnes. Inte hade Plank väl rättighet att gå in på mitt rum och göra nattligt öfverfall, medan jag låg och sof!» »Nehej», det käns ej tungt att ha varit vållande till en annans död. »Nej si jag vet inte om de, att jag varit vållande till annans död. För jag sköt bara 1 löst skott. Och om jag hade skjutit 3 skott, så skulle de ändå allesamman ha varit lösa. Jag hade 5 skott och det fanns bara 2 som va skarpa.» Han minns ej, om han siktat. Det var blott hans mening »att få det att smälla». Han är öfvertygad om, att Plank dödat honom, om han ej skjutit. Plank hade en gång två år förut svårt misshandlat honom. »Han var så där tokig, när han var full!»

Så när som på uppgiften, att han blott skjutit 1 skott, öfverensstämmer hans nuvarande berättelser om förloppet med hans uppgifter inför rätten.

Han förnekar, att han suttit på förstubron; innan han fått rum, att man burit till honom en smörgås på rummet; påstår, att han väcktes genom ett slag af en blydagg. Påstår sig ej heller veta af, att Plank blef knifskuren. »Han sa inte något om de till mej», yttrar observanden. »Och om han blifvit knifskuren, så hade de väl skett se'n därutanför», säger han. Hur det kunnat gå till, kan observ. ej veta, men det är möjligt, att hotellvärden haft »sitt finger med i spelet», och sedan för att slippa skammen, »att något sådant kunnat hända vid hans hotell», skjutit hela skulden på A.

Observanden förnekar, att han hört röster eller sett syner efter vistelsen å Falu lasarett. Han har aldrig haft något anfall liknande moderns fallandesot, men 2 ggr har han för kort tid förlorat minnet af föregående händelser: 1:sta gången i fängelset, 14 dagar efter rättegången, då minnesförlusten varade 1 vecka och omfattade händelserna vid åtalade gärningen; 2:dra gången här på hospitalet strax han kommit hit, då han kände sig »dunsig» i hufvudet och, liksom i fängelset, ej kunde påminna sig, hur det tillgått mellan honom och Plank. Betjäningen intygar, att A. de första dagarne ofta gått till vattenledningen för att blöta hufvudet, hvilket han påstått verka lindrande på en obehaglig känsla han haft i hjässan. Som orsak till dessa tillstånd anser han, att han i fängelset fick för hård kudde och att det här var så »bråkigt», då han först kom hit.

Den brottsliga gärning — misshandel med lifsfarligt vapen — för hvilken expl. är tilltalad, är enligt rättegångshandlingarna begången under rusets inverkan, ty äfven förutsatt att expl:s uppgift, att han före »öfverfallet» inslumrat, vore sann, kan dock denna korta slummer säkerligen icke ha gjort honom fullt nykter.

Den uppgift, som här ställes på experten, är således att afgöra först, huruvida ett habituellt patologiskt tillstånd i expl:s psyke föreligger, som skulle kunna föranleda otillräknelighet resp. inskränkning af tillräkneligheten eller om ett akut sådant tillstånd vid brottstillfället förelåg, därpå, om detta icke är fallet, huruvida det rustillstånd, som vid gärningens begående var för handen, kan anses ha varit af den grad och beskaffenhet, att det kan föranleda otillräknelighet resp. inskränkning i tillräkneligheten.

Någon sinnessjukdom i egentlig mening har icke under anstaltsvistelsen kunnat konstateras. Expl:s uppträdande är korrekt, han är fullt orienterad, lystrar ganska snabbt, svarar alltid adekvat och uttrycker sig med reda. Några tankevillor äro icke för handen. Såsom sådana kunna naturligtvis icke betraktas hans påståenden att han är hatad i hembygden och att vid slagsmål därstädes skulden alltid lägges på honom, då detta har en viss grund i verkligheten, han är faktiskt med anledning af sitt oregerliga uppträdande fruktad i bygden, på sin höjd kan det anses såsom en skäligen stor misstänksamhet. Lika litet kan hans vidskepelse tydas såsom något patologiskt, den är i förhållande till hans förståndsutveckling och bildningsgrad fullt förklarlig och synes delad af åtskilliga personer i den samhällskrets, till hvilken han hör. Han förutskickar också eller tillägger vid tal om »kloka gubbar», trolldom m. m. mestadels ett »de säger» eller »det ska finnas» eller dylikt. Sinnesvillor ha heller icke förelegat. Sinnesstämningen är tämligen indifferent, synes det; han hyser ingen ruelöfver att han är orsaken till en annan människas död, på det hela tyckes en viss ytlig belåtenhet förefinnas, en belåtenhet, som på senare tiden något stegrats genom att ett erotiskt moment tillkommit. Han har ock som det förefaller en orygglig tro på, att hela saken skall aflöpa väl för honom. Någon retlighet har icke förmärkts, endast en gång har han reagerat mot en patients närgångenhet. Ängslan har icke förelegat och ingen motorisk oro, snarare ett visst säfligt lugn. Han har visserligen icke visat någon mer utpräglad arbetshåg men dock själf erbjudit sin hjälp vid arbete inom afdelningen.

Att någon egentlig sinnessjukdom icke för tillfället föreligger synes således alldeles klart. Frågan gäller därför att afgöra förståndsutvecklingens grad. Det torde kunna sägas, att förståndsutvecklingen är svag (jag reserverar mig naturligtvis här för möjligheten att det är fråga om en efter den genomlupna sinnessjukdomen kvarblifven defekt), detta hufvudsakligen på receptivitets och minnets område. Inpräglingförmågan är, då en uppgift direkt ställes på honom, god, men förmågan att spontant tillägna sig kunskap om omgifningen däremot dålig. Det hvilat öfver honom i detta afseende en ovanlig tröghet och indolens. Efter en vistelse härstädes af 14 dagar — 3 veckor kände han icke öfversköterskans, icke heller en hel del af patienternas och icke läkarnes namn. Därför synes hans minne för de egna lifshändelser-

na vara dåligt. Han kunde icke redogöra för hvar han under de senaste åren tillbringat sin tid. Härmed sammanhänger den t. o. m. för en skogsarbetare ovanligt dåliga behållning, som en utfrågning beträffande skolkunskaper och kunskaper i allmänt medborgerliga ämnen ger. Däremot är omdömesförmågan ingalunda dålig. Omdömesfrågorna besvaras fullt så bra som man har skäl att vänta af en person i hans ställning. Såväl fabelmetoden som skillnadsmetoden ge godt resultat. Af Ebbinghaus' ifyllningsskema lyckas han bra med n:o I, sämre med n:o II, men detta är ock säkerligen för svårt för en person af hans bildningsgrad. Äfven rent praktiska räkneuppgifter utför han rätt tillfredsställande. Hans sätt att i målet sköta sin sak är från hans ståndpunkt alldeles följdriktigt och icke oäfvat. Det kan ju synas skäligen inskränkt att såväl förneka knifskärningen som uppge att tre patroner i revolvern voro laddade med lösa skott, men expl. har icke reda på det som kallas indiciebevis, han tror tydligen att hvad, som icke kan styrkas med två vittnen, är icke styrkt.

Några tecken till kronisk alkoholism föreliggas numera icke hos expl. Den sinnessjukdom han 1900—01 genomgick har tydligen varit ett hallucinatoriskt tillstånd, som fullständigt gått tillbaka. På lasarettet finnas inga specialanteckningar om expl. Diagnosen var *paranoia*, och han utskrefte *frisk*. Närmast har det ju likhet med en alkohol-hallucinos, men uppgifterna om alkoholförtäringen dessförinnan äro dock för en dylik uppfattning ej fullt afgörande. Under alla förhållanden synas de framkallande yttre omständigheterna icke varit särdeles starka, hvilket hänvisar på förefintligheten af endogena moment. Huruvida efter detta anfall af sinnessjukdom någon defekt kvarblifvit, är svårt att säga, då man icke känner, hurudan expl. var förut, och man icke vet, hur pass omdömesgilla de personer äro, som intyga, att han sedan denna tid varit sig olik. En omständighet att taga fasta på är den, att expl. icke sitter inne med fullständig sjukdomsinsikt. Det är möjligt, påstår han, att hans villor kunde bero på, att han var sjuk i hufvudet, men det kan också hända, att det var trolldom med i spelet. — Nu talar han icke såsom inför rätten om börjande hjärninflammation. — De perioder af subjektiv uppfattning om grumladt minne, som han vid frågor framhållit, äro för obestämdt beskrifna för att man skulle kunna bestämma deras art och för öfrigt icke objektivt påvisbara. Det synes mig sannolikt vara fråga om en med obetydlig värk förenad känsla af tyngd i hufvudet, som försvårar reproduktionen.

Om man lägger tillsammans den delvis svaga förståndsutvecklingen, den genomgångna sjukdomen och bristen på fullständig korrektion af de villor, som utgjorde dess symtom, och härtill lägger den ovanligt starka ärftliga belastningen (modern epileptica, en faster idiot, en annan besynnerlig, en farbror tidvis sinnessjuk), har man otvifvelaktigt rätt att påstå, att man här har en patologisk personlighet framför sig; det synes mig emellertid visst, att denna icke är så utpräglad, att den kan anses böra medföra otillräknelighet.

Hvad så beträffar det rustillstånd, som vid den straffvärda gärningens begående var för handen, synes det af beskrifningen framgå att det icke kan vara fråga om, att 5:te kapitlets 5:te paragrafs andra moment kan rörande detsamma vinna sin tillämpning.

Det återstår att afgöra, huruvida s. k. patologisk alkoholreaktion, som skulle kunna föranleda ett tillämpande af 5:te paragrafens första moment eller paragraf 6, förelegat.

Karakteristiskt för patologisk alkoholreaktion är missförhållandet mellan den njutna alkoholmängden, som vanligen är ringa, och rusets yttringar. Det är här omöjligt påvisa, huruvida ett sådant missförhållande förelegat. Hvarken alkoholmängden eller rusets symtom synas ha varit obetydliga.

De motoriska rubbningarna plåga vara rätt svagt uttalade. Huru därmed varit förhållandet, kan icke konstateras, ehuru det uppgifves, att expl. icke varit i särdeles hög grad berusad, och man därvidlag kanske mest fäster sig vid vederbörandes förmåga att koordinera sina rörelser.

Ett missförhållande mellan den framkallande orsaken och den brottsliga gärningen brukar vara för handen. I detta fall är det konstateradt, att Plank flera särskilda gånger föreslagit kortspel och därigenom möjligen kunnat väcka expl:s misstanke om mindre välvilliga afsikter mot hans kassa. Vidare har P., som väl tänkt att taga revolver och knif från expl., utom allt tvifvel misshandlat denne; kanske inledde denna misshandel hela scenen, och efter första bataljen har P. tydligen i vredesmod rusat in i rummet igen och träffades då utaf de af expl. afskjutna skotten. Dessa aflössades enligt expl:s uppgift först efter gifven varning, hvilken hufvudvittnet dock icke hört. Här har således otvifvelaktigt förelegat anledning för expl. till en så småningom sig stegrande vredesaffekt, som till sist urladdat sig i den brottsliga handlingen. Denna stod visserligen i missförhållande till hvad man kan antaga var P:s verkliga afsikt, men expl:s tydande af densamma är i det omtöcknade tillstånd, i hvilket han på grund af alkoholförtäring befann sig, fullt förklarligt.

Vidare brukar ett patologiskt rustillstånd efterföljas af en djup sömn. Efter hvad af rättegångshandlingarna framgår, synes detta knappast ha varit förhållandet; det plågar äfven åtföljas af ett starkt illamående, och expl. säger visserligen att han haft »som en duns» i hufvudet, till vilket tillstånd han anser de erhållna slagen ha varit orsaken, men förekomsten af några egentliga »kopparslagare» har han icke velat medgifva; dylika ha heller icke infunnit sig efter hans föregående rus.

Ett ytterst viktigt, ofta förekommande symtom beträffande den patologiska alkoholreaktionen är en efterföljande minnesdefekt. Kunde man nu tro expl., skulle otvifvelaktigt en sådan föreligga, ty hans skildring stämmer icke med hufvudvittnets uppgifter, och dock följde detta vittne så godt som hela uppträdet. Bland annat förnekar expl. helt och hållet knifskärandet, och han påstår, att han aflossat blott ett af de tre lösa skott, som enligt hans uppgift funnos i revolvern. Detta sista påstående ådagalägger tydligen, att expl. talar osanning för att söka komma ifrån saken så lindrigt som möjligt. Alla tre kulorna äro ju återfunna, och uppgiften är icke negativ utan positiv, det är ingenting han säger sig ha glömt, utan han kommer säkert ihåg, att han i revolvern insatt två skarp-laddade och tre lösa patroner, af hvilka de senare sutto så, att de skulle gå af först. Öfver hufvud förnekar expl. allt för honom ofördelaktigt och påstår, att alla uppgifter, som kunna tydas till hans nackdel, äro uppdiiktade. Han medger själf, att han kan vara stömmig och bråkig under ruset men aldrig

hotfull eller våldsam. Denna fullständiga planmässighet i förnekandet och det bestämda påståendet, att så och så är det, att något annat icke är möjligt, frånvaron af hvarje reservation för en möjlig minnesförlust göra, att man måste antaga, att det här icke är fråga om en minnesförlust utan om ett systematiskt förnekande.

Det synes mig således icke föreligga tillräckliga skäl för att antaga, att ett patologiskt rus varit för handen.

A andra sidan kan emellertid icke förnekas att expl:s reaktion mot alkohol öfver hufvud har patologiska drag. Ger man akt på de berättelser om hans uppträdande under ruset, hvilka lämnats inför rätten, så synes mig af dessa framgå, att genom alkoholen hos honom framkallas ett tillstånd, som icke kan betraktas såsom blott och bart »dåligt ölsinne». Han tyckes komma i ett rådvillhetstillstånd, som i större grad än vanligtvis under ruset inskränker förmågan till klar uppfattning af de yttre intrycken och bearbetningen af desamma.

Tager man detta i betraktande, tager man i betraktande hans starka ärftliga belastning, hans i vissa afseenden svaga förståndsutveckling, den genomgångna sinnessjukdomen, då blir det dock tydligt, att expl. verkligen icke är likställd i förhållande till alkoholen med en fullt normal person, och man kommer till den bestämda slutsatsen, att, huru ogynnsamt detta ur samhällets synpunkt kan tyckas, då ju expl. under rustillståndet är en farlig person, hans sinnestillstånd vid begäendet af den brottsliga handlingen dock måste hänföras till dem, vilka i strafflagens 5:te kapitel 6:te § afses.

Med hänvisning till ofvanstående får jag alltså på heder och samvete afgifva det utlåtandet, att för misshandel med lifsfarligt vapen tilltalade arbetaren P. O. A. från Åmot vid den brottsliga gärningens begående var i saknad af *förståndets fulla bruk*.

Uppsala hospital den 28 september 1908.

Frey Svenson.
Öfverläkare.

6.

I skrifvelse af den 14 oktober 1908 till Direktionen för Nyköpings hospital har K. Medicinalstyrelsen förordnat att häktade, för mordbrand tilltalade K. A. J. från Karlstorp i Ödeshögs socken skulle för erhållande af fullständig utredning angående sinnesbeskaffenheten intagas å Nyköpings hospital till observation och undersökning.

Med anledning häraf intogs J. å hospitalet den 21 okt. 1908.

De skrifvelsen åtföljande handlingarna i målet innehålla i hufvudsak följande, som kan vara af vikt för utredningen.

J. är född den 5 mars 1867. Föräldrarne voro snälla och välmenande människor, men ganska besynnerliga till lynnet. Modern var enligt en uppgift ej fullt klok; enligt en annan litet enfaldig, enligt en tredje sjuklig och slö till sinnes de sista åren af sitt lif. Enligt uppgift af ett vittne — den skol-lärare, som haft J. till lärjunge i folkskolan — var han som barn tyst och sluten, hade svårt att fatta, var slö och ansåg

det likgiltigt, om han inhämtade några kunskaper eller ej. I allmänhet gick han ensam, drog sig ifrån de andra barnen och uppträdde som enstöring. Han var lömsk och snarstucken. Såsom exempel härpå omtalar samma vittne, att vid ett tillfälle, då han besökte J:s hem, och härunder dennes moder råkat i ordväxling med en annan person, som jämväl varit på besök, J. hade nalkats sistnämnda person hållande en yxa bakom ryggen. Vittnet hade fått den uppfattningen, att J. för att försvara sin moder tänkt öfverfalla nämnda person. På tillsägelse hade han emellertid aflägsnat sig utan att göra sig skyldig till något öfverfall.

Öfriga vittnen, hvilka känt J. i barndomen och yngre år upplysa, att han » varit tyst och sluten till sinnes och merendels gått för sig själf», att han » förefallit besynnerlig endast på så sätt, att han varit tyst och sluten och merendels gått för sig själf», att han » som barn varit mera tyst och inbunden än hvad eljest brukar vara fallet», att han » som pojke varit litet begåfvad och något besynnerlig till lynnet, men icke ansetts som mindre vetande».

J. har konfirmerats med godkänd kristendoms-kunskap.

Han har ej någon gång varit straffad.

Angående J:s förhållanden under den närmast följande tiden är af vittnen upplyst, att han åtminstone till omkr. 1890 vistats i hemmet, varit arbetsam och skött gården tämligen bra för modern, sedan hon blifvit änka.

Om J:s vidare lefnadsöden till dess han i februari 1907 flyttade till Karlstorp, meddela handlingarne endast det han själf upplyst dels inför rätten och dels i en å fängelset nedskrifven redogörelse. Hans uppgifter inför rätten den 25/6 1908 äro mycket summariska och hållna i allmänna ordalag. Han uppger namn på en arbetsgifvare och tvenne gårdar, där han haft tjänst; förklarar sig icke kunna minnas vare sig namnen på de ställen, där han ytterligare vistats, eller huru länge han uppehållit sig på hvarje plats. Han upplyser dock, att han i allmänhet ej stannat längre än ett eller 1/2 år å hvarje ställe, emedan » det ju vore bra att få se sig om i världen». Våren 1906 hade han återvänt till hembygden och i början af 1907 inköpt Karlstorp.

Hans i fängelset nedskrifna redogörelse har mycket noggranna tids- och ortsuppgifter för åren 1890—1905. Enligt denna har han haft tjänst eller tillfälligt arbete å en mångfald platser, endast en gång kvarstannat så länge som 1 1/2 år, ofta blott en eller ett par månader.

Hösten 1899 »blef jag så tokig som jag är nu», skrifver han. »Då jag fick se, att jag inte kunde vara på något vis». Tvänne gånger beskriver han trakasserier, för hvilka han varit utsatt. Första gången i okt. 1898, sedan han ett år haft tjänst å Jakobsberg: »Jag vet inte hvad det var för fel. Jag hade 100 kr. att få där, de pengar fick jag inte ut. Jag tänkte intet på något; då jag skulle flytta sade de, att jag ska ställa en man efter mig, det fick vara för mig, de sade till mig; att i morgon kommer länsman till dig. Då sade jag, jag ska flytta nu, pengar de får jag ut. Jag for till Stockholm på kvällen, på morgon var jag hos en byrå och frågade mig (för); de sade mig pengar de får du nog intet; du är fri från gården, om du aktar dig ett år. Då var jag i Stockholm.» Andra gången hände det i slutet af 1905, då han var å Endeberga: »Så blef jag sjuk där så ville jag ha äta, men det fick jag intet; är du

så bra så att du kan äta så kan du arbeta; så ville jag ha skjuts till station Frösunda, men det fick intet jag, för jag ville till lasarett i Stockholm; då jag bättre blef så var jag i arbete, så hade de en drängpojke. Då en morgon jag skulle ha ut hästarne då stängde han dörren, då fick han slag så han for omkull; på kvällen skulle han ladda sin bössa och skjuta mig. Jag tog ifrån honom bössa och slog sönder den; på morgon sade han, nu har jag stått en som skall skjuta dig, när vi båda kom in skulle ha kaffe då sade bonden jag får intet kaffe, du förtjänar intet maten, det gör jag intet, då flyttar jag, då sade bonden att jag ska gå till länsman så att du får se hur mycket du blir skyldig mig. Jag gick till länsman och sade hur det var. Han sade at jag ska till doktor, jag var hos doktor fick recept, då var jag hos länsman, han sade till mig att jag ska bli öfverens med bonden, men jag blef intet öfverens med bonden, då var jag åter hos länsman, men då var han intet hemma. Då fick jag gå ifrån mina båda koffer, kläder och alltsamman.»

På skriftlig förfrågan angående denna sak har ifrågavarande länsman den ²⁹/₁₁ 08 meddelat, att »J. någon dag i slutet af år 1905 infann sig å mitt kontor, och med förmlan att han afvikit ur tjänsten — — hos mig begärt handräckning för utbekommande af sina hos bonden kvarlämnade persedlar, vilka denne vägrat utlämna; att jag därvid gifvit J. det besked, att som han utan tillstånd lämnat bondens tjänst, denne vore berättigad att kvarhålla hans saker; till dess han gjort reda och rätt för sig, hvarför han jämväl af mig uppmanades att återgå i tjänsten, hvarpå J. aflägsnade sig; samt att J. föreföll virrig samt besynnerlig i sitt tal och uppträdande».

Våren 1906 återvände J. till hemorten, hade anställning å en gård till början af 1907, då han inköpte en lägenhet Karlstorp i Ödeshögs socken för en summa af 2,700 kr. Till likviden ägde han kontant 1,600 kr.; så öfvertog han ett lån, som förre ägaren haft å 1,500 kr. mot in-teckning. J. infann sig i maj 1907 i banken i Ödeshög och begärde att lånet måtte få kvarstå för hans räkning. Sedan lånet i nov. 1907 förfallit till betalning, hade J. en tid efter förfalldagen infunnit sig i banken och anhållit att få lånet öfverflyttadt till Aby sparbank. Sedermera hade han icke låtit höra af sig, hvarför banken i febr. 1908 beslutit indrifva lånet. Den ²⁷/₃ 08 togs J:s lägenhet i mät.

Byggnaderna voro brandförsäkrade för 2,700 kr. Lös-egendomen var oförsäkrad.

J. hade efter hemkomsten 1906 förvärfvat sitt uppehälle genom hufvudsakligen jordbruksarbete hos bönderna i trakten. På Karlstorp hade han emellertid haft svårt att finna sin utkomst, hvarför han i april 1908 tog plats å Aby Jutegård, ungefär 10 min. väg. från Karlstorp. Under april och maj hade han flyttat sitt lösöre till Jutegården, visat sig mycket angelägen att detta skulle bli gjordt och efter förflyttningen tyckts vara mera belåten än förut.

Angående J:s sinnesbeskaffenhet och uppförande på senare tider meddelas af olika vittnen följande.

J. hade förefallit besynnerlig, ity att han varit tyst och sluten och uppträdt som en enstöring; han hade icke sökt arbete men väl åtagit sig dylikt, om andra anhållit om arbets-hjäl; ibland lång tid gått sysslolös; han hade »förefallit tyst och sluten», »fortfarande förefallit vara besynnerlig», »städse

varit tyst och sluten samt ofta låst in sig i sin lägenhet mitt på dagen», »förefallit egen, pratat och skrattat för sig själf, särdeles när han stått och betraktatsitt hus»; hans »fattnings-gåfva vore mindre god»; han hade »ibland haftsvårt att tala och sluddrat på målet»; »understundom skrattat för sig själf».

Dessutom intyga de flesta i saken hörda, »at J. enligt rykte varit »lite enfaldig», »besynnerlig», »alltid ansetts såsom litet konstig eller enfaldig», »allmänt ansetts vara besynnerlig» o. s. v.

Vid utmätningen den ²⁷/₃ hade J. förefallit mycket upp-retad, utfarit i svordomar och skrikit samt velat aflägsna sig från stället, innan förrättningen avslutats. Han hade yttrat, att hans rykte genom utmätningen blifvit nedsatt både in- och utrikes.

Natten mellan den 10 och 11 juni 1908 uppstod eld i J:s bostadsrum å Karlstorp.

Elden släcktes snart af tillskyndande personer. J. själf kom ej tillstädes.

Efter släckningen vid ¹/₂ 3-tiden på natten uppsöktes J. af några personer, underrättades om det timade och uppmanades att medfölja och se på brandskadan. J., som låg i sin säng uttryckte ingen sorg och visade ej heller någon förvåning, svarade endast: »Jag mår inte bra, jag kan väl få vara i fred.» Då man begärde nycklarne till stugan, genmälde han blott: »Jag är sjuk» och vände sig mot väggen. Vid besök senare på dagen hade han visat samma förhållande; tillfrågad, om han ej skulle se till sitt skadade hus, intet genmält, endast slagit sig för bröstet sägande, att han vore sjuk, förefallit fullkomligt oberörd af det timade, fällt sådana yttranden som: »när ni börjat bråka få ni hålla på», »när jag flyttat kan jag väl få vara i fred». Han förtärde ingen föda hela dagen den 11. Den 12 sade han sig vara frisk, omtalade att han föregående dag haft ondt mellan magen och bröstet. Ett vittne hade den 12 träffat J. och yttrat något om att det var tråkigt det här; J. hade då svarat: »det skulle något sluta med». På vittnets fråga hvad J. menade svarade han intet utan blott skrattade. Ett annat vittne hade sistnämnda dag samman-träffat med J., som för tillfället var sysselsatt med plöjning. Vittnet yttrade till J. att hans stuga brunnit, vartill J. genmälde: »Ja, de säga det, det är ett sådant lif.» Vittnet och J. hade därefter i sällskap begifvit sig till Karlstorp; så snart det därunder blifvit tal om eldsvådan, hade J. ej velat yttra ett ord.

J., som blifvit sedd vid Karlstorp samma kväll eldsvådan uppstod, misstänktes för mordbrand och häktades den 15 juni.

Vid polisförhöret samma dag hälsade J., då han inkallades, men kunde därefter ej förmåsa yttra ett ord vare sig om branden eller om att han igenkände de personer, som påstått sig hafva talat med honom.

Under förhöret den ²⁵/₆ föreföll J. emellanåt något från-varande. Tillspord om sitt hälsotillstånd uppgaf han, att han sällan kände sig riktigt frisk, ofta hade plågor i hufvudet och svårt att hålla tankarne samlade, understundom svårt att uttrycka sig i tal. Han kunde ej närmare angifva på hvad sätt sjukdomen yttrade sig. Hörd angående eldsvådan förnekade han sig ha någon skuld till den. Uppmanad att erkänna, om han uppsåtligen satt eld på sin lägenhet, iaktog han till en början en envis tystnad, men förnekade slutligen, att han an-

lagt elden. Han medgaf att han kvällen i fråga varit vid Karlstorp men blott för att afhämta ett par strumpor. Kunde ej uppgifva huru länge han uppehållit sig där, ej heller för-
mås redogöra för hvad han företagit sig, under det han uppe-
höll sig där. Besvarade ej frågan på hvad sätt han ansåg
elden hafva uppkommit. Han sade sig aldrig ha hyst någon
tanke på att åtkomma brandförsäkringssumman för att där-
med gälda den skuld, för hvilken lägenheten tagits i mät.

Beträffande vittnesutsagan, att han plägat låsa in sig mitt
på dagen uppgaf J., att han gjort det för att få vara i fred.

Vid rannsakingen den 16/7 tillfrågades han; hvad han
företagit sig under den tid han aftonen den 10/6 uppehållit
sig å Karlstorp; först yttrade han blott: »det är så enkelt,
det svarar jag inte på», uppgaf sedan, att han ej haft ljus
tändt eller eld uppgjord aftonen i fråga. I skåpet där elden
börjat hade han förvarat bl. a. klädespersedlar; kunde ej
förmås angifva, hvaraf dessa klädespersedlar utgjorts.

Angående sin transaktion med banken meddelar han föl-
jande.

Då han förvärfvade sig lägenheten Karlstorp, hade han
af säljaren öfvertagit ett lån å 1,500 kr. till Sydsv. kredit-
aktiebolaget i Ödeshög. Som säkerhet för detta lån hade läm-
nats tvänne i lägenheten in-teknade skuldebref. Då emeller-
tid lånet löpte med 8 % ränta, och denna ränta syntes J. för
hög, hade han hos banken gjort hemställan om att få inlösa
lånet med tanke på att placera det annorstädes för lägre ränta.
Af någon för J. obekant anledning hade detta emellertid icke
låtits sig göra; men hade det, så vidt J. kunde förstå, dock be-
rott på banken. J. medgaf att han aldrig betalt någon ränta
å nämnda lån; lämnade till en början frågan om anledningen
till denna underlåtenhet från hans sida obesvarad, men för-
klarade slutligen, att han ansett 8 % ränta vara oskäligt hög.
Lägenheten hade emellertid blifvit utmätt, af hvad anledning
sade sig J. till en början icke veta, uppgaf sedermera att ban-
ken nog vore skuld härtill.

Tillfrågad om han ej blifvit uppretad öfver utmätningen
förklarade J. att han icke blifvit detta, enär det »skulle så
gå». Då det påpekades, att han ej ådagalagt någon förvåning
eller sorg öfver olyckan, förklarade han, att »det gjorde ho-
nom detsamma, om lägenheten brann upp eller inte».

Enligt utlåtande af läkaren vid Linköpings fängelse har
J. under observationstiden där städe iakttagit ett stilla och
ordentligt uppförande, arbetat villigt. Lynnet har varit jämnt
och fogligt. Han har med beredvillighet, utan att visa någon
otålighet inlåtit sig på samtal angående sina lefnadsöden.
Han uppsatte på anmodan en skriftlig berättelse öfver plats
och tid för innehafda tjänster. Med ledning af dessa uppgif-
ter gjordes förfrågan hos ett par af hans förra arbetsgifvar,
och från en af dem ingick svar, att J. varit »mindre vetande
eller idiot». Då läkaren sökte förmå honom, att i anslutning
till de nedskrifna fakta skildra några minnen och intryck från
de orter, där han haft arbete, röjde han en tydlig oförmåga att
hålla tankarne samlade, minnena blandades om hvarandra.

Med anledning däraf, att J. uppgaf, att han ibland var
sjuk med hufvudvärk och tyngd i bröstet, och särskildt att
han en gång för många år sedan skulle ha insjuknat hos en
släkting med symtom, som möjligen skulle kunna tyda på epi-
lepsi, gjordes förfrågan hos denne släkting. Han lämnade den

uppllysningen, att J. aldrig haft några på fallandesot tydande
sjukdomstecken.

Lika meddelsam som J. var i fråga om sina angelägen-
heter f. ö., lika förbehållsam och sluten blef han vid tal
om branden.

Inga på abnorm sinnesförfattning tydande symtom
iakttogos f. ö. hos J.

Fängelseläkarens utlåtande lyder, att J. på grund af
bristande förståndsutveckling är beröfvad förståndets fulla
bruk.

Sammanfattar man de uppgifter, hvilka närmast kunna
vara af vikt för bedömande af J:s sinnesbeskaffenhet, finner
man följande.

J:s föräldrar voro ganska besynnerliga till lynnet; sär-
skildt var modern ej fullt klok eller »litet enfaldig». J. visade
sig som barn tyst och sluten, gick i allmänhet ensam, drog sig
ifrån de andra barnen, uppträdde som enstöring. I skolan
hade han svårt att fatta, var slö och ansåg det likgiltigt, om
han inhämtade några kunskaper eller ej. Han var lömsk och
snarstucken.

Af yttre degenerationstecken kunna omnämnas stamning
och zonulär cataract.

Sedan J. vid något öfver 20 års ålder lämnat hemmet har
han haft tjänst eller tillfälligt arbete på en mångfald platser,
endast på ett ställe kvarblifvit så länge som 1 1/2 år, ofta flyt-
tat efter en eller annan månad. Ett par gånger synas trakas-
serier hafva förekommit i samband med flyttningen. Dessa
ha tydligen uppstått därigenom att J. velat lämna innehafd
tjänst utan tillstånd. Första gången hände detta i okt. 1898;
andra gången i slutet af 1905. Vid sistnämnda tillfälle begär-
de han, under förmälan att han afvikit ur tjänsten, hos läns-
man handräckning för utbekommande af sina kvarlämnade
persedlar. Enligt uppgift af bemalde länsman föreföll J.
virrig och besynnerlig i sitt tal och uppträdande.

Enligt vittnens utsago hade J. äfven sista åren förefallit
besynnerlig, varit tyst och sluten, uppträd som enstöring, of-
ta låst in sig i sin lägenhet midt på dagen, enligt egen upp-
gift för att få vara i fred; ibland pratat och skrattat för sig
själf, isynnerhet när han stått och betraktat sitt hus.

Vid utmätningen af hans lägenhet hade han utfarit i
svordomar, skrikit, velat aflägsna sig, innan förrättningen af-
slutats, yttrat att hans rykte genom utmätningen blifvit ned-
satt både in- och utrikes. Själf förklarar han inför rätten, att
han ej blifvit uppretad, emedan »det skulle så gå».

Särskildt anmärkningsvärdt är J:s beteende natten och
dagen efter eldsvådan. Då personer på natten uppsökte honom
och omtalade hvad som händt, röjde han ingen sorg eller för-
våning, svarade endast »Jag mår inte bra, jag kan väl få
vara i fred». Senare på dagen visade han vid besök samma
förhållande, slog sig för bröstet sägande att han var sjuk.
fällde yttrandet: »När ni börjat bråka få ni hålla på.» För-
blef sängliggande; förtärde ingen föda på hela dagen.

Följande dag yttrade han till ett af vittnena å propos
branden: »det skulle något sluta med».

Vid polisförhöret hälsade J. då han inkallades, men kunde
därefter ej förmås yttra ett ord.

Inför rätten föreföll han emellanåt något frånvarande.

Uppgaf på tillfrågan, att han sällan kände sig riktigt frisk; ofta hade plågor i hufvudet och svårt att hålla tankarne samlade, understundom svårt att uttrycka sig i tal.

Han medgaf, att han den afton, eldsvådan senare timade, varit i sin lägenhet, men kunde ej förmås redogöra för hvad han företagit sig där. Förnekade all vetskap om huru branden uppkommit.

Han vidgick att han aldrig betalt någon ränta å sitt in-teckningslån, emedan han tyckte 8 % ränta vara oskäligt hög.

Efter inkomsten på hospitalet den ²¹/₁₀ förhöll han sig stum de första dagarne. Visade dock uppmärksamhet vid tilltal och efterkom villigt tillsägelser, utom då det gällde att tala. Den ²⁶/₁₀ börjar han tala hviskande; den ²⁷/₁₀ har rösten normal klang. Själff kan han sedan ej förklara sin stumhet; »Jag försökte och försökte att tala, men jag fick intet ljud upp.» Han antyder att något liknande händt honom förut. Angående stumheten vid polisförhöret uppgifver han en gång, att den berodde därpå, att han inte visste något om det; kort därefter säger han, att han inte vet, hur det kom sig. Oför-måga att tala var emellertid ej anledningen.

J:s tillstånd under vistelsen å hospitalet har visat täta växlingar, isynnerhet första tiden. Somliga dagar har han varit påfallande glömsk, ej kommit ihåg t. ex. de afdelningskamraters namn, hvilka han andra dagar har haft väl reda på; då och då sprungit upp, hastigt gått af och an, smålett för sig själf och ibland skrattat till högt. Själff har han tydlig för-nimmelse af växlingarne mellan bättre och sämre dagar. Då han är sämre »är det så konstigt i hufvudet»; detta är hans stående term. Äfven under ett och samma samtal kunna dylika växlingar röja sig. Han kan helt hastigt blifva frånvarande, ej ge akt på en fråga, så vakna till och framstötta ett »hvad? Han förklarar: »I dag är det inte bra, det känner jag; jag kan inte få någon klarhet»; »det är så förvilladt för mig, när jag tänker på det»; »det är så grumligt i hufvudet i dag» o. d. Sedan kan samtalet fortgå tämligen obehindradt en stund, och så kommer en ny distraktion.

J. är i allmänhet foglig och inlåter sig beredvilligt i samtal; men under ett samtals gång händer det ej sällan att han blir omedgörlig. I all synnerhet inträffar detta, när man går honom inpå lifvet med frågor angående vissa sjukdomsytt-ringar och eldsvådan. Han förskansar sig då bakom ett trilskt »jag vet inte alls» e. d., och man kommer ingen väg med honom. Vid den särskilda intelligenspröfningen blir han efter en stund tyst, sedan retlig, yttrar: »Jag är så förtrollad ändå, så ni behöfver inte komma med så'n skit» m. m. Han har vid liknande tillfällen upprepade gånger röjt fullständigt oförstående för anledningen till härvaron, fällt sådana yttran-den som att han kommit hit för att bli värre tokig o. d. Han skrifvit till ordföranden i hemförsamlingen »för att få veta hur det är ställt», om han »skall vara här», detta oakadt man klart och tydligt upprepade gånger utredt för honom anledningen. En dag begär han: »Jag vill ha en plats här, en köks-plats».

Om sitt minne yttrar han själf: »samt kommer jag ihåg så väl, och somt glömmar jag så kvickt». Detta motsvarar väl hvad undersökningen gifvit vid handen. Växlingarne i erin-ringsförmågan synas vara beroende af, om han känner det »konstigt» i hufvudet eller ej. Beständigt nekar han till att

kunna minnas, om han varit vid Karlstorp den kvällen det sedan brann. En mängd data från sitt föregående lif minnes han med stor noggrannhet.

Sedan han den ²⁶/₁₀ blifvit rätt inställd i tid och rum, har han visat sig väl orienterad. Vid intelligenspröfning visar sig hans vetande i vissa fall godt; i andra företer det brister. Så t. ex. borde han väl känna till hvad Gustaf II Adolf var och hvad n. v. kungen heter. Med multiplikation reder han sig bra, med de öfriga räknasätten tämligen skralt, så snart man kommer öfver ensiffriga tal. I öfrigt hänvisas till bilagan. Hans svar inskränka sig gärna till det mest påtagliga, af honom själf upplefvade. Pröfning af kombinationsförmågan enligt Ebbinghaus ger ett ganska torftigt resultat, i det han dels ej kan utfylla en hel del luckor, dels utfyller en och annan så att det ej blir mening.

J. berättar, att han enligt föräldrarnes uppgift »haft slag» någon gång som barn. Själff minns han intet sådant förrän han var 18 år (1885). Af stort intresse äro de upplysningar här-om han redan 1895 lämnat å Serafimerlasarettet i Stockholm, där han opererats för sin starr. Här är antecknad, att J. som yngre haft upprepade 'slaganfall' (anfall af medvet-slöshet, som kunde hålla i en dag; pat. kunde sedan knappt arbeta på 8 dagar); sista anfallet 1885». — Angående detta anfall erinrar han sig nu blott, att han frös, och sedan att han befann sig åkande på vägen hem. Modern berättade efteråt för honom, att bäst han stod vid sitt arbete föll han ned. Sedan har han icke haft något »slag» men varit så konstig ibland och då krupit undan för att ingen skulle se det. Det kändes så konstigt i hufvudet, han »örade» och frös, »eller rättare det bör-jade med frysilingar».

Emellertid anser han sig dock ha varit som en annan människa till hösten 1899; då blef han enligt eget förmenande »tokig». Det lyckas ej att få detaljerad utredning af vad som då hände; helt säkert är han ej själf på det klara härmed. Han antyder blott: »När jag skulle elda, hof dem ned»; — J. hade arbete som eldare vid en såg —; någon gång skulle de ha lagt bräder och sågaffall framför luckan m. m. Hvad det än var, har han tydligen rönt stark påverkan däraf. Dess angående faller han sådana yttranden som: »När jag inte fick vara till freds för folket, förstod jag, att det var skoj med mig». Gång på gång förlägger han början till sina senare obehag till denna tid, med ungefär samma uttryck: »Jag har inte fått vara till freds för folket på en 9 år» — »jag fick inte vara till freds hvar jag var, de kom ikring en, det var inte svårt att förstå, att de ville ha mig till stolle» — »jag har inte hört annat än uselhet i 9 års tid» — »jag märkte, att det var något ovanligt med mig», »det kanske var på skoj som di sprang». »de hade sina konster och ordningar för sig»; — »jag kan inte säga så säkert hur det var, men det var förargligt, det var det»; — »jag kan inte säga så säkert hvad de hade för sig, men det var så vridet ibland».

Alltsedan har han varit bsvärad af dylika ting. Han beskriver sina förnimmelser på följande sätt: »Om jag säger ett ord, kommer det så vidt ikring»; »om jag sagt ett ord, så ha de läst om det öfverallt och spelat om det i hela Sverige»; »de ha velat ha mig tokig, det är inte svårt att märka». Detta har han hört t. ex. i bönhus i olika städer, dit han kommit; ty predikanter där ha kunnat säga samma ord, som han själf ytt-

rat förut. På fråga, hvarför man gjort så, svarar han: »Det var därför, att de velat ha mig till stolle.» På direkt fråga, om han varit utsatt för förföljelse, svarar han: »Inte som jag vet om». På fråga, om han blifvit hånad, tvekar han först med svaret, yttrar sedan: »Det kan hända, fast jag inte kan säga; det äro de så kvicka till». Han har ibland i hufvudet en förnimmelse af att »det surrar och det går ikring — och det är som de talade ibland — inuti hufvudet — ingen ser jag». Detta tal hör han »grumligare» än examinatorns röst; han kan ej höra hvad som säges, »det är liksom surr, surr»; »det kommer så mycket skit och ordningar»; »när jag säger ett ord, så kommer det ikring», »det lefver, det hörs sådant støj sedan»; »när jag är ensam är det heller inte tyst; det kommer från to- kigheter». Det han hör är ibland löjeväckande, så att han skrattar däråt. En gång uppger han, att han hör detta »støj» ett bra stycke ifrån sig, hvilket han tydligt iakttar, när han kommer ut. Efter utmätningen inträffade då och då, att han hörde folk på vägen säga: »vi ska bara ha eld på det, så ska vi skylla honom för det», o. d. Det hände, att han lade sig nedanför fönsterkarmen i sitt rum på Karlstorp för att höra på dem. De hördes endast sedan det blifvit mörkt. »Först var det bara en och annan, sedan blef det flera». Han såg också de personer, från hvilka dessa yttranden kommo, men vet icke hvilka de voro.

Han påstår att han kvällen, då eldsvådan utbröt, »gått i yrsla». Tycker f. ö. att han innevarande är varit mera »konstig» än någonsin förr.

Af det anförda framgår:

J. är ärftligt belastad, behäftad med vissa fysiska och psykiska degenerationstecken. Hans begåfning är klen. Särskildt omdömesförmågan är i hög grad nedsatt. Detta framträder synnerligen, då han t. ex. utan tillstånd lämnar sina tjänster, vid hvilka tillfällen f. ö. hans sätt att reagera för- råder en paranoisk läggning. Ytterligare bevis på omdömes- löshet är det, då han ej fattar hvarför han blifvit intagen å hospitalet, eller då han en vacker dag begär att få en plats där, en köksplats.

Det är högst antagligt att J. lidit af epileptiska anfall. Detta antagande stödes af flera omständigheter. Först af J:s beskrifning af anfällen, isynnerhet den han lämnat redan 1895, således omkr. 4 år innan den egentliga sinnessjukdomen kan anses ha börjat (se nedan); men äfven den å hospitalet lämnade redogörelsen för anfallet 1885. Om detta erinrar han sig blott att han frös — ett ej ovanligt begynnelse- symtom eller s. k. aura — och att han befann sig åkande på vä-

gen hem. Man finner en väl afgränsad medvetenhetslucka. För antagandet, att J. haft en sjukdom af epileptisk art, tala äfven senare sjukdomsyttningar. Sälunda har han ibland känt det så konstigt i hufvudet, känt yrsel och frusit eller rättare, det har börjat med »frysilningar»; han har krupit undan för att ingen skulle se det. Ser man dessa tillstånd i sam- band med såväl det föregående som det efterföljande, torde man näppeligen draga i tvifvelsmål att de varit epileptiska ekvivalenter. Ytterligare företer J. hastigt inträdande föränd- ringar i minne och medvetande. Hans tillstånd dagen efter eldsvådan minner osökt om en epileptisk stupor i den lindri- gare form, som af Féré benämnts epileptisk apati, ett till- stånd, som ofta inträder hos epileptici efter utförandet af en brottslig handling. Särskildt anmärkningsvärd är härvid hans afvisande hållning. Detta tillstånd passar väl i stycke med hans egen uppgift, att han kvällen förut gick i »yrsla»; och den möjligheten kan ej uteslutas att han då befann sig i ett mer eller mindre djupt epileptiskt töckentillstånd. Att handlingen synes vara en logisk följd af vissa förefintliga premisser, talar ej emot att den utförts under ett töckentill- stånd. Under ett dylikt kunna föreställningar, drifter och böjelser, som mera obestämda förefinnas i det normala till- ståndet och då kunna undertryckas, omsättas i handling på grund af den inträdda begränsningen i associationsarbetet och bortfall af hämmande föreställningar. Så till sist denna öfvergående frånvaro af språklig reaktion, som man ej säl- lan finner hos epileptici.

Från 1899 har J. lidit af anspelnings- och åsyftningsi- déer (tyskarnes Beziehungswahn). Han har ej ägt tillräck- lig kombinatorisk förmåga för att af dessa, förföljelseidéer- nas vedetter, logiskt utarbete ett system. Tydligt ha de dock för honom spelat en mycket ingripande roll, då han t. o. m. vidtagit åtgärder för att resa till Amerika i afsikt att bli fri från dem.

Troligen lika länge har J. varit besvärad af hörselvillor, hvilka åtminstone senare framträdte med full tydlighet.

På grund af det ofvan anförda får jag därför afgifva det

Utlåtande,

att J. vid åtalade handlingens begående var genom sin- nessjukdom beröfvad förståndets bruk, hvilket jag härmed på heder och samvete intygar.

Nyköpings hospital den 18 dec. 1908.

Ernst Göransson.

t. f. Öfverläkare.

Bihang 3.

Öfverinspektörens för sinnessjukvården i riket berättelse öfver sin verksamhet under år 1908.

Jämlikt nådiga stadgan ang. sinnessjuka den 14 juni 1901 får jag härmed afgifva berättelse öfver öfverinspektörens för sinnssjukvården i riket verksamhet under år 1908.

På grund af sjukdom hade numera aflidne medicinalrådet G. Schuldheis ledighet från sin tjänst som öfverinspektör från och med den 18 juni till och med den 18 september samt från och med den 5 december till årets slut, under hvilka tider undertecknad jämlikt Kungl. Maj:ts förordnande uppehöll befattningen i fråga.

Följande anstalter, inrättningar och hem hafva under året inspekterats på här nedan nämnda tider:

A) Af medicinalrådet Schuldheis:

I. Offentliga anstalter för sinnessjuka.

Stockholms hospital den 17 februari,
Nyköpings hospital den 6 april,
Vadstena hospital och asyl 8—9 april,
Kristinehamns hospital den 23—24 april,
Vänersborgs hospital och asyl den 26—28 april,
Göteborgs hospital den 2 maj,
Lunds hospital och asyl den 15—17 september,
Malmö asyl den 18 september,
Stockholms hospital den 16—17 oktober.

II. Enskilda, med K. M:ts tillstånd upprättade, anstalter för sinnessjuka.

Solna sjukhem den 28 mars,
Katrinelund vid Malmö den 18 september,
Holmehus vid Malmö den 19 september.

III. Med K. M:ts tillstånd upprättade anstalter för obildbara sinnesslöa.

Härför redogöres i särskild berättelse, som kommer att afgifvas i samband med berättelsen för år 1909.

IV. Enskilda ej legitimerade hem för sinnessjuka och sinnesslöa.

Maria Linds hem i Hufvudsta den 28 mars,
Fru Ellstams hem, Bellmangatan 24, Stockholm den 31 mars.

V. Sinnessjukafdelningar vid lasarett.

Malmö lasarett den 19 september.

VI. Sinnessjukafdelningar vid försörjningsinrättning.

Gibraltar vid Göteborg den 3 maj;
Lunds försörjningsinrättning den 18 september,
Malmö försörjningsinrättning den 19 september.

B) Af undertecknad:

I. Offentliga anstalter för sinnessjuka.

Korsbergakolonien den 3—4 juli,
Växjö hospital och kriminalasyl den 6—9 juli,
Visby hospital den 8 augusti,
Härnösands hospital den 11—12 september,
Piteå hospital och asyl den 15—16 september,
Uppsala hospital den 11—12 december,
Uppsala asyl den 14—15 december.

II. Enskilda, med K. Maj:ts tillstånd upprättade, anstalter för sinnessjuka.

Vångelsta sjukhem den 15 december.
Länsupptagningsanstalterna vid hospitalen i Lund, Växjö, Kristinehamn, Uppsala och Härnösand hafva inspekterats i samband med inspektionen af dessa hospital.
Dessutom har Schuldheis den 13 februari afsynat en med bidrag af statsmedel uppförd nybyggnad vid kuranstalten Sans Souci i Uppsala.

I fråga om de offentliga anstalterna för sinnessjuka är följande att anföra:

Fullständig inspektion har ägt rum endast en gång å hvarje anstalt. Dessutom har Stockholms hospital besökts en gång af Schuldheis med anledning af från därstädes intagen patient erhållen klagoskrift.

Beträffande under året vidtagna förändringar uti sjuklokalerna är att anteckna, att antalet öfvervakningsplatser ökats vid några hospital. Sålunda har å Uppsala hospitals mansafdelning öfvervakningsafdelningen å öfre XV (förtur för halforoliga, numera för oroliga) utvidgats med en sal å 10 sängar och vid Piteå hospital å båda könsidorna öfvervakningsafdelningen för oroliga utvidgats med en sal å 8

sångar. Därjämte har Härnösands hospital, som förut å hvardera könsidan endast ägt en öfvervakningsafdelning (den å läns-paviljongen), erhållit särskild sådan för oroliga å såväl mans- som kvinnsidan, hvilka öfvervakningsafdelningar vid inspektionen i september voro färdiga men — med anledning af pågående arbete med elektrisk belysnings inledande — ännu ej tagna i bruk. Å Kristinehamns hospital hade — för att möjliggöra mottagandet af alla akuta fall, som under den under året pågående beläggningen af de nyuppförda paviljongerna blefvo dit anmälda resp. hänvisade — å kvinnsidan äfven den för konvalescenter afsedda afdelningen (1 tr. upp uti pav. II) återats till öfvervakningsafdelning.

Å ingendera könsidan hade vid detta hospital kolonivillan vid årets slut börjat beläggas. Å kolonivillan vid Vänersborgs hospital och asyl voro vid inspektionen endast 12 af 29 platser belagda och å kolonivillan vid Piteå hospital och asyl, hvilken rymmer 18 platser, likaledes 12 belagda vid inspektionen. Däremot var Växjö hospitals kolonivilla, hvilken äfven användes som genomgångsstation för patienter, hvilka såsom lämpliga för familjevård öfverflyttas hit från andra sinnessjukanstalter, i det närmaste fullbelagd.

Antalet familjevårdsplatser hos gifta skötare har under året ökat från förutvarande 30 (däraf 18 vid Kristinehamns hospital och 12 vid Piteå hospital och asyl) till 48 genom vid Uppsala asyl tillkomna 18 platser. Af dessa renare voro vid inspektionen 16 belagda.

Samtidigt med det dessa platser på våren blefvo tagna i bruk, utrymdes hospitalets äldsta för sjukvård använda byggnad, det s. k. nedre hospitalet, för att omändras till bostäder för ekonomibetjäning.

Beträffande städernas sinnessjukvård är att anteckna, att såväl Lund som Malmö numera ordnat sin sinnessjukvård på ett tillfredsställande sätt, i det en tidsenlig upptagningsanstalt för sinnessjuka blifvit uppförd vid Lunds nya försörjningsinrättning, och Malmö kommun dels utvidgat afdelningarna för sinnessjuka vid försörjningsinrättningen med en nybyggnad, dels vid lasarettet låtit uppföra en upptagningsanstalt för sinnessjuka, båda väl motsvarande sitt ändamål.

Vid Göteborgs försörjningsinrättning har läkarpersonalen ökat med en biträdande läkare, som har sin tjänstgöring uteslutande å afdelningen för sinnessjuka.

Undertecknad har tjänstgjort som referent för hospitalärenden inom Kungl. Medicinalstyrelsen $\frac{19-20}{6}$, $\frac{10}{8}-\frac{5}{9}$ samt $\frac{2-7}{11}$. Bland ärenden, som jag därunder handlagt, må särskild nämnas Kopparbergs landstings anhållan att vid Sätters hospital få uppföra en upptagningsanstalt på 30 platser samt följande rättspsykiatriska mål:

1) Västerås rådhusrätts begäran om yttrande ang. å Stockholms hospital som observationspatient intagne, för olofligt tillgrepp m. m. tilltalade Trondes Erik Larsson;

2) Södra Roslags häradsrätts rörande å Stockholms hospital som observationspatient intagne, för sedlighetsbrott tilltalade Olof Eriksson;

3) Kinnevalds häradsrätts rörande å Växjö fängelse förvarade, för stölder och öfverfall tilltalade Johan Peter Lorenz Brodin, hvilkens mål varit hvilande sedan januari 1889, från hvilken tid han som rannsakningsfånge vårdats å Växjö hospital tills han under här ifrågavarande år därifrån utskrefs;

4) Skellefteå rådhusrätts angående på fri fot varande, för misshandel tilltalade Johan Kristian Sedenius Jansson;

5) Stockholms häradsrätt ang. häktade, för stöld tilltalade Karl Johan Fredrik Lindgren;

6) Gottlands södra häradsrätts rörande häktade, för tjufnadsbrott tilltalade Johan Petter Johansson-Gardell;

7) Handbörds häradsrätts rörande häktade, för mordbrand tilltalade Igott Larsson;

8) Kungl. Svea hofrätts rörande häktade, för 6:te resan stöld tilltalade Emil Leonard Lundberg;

9) Sölvesborgs häradsrätts angående å stadens fattigård förvarade, för hemfridsbrott tilltalade Carl Vilhelm Lundgren; samt

10) Malmö rådhusrätts rörande häktade, för tjufnadsbrott tilltalade Karl August Rydberg.

I ett par af dessa fall var det allmänt känt, att explo-randen led af sinnessjukdom. Sålunda intygades det af ett flertal vittnen, att så sedan flera år varit förhållandet med ofvannämnde Igott Larsson, och ofvannämnde Lundgren hade redan före det åtalade brottets föröfvande erhållit expektansplats vid Lunds asyl. Det synes mig vara anmärkningsvärdt, att rättslig procedur under dylika förhållanden blir inledd. Ett liknande exempel, där en notoriskt sinnessjuk person blir lagförd, kan anföras från Växjö kriminalasyl; sålunda hade en af de vid min inspektion härstädes ny-intagne, Jöns Rasmusson, hvilken haft 3 föregående perioder af sinnessjukdom, blifvit för under exaltationstillstånd begånget våld häktad cirka en vecka efter det Bil. A för intagning å hospital blifvit utfärdad. I detta fall är upplyst, att man ställde om häktningen af den sjuke för att få honom omedelbart omhändertagen, då man tröttnat att hålla vakt för honom (!). Dylik erfarenhet synes mig tala för lämpligheten däraf, att vid en blifvande revision af nådiga stadgan ang. sinnessjuka den bestämmelsen, att medellös person, som efter att hafva tilltalats för brott men i anseende till sinnessjukdom icke kunnat till ansvar fällas blifvit till hospital eller asyl öfverlämnad, skall vårdas afgiftsfritt, borttages.

En annan bestämmelse, som vid en revision af nu gällande hospitalsstadga enligt mitt förmenande ock bör ändras, är den, att Bil. A erfordras, då kriminalpatient af här omnämnda kategori blir hänvisad till offentlig anstalt för sinnessjuka. Som ett eklatant exempel på olämpligheten af denna bestämmelse kan bland de å Växjö kriminalasyl nyintagna äfven anföras ett fall, där en patient, som på grund af begånget brott varit för observation intagen å hospital, dessförinnan förvarats å ett stadshäkte men, efter det Kungl. Medicinalstyrelsen afgifvit sitt utlåtande i ärendet, blef öfverförd till vederbörande länsfängelse, hvares läkare, hvilken alltså icke tillföre sett patienten i fråga,

en imbecill utan symptom på sinnessjukdom i egentlig mening (Karl Viktor Nilsson), därpå erhöi i uppdrag att utfärda Bil. A. Under sådana förhållanden anförde denne läkare såsom hufvudsakliga skälet för sin åsikt, att patienten i fråga vore i behof af vård å sinnessjukanstalt, Kungl. Medicinalstyrelsens utlåtande, att denne »vore i psykiskt afseende undermålig i den grad, att han måste anses vara i saknad af förståndets bruk». Antag emellertid, att vederbörande fängesläkare i dylikt fall komme till en annan uppfattning än Kungl. Medicinalstyrelsen, så skulle — tack vare här berörda bestämmelse — föijden häraf blifva den, att sådan på grund af imbecillitet otillräknelig förklarad icke skulle kunna blifva intagen å hospital eller asyl.

Till sist må följande anföras ur *Schuldheis'* berättelse öfver sin under året förrättade inspektion af fröken Linds enskilda hem för obildbara sinnessjuka.

»Inspektionen ger mig endast anledning påpeka, att den nu gällande bestämmelsen, att *anstalt* för sinnesslöa eller sinnessjuka skall anses föreligga, om antalet vårdade öfverstiger fem, i praktiken utan tvifvel har sina olägenheter. Det vill synas, som det ekonomiskt sedt knappast är lönande att mottaga ett mindre antal patienter än 7 å 8 å 10. Å andra sidan är det ekonomiskt omöjligt att underkasta sig de fordringar, som ställas på en *anstalt*, med ett patientantal under 10. Det synes därför förtjänt att tagas i öfvervägande, huruvida icke dessa enskilda hem mot vissa mindre betungande villkor för kontroll kunde erhålla rätt att mottaga högst 10 patienter. Något definitivt förslag i denna riktning är jag dock ej för tillfället beredd att framlägga.»

Alfred Petré.